

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2563)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.5 No.4 (April 2020)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิทธิธรรมารัตน์, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี

ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธรรมสโร

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารี

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2563 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 30 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ฉ)

บทความวิจัย : Research Articles

ประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) 1

MANAGERIAL EFFECTIVENESS OF BANGKOK MASS TRANSIT AUTHORITY

ช่อทิพย์ เตชะนัง และสีบพงศ์ สุขสม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 16

DESIRABLE CHARACTERISTICS OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS IN THE 21ST CENTURY

นงคราญ สุขเวชชวรกิจ, ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง

การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 35

THE DEVELOPMENT OF CLASSROOM RESEARCH TEACHING METHODOLOGY FOR GRADUATE STUDENTS OF THE FACULTY OF EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระราชรัตน์มงคล (มนตรี ยางอิสาร)

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 53

THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL THROUGH THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR SUPERVISORS OF GRADUATE DIPLOMA PROGRAM IN TEACHING PROFESSION

ไพโรจน์ บริบูรณ์, ฉลาด จันทรมบัติ, พา อักษรเสือ, วีรวิชญ์ เลิศรัตน์ อารังกุล และรัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธ บูรณาการ	69
A BUDDHIST INTEGRATION APPROACH IN IMPROVING PUBLIC MIND FOR CHARITY ORGANIZATION STAFF	
ธนบดี ครองยุติ	
กลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	85
GOOD GOVERNANCE STRATEGIES OF PRESIDENT OFFICE FOR RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY ISAN	
วัชรพงษ์ นະตะ และวิเชียร รุ้ยน้อย	
กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัย อาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	100
THE STRATEGY FOR DEVELOPING ACADEMIC GROUPS IN LEARNING ORGANIZATIONS - THE STUDY OF VOCATIONAL COLLEGES IN THE NORTH EASTERN REGION	
มงคลชัย คงคาชาติ และวิเชียร รุ้ยน้อย	
รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง	115
A MODEL OF ACADEMIC ADMINISTRATION AT PRAPARIYATTIDHAMMASCHOOLS PALI STUDIES IN LOWER NORTHERN PROVINCES	
พระครูสิริสุธรรมวงศ์ (เต็มพงศ์ มาตย์นอก)	
อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กรและการบริหาร จัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการดำเนินงานโรงพยาบาลเอกชนใน ประเทศไทย	127
THE INFLUENCES OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ORGANIZATIONAL INNOVATION AND CHANGE MANAGEMENT ON PRIVATE HOSPITAL PERFORMANCE IN THAILAND	
แจ่มจันทร์ คล้ายวงษ์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์	

สารบัญ (ต่อ)

ป่าชุมชน: การศึกษาหลักการและแนวทางปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	145
COMMUNITY FOREST: A STUDY OF ECOLOGICAL PRINCIPLES AND PRACTICES IN COMMUNITY FOREST MANAGEMENT OF MONKS IN THE NORTHEAST	
สนั่น ประเสริฐ, สังเวียน สามีวง, พระครูโกศลวิহারคุณ, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ และพระครูสุขเขตต์คุณิคุณ	
คุณภาพชีวิตในการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน	160
QUALITY OF WORK LIFE AND WORK ENVIRONMENT AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EMPLOYEE	
ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข	
กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย	175
MANAGEMENT STRATEGIES OF SMALL SCHOOL OF THE FOUNDATION OF THE CHURCH OF CHRIST IN THAILAND	
อภิเดช ชัยราชา และสันต์ชัย พูลสวัสดิ์	
ปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	193
MARKETING MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE FAST FOOD CONSUMER BEHAVIOR IN LAM LUK KA DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE	
ธนบวร สิริคุณากรกุล	
ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพาณิชย์การเชียงใหม่	206
DIGITAL CITIZENSHIP SKILLS OF CHIANGMAI COMMERCIAL TECHNOLOGYCAL COLLEGE STUDENTS	
จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ชรินทร์ มั่งคั่ง และจารุณี ทิพย์มณฑล	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย ที่ส่งผลต่อทักษะ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 220

THE DEVELOPMENT OF CARTOON ANIMATION ON MATHEMATICAL PROBLEMS SOLUTION THROUGH CHARACTERS IN THAI FOLK TALE THAT AFFECTS SKILLS SOLVING MATHEMATICAL PROBLEMS FOR PRIMARY 4 (GRADE 4) STUDENTS

พันธิภา สารสุวรรณ และนฤมล เทพนวล

การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 234

THE NEED ASSESSMENT FOR DIGITAL LITERACY OF TEACHERS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

สนธยา หลีกทอง และเผชญิ กิจระการ

คุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา 249

THE NURSE'S CHARACTERISTICS IN END OF LIFE CARE ACCORDING TO BUDDHIST PSYCHOLOGY

จิราภรณ์ ศรีไชย

การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย 261

THE MODEL DEVELOPMENT OF COMMUNITY POVERTY SOLVING IN THAILAND

วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์, วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ, จำเนียร ราชแพทยาคม และ สุภมาส อังศุโชติ

การพัฒนาแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา วิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี 281

DEVELOPMENT OF 2S MODEL TEACHING PATTERN FOR SOLVING THE PROBLEMS OF HIGH SCHOOL MATHEMATICS AT THE BEGINNING OF PATHUMTHANI PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

สิทธิพร สดพรหม

สารบัญ (ต่อ)

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาใน พื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 293

SCHOOL ADMINISTRATORS' COMPETENCIES AFFECTING TO ACADEMIC
PERFORMANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN AREAS OF
RESPONSIBILITY UNDER REGIONAL EDUCATION OFFICE NO. 4

นิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

การบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 305

RISK MANAGEMENT OF HOMESTAY IN PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA
PROVINCE

จาริตา สกฤรัตน์, ธารณี นวสันธิ์ และเบญจพร เชื้อผึ้ง

การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย 321

THE RESOLUTION OF DOMESTIC VIOLENCE IN THAILAND

รัฐวิทย์ อริยพัชย์พล และพัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

โปรแกรมความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะ สุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา 336

A SPIRITUAL WELL - BEING CARE - TAKING PROGRAM OF RELATIVES OF
END-STAGE CANCER PATIENT BASE ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

จุฑามาส แสงทองดี

การดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ย ยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร 351

EVALUATION OF THE PROJECT FOR THE INTEGRATION OF SOCIAL
WELFARE DATABASE IN THE DIRECT PAYMENT OF ELDERLY CITIZENS'
ALLOWANCE BY THE LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATION IN
MUANG MUKDAHAN DISTRICT MUKDAHAN PROVINCE

สุรวี คำมีแก่น และศิวัช ศรีโสภากุล

สารบัญ (ต่อ)

พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่	366
THE BUDDHIST PEACE FOR RECONCILIATION OF THE CONSTRUCTION PROJECT KRABI PLANT	
พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว), พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร), พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี (ทหารเทศ) และ อภินันท์ คำหารพล	
ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	381
THE EFFECTS OF ORGANIZATIONAL CULTURE ON THE EFFICIENCY OF ACCOUNTING INFORMATION TECHNOLOGY INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION	
ชนิดาพร บุณนาค และสุรีย์ โปษกรนัญ	
กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นนัสนักที่ใช้ยาเสพติด: กรณีศึกษาสลัมในกรุงเทพมหานคร	395
RISK MANAGEMENT PROCESSES FOR SUBSTANCE DRUG AMONG TEENAGERS LIVING IN SLUMS: CASE STUDY OF SLUMS IN BANGKOK	
ภณิการ์ เพชรเขียว, สุรวุฒิ ปัดไธสง และปรีชัย ดาวอุดม	
การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	413
OPTIMIZING THE PERFORMANCE OF PROFESSIONAL STAFF OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY	
วิไลวรรณ อิศรเดช และพระมหาประกาศิต ฐิตินิธิกร	
การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	426
AN APPLICATION OF THE TEN RULES OF GOVERNING TO THE WORK OF KAMNAN IN MAHARAJ DISTRICT AYUTTAYA PROVINCE	
พระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม	440
PROMOTION FACTOR OF INTEGRATED BUDDHIST THINKING PROCESS IN A MULTICULTURAL SOCIETY	
วรลักษณ์วาลัย ยงสืบชาติ, พระราชปรียัติมุนี และพระมหาดิเดช สติวโร	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	455

ประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
(ขสมก.)*

MANAGERIAL EFFECTIVENESS OF BANGKOK
MASS TRANSIT AUTHORITY

ช่อทิพย์ เตตะนัง

Chortip tatanung

สีบพงศ์ สุขสม

Suebpong suksom

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

Bangkok Mass Transit Authority, Thailand

E-mail: chorckatok@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และเพื่อศึกษาปัญหาประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรที่เป็นพนักงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำนวน 357 คน และผู้ให้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ระดับอธิบดี ระดับผู้บริหาร ขสมก. หัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้างาน ขสมก. จำนวน 23 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า 1) ปัญหาการติดต่อสื่อสารองค์การ เช่น ปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจนไม่สามารถใช้ข้อมูลเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางขององค์การ 2) หน่วยงานที่กำกับดูแลมีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ไม่สอดคล้องกัน ระหว่างกระทรวงคมนาคมที่เน้นกิจการบริการสาธารณะและกระทรวงการคลังที่เน้นผลกำไร 3) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของขสมก.ที่จะซื้อหรือเช่ารถเมล์ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาพบว่าการเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา 4) ปัญหาจากโครงสร้างขององค์การแบบราชการได้ก่อให้เกิดบริการสาธารณะที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และ 5) ปัญหาขาดกำลังคนทางด้านคอมพิวเตอร์ ได้แก่ ฝ่ายวิเคราะห์และออกแบบระบบ ฝ่ายโปรแกรมและฝ่ายปฏิบัติงานเครื่องและบริการ ฝ่ายวิเคราะห์ออกแบบระบบ และปัญหาการบริหารจัดการ

* Received 7 April 2020; Revised 25 April 2020; Accepted 28 April 2020

ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีที่อาจเกิดช่องโหว่ด้านการรักษาความปลอดภัย ความถูกต้องเชื่อถือ และความพร้อมใช้ของระบบในการให้บริการ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

Abstract

This article of methods between qualitative research and quantitative research. To study the management effectiveness of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA) and study the effectiveness problems of management of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA), Use questionnaires and in – depth interviews as a research tool, The sample is representative of the population. Being an employee of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA), 357 samples and The qualitative research data providers were. Director BMTA Executive Group leader/BMTA supervisor 23 people. by purposive sampling The findings prove that: The effectiveness of management of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA), in general, is in the high level. Problems in the effectiveness of management of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA). Found that: 1) Organizational communication problems for example, the problem is not cooperated until the data cannot be used as the basis for the organization's policy goals and directions. 2) The regulatory agencies have inconsistent policies and objectives. Between the Ministry of Transport that focuses on public services and the Ministry of Finance that focuses on profits. 3) Changing the policy of the BMTA to buy or rent a bus in the last 10 years, found that there has been a change. 4) Problems from the organizational structure of the bureaucratic organization have created inefficient public services. and 5) The problem of lack of manpower in the computer field is system analysis and design department. Program and Machine and Service Operation Department System Design Analysis Department and technology risk management issues that may create security loopholes Authenticity And the availability of the service system.

Keywords: Management, Effectiveness, Bangkok Mass Transit Authority

บทนำ

สังคมของมนุษย์ที่มีการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าชาติไหนซึ่งมนุษย์จะต้องมีการเดินทางในชีวิตประจำวันไม่ว่าใกล้หรือไกล รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศไทยซึ่งมีกัน

มายาวนานในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นนิยมใช้เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคม ต่อมาในปี พุทธศักราช 2456 ได้มีการนำรถเข้ามาวิ่งบริการ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2561) ซึ่งแต่ละบริษัทก็นำรถมาวิ่งโดยไม่มีการบริหารจัดการเป็นมาตรฐาน จึงทำให้เกิดปัญหาการจราจร ทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาค่าน้ำมันสูงขึ้นผู้ประกอบการไม่สามารถปรับอัตราค่าโดยสารให้สมดุลกับค่าน้ำมันได้ หลายบริษัทขาดทุน จึงได้มีการรวมรถโดยสารประจำทางต่าง ๆ ให้เหลือเพียงหน่วยงานเดียวเรียกว่า บริษัทมหาชนนครขนส่ง จำกัด เป็นรัฐวิสาหกิจ มีรัฐถือหุ้นอยู่ 51% และเอกชนถือหุ้นอยู่ 49% แต่ก็มีปัญหาในเรื่องกฎหมายการจัดตั้ง ต่อมารัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งเป็นองค์การของรัฐชื่อว่า องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2519 (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2561) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภค สังกัดกระทรวงคมนาคม จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เมื่อพุทธศักราช 2519 มีหน้าที่จัดบริการรถโดยสารประจำทางเพื่อรับส่งประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งปัจจุบันพบว่า ขสมก. ประสบกับปัญหาขาดทุนสะสมมีหนี้สินมากถึง 1 แสนล้านบาทและขาดทุนมาต่อเนื่องเฉลี่ยปีละ 4-5 พันล้านบาท เนื่องจากรายได้กับค่าใช้จ่ายไม่สมดุลกัน (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2562) ตามแผนฟื้นฟูองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่กำหนดให้มีการปรับโครงสร้างองค์การให้มีขนาดกระชับลง (LEAN) เพื่อให้ ขสมก. สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ลดภาระกับภาครัฐและลดต้นทุนการประกอบกิจการองค์การ เช่น 1) การปรับโครงสร้างเพื่อลดขนาดองค์การให้กระชับและลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนให้เกิดความคล่องตัวและสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน 2) การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ปัจจุบันไปสู่แผนตามโครงสร้างใหม่ให้มีสัดส่วนพนักงาน 1 คน: รถ = 1: 2.73 3) การจัดสรรอัตรากำลังพนักงานลงในแต่ละหน่วยงานให้เหมาะสม และ 4) มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของบุคลากรให้สอดคล้องกับการปรับโครงสร้างองค์การใหม่ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหตามแผนฟื้นฟูที่กล่าวข้างต้นอาจไม่ประสบความสำเร็จและไม่เกิดประสิทธิผลต่อองค์การเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดการทำงาน ทั้งนี้การที่องค์การจะมีประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อองค์การนั้นมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ ทั้งนี้ความหมายของคำว่าประสิทธิผลทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การมีความหมายครอบคลุมทั้งผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ได้ผลดี ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งครอบคลุมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใช้วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งก็คือรวมถึงประสิทธิภาพนั่นเอง ซึ่ง Gibson, L. J. et al. มีความเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การควรพิจารณา 3 ส่วนประกอบกันตามลำดับของประสิทธิผล

(Gibson, L. J., et al., 1997) กล่าวคือ 1) ประสิทธิภาพระดับบุคคล คือความตระหนักในผลการทำงานของพนักงานแต่ละบุคคลในองค์การซึ่งอาจพิจารณาได้จากการประเมินประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน การได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การได้รับรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณจากองค์การโดยปัจจัยที่ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถของบุคคล ทักษะ ความรู้ทัศนคติแรงจูงใจและความเครียด 2) ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์การเนื่องจากกลุ่มคือการรวมตัวกันอย่างง่าย ๆ ของพนักงานในองค์การโดยกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้นจะมีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นเข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากพนักงานในองค์การมากกว่ากลุ่มทั่ว ๆ ไปในองค์การปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพระดับกลุ่มคือ การประสานงาน ภาวะผู้นำ โครงสร้างของกลุ่ม สภาพภาพของกลุ่ม บทบาทและปทัสถาน 3) ประสิทธิภาพระดับองค์การ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพระดับบุคคลและประสิทธิภาพระดับกลุ่ม กล่าวคือประสิทธิภาพของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคลในขณะที่ประสิทธิภาพขององค์การจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคลและกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพขององค์การเช่น ลักษณะงานขององค์การเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในองค์การเป็นต้น ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ ทางเลือกโครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงานและวัฒนธรรมองค์การ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่กล่าวข้างต้นอาจไม่ประสบความสำเร็จและไม่เกิดประสิทธิผลต่อองค์การเท่าที่ควร จึงเกิดคำถามว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นอย่างไร และปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
2. เพื่อศึกษาปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์การนโยบาย กลยุทธ์ ยุทธวิธี โครงสร้างองค์การ กระบวนการ/เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการบริหาร

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงปี 2558 จนถึงปี 2562

2. ขอบเขตประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เขตการเดินรถที่ 1 เขตการเดินรถที่ 4 เขตการเดินรถที่ 7 ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้างาน เจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ พนักงานขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสาร รวมจำนวน 4,913 คน (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่เป็นพนักงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 357 คน จากนั้นจึงนำไปทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) กับกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีจับฉลากแบบใส่คืนเพื่อให้ได้จำนวนตามที่ต้องการ

ในส่วนของการศึกษาปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ใช้การสัมภาษณ์เกี่ยวข้อง จำนวน 23 คน

ผู้ให้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ระดับอธิบดีกระทรวงคมนาคม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ระดับผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 หัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้างานในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เนื้อหาให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัย

3.1.3 สร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาในเอกสารแล้วนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง

3.1.4 การหาคุณภาพเครื่องมือนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Item Congruence) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อและคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3.1.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.6 นำแบบสอบถาม จำนวน 40 ฉบับไปตรวจสอบคุณภาพด้านเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามและข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, Lee J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) .903

3.1.7 จัดพิมพ์แบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

3.2.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured interview) ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.3 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured interview) ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1.1 ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4.1.2 นำแบบสอบถามไปรวบรวมข้อมูล โดยนำไปขออนุญาตกับผู้อำนวยการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

4.1.3 ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืน โดยนำส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนและกำหนดไว้ 2 แนวทาง คือ 1) รับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง 2) กำหนดให้ใส่กล่องเอกสารที่ผู้วิจัยฝากไว้ที่ฝ่ายธุรการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่แจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งติดตามทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามการได้รับคืนแบบสอบถาม กรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ใช้วิธีโทรศัพท์ติดต่อ เพื่อขอรับแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้ง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

4.2.1 ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ให้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบบแบบสัมภาษณ์และกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์

4.2.2 ส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ล่วงหน้า 7 วัน ก่อนวันนัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง

4.2.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 - 2 ชั่วโมง ต่อ 1 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล นำมาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5.1.1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่ (f) และร้อยละ (%)

5.2.1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของเบสท์ (John W. Best, 1970)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ข้อมูลเชิงคุณภาพหลังจากรวบรวมผลการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้เรียบเรียงแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปตามกรอบประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ของแต่ละบุคคล 2) นำข้อมูลที่ได้จากการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคลมาทำการวิเคราะห์เป็นความคิดเห็นของแต่ละกลุ่ม 3) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แต่ละกลุ่มมาสรุปและวิเคราะห์ในภาพรวมของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 68.91 2) ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 46 - 55 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 47.90 3) ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 42.58 4) ด้านสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 66.11 5) ด้านการได้รับการว่าจ้าง ส่วนใหญ่การได้รับการว่าจ้างรายเดือน จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 76.75 6) อายุงานในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ส่วนใหญ่มีอายุงาน 11 - 15 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 47.90

2. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สรุปได้ดังนี้

ที่	ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1	ด้านวัฒนธรรมองค์กร	357	4.05	1.00	มาก	1
2	ด้านนโยบาย	357	3.91	.75	มาก	2
3	ด้านกลยุทธ์ ยุทธวิธี	357	3.75	.84	มาก	5
4	ด้านโครงสร้าง	357	3.90	.82	มาก	3
5	ด้านกระบวนการ/เทคโนโลยี	357	3.73	.83	มาก	6
6	ด้านทรัพยากรทางการบริหาร	357	3.85	.86	มาก	4
รวม		357	3.86	.85	มาก	

สรุปจากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.05$) ด้านนโยบาย ($\bar{X} = 3.91$) ด้านโครงสร้าง ($\bar{X} = 3.90$) ด้านทรัพยากรทางการบริหาร ($\bar{X} = 3.85$) ด้านกลยุทธ์ ยุทธวิธี ($\bar{X} = 3.75$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือด้านกระบวนการ/เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.73$) ตามลำดับ

3. ปัญหาประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า 1) ปัญหาการติดต่อสื่อสารของบุคลากรทำให้ขาดความร่วมมือ มีปฏิกิริยาต่อต้าน ขาดการประสานงานส่งผลให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและส่งผลกระทบต่อการทำงาน เป้าหมาย และนโยบายขององค์การ 2) การกำหนดนโยบายสาธารณะของหน่วยงานไม่สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการขององค์การ ที่ผ่านมา ขสมก. ขาดทุนเพื่อบริการขนส่งประชาชนฟรีแต่รัฐไม่ช่วยแบ่งเบาภาระหนี้ 3) ปัญหาการกำหนดนโยบาย พนักงานบางส่วนไม่เห็นด้วยกับนโยบายบางอย่างของคณะผู้บริหาร/รัฐบาลจนเกิดการต่อต้านจากสภาพแรงงานทำให้มีผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการทำงาน 4) โครงสร้างขององค์การ ค่อนข้างเป็นรูปแบบของระบบราชการมีโครงสร้างที่ค่อนข้างซับซ้อนและบางที่ไม่สอดคล้องกับการดำเนินงาน มีกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่มากเกินไป และ 5) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่าย และฐานข้อมูล

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้องค์การที่มีประสิทธิผลไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยไม่

ต้องดำเนินการใด ๆ และองค์การที่มีประสิทธิผลไม่ได้เกิดขึ้นจากความสามารถของผู้บริหารตามลำพัง แต่มีผลหรือมีความสัมพันธ์จากปัจจัยต่าง ๆ เช่น 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์การ นโยบาย กลยุทธ์ ยุทธวิธี โครงสร้างองค์การ กระบวนการ/เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการบริหาร 2) ความสามารถในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การและการใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและคุ้มค่า ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ทุกฝ่าย ที่พยายามทำให้เกิดมีขึ้นโดยต้องมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และการประเมินความมีประสิทธิภาพร่วมกัน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของที่จะต้องร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน และแม้ว่าปัจจุบัน ขสมก. จะขาดทุนเพราะต้องให้บริการขนส่งมวลชนด้วยการลดค่าโดยสารหรือการบริการรถโดยสารฟรีให้แก่ เด็ก คนชรา ข้าราชการ ฯลฯ ซึ่งในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่ารายได้ประมาณ 3,000 ล้านบาทที่ ขสมก. สูญเสียไปแต่ไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การเท่าที่ควร ทั้งนี้ก็เพราะผู้บริหารองค์การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะในการสื่อสารและจูงใจ มีวิสัยทัศน์ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Daft, Richard L. ที่ได้กล่าวว่างค์การที่มีประสิทธิภาพในที่นี้คือองค์การที่ประสบผลสำเร็จในการสรรหาทรัพยากรที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความสามารถขององค์การในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งนี้การประเมินประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Daft นี้มีประโยชน์อย่างมากในกรณีที่องค์การไม่สามารถประเมินถึงผลงาน (Output) ขององค์การได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การและหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร (Daft, Richard L., 2001) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพจน์ บุญวิเศษ ที่ศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2561)

2. ปัญหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

2.1 ปัญหาการติดต่อสื่อสารของบุคลากร ทั้งนี้ก็เพราะการสื่อสารคือเครื่องสร้างความเข้าใจ และสร้างวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถสร้างความมั่นคงให้กับองค์การ อีกทั้งการสื่อสารเป็นการสร้างศูนย์รวมให้องค์การนั้น ๆ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุคลากรขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ทุกระดับจะต้องเข้าใจและเข้าถึงกระบวนการสื่อสารเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สิบพงศ์ สุขสม ที่เสนอแนวคิดว่า ในทางสังคมศาสตร์วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (social culture) เป็นแบบแผนที่บุคคลในสังคมมีพฤติกรรมในการดำรงชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันอันเดียวกัน และวัฒนธรรมในองค์การนั้นเปรียบเสมือนการปลูกฝังแนวคิดและทัศนคติต่าง ๆ ให้กับผู้คนในองค์การ เพื่อให้คนในองค์การมีแนวคิดในการทำงานที่คล้ายคลึงกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน (สิบพงศ์ สุขสม, 2561) สอดคล้องกับ Dension, D. R. พบว่า

วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์การ เนื่องจากความเชื่อและค่านิยมของพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อที่แข็งแกร่ง (Strong) ความไว้วางใจต่อพันธกิจ (Mission) หรือค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief) (Dension, D. R., 1990) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้านทอง บุหระ ได้ทำการศึกษาสถานภาพและปัญหาการบริหารงานของ ขสมก. และหาแนวทางการปรับปรุง ขสมก. พบว่า สถานภาพและปัญหาการบริหารงานของ ขสมก. เกิดจากปัจจัยภายใน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์การ ระบบการทำงาน บุคลากร ยุทธศาสตร์ขององค์การ รูปแบบการบริหารงานของผู้บริหาร ทักษะขององค์การและของคนในองค์การ และค่านิยมร่วมกันของคนในองค์การ อีกทั้งยังมีปัจจัยภายนอกคือ นโยบายและการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยีและนวัตกรรม สิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่มีผลต่อองค์การ (ก้านทอง บุหระ, 2559) และยังสอดคล้องกับ พงศ์สรณ์ วรภัทร์ธีระกุล ที่ได้เสนอว่าองค์การต้องมุ่งเน้นให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทำงานและสร้างค่านิยมร่วมในองค์การ เช่น การถ่ายทอดผ่านวารสารขององค์การ การสื่อสารจากผู้นำ เป็นต้น (พงศ์สรณ์ วรภัทร์ธีระกุล, 2558)

2.2 หน่วยงานที่กำกับดูแลไม่ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การต้นสังกัดที่ไม่สอดคล้องกัน ระหว่างกระทรวงคมนาคมที่เน้นกิจการบริการสาธารณะ และกระทรวงการคลังที่เน้นผลกำไร ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในนโยบายไปปฏิบัติ โดยรัฐได้เข้ามาควบคุมการขึ้นราคาให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจและกำหนดค่าโดยสารต่ำกว่าต้นทุนที่ควรจะเป็น จึงส่งผลให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีเงินไม่เพียงพอที่จะชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินจากการดำเนินงาน ทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่กำกับดูแล ขสมก. จึงต้องกำหนดแนวทางการกำกับ ดูแลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เปลี่ยนแปลงตามความต้องการทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทั้งชั่วคราวและถาวร โดยไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหารงานประจำ แต่ยังคงติดตามและกำกับให้ ขสมก. ดำเนินตามพันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยแยกบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย (Policy Maker) การกำกับดูแล (Regulator) การดำเนินการ (Operator) และเจ้าของ (Owner) ออกจากกันให้ชัดเจน สอดคล้องแนวคิดของกับ Stevens, Robert., & Rosemary Stevens.; Meranto, P. ที่ได้กล่าวถึงความชัดเจนของนโยบาย (clarity of policy) ว่าเป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในบางครั้งอาจพบว่านโยบายมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แต่มาตรการในการปฏิบัติไม่ชัดเจน หน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบอาจต้องใช้ดุลยพินิจของตนในการปฏิบัติและอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้เช่นกัน ในกรณีที่วัตถุประสงค์ของนโยบายไม่ชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยแรกของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพราะผู้ปฏิบัติไม่ทราบแน่ชัดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของนโยบายคืออะไร ภาระจึงตกกับผู้ปฏิบัติที่จะต้องตีความเอาเอง ซึ่งอาจถือโอกาสดำเนินการตามที่ตนพอใจ ลักษณะดังกล่าวจะยิ่งก่อให้เกิด

ความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้มาก (Stevens, Robert., & Rosemary Stevens., 1970) (Meranto, P., 1967)

2.3 ปัญหาการกำหนดนโยบาย ทั้งนี้การกำหนดนโยบายการบริหารงานที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ซึ่งแน่นอนย่อมกระทบกับบุคลากร จนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองนโยบายองค์การได้ ด้วยขาดความสามารถในการบริหารจัดการ จึงมักได้รับคำตอบจากบุคลากรกลุ่มนี้ว่า “นโยบายไม่ชัดเจน” แปลว่าไม่มีการชี้แจงแนวทางให้ไปปฏิบัติอย่างชัดเจน เนื่องด้วยไม่มั่นใจว่าทำไปแล้วจะถูกต้อง ถูกใจหรือไม่ ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนรัฐบาล เปลี่ยนรัฐมนตรี นโยบายและแนวคิดก็เปลี่ยนไป เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และผู้เกี่ยวข้องควรกำหนดกลยุทธ์ ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่ชัดเจน ทั้งนี้ก็เพราะการบริหารยุทธศาสตร์หรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์การภาครัฐ และเห็นว่าองค์การสมัยใหม่จะไม่หยุดนิ่งในการพัฒนากลยุทธ์และต้องใช้กลยุทธ์ด้านต่าง ๆ มาปรับเข้ากับระบบการบริหารงาน (สืบทองศ์ สุขสม, 2561) และเมื่อพูดถึงการบริหารองค์การภาครัฐที่มีความใหญ่โตและมีความสลับซับซ้อนทำให้องค์การภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการประชาชนและกระบวนการในการบริหารต้องพัฒนาให้ทันการณ์ในเชิงของการกำหนดเป้าหมายการบริหารงานสู่ความสำเร็จที่ต้องการแนวคิดของการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management) ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารยุทธศาสตร์ถือเป็นหลักการในการบริหารที่จะช่วยทำให้องค์การมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายและในทิศทางที่ต้องการ

2.4 โครงสร้างขององค์การขาดความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ ทั้งนี้ระบบราชการไทยยังคงยึดถือโครงสร้างการบริหารเป็นหลัก ส่งผลให้ขาดหลักการและกฎเกณฑ์การวิเคราะห์ที่แน่นอน บ่อยครั้งเป็นการพิจารณาในรายละเอียดมากเกินไป มิได้วิเคราะห์ในระดับลึกเกี่ยวกับประโยชน์หรือผลลัพธ์ที่ได้หรือความจำเป็นของแผนงาน/โครงการ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการอนุมัติ ส่งผลกระทบต่อการปรับโครงสร้างองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนั้นคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ควรเร่งผลักดันและเสนอมาตรการปฏิรูปการบริหารจัดการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เช่น การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารงานที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาการขาดทุน ดังแนวคิดระบบราชการสมัยใหม่ที่พบว่าแนบอิงอยู่กับฐานคิดของระบบการโครงสร้างองค์การในอุดมคติอันเป็นระบบซึ่งมีประสิทธิภาพสูงและมีเหตุผลของ Max Weber โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของประสิทธิภาพของหน่วยงานราชการที่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ เช่น มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่มีลำดับชั้นการบังคับบัญชา มีกฎระเบียบที่เจาะจง การจ่ายค่าชดเชยบนพื้นฐานสัญญาที่ชัดเจน มีหลักเกณฑ์ คำนึงถึงแต่หลักการปฏิบัติในการปฏิบัติงานและการควบคุมของหน่วยงานหรือมีความเป็นทางการ สิ่งเหล่านี้ในทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิด

ปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่ย้อนแย้งในตัวของมันเองและสะท้อนออกมาในรูปของการจัดบริหาร สาธารณะที่ไร้ประสิทธิภาพอันตรงข้ามกับสิ่งที่ Weber วาดฝันไว้ (Max Weber, 1966) ซึ่ง ดิน ปรัชญพฤทธิ ได้เสนอรูปแบบของโครงสร้างองค์การโดยกล่าวว่าโครงสร้างขององค์การ ทั้งในภาครัฐและเอกชนที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานอาจเป็นรูปแบบใดรูปแบบ หนึ่งดังต่อไปนี้ 1) โครงสร้างแบบระบบราชการ 2) โครงสร้างรัฐวิสาหกิจ 3) โครงสร้างแบบ มหาวิทยาลัย และ 4) โครงสร้างการบริหารงานแบบโครงการ และผลจากการที่ ชสมก. มีโครงสร้างที่มีสายงานการบังคับบัญชาตามรูปแบบทางราชการ และมีความทับซ้อนกันทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2552) สอดคล้องธีรพัฒน์ อังศุवाल ที่ได้นำเสนอ ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบราชการสมัยใหม่ (Modern Bureaucracy) กับการจัดทำบริการ สาธารณะว่า จากปัญหาของหน่วยงานราชการ อันมาจากโครงสร้างข้างต้นได้ก่อให้เกิดบริการ สาธารณะที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะหน่วยงานราชการยึดและคำนึงถึงหลักการปฏิบัติ ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมุ่งความสนใจเพียงแค่การปฏิบัติงานในองค์การของตน อันย้อนแย้ง กับรูปแบบการบริหารงานที่คำนึงถึงสาธารณะจริง ๆ เนื่องจากการทำงานโดยมุ่งผล เพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่า (Value) ประการอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากการปฏิบัติงานเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบโดยที่ไม่สนใจความต้องการ อันแท้จริงและหลากหลายของสาธารณะ ดังนั้นเมื่อโครงสร้างของระบบราชการไม่ได้ตั้งต้น ที่จะตอบสนองคุณค่าทางสาธารณะแล้ว การจัดโครงสร้างองค์การของระบบราชการย่อมเป็น ปัญหากับการจัดทำบริการสาธารณะ (ธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2556)

2.5 ปัญหาของบุคลากรด้านไอทีชาดกำลังคน ทั้งนี้ก็เพราะว่าศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีมีความจำเป็น เป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวิธีการทำงาน ทำให้ทรัพยากรมนุษย์ต้องปรับตัว และยกระดับสมรรถนะของตน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยองค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพฯ (ชสมก.) จะต้องวางแผนงานพัฒนาบุคลากรและปรับระบบ IT ทั้งระบบให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน รวมทั้งจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะด้าน IT เพิ่มเติมและทดแทนพนักงาน ที่เกษียณอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติ ภิระนันท์ พบว่าด้านสารสนเทศนั้นถือได้ว่า มีความจำเป็นเป็นอย่างมากต่อการดำเนินงานภายในองค์การ การคัดเลือกหรือการได้มา ซึ่งบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีคุณภาพจะส่งผลให้เกิดการทำงานและการ บริหารงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุชาติ ภิระนันท์, 2541) และสอดคล้อง กับ Whittaker, B. ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยของความล้มเหลวหรือความผิดพลาดที่เกิดจาก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์การ มีสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การขาด การวางแผนที่ดีพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนจัดการความเสี่ยงไม่ดีพอ ยิ่งองค์การมีขนาด ใหญ่มากขึ้นเท่าใด การจัดการความเสี่ยงย่อมจะมีความสำคัญมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้ ค่าใช้จ่ายด้านนี้เพิ่มสูงขึ้น 2) การนำเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมมาใช้งาน การนำเทคโนโลยี

สารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์การจำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจหรืองานที่องค์การดำเนินอยู่ หากเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การแล้วจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช้เหตุ 3) การขาดการจัดการหรือสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง สำหรับสาเหตุของความล้มเหลวอื่น ๆ ที่พบจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ (Whittaker, B. , 1999)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ควรประกาศนโยบายการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อให้บุคลากรทุกระดับได้รับทราบโดยทั่วกันถึงนโยบายรวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการทำงาน เช่น การมุ่งใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและมีจำนวนที่เหมาะสมกับงาน นอกจากนี้ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมในเชิงนโยบาย ผู้บริหารทุกระดับควรให้ความสำคัญและเป็นแบบอย่างที่ดีกับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ และควรเสริมสร้างและสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการติดต่อสื่อสารที่ดีในองค์การ การส่งเสริมให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารสำคัญและการสื่อความคิด ความรู้สึกซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การประชุม การฝึกอบรม การสัมมนา การชี้แจง การชี้แจงด้านเอกสาร วารสารหรือระบบ Internet และ E – mail ภายในองค์การ อย่างไรก็ตามองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) นับว่าเป็นรัฐวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและกฎหมายมีผลทำให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน ระบบบริหารงาน รวมถึงการปรับปรุงแผนฟื้นฟูกิจการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งต้องมีวิธีการในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างรวดเร็วและให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด อีกทั้งต้องแก้ไขปัญหการบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจ ปัญหาที่ผ่านมามาจากการบริหารงานและการตัดสินใจมีลักษณะรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางทั้งหมด ทำให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ไม่สามารถใช้อำนาจเด็ดขาดหรือมีความอิสระในการตัดสินใจได้มากนัก และการใช้ทรัพยากรทางการบริหารส่วนใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับการจัดสรรจากส่วนกลาง นอกจากนี้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ควรปรับบทบาทภารกิจและโครงสร้าง ให้มีความกระชับ ชัดเจนและเป็นเอกภาพในการบริหารงานและการให้บริการมากขึ้น นอกจากนี้ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาลูกเสือที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกำหนดแผนในการพัฒนาบุคลากรเริ่มจากการรับรู้ปัญหา การกำหนดโครงการพัฒนาให้เหมาะสม เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา กลุ่มย่อย การแลกเปลี่ยนความรู้ กรณีศึกษา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศตามมาตรฐานสากล และได้ข้อเสนอนะว่าควรศึกษาปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารรัฐวิสาหกิจประเภทอื่น ๆ

อาทิ การรถไฟแห่งประเทศไทย(รฟท.), บริษัท ขนส่ง จำกัด (บขส.), บริษัท การบินไทย จำกัด เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงปัญหา ความแตกต่างและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ และควรใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลายโดยเฉพาะการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เห็นมิติของปัญหาประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่ลุ่มลึกขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ก้านทอง บุหระ. (2559). แนวทางการปรับปรุงการรถไฟแห่งประเทศไทย วัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาการบริหารงานของการรถไฟแห่งประเทศไทย และหา แนวทางการปรับปรุงการรถไฟแห่งประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 279-288.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2552). การพัฒนาองค์การสมัยใหม่. ใน เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ADM 906. มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- ธีรพัฒน์ อังศุवाल. (2556). ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบราชการสมัยใหม่ (Modern Bureaucracy) กับการจัดทำบริการสาธารณะ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2561 จาก <http://public-law.net/publaw/default.aspx>
- พัสสรณ์ วรภัทร์ธระกุล. (2558). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อผลสำเร็จในการ พัฒนาการสมัยใหม่: กรณีศึกษา สายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2(2), 1-11.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2561). ประวัติ ขสมก. – บันทึกว่าด้วยเรื่องของรถเมล์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2561 จาก <https://www.nat.go.th/>
- สืบพงศ์ สุขสม. (2561). การบริหารการพัฒนา. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ กิระนันท์. (2541). เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ: ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2561). ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย , 10(2), 183-197.
- องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. (2561). รายงานประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ.
- _____. (2562). แผนฟื้นฟูองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.). เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2561 จาก <http://www.bmta.co.th/?q=th/services>
- Cronbach, Lee J. (1970). Essentials of Psychological Testing. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

- Daft, Richard L. (2001). *Organization Theory and Design*. (7th ed.). Ohio: South: Westem College Publishing.
- Dension, D. R. (1990). *Corporate Culture and Organizational Effectiveness*. New York: John Wiley and Sons.
- Gibson, L. J., et al. (1997). *Organizations, Behavior Structure Processes*. (9th ed.). United States: The McGraw - Hill Companies.
- John W. Best. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Max Weber. (1966). *The Theory of Social and Economic Organization*. Trans. By A.M. Henderson and Talcott Person, (4th ed.). New York: The Free Press.
- Meranto, P. (1967). *The Politics of Federal Aid to Education in 1965: A Study in Political Innovation*. New York: Syracuse University.
- Stevens, Robert., & Rosemary Stevens. (1970). Medicaid: Anatomy of a Dilemma. *Law and Contemporary Problems*, 35(2), 348-425.
- Whittaker, B. (1999). What went wrong? Unsuccessful information technology projects. *Information Management & Computer Security*, 7(1), 23- 30.

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21*

DESIRABLE CHARACTERISTICS OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS IN THE 21ST CENTURY

นงคราญ สุขเวชวารกิจ

Nongkran Sukavejworakit

ณัฐณารณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

Natnaporn Aeknarajindawat

สุทธิพงศ์ บุญผดุง

Suttipong Boonphadung

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: nong_uka@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีสัดส่วน (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .992 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบจำลองสมการโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 16 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย และสมรรถนะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด และทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมซึ่งอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยมีอิทธิพลโดยรวมต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมา คือทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยใน

* Received 26 March 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

ศตวรรษที่ 21 พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนา รูปแบบและสาระการจัดการเรียนรู้โดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และครูควรพัฒนา ทักษะตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีการประเมินเกณฑ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเพื่อให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์, ครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้เด็ก ปฐมวัย, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม, สมรรถนะในการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aim to 1) To study the level of early childhood learning management, learning skills and innovation, performance competencies and desirable characteristics of early childhood teachers in the 21st century. 2) To study the influence of early childhood learning management, learning skills and innovations, and performance competencies affecting the desired characteristics of early childhood teachers in the 21st century. 3) To study guidelines for the development of desirable characteristics of early 21st century teachers. This research is a mixed method research between quantitative research and qualitative research. The sample group used in the research was personnel from schools under the office of the private education commission Bangkok 320 people. Using methods Stratified Random Sampling, the instrument used in this research was a questionnaire to check the quality of the tools with Cronbach's alpha coefficient equal to .992. Data were analyzed using descriptive statistics Include percentage, frequency, mean, standard deviation and the structural equation mode. For qualitative research Use in-depth interviews with key informants, including school administrators, early childhood education experts and parents of preschool children, amount 16 persons. The results reveal that: 1) The desirable characteristics of early childhood teachers in the 21st century was at the highest level, followed by early childhood learning management. And performance in operations is at the highest level and learning skills and innovation which are at the high level respectively. 2) Early learning management has the most influence on the desirable characteristics of early childhood teachers in the 21st century, followed by learning and innovation skills. And the ability to perform the work sequentially. 3) Guidelines for the development of desirable characteristics of early childhood teachers in the 21st century, it was found that teachers should be developed in the form and learning management,

with emphasis on the learners so that early childhood can develop their potential fully own and teachers should continuously improve themselves. In addition, the ministry of education should encourage the development of desirable characteristics of teachers in various areas in accordance with the era in the 21st century.

Keywords: Desirable Characteristics, Early Childhood Teachers In The 21st Century, Early Childhood Learning Management, Learning Skills And Innovation, Operations Performance

บทนำ

เมื่อโลกของการเรียนรู้ได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งโลกาภิวัตน์หรือโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างรวดเร็วส่งผลให้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้านอันเป็นผลเนื่องมาจากการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้เกิดเป็นโลกไร้พรมแดนมีการย้ายถิ่นที่อยู่การดำเนินธุรกิจการที่มีโอกาสได้เรียนรู้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดมีชีวิตที่เป็นอิสระมากขึ้นทำให้ความต้องการบุคลากรที่มีคุณลักษณะและทักษะที่เปลี่ยนไป การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs + 2Ls ซึ่ง 3Rs ประกอบด้วย อ่านออก (Reading) เขียนได้ (WRiting) และคิดเลขเป็น (ARithmetics) 8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรมจริยธรรม (Compassion) และ 2Ls ประกอบด้วย Learning Skills ทักษะการเรียนรู้ และ Leadership ภาวะผู้นำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระบวนการและทักษะดังกล่าวนี้จึงเป็นบทบาทสำคัญในยุคสมัยเปลี่ยนไป เนื่องจากการศึกษาและระบบรวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิต ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อยุคแห่งการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปด้านการศึกษา คือ บุคลากร

ทางการศึกษายังขาดทักษะความสามารถที่ยังเข้าไม่ถึงศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันและส่งผลต่อเนื่องทำให้เด็กขาดทักษะและพัฒนาการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นครูจึงต้องตระหนักและคำนึงถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่ไม่ได้สิ้นสุดลงหลังจากจบการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรกในวิถีชีวิต ซึ่งเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีที่สุด (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) การจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจึงนับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริมในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นระดับเริ่มต้นของผู้เรียนที่สำคัญ ควรได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสม เพื่อจะได้มีความพร้อมในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนา จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของเด็กให้เป็นคนดีมีคุณภาพ สามารถเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพส่งผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีคุณภาพ ควรเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิด 0 - 6 ปี ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ และเป็นช่วงที่เด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ วินัย สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย (คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 แทนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาเด็กปฐมวัยไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้เริ่มกระบวนการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับใหม่ พ.ศ. 2561 ในการจัดการศึกษาของชาติจะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนอันเป็นผลที่เกิดจากการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษามีอิสระในการกำหนดแนวคิดปรัชญาและวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาให้เป็นอัตลักษณ์และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและตามความถนัดของผู้เรียน สถาบันผลิตและพัฒนาครู ในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพจะต้องมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมครูก่อนประจำการ และส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ด้วยเหตุนี้ สถาบันการศึกษาที่สอนระดับปฐมวัยจึงได้จัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและบรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช

2560 การจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ ซึ่งครูผู้สอนต้องมีการปรับตัวฝึกฝนทักษะและเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทันท่วงทีเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นกระแสใหม่ทั่วโลก เนื่องจากในยุคศตวรรษที่ 21 สภาวะของโลกเปลี่ยนไปเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี เป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) (सारวิ ศิริปริษากร, 2558) ซึ่งทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมร่วมกันของนักวิชาการหลากหลายสาขาในสหรัฐอเมริกาประชุมร่วมกัน โดยรัฐบาลต้องการพัฒนาคุณภาพประชากรประเทศเพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศกับนานาชาติและต้องการให้ประชากรนั้นมีคุณภาพและศักยภาพในสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ควรเกิดขึ้นในผู้เรียนจากการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (21st century student outcomes) ได้แก่ ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ความรู้ในวิชาหลักและเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี รวมไปถึงทักษะชีวิตและการทำงาน (Partnership for 21st century skills, 2009)

จากความเป็นมาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูปฐมวัยในยุคปัจจุบัน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งทั้งการที่ต้องเป็นผู้มีความรอบรู้มากขึ้นมีความเป็นมืออาชีพมีความสามารถและศักยภาพสูงเป็นผู้ที่มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ตามที่ต้องการเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาการของเด็กอย่างเต็มที่ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษา ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาปัจจัยของการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และเพื่อนำเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และนำผลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางสร้างองค์ความรู้ใหม่ ให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงสมรรถนะความสามารถของครูปฐมวัยให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนคุณภาพของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถนำไปจัดประสบการณ์ในเชิงสร้างสรรค์ให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร คือจำนวนครูผู้สอนในระดับปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 699 คน กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนในระดับปฐมวัยจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต (Grace, J. B., 2008) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $16 \times 20 = 320$ คน เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีสัดส่วน (Stratified Random Sampling) ใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการเลือกแบบมีสัดส่วนที่เท่ากันจนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คนที่ต้องการ

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผู้วิจัยจึงทำการเลือกเฉพาะข้อคำถามที่เป็นไปตามเกณฑ์ คือ $IOC \geq .50$ เพื่อแสดงว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของ การวิจัย มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และมีความเหมาะสม การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 30 ราย ก่อนนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.715 - 0.930 โดยค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ กับงานวิจัยที่ศึกษารวบรวมและนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากนั้นทดลองใช้แล้วนำมาปรับปรุงหาความเชื่อมั่นของ

เครื่องมือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวไปดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสำเร็จรูป และการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการแปลผลที่แบ่งช่วง 5 ระดับ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 มีระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 คะแนนเฉลี่ย มีระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 มีระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 มีระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 มีระดับน้อยที่สุด (ชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์, 2539) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างโปรแกรมลิสเรล เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรประจักษ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่ศึกษา โดยใช้เกณฑ์ของอัตราเข้าได้ดีกับข้อมูลตามที่นักวิชาการกำหนดขึ้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบค่าที (t-value) จึงนำมาสรุปผลต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากร คือบุคลากรจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 16 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ผู้ที่มีคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยเป็นอย่างดี

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถนำมาใช้สนับสนุนและประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้วางกรอบไว้มีลักษณะเป็นเค้าโครง (Outline) หัวข้อการสนทนาที่มีความยืดหยุ่น (Flexible) เป็นคำถามคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวในการสัมภาษณ์หรือการสนทนาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่ศึกษา มีการประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่สามารถนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยในหัวข้อนี้ได้หรือไม่ โดยขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาบทสรุป ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแล้วสร้างคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยข้อมูลปฐมภูมิใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ และใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 8 ข้อ ซึ่งเป็นการสนทนอย่างมีจุดหมายที่แน่นอนทั้งสองฝ่าย คือ ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการให้พร้อม รวมทั้งดำเนินการตามขั้นตอนที่จะช่วยให้ได้ความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ รายงานผลการศึกษา บทวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

จากนั้นนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยแล้วนำมาสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่มีความเหมือนและความต่างที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจนได้แก่นแท้ของแนวคิดในประเด็นที่ได้ศึกษา

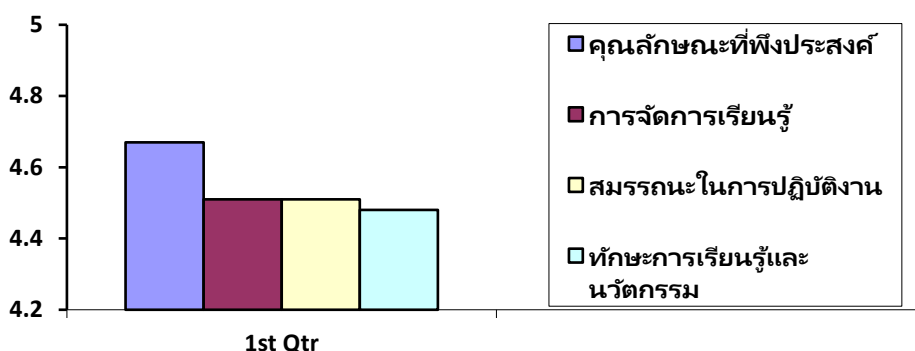
2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียบเรียงข้อมูลที่เป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย จากนั้นลดทอนข้อมูลที่คลุมเครือและซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมพิจารณาความสอดคล้อง ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้ โดยสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่มีความเหมือนและความต่างที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจนได้แก่นแท้ของแนวคิดในประเด็นที่ได้ศึกษา

ผลการวิจัย

1. ระดับของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้ง 4 ด้าน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

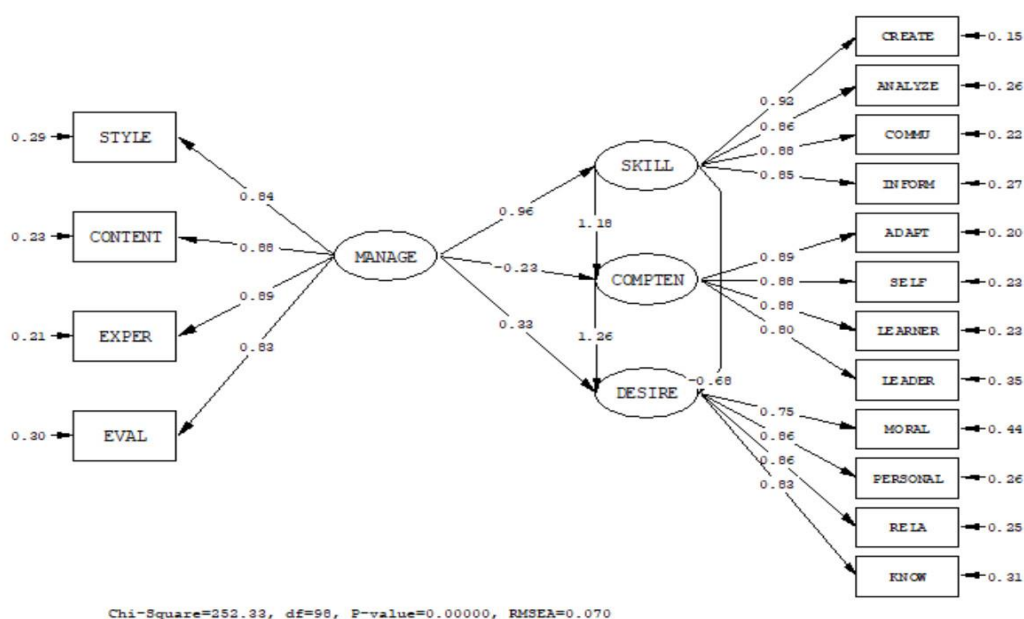
ปัจจัย	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย	4.51	0.46	มากที่สุด
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.48	0.50	มาก
สมรรถนะในการปฏิบัติงาน	4.51	0.47	มากที่สุด
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21	4.67	0.39	มากที่สุด

ภาพที่ 1 ระดับของปัจจัยในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย
ในศตวรรษที่ 21

จากตารางที่ 1 และแผนภูมิภาพที่ 1 ได้แสดงผลการวิเคราะห์ระดับของการจัดการในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, $SD = 0.39$) รองลงมา ระดับการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.51$, $SD = 0.46$) ระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.51$, $SD = 0.47$) และระดับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.51$, $SD = 0.47$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ตามลำดับ

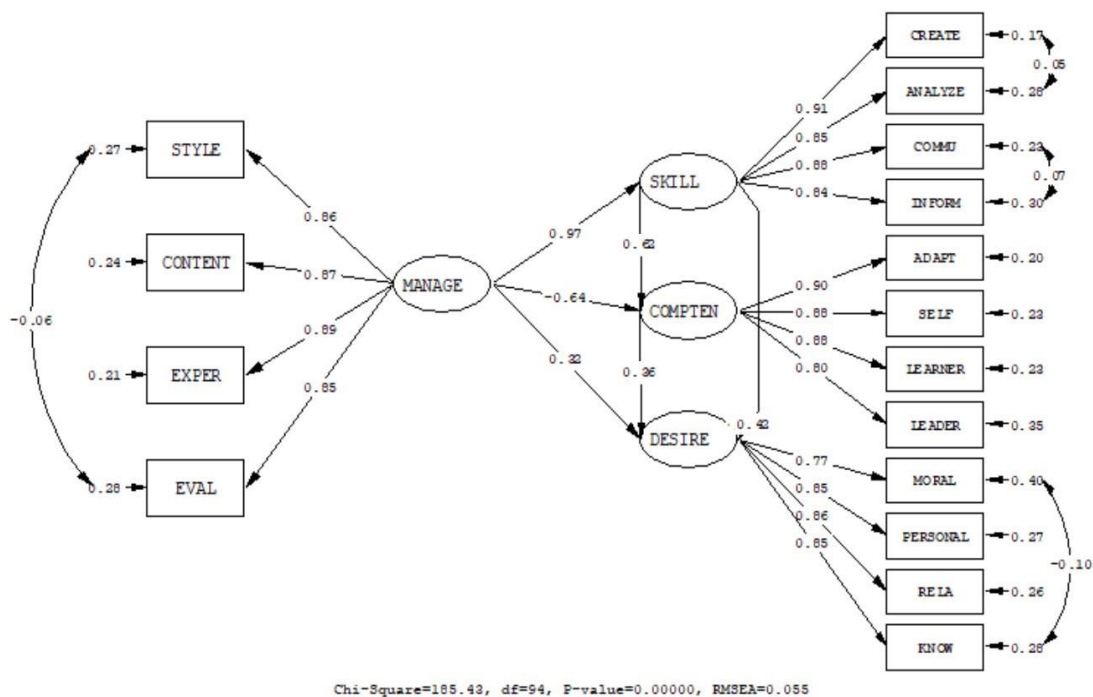
2. อิทธิพลของการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 สามารถอธิบายได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นผู้วิจัยนำเสนอไว้ดังแบบจำลองโครงสร้าง ในรูปค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (standardized regression coefficient) ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างครั้งแรก

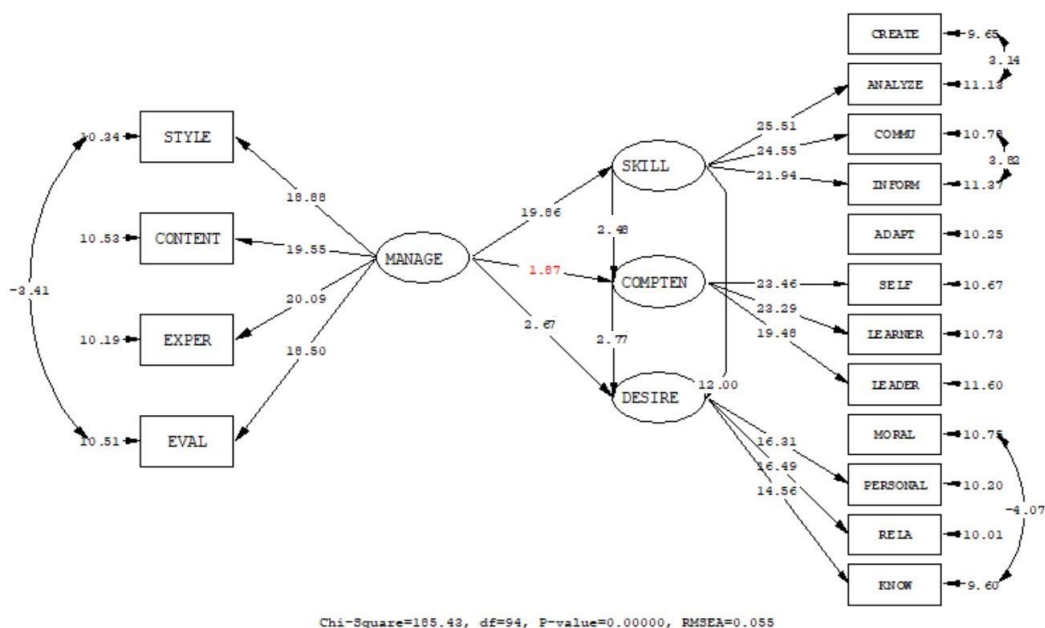
อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้างนั้น ต้องประเมินภาพรวมของแบบจำลองว่า แบบจำลองที่สร้างขึ้นมานั้นเข้าได้ดี (fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ซึ่งผลจากการทดสอบแบบจำลองที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งแรก (ภาพที่ 4.1) พบว่าดัชนีการเข้าได้ดี (fit index) ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เนื่องจากดัชนี Chi-square/df = 2.57, RMSEA = 0.070, AGFI = 0.88, และ CN = 173.80 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ แสดงว่าแบบจำลองที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งแรกมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้ากันได้ดีของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงแก้ไขด้วยการปรับแบบจำลองตามค่าดัชนีการปรับเปลี่ยนแบบจำลอง (Modification Indices) ในการปรับปรุงแบบจำลองนั้น โปรแกรมแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงแก้ไขแบบจำลองให้ดีขึ้น ดังภาพที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยดัชนีการเข้าได้ดีกับข้อมูลนี้

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภายหลังการปรับปรุงแบบจำลอง

จากผลการวิเคราะห์ตามภาพที่ 3 ผู้วิจัยจึงได้นำมาเปรียบเทียบกับค่าของตัวชี้วัดการเข้าได้ดีกับข้อมูลทั้งก่อนปรับปรุงและหลังการปรับปรุงแบบจำลอง 6 พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ภายหลังปรับปรุงแบบจำลอง เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า ตัวชี้วัดการเข้าได้ดีกับข้อมูลทุกตัวอยู่ในเกณฑ์ที่ดีวก่อนปรับปรุงแบบจำลอง และผ่านเกณฑ์ของอัตราเข้าได้ดีกับข้อมูลตามที่นักวิชาการที่พัฒนาเกณฑ์เหล่านี้ได้กำหนดไว้ทั้งสิ้น หมายความว่าข้อมูลเชิงประจักษ์กับแบบจำลองเข้ากันได้ดี (Good Fit) ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบค่าที่ (t - value) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบค่าที (t-value)

ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบค่าที ภาพที่ 4 แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรแฝง ซึ่งส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างมาเสนอค่าอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัว เพื่อแสดงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 อิทธิพลรวมอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

อิทธิพลของตัวแปร	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย	0.32	0.63	0.95
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	0.42	0.22	0.64
สมรรถนะในการปฏิบัติงาน	0.36	-	0.36

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยมีอิทธิพลโดยรวมต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมส่งผลทางตรงต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมาคือ สมรรถนะในการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ตามลำดับ ถึงแม้ว่าสมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้ปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 จะไม่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลทางอ้อมกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 แต่ก็มีอิทธิพลทางตรงและผลรวมของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลเท่ากัน

3. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 พบว่า

3.1 การพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรครูผู้สอนด้านการพัฒนาฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติการจัดรูปแบบการเรียนรู้และทักษะการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมซึ่งสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยในเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ

3.2 ควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นครูผู้สอนควรคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่เสมอที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมและเน้นให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกันได้และควรจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูควรนำมาพิจารณาในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย คือด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ และความต้องการของผู้เรียน

เป็นต้น เพื่อส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถแสดงพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม

3.3 กระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาคควรมีแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยเพื่อให้สอดคล้องในยุคสมัยศตวรรษที่ 21 นี้ โดยส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้ตรงตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านบุคลิกภาพและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียนและครู ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาแห่งการพัฒนาทักษะทางสังคมและทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่และเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นการสร้างภาพลักษณ์บทบาทความเป็นครูให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อถือและมั่นใจในบุคลากรและสถาบันการศึกษาโดยเน้นคุณภาพและประสิทธิภาพที่ได้กปฐมวัยจะได้รับ ควรเน้นให้มีแนวทางในการพัฒนาด้านหลักสูตรการสอน รูปแบบและสาระการเรียนรู้ และการนำทักษะด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางด้านการศึกษาเพื่อต่อยอดและสอดคล้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 ต่อไป

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพบว่า ระดับของการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ซึ่งจะเห็นว่าปัจจัยบางประการ ด้านการจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมคุณลักษณะของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือ รูปแบบการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ และการประเมินการเรียนรู้ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ และเป็นตัวแทนในการนำผู้เรียนเข้าสู่ประสบการณ์และท่องเที่ยวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ ซึ่งครูต้องมีบทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนของการเรียนรู้สอดคล้องกับการวิจัยของปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร เรื่องการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอยู่ในระดับมากที่สุด และทักษะการคิดของเด็กอายุ 3 - 4 ปี มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องมาจากครูผู้สอนได้รับการฝึกฝนทักษะและฝึกอบรมก่อนนำไปใช้จริง (ปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร, 2561)

2. จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยมีอิทธิพลโดยรวมต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมา ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สมรรถนะในการปฏิบัติงาน และ การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ตามลำดับ

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยปัจจุบันยุคสมัยเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชั้นเรียนจึงเปลี่ยนแปลงไปที่ผู้เรียนในยุคนี้นี้ต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ให้แก่ผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา พิชัยคำ ได้อธิบายถึงทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นทักษะพื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียน หรือเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริงและสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ ถึงแม้ปัจจัยด้านสมรรถนะในการปฏิบัติงานจะมีอิทธิพลโดยรวมน้อยที่สุดหรือแม้ไม่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 (จริยา พิชัยคำ, 2559) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านสมรรถนะในการปฏิบัติงานมีความสำคัญที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่ได้กำหนดสมรรถนะของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ไว้ คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณครู การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการพัฒนาผู้เรียน และการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ ดังนั้น ครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างองค์ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุดครูผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้สอดคล้องกับฉัตรชัย หวังมีจมี ที่ศึกษาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนรู้เปลี่ยนสมรรถนะกล่าวว่า สมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 7 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนาและคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล 3) สมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการรู้เท่าทันสื่อ 4) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 6) สมรรถนะด้านการข้ามวัฒนธรรม และ 7) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำความสวดอกเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมสมรรถนะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป (ฉัตรชัย หวังมีจมี, 2560)

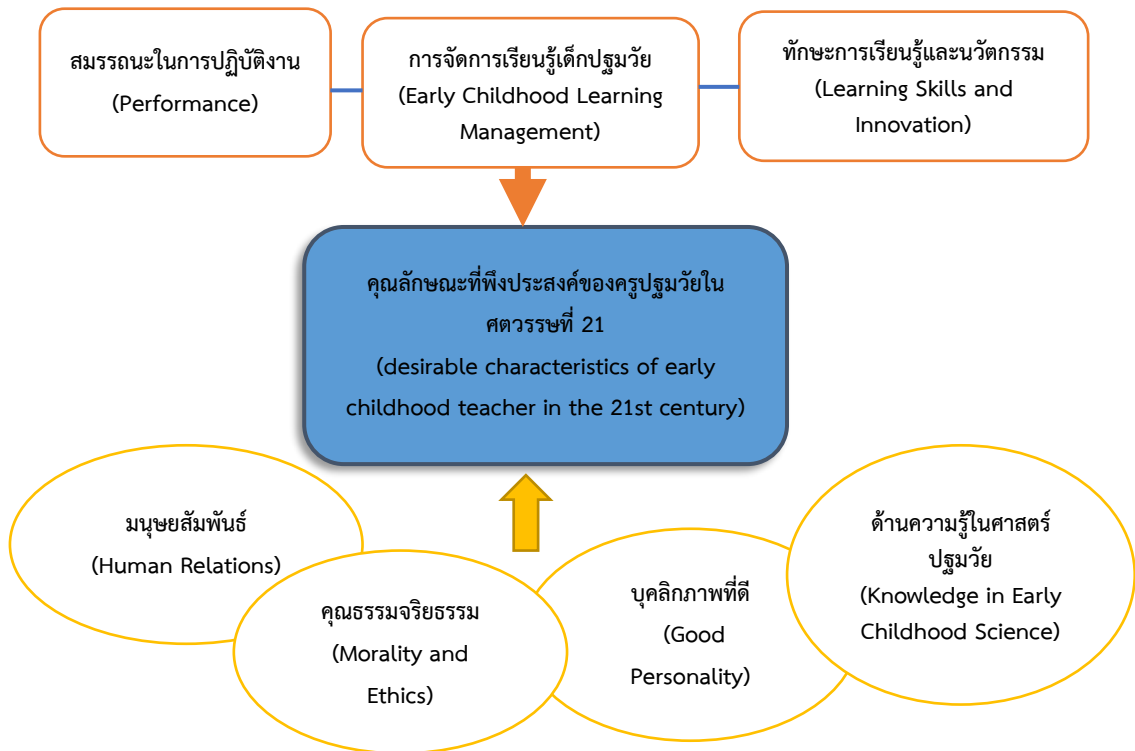
3. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 สรุปข้อค้นพบ แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 สรุปข้อค้นพบว่า ควรพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรหรือครูผู้สอนให้มีการพัฒนาตนเองและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติและฝึกทักษะการใช้สื่อ เทคโนโลยี และ

นวัตกรรม โดยครูสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยในเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการปรับใช้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา ขาตยาภา กล่าวถึงเทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นอุปกรณ์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาสนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต เครื่องเล่นวีดิทัศน์ กล้องถ่ายภาพดิจิทัล สมาร์ทโฟน ฯลฯ (พนิดา ขาตยาภา, 2559) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่ต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลได้ทั่วโลกเข้ามาเปลี่ยนแปลง ระบบการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมโดยไม่เว้นแม้แต่ในโรงเรียนอนุบาล ครูผู้สอนและบุคลากรจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้มีความสมบูรณ์ครบทุกด้านเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ควรมีแนวทางในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาคุณลักษณะครูในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียนและครูรวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาแห่งการพัฒนาทักษะทางสังคมและทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่และเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยมากขึ้น ดังภาพต่อไปนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ส่วนปัจจัยด้านสมรรถนะในการปฏิบัติงานถึงแม้ไม่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางอ้อมแต่มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมจะต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาจากครูผู้สอนร่วมกับสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้การส่งเสริมพัฒนารูปแบบสาระการเรียนรู้รวมทั้งการจัดประสบการณ์และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยเพื่อให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์

สาระการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 จึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม ดังนี้ 1) ในการดำเนินการจัดการแผนการสอนหรือคัดเลือกบุคลากรผู้สอนในระดับชั้นปฐมวัยของแต่ละสถานศึกษาควรมีการพิจารณาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยโดยเฉพาะเข้ามาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกและพิจารณา 2) ครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษาในระดับชั้นปฐมวัยควรมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ รวมทั้งการประเมินการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะเพิ่มมากขึ้นทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษามีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรหรือครูผู้สอนเด็กปฐมวัยโดยให้มีการฝึกฝนอบรมและเรียนรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและทันเหตุการณ์ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สมวัยอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา. (2561). แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.lertchaimaster.com/doc/20180926_EduReformPlan.pdf
- จริยา พิชัยคำ. (2559). ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 11(1), 1-12.
- ฉัตรชัย หวังมีงมี. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนรู้เปลี่ยนสมรรถนะ. Journal of HR intelligence, 12(2), 53-60.
- ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐานพร้อมตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม MINITAB SPSS/PC+และ SAS. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง : กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารทหารบก, 16(1), 8-13.
- ปิยะนันท์ หิรัณย์โชทร. (2561). การพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดสำหรับเด็กอายุ 3 - 4 ปี. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 10(2), 48.
- พนิดา ขาตยาภา. (2559). เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 6(2), 151-162.
- สาวรวี ศิริบริษายกร. (2558). การพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสมรรถนะครูผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน (Project-based Learning).

- เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2561 จาก <http://nakhonnayok.dusit.ac.th/wp-content/uploads/2015/11/บทความวิชาการ2.59>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Grace, J. B. (2008). Structural equation modeling for observational studies. *Journal of Wildlife Management*, 72(1), 14 - 22.
- Partnership for 21st century skills. (2009). Framework for 21st Century Learning. Retrieved April 18 , 2018, from <http://www.p21.org>

การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

THE DEVELOPMENT OF CLASSROOM RESEARCH TEACHING
METHODOLOGY FOR GRADUATE STUDENTS OF THE FACULTY OF
EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร)

Prarajattanamongkol (Montri Yangthisan)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: mmny_1960@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อประเมินผลการใช้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวิจัยและพัฒนา ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่ม คือ 1) นักศึกษา 14 รูป/คน ใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 31 รูป/คน ใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทดลอง 1 ภาคเรียน การทดสอบคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนแบบกลุ่มเดียว ตั้งเกณฑ์ความแตกต่างที่ระดับ 0.05 การหาประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียน ตั้งเกณฑ์ที่ระดับ 80/80 (E_1/E_2) และประเมินความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียน โดยวิธีสนทนากลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาบัณฑิต พระภิกษุจำนวน 7 รูป คฤหัสถ์รับราชการครูจำนวน 5 คน รวม 12 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) 1.1) การสอนวิจัยในชั้นเรียนที่ดีที่สุดคือให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ 1.2) ความต้องการพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) 1.3) คะแนนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนที่ระดับ 0.05 1.4) ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียนเท่ากับ 87.87 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ของหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียนเท่ากับ 89.13 1.5) ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิธีสอนวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) 1.6) นักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ปฏิบัติงานสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) 2) ความเหมาะสมในการนำวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้สอนนักศึกษาต่อไป โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

* Received 5 April 2020; Revised 19 April 2020; Accepted 21 April 2020

คำสำคัญ: การพัฒนาวิธีสอน, การวิจัยในชั้นเรียน, นักศึกษาการศึกษาคณะบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstracts

This research has the following objectives: 1) to develop teaching of the research methodology in classroom for post-graduate students of Graduate School of Mahamakut Buddhist University 2) to evaluate teaching of the research methodology in classroom for post-graduate students of Graduate School of Mahamakut Buddhist University as a research and development. The sample includes 2 groups of population: 1) group conversation among 14 students to explore foundational data 2) Using 31 fourth-year undergraduates who are studying at the level of the 2nd semester of the academic year 2561 as one single sample by testing the outcome before and after learning the subject in duration of 1 semester by setting a test score deviation at 0.05. Searching the effectiveness of the research study unit in the classroom by setting the level at 80/80 (E1/E2). And evaluating the appropriateness of the teaching research methodology in the classroom by a group discussion method among 12 post graduate students consist of 7 monks and 5 government school teachers. The research finds that: 1) 1.1) the best way of teaching research methodology in classroom is experimental learning approach 1.2) the need of improvement of teaching research methodology in classroom is at the high level ($\bar{X} = 3.85$), 1.3) the post-test scores of the study is different from the pre-test which is statistically significant at 0.05, 1.4) the effectiveness of the process (E₁) of the research study unit in the classroom equal to 87.87 and the efficiency of the output (E₂) of the research study unit in the classroom equal to 89.13. 1.5) The general satisfaction of the teaching research methodology in classroom by the mean average is at the highest level at ($\bar{X} = 4.66$) 1.6) the students are able to apply the knowledge gained from the classroom in their teaching is at the highest level at ($\bar{X} = 4.65$). 2) Suitability in implementing way of teaching research methodology in classroom to conduct in further teaching by students is at the highest level ($\bar{X} = 4.77$)

Keywords: Developing Teaching Methodology, Classroom Research, Graduate Students, Mahamakut Buddhist University

บทนำ

ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันเกิดวิกฤต คือ ด้านนโยบายขาดความต่อเนื่อง มีทิศทางและแนวทางการจัดการศึกษายังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน บุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการศึกษาทั้งในการศึกษาพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา (Watthanmongkol, W., 2018) โดยเฉพาะครู ซึ่งจุดอ่อนของครูไทยที่พบในปัจจุบัน คือ ครูขาดประสบการณ์และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน (Budsarakoon, T., 2019) ดังนั้น เมื่อครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการ พัฒนาการศึกษและพัฒนาการเรียนรู้ เกิดปัญหาคุณภาพครูจึงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และปัญหาด้านการผลิตครูคือ ด้านคุณภาพ และการจัดการเรียนการสอนยังไม่ดีเท่าที่ควร (Riangrila, P., 2013) ซึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูของครูนั้น หลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับความรู้เชิงบูรณาการ (Onthanee, A., 2020) เพราะโลกยุคปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการเรียนการสอนได้ทุกแห่งหนโดยได้มีการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีใช้ในการเรียนการสอนที่เรียกว่าระบบนิเวศการเรียนรู้คือส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Maneehaet, S., & Wannapiroon, P., 2019) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ พัฒนาการศึกษและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Intharaksa, P., 2019) จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนและจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโลกดิจิทัล (Kaewurai, R., & Chaimin, C., 2019) แต่เมื่อได้มีการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 พบว่า ส่วนมากมีพฤติกรรมต่อหน้าที่ครูเฉลี่ยต่ำสุด (Sukreephong, W. et al., 2009) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องผลิตครูให้ได้มาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวควรมีหลายมิติ คือ ทั้งความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติการสอน และคุณลักษณะต่าง ๆ แต่ระบบการรับนิสิตนักศึกษาครู (recruitment) ยังมีปัญหาเพราะไม่สามารถคัดคนเก่งมาเป็นครูตามที่สังคมต้องการ คือ ครูควรเป็นคนที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เป็นครูด้วยหัวใจ เก่งทั้งความรู้และความคิด อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นครู (Faikhamta, C., 2018) เพราะเป็นผู้ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังนั้น ครูจะต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ (Prachanban, P., & Choomeka, L., 2018) และสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทักษะของครู คือ ต้องมีความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะมีความจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องทำเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ครูดำเนินการวิจัยควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน (Srikham, O. et al., 2018) ซึ่งทักษะการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับกิจกรรมการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ (Wongwanich, S. et al., 2017) ซึ่งในทางพระพุทธศาสนากล่าวว่ามนุษย์จะประเสริฐและมีความสุขได้ด้วยการฝึกฝนพัฒนา (Phra Kanchit Kunavaro, 2013) ดังนั้น คุณลักษณะของความเป็นครูตามวิถีพุทธได้แก่หลักพุทธธรรม 7 ประการ คือ

เป็นผู้มีความน่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องเล็กน้อย อีกทั้งไม่แนะนำให้ศิษย์ของตนให้ดำเนินชีวิตไปในทางไม่ดีไม่งาม (Pra Sakda Chandako (Suwanta), 2014) และคุณสมบัติของครูที่ดีทั้งด้านลีลาการสอน ด้านวิธีสอน ด้านหลักการสอน ด้านกลวิธีและอุปายประกอบการสอน (Phra Natthawut Wutthigo (Supphaso) et al., 2015) ซึ่งการพัฒนาครูต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคดิจิทัล คือ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเป็นนิสิตนักศึกษาครู 2) การฝึกภาคปฏิบัติระหว่างเป็นนิสิตนักศึกษาครู และ 3) การพัฒนาครูประจำการหลังจากสำเร็จการศึกษา (Suttipong, R., 2017) อันเป็นการพัฒนาครูและผู้เรียนและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องผลิตครูให้ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพตามที่สังคมคาดหวังไว้ ซึ่งคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องผลิตครูให้ได้มาตรฐานดังกล่าว แต่จากวิจัย พบว่า ด้านการเรียนการสอนควรมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (Phramaha Wirot Kuttawiro, 2019) และพบว่าในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มีประสิทธิผลการสอนแตกต่างกัน (Phramaha Prasit Pasiddho (Srathong), 2018) ซึ่งปัญหาที่พบมากที่สุดคือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขาดความมั่นใจในตนเองและรู้สึกว่าจะไม่มีความพร้อม ขาดความชำนาญ (Phramaha Sakun Mahawiro, 2018) จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้านการเรียนการสอนคือแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Thawongsa, K. et al., 2019) อีกทั้งนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับปานกลาง (Phramongko; dhMMvidhn, 2017) และประสิทธิผลตามภารกิจของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวิจัย รองลงมาจากด้านอื่น ๆ (Wijitwatcharak, K., 2016)

สืบเนื่องจากปัญหาด้านต่าง ๆ ข้างต้นจึงทำให้ต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research: CAR) สำหรับนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ที่ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือไปปฏิบัติงานสอน 1 ปีการศึกษา และต้องทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอันเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำมาเสนอขออนุมัติสำเร็จการศึกษา การศึกษาบัณฑิต ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยปฏิบัติงานสอนในรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อประเมินผลการใช้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน 3) การทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน 4) การประเมินผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้นได้แก่ หน่วยการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียน ตัวแปรตามได้แก่ 1) ประสิทธิภาพกระบวนการของหน่วยการเรียนรู้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน 2) ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน 3) ความเหมาะสมในการใช้หน่วยการเรียนรู้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 14 รูป/คน ที่มีใช้กลุ่มทดลอง ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสนทนากลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานว่าวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่เหมาะสมใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหน่วยการเรียนรู้ 2) ด้านวิธีสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล ควรเป็นเช่นไร และสอบถามความคิดเห็นกลุ่มทดลองจำนวน 31 รูป/คน ว่าต้องการพัฒนาวิธีสอนวิจัยในชั้นเรียนใน 4 ด้านดังกล่าวนี้ อยู่ในระดับใด โดยใช้แบบสอบถามมาตรวัด 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเขปประวัติวิทยวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและข้อสรุปความคิดเห็นของการสนทนากลุ่มของนักศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และจากการสอบถามความเห็นของกลุ่มทดลอง มาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้ 15 หน่วย แล้วนำหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนั้นไปหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งผู้วิจัยกำหนดผู้เชี่ยวชาญคือต้องจบการศึกษาระดับการศึกษาศาสตรบัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และประเมินความเหมาะสมโดยใช้มาตรวัด 5 ระดับ คือ 5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด ในการหาคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนทั้งฉบับ และผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การตัดสินค่า IOC ที่ระดับ 0.50 ขึ้นไป และเกณฑ์คะแนนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ระดับมากขึ้นไป ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) และหาคุณภาพแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วนั้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน ขั้นตอนนี้เป็นการทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนทั้ง 15 หน่วย ใช้เวลา 1 ภาคเรียน ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองได้แก่นักศึกษาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 31 รูป/คน โดยกำหนดเอาประชากรทั้งชั้นเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในภาคเรียนที่ 2/2561 แบบศึกษากลุ่มเดียว (One - Group Pretest - Posttest Design) ทดสอบคะแนนหลังเรียนกับคะแนนก่อนเรียน ด้วยการทดสอบค่า t (t - test) แบบดีเพนเดนท (Dependent) ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตรวจสอบประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน นำเสนอในรูป E_1/E_2 โดยใช้เกณฑ์ 80/80 ทั้งกระบวนการ ด้วยวิธีการของ Chaibong Brahmawong (Brahmawong, C., 2013) และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน เมื่อดำเนินการเรียนการสอนครบทั้ง 15 หน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยตั้งเกณฑ์การประเมินคะแนนเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - \bar{X} = 4.49$) ขึ้นไป หลังจากการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวแล้วนี้เสร็จสิ้นแล้ว 1 ภาคเรียน ผู้วิจัยติดตามการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานสอน โดยใช้แบบสอบถาม ๆ นักศึกษาที่เข้าการเรียนหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้วในภาคเรียนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้ทั้งหมดตั้งแต่การดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 - 4 มาวิเคราะห์ แล้วทำเป็นร่างรูปเล่มรายงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยนำร่างรูปเล่มรายงานวิจัยจากขั้นตอนที่ 3 เสนอในที่ประชุมสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษที่เป็นพระภิกษุจำนวน 7 รูป และที่เป็นคฤหัสถ์รับราชการครูจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมในการใช้หน่วยการเรียนรู้สอนการวิจัยในชั้นเรียน ทั้ง 15 หน่วย ซึ่งในการประเมินใช้แบบประเมินความเหมาะสมโดยมาตรวัด 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ความเหมาะสมของการนำหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้สอน ไว้ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - \bar{X} = 4.49$) ขึ้นไป

การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยและพัฒนา มีข้อมูลที่เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปการบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติได้แก่: ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t (t - test) แบบดีเพนเดนท (Dependent)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับ นักศึกษาการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 - 3 เป็นการ วิจัยและพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน ส่วนขั้นตอนที่ 4 เป็นการประเมินผลการใช้วิธีสอน การวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัทยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยทั้ง 2 ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 พบว่า 1) การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการศึกษาวิธีการสอน วิจัยในชั้นเรียนที่เหมาะสม ซึ่งที่ประชุมมีความคิดเห็นสอดคล้องกันสรุปได้ ดังนี้ 1.1) ด้าน หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน: ควรจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับเวลาที่สอนต่อคาบ คือ คาบเรียน ละ 3 ชั่วโมง แล้วให้ทำกิจกรรมและประเมินผลให้เสร็จภายในคาบเรียนนั้น ๆ 1.2) ด้านวิธี สอน: ผู้สอนต้องมีการวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่มีรูปแบบ การสอนให้เป็นลำดับขั้นตอน และมีตัวอย่างประกอบทุกขั้นตอน แล้วสอนไปอย่างช้า ๆ ในประเด็นดังต่อไปนี้: ทฤษฎีเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน การ ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าผลงานวิจัยที่ดี การให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัยในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การให้นักศึกษาไปสำรวจปัญหาและประเด็นที่สนใจที่จะศึกษาในการทำการวิจัย การให้ นักศึกษานำเสนอประเด็นปัญหาที่ได้จากการสำรวจ แล้วนำมาปรึกษาอาจารย์ในชั้นเรียน และ ขอให้อาจารย์ช่วยแนะนำการตั้งชื่อเรื่องวิจัย แล้วทำตามระเบียบวิธีวิจัยของแต่ละวิธีการที่ นักศึกษาเลือกทำ โดยอาจารย์คอยให้คำปรึกษา การให้นักศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วเริ่มทำบทที่ 2 การให้นักศึกษาทำบทที่ 1 โดยอ้างอิงข้อมูลจากในบทที่ 2 การให้นักศึกษา ทำบทที่ 3, 4, 5 ทำบรรณานุกรมและภาคผนวก ในระหว่างนี้ อาจารย์ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และตอบข้อสงสัยของนักศึกษา เช่น สถิติ การทำแบบฝึก การหาค่า IOC การทำบรรณานุกรม เมื่อทำวิจัยเสร็จแล้ว ให้นำเล่มกลับมาให้อาจารย์ตรวจเพื่อความถูกต้อง พร้อมทั้งแนะนำสิ่งที่ ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม 1.3) สื่อการเรียนการสอน: ควรประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 เช่น การนำ IT มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล Internet of Things อุปกรณ์ ต่าง ๆ ไว้เพื่อเชื่อมต่อระหว่างกันโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต Cloud for Learning การให้บริการแบบแบ่งปันทรัพยากรข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกเก็บไว้บนเครื่อง หรือ web browser และ Social Media สื่อสังคมออนไลน์ โดยการสร้างเนื้อหาด้วยข้อความ รูป เสียง เป็นต้น 1.4) การวัดและประเมินผล: ควรวัดจากผลสัมฤทธิ์ของงานที่นักศึกษาได้รับ มอบหมายซึ่งเป็นกิจกรรมในห้องเรียน จำนวน 40 คะแนน เป็นคะแนนเก็บ สอบกลางภาค 30 คะแนน และเป็นคะแนนสอบปลายภาค 30 คะแนน รวมเป็น 100 คะแนน ซึ่งจากการสนทนา กลุ่ม กล่าวโดยสรุป คือ วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่เหมาะสมและดีที่สุด คือ การให้นักศึกษา ได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานการณ์จริง ได้เรียนรู้และแก้ไข ปัญหาได้อย่างแท้จริง 2) ความต้องการพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ว่า ให้ นักศึกษานำเสนอประเด็นปัญหาและประเด็นที่สนใจเพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมาได้แก่ข้อที่ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองแบบเชิงรุก (Active Learning) อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 พบว่า ในการหาคุณภาพของหน่วยการเรียนรู้ในชั้น เรียนทั้งฉบับ พบว่า ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดัชนีความสอดคล้องอยู่ ระหว่าง 0.80 - 1.00 ความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และคุณภาพแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบประเมิน พบว่า ความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 พบว่า ผลต่างของคะแนนทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียน ของการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลรวมของ D เท่ากับ 103 และ D^2 เท่ากับ 379 คะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ 0.05 ดังแสดงในตาราง ที่ 1 การหาประสิทธิภาพหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน ($\bar{X} = 26.74$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียน ($\bar{X} = 26.74$) ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน เท่ากับ 87.87 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ของหน่วยการ เรียนวิจัยในชั้นเรียน เท่ากับ 89.1 ($E_1/87.87$ $E_2/89.13$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียน

กลุ่มตัวอย่าง (N = 31)	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t - test	Sig.
ก่อนการเรียนรู้	131.81	2.26	103	379	16.71	.000*
หลังการเรียนรู้	26.74	1.26				

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียน ความรู้หลังเรียนแตกต่าง จากความรู้ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนน เฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	150	131.81	2.26	87.87
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	26.74	1.26	89.13

จากตารางที่ 2 ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่ากับ 87.87 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่ากับ 89.13

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยการใช้หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนวิธีสอนจ้ยในชั้นเรียน

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1.	ด้านสาระของเนื้อหารายวิชา	-	-	-
1.1	สังเขปของเนื้อหารายวิชาสอดคล้องกับชื่อรายวิชา	4.71	0.46	มากที่สุด
1.2	ขอบเขตเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม	4.61	0.56	มากที่สุด
1.3	ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง	4.61	0.50	มากที่สุด
1.4	เวลาในการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับน้ำหนักของเนื้อหาวิชา	4.55	0.62	มากที่สุด
	รวม	4.62	0.36	มากที่สุด
2.	ด้านการเรียนการสอน	-	-	-
2.1	วิธีสอนของอาจารย์มีความเหมาะสม	4.52	0.68	มากที่สุด
2.2	การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเรียนการสอนมีความเหมาะสม	4.71	0.53	มากที่สุด
2.3	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.61	0.56	มากที่สุด
2.4	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านความรู้	4.65	0.49	มากที่สุด
2.5	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านทักษะทางปัญญา	4.68	0.54	มากที่สุด
2.6	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.81	0.54	มากที่สุด
2.7	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี	4.71	0.46	มากที่สุด
2.8	การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านทักษะการดำเนินชีวิตแนวพุทธ	4.61	0.62	มากที่สุด
	รวม	4.66	0.39	มากที่สุด
3.	ด้านสื่อการสอน	-	-	-
3.1	เอกสารประกอบการนำเสนอมีความเหมาะสม	4.55	0.57	มากที่สุด
3.2	การใช้อินเทอร์เน็ต ไวพาย ยูทูปอธิบายรายวิชา และความพิพเตอร์เป็นสื่อในการเรียนการสอน	4.68	0.60	มากที่สุด
3.3	การใช้พาวเวอร์พอยต์มีขนาดอักษร ภาพประกอบ สื่อถึงประเด็นที่สอนชัดเจน	4.55	0.62	มากที่สุด
	รวม	4.59	0.49	มากที่สุด

4. ด้านการวัดและประเมินผล	-	-	-
4.1 วิธีการวัดและประเมินผลมีความเป็นธรรม	4.74	0.51	มากที่สุด
4.2 การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการวัดและประเมินผล	4.81	0.48	มากที่สุด
4.3 การวัดและประเมินผลมีความชัดเจน	4.71	0.59	มากที่สุด
4.4 การวัดและประเมินผลตรงตามเนื้อหาสาระที่สอน	4.74	0.51	มากที่สุด
รวม	4.75	0.47	มากที่สุด
รวม	4.66	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิธีสอนวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ย สูงสุดได้แก่ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมาได้แก่ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.66$) อยู่ในระดับมากที่สุด

และนักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการเรียนหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียน ไปใช้ปฏิบัติงานสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

ผลการวิจัยในชั้นตอนที่ 4 พบว่า ความเหมาะสมในการนำหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

สรุปผลการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน: 1.1) วิธีการสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่ดีที่สุด คือ การให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ 1.2) ความต้องการพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) 1.3 คะแนนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 1.4) ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่ากับ 87.87 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ของหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่ากับ 89.13 1.5) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) 1.6) นักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการเรียนวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ปฏิบัติงานสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) 2) ความเหมาะสมในการนำหน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่า 1) วิธีการสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่ดีที่สุดคือ การให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ นั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักศึกษาที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม มีประสบการณ์จากการเรียนการสอนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและได้นำ

ความรู้ที่รับไปใช้ในการปฏิบัติงานสอน ในการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคือปฏิบัติงานสอน ในสถานศึกษา ดังนั้น ในการสนทนากลุ่มจึงได้ข้อสรุปความคิดเห็นของกลุ่มว่า วิธีการสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่ดีที่สุดคือการให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของนิสิตครู ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ: การทดลองแบบพหุกรณีศึกษา ซึ่งพบว่า การทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนของนิสิตมีหลายแบบ เช่น การวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การประเมินเพื่อพัฒนาแผนกิจกรรม การศึกษากรณีศึกษานักเรียนที่มีปัญหา และการพัฒนา นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน เหล่านี้ เป็นต้น (Siripaarn, S., 2010) 2) ความต้องการ พัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ที่เป็นเช่นนี้เพราะ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 ต้องเตรียมความพร้อมในการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อขึ้นชั้นปีที่ 5 ซึ่งนักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจนแล้วว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยการไปปฏิบัติงานสอน ในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา นั้นต้องทำการวิจัยในชั้นเรียน 1 เรื่อง เพื่อให้ครบตาม มาตรฐานของหลักสูตร ดังนั้น การทำวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่ครูทุกคน จะต้องดำเนินการ ดังที่ Srikham อธิบายว่า ครูทุกคนจะต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ สอดคล้องกับแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ครูทำวิจัยควบคู่ไปกับการจัดการเรียน การสอนและการที่ครูจะทำวิจัยในชั้นเรียนได้นั้น ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะใน ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน (Srikham, O. et al., 2018) 3) คะแนนหลังเรียนแตกต่างจากก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้น เรียน ครั้งนี้ ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาครบทุกขั้นตอน ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษาได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pattaragorranan ซึ่งผลการเรียนรู้จากชุดฝึกอบรมในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน พบว่า ภายหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้เพิ่มขึ้นก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Pattaragorranan, N. et al., 2013) และ สอดคล้องงานวิจัยของ Watthanakuljaroen ในการฝึกอบรมที่มีผู้เข้าฝึกอบรมจำนวน 45 คน ภายหลังการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Watthanakuljaroen, T., 2014) 4) ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของหน่วยการเรียนรู้วิจัย ในชั้นเรียนเท่ากับ 87.87 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ของหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียน เท่ากับ 89.13 ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการวิจัยและพัฒนา มีความครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้ง นักศึกษามีส่วนร่วมและสนใจในการเรียนการสอนอย่างยิ่ง เพราะหน่วยการเรียนรู้วิจัยในชั้น เรียนมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผลการทดลองจึงสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pattaragorranan คะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการคิดเป็นร้อยละ 81.67 และคะแนน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ 81.84 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในการวิจัยของ (Pattaragorranan, N. et al., 2013) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Watthanakuljaroen ประสิทธิภาพ 82.14/81.11, 80.79/80.28 และ 81.7/80.93 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

(Watthanakuljaroen, T., 2014) 5) ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิธีสอนวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ Maneehaet & Wannapiroon ที่กล่าวว่า โลกยุคปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งทำให้เกิดการเรียนการสอนได้ทุกแห่งหน (Maneehaet, S., & Wannapiroon, P., 2019) และสอดคล้องกับคำอธิบายของ Intharaksa ที่กล่าวว่า สถานการณ์ดังกล่าวนี้เรียกว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (Intharaksa, P., 2019) 6) นักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ปฏิบัติงานสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ที่เพราะผู้วิจัยได้มีการติดตามสอบถามนักศึกษาว่า ได้นำความรู้ที่ได้เรียนการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ปฏิบัติงานสอน มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพราะได้ศึกษาประเด็นปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการอบรมกรรมฐานภาคปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (Phramongko; dhMMvidhn, 2017) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงทำให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ปฏิบัติงานสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

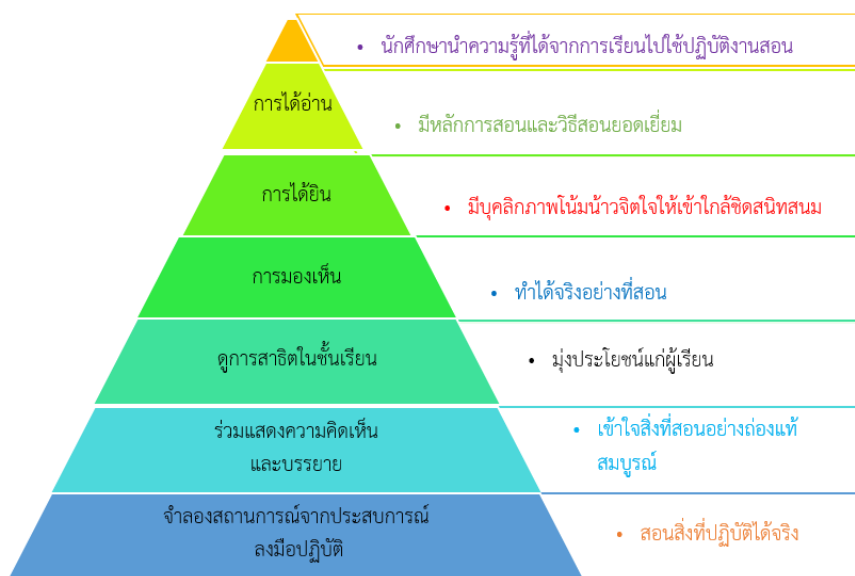
จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการประเมินโดยการสนทนากลุ่มได้ข้อสรุปความคิดเห็นของกลุ่มว่า วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับสอนวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งนี้ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นี้ Wongpibool อธิบายว่า กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 1) ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ และสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ประเมินค่าหรือสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ได้รับอภิปรายให้ฝึกทักษะร่วมกันได้ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน 2) การนำเสนอผลงานทางการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ทั้งมีการฝึกปฏิบัติในสภาพจริง และมีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ 2.1) กำหนดผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ให้ครอบคลุมองค์ความรู้ที่ต้องการให้เกิดความรู้ ความเข้าใจทักษะ เจตคติ กระบวนการคุณธรรมและจริยธรรม 2.2) กำหนดสาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 2.3) การออกแบบหรือทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรม 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) การ

แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ 2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน 3) การนำเสนอความรู้ 4) การประยุกต์ใช้การนำเสนอหรือลงมือปฏิบัติ (Wongpibool, P., 2017) นอกจากนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้หลักการเรียนการสอนตามนัยพระพุทธศาสนา ซึ่ง พบว่า 1) หลักคำสอนในพุทธศาสนากับการจัดการเรียนการสอนมีเนื้อหาที่สอดคล้องกันได้ 2) การศึกษาสมัยพุทธกาลและหลังสมัยพุทธกาล พบว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีสอดคล้องกับการจัดการเรียนในสมัยพุทธกาลและหลังสมัยพุทธกาล 3) การบูรณาการการศึกษาตามนัยพุทธศาสนา พบว่าระบบคำสอนในพุทธศาสนาสามารถบูรณาการเข้ากับการจัดการศึกษาในสมัยปัจจุบันได้ 4) จุดมุ่งหมาย วิธีการ เนื้อหา และผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน พบว่าเรื่องจุดมุ่งหมาย วิธีการ เนื้อหา และผู้เรียนในปัจจุบัน สามารถใช้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักการในการบริหารจัดการการศึกษาได้ (Srinont, M., 2017) ได้เหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้รับการประเมินว่าวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

วิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้นำพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนมาประยุกต์ใช้กับวิธีสอนแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่สามารถสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดลได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากภาพโมเดล อธิบายการนำพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนมาประยุกต์ใช้กับวิธีสอนแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ พระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอน 1) ทรงสอนสิ่งที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง 2) ทรงรู้เข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้สมบูรณ์ 3) ทรงสอนด้วยเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอนเป็นที่ตั้ง ไม่หวังผลตอบแทน 4) ทรงทำได้จริงอย่างที่สอน เป็นตัวอย่างที่ดี 5) ทรงมีบุคลิกภาพโน้มน้าวจิตใจให้เข้าใจหลักธรรมและพึงพอใจได้ความสุข 6) ทรงมีหลักการสอน และวิธีสอนยอดเยี่ยม และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นรูปแบบที่เน้นการจัดการเรียนรู้ และเน้นการเรียนการสอนในการพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการเรียนรู้ และให้มีความพร้อมทางการเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นเสมือนการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research - based Learning) คือการเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรงเป็นการพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้และการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ครั้งนี้ ทำให้ได้นวัตกรรมใหม่ คือ หน่วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ 87.87/ 89.13 (E1/E2) สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรจัดพิมพ์เอกสารวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเผยแพร่และใช้สำหรับการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้มีการนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 2) ควรนำวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในส่วนกลางและวิทยาเขต เพื่อให้ผลของการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ได้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการวิจัยวิธีสอนระเบียบวิธีวิจัยระดับมหาบัณฑิต ซึ่งมีเนื้อหาสาระและวิธีสอนอาจใกล้เคียงกันหรือสัมพันธ์กันกับวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วในครั้งนี้ อย่างไร หรือไม่ และควรมีการวิจัยวิธีสอนรายวิชาอื่นทั้งในระดับบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และระดับดุษฎีบัณฑิตว่า วิธีสอนควรมีการพัฒนาให้แตกต่างจากวิธีสอนการวิจัยในชั้นเรียนระดับบัณฑิตอย่างไร หรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยทางด้านการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- Brahmawong, C. (2013). Developmental Testing of Media and Instructional Package. *silpakorn educational research journal*, 5(1), 1-20.
- Budsarakoon, T. (2019). Thai Teacher Development for Educational Reform. *MBUE Education Journal*, 7(2), 1-14.
- Faikhamta, C. (2018). Looking at Teacher Education and professional Development in Thailand Through The Lens of A Teacher Educator. *Journal of Education Naresuan University*, 20(4), 291-301.
- Intharaksa, P. (2019). Learning Management With Social Media. *Journal of Education Naresuan University*, 21(4), 357-365.
- Kaewurai, R. & Chaimin, C. (2019). Learning Space for Digital Natives in Academic Library. *Journal of Education Naresuan University*, 21(4), 365-378.
- Maneehaet, S. & Wannapiroon, P. (2019). A Digital Learning Ecosystem With Artificial Intelligence for Smart Learning. *Journal of Education Naresuan University*, 21(2), 359-373.

- Onthanee, A. (2020). Perspectives on Curriculum Development Through The National Scheme of Education B.E. 2560-2579. *Journal of Education Naresuan University*, 22(1), 366-380.
- Pattaragorranan, N. et al. (2013). The Development of Training Package Using Experiential Learning Process to Enhance the Public Consciousness of Red Cross Youth Volunteers. *Journal of Behavioral Science*, 19(1), 22-35.
- Phra Kanchit Kunavaro. (2013). Happiness Development in Buddhaddhamma. *Journal of Education Naresuan University*, 15(1), 91-99.
- Phra Natthawut Wutthigo (Supphaso) et al. (2015). Human Development in Accordance with Buddhism: Content Presentation from the Sutapitaka Text. *Journal of Education Naresuan University*, 17(3), 60-70.
- Phramaha Sakun Mahawiro. (2018). The problem solving approach in teaching professional experience of MBU Education. *Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University*, 6(1), 76-94.
- Phramaha Wirot Kuttawiro. (2019). ways and means of EDUCATIONAL SERVICES development of MAHAMAKUT. *MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University*, 7(1), 33-45.
- Phramongko; dhMMvidhn. (2017). The Buddhaddhamma Application of Mahamakut Buddhist University Students. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 8(2), 1-10.
- Pra Sakda Chandako (Suwanta). (2014). Being a Professional Teacher in Accordance with the Buddhist Way in Thai Society. *Journal of Education Naresuan University*, 16(2), 195-204.
- Prachanban, P. & Choomeka, L. (2018). The research and Development of the happiness learning management Assessment Instruments of Student Teachers in the 21st century. *Journal of Education Naresuan University*, 20(4), 118.
- Pramaha Prasit Pasiddho (Srathong). (2018). The effectiveness of teachers of students at five universities Mahamakut. *MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University*, 6(1), 59-75.
- Riangrila, P. (2013). The Quality of Educational Improvement: A Teacher Development Approach. *Journal of Research and curriculum Development*, 3(1), 1-14.

- Siripaarn, S. (2010). Development of a classroom action research program to promote reflective thinking of student teachers during professional teaching practices: a multiple case study experiment. Retrieved April 2, 2020, from <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/32433>
- Srikham, O. et al. (2018). The Development of Classroom Action Research of Educational to Develop Students in Teacher training Programs. Academic Journal of Buriram Rajabhat University, 10(2), 157-169.
- Srinont, M. (2017). Analytical Study of The Principles of Teaching according. MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, 5(1), 122-132.
- Sukreephong, W. et al. (2009). Characteristics of Teaching Professional Experience of Higher Education Student of Faculty of Education Khon Kaen University. Journal of Education Khon Kaen University, 32(4), 128-137.
- Suttipong, R. (2017). New Paradigm in Education and Development of Thailand Teachers in the Digital Age. Journal of Education Naresuan University, 19(2), 344-355.
- Thawongsa, K. et al. (2019). Factors Influencing Quality of Student Life in Mahamakut Srilanchang Campus. MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, 16(74), 141-153.
- Watthanakuljaroen, T. (2014). Development of Distance Training Packages on Educational. Retrieved April 2, 2020, from http://edu.stou.ac.th/EDU/UploadedFile/Research56_Taweewat.pdf
- Watthanmongkol, W. (2018). The Crisis of Education in the Thailan 4.0 Era. MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, 6(1), 427-444.
- Wijitwatcharak, K. (2016). Operational Effectiveness of Mahamakut Buddhist University in Accordance With Mission Statements. Journal of Yanasangvorn Research Institute, 7(1)1, 70-78.
- Wongpibool, P. (2017). Active Learning. Journal of Yanasangvorn Research Institute, 8(2), 327-336.

Wongwanich, S. et al. (2017). Development of Learning Modules for Enhancing Classroom Action Research Skills of Student Teachers. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สำหรับอาจารย์นิเทศหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู*
THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL
THROUGH THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY
FOR SUPERVISORS OF GRADUATE DIPLOMA PROGRAM
IN TEACHING PROFESSION

ไพโรจน์ บริบูรณ์

Pairote Boriboon

ฉลาด จันทรสมบัติ

Chalard Chantarasombut

พา อักษรเสื่อ

Pha Agsonsua

วีรวิทย์ เลิศรัตนอำรุงกุล

Weerawit Lertratthamrongkul

รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย

Ratchaniwan Anutrakulchai

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

E-mail: dba.neu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศ
นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พัฒนารูปแบบและประเมินประสิทธิภาพ
ของการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รูปแบบที่ใช้เป็นการวิจัย
วิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์นิเทศก์และ
กรรมการหลักสูตร เครื่องมือเป็นนวัตกรรม คือ คู่มือการดำเนินงานรูปแบบการนิเทศภายใน
โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ
สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมิน และแบบทดสอบ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทคนิค Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ค่าประสิทธิภาพ
กระบวนการและของผลลัพธ์ความรู้ (E1/E2) และ ค่า t-test (แบบ Dependent Samples)
ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์
ของการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน

* Received 30 March 2020; Revised 25 April 2020; Accepted 28 April 2020

โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติการ มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนามาก่อน มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.29 2) รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวม มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีการบูรณาการรูปแบบการนิเทศ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติการ 4) ขั้นสะท้อนผล ปรับปรุงและประเมินผล 5) ขั้นสร้างขวัญกำลังใจ และ 6) ขั้นสรุปและรายงานผล และมี 25 กิจกรรมย่อย 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบหลังทดลองใช้ตามกลุ่มเป้าหมาย พบว่า 3.1) อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีประสิทธิภาพของกระบวนการภาคปฏิบัติต่อผลลัพธ์ของภาคความรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 83.10/93.10 3.2) อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ขั้นวางแผน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, หลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current situation and the desirable situation of supervision for graduate diploma program in teaching profession, 2) to develop the internal supervision model using the professional learning community and 3) to evaluate efficiency in using the professional learning community activities for supervisor of graduate diploma program in teaching profession. The format used is Research and Development: R&D. The samples and target group were the educational supervisors and committees of graduate diploma program in teaching profession. The innovative instrument was the handbook for implementation of internal supervision model by using the professional learning community, process and evaluation by experts. In overall, the Propriety, Feasibility, and Utility were at the highest level. The instruments used for data analysis comprised Percentage, Mean, Standard Deviation, Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), efficiency of process and efficiency of product (E_1 / E_2), and t-test for Dependent Samples. The research results were found that: 1) The current situation of internal supervision was found that, in overall, it was at high level and the desirable situation of internal supervision, in overall, was at the highest level. The $PNI_{modified}$ of the need for supervision model development consisted of 6 aspects, in overall, it

was = 0.23, when considering each aspect, it was found that the aspect with highest urgent need for development included $PNI_{modified} = 0.29$. 2) The internal supervision model by using Professional Learning Community process for supervisors of graduate diploma program in teaching profession, evaluated by scholars and experts, in overall, had the Propriety, Feasibility, and Utility at the highest level. The internal supervision comprised 6 steps namely: 1) Preparing, 2) Planning, 3) Implementing, 4) Reflecting, Improving, and Evaluating, 5) Reinforcing, and 6) Concluding and Reporting altogether of 25 learning activities were executed. 3) The efficiency of supervision model by using Professional Learning Community process was tried out in target group showed that: 3.1) The supervisors and program committees consisted of efficiency of process and efficiency of knowledge produced (E_1 / E_2) was = 83.10/93.10 3.2) The supervisors and program committees had their satisfaction on supervision model by using professional learning community process, in overall, was at high level, when considering each aspect, it was found that the aspect with highest level was the planning, followed by concluding and reporting and the aspect with lowest level was the reflecting, improving, and evaluating.

Keywords: Development of Model, Professional Learning Community, Excellent Supervision Clinique: ESC, Graduate Diploma Program In Teaching Profession

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พร้อมด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 พร้อมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 มุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพกฎหมาย มีภาวะผู้นำ รู้รักคุณค่าความเป็นไทยและรู้บริบทสากล โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สร้างวิถีการเรียนรู้ของคนไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สู่การร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงเห็นสมควรปรับปรุงมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษาและระดับหน่วยงาน ในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามหลักการข้างต้นโดยมีการกำกับติดตาม ตรวจสอบ

ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษาจะครอบคลุมด้านผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และการบริหารจัดการ ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบันโดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีนโยบายมุ่งเน้นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และข้อบังคับคุรุสภาว่า ด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ตามโครงสร้างหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เป็นหลักสูตรที่รวมการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็น เวลามากน้อยกว่าหนึ่งปีที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตามเกณฑ์มาตรฐานการผลิตตามที่คุรุสภาได้ กำหนดสัดส่วนจำนวนอาจารย์นิเทศก์ต่อจำนวนนักศึกษา เป็น 1 : 10 (สำนักงานเลขาธิการคุรุ สภา, 2558) ประกอบกับการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการ ปฏิรูปการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศสิงคโปร์ (DuFour, R. et al., 2006) ที่ได้นำกลยุทธ์ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนดำเนินการจนเกิดผลที่น่าพึงพอใจ รวมถึงประเทศไทยที่มีการพัฒนา วิชาชีพครูในสถานศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เช่น โครงการ “ครูเพื่อศิษย์” ของมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ (มสส.) ที่พัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้แนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนของครู โดยนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เป็นรูปแบบการนิเทศภายในที่ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความ ต่อเนื่องและยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับ อาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จาก 14 สถาบันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 309 คน แยกเป็นอาจารย์นิเทศก์ จำนวน 228 คน และกรรมการหลักสูตร จำนวน 81 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 5 แห่ง 2) กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 2 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ อาจารย์นิเทศก์แห่งละ 5 คน รวม 35 คน และกรรมการหลักสูตรแห่งละ 2 คน รวม 14 คนซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศภายใน

3.1 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือมีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบประเมินตามกรอบเนื้อหา เสนอร่างแบบสอบถามต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.1.2 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์หาความสอดคล้องแบบ Index of Congruence (IOC) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินเป็นรายข้อโดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00

3.1.3 ปรับปรุงแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วจัดพิมพ์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยตนเองนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปประเด็นเพื่อปรับปรุงกรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 นำแบบสอบถามองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจให้คะแนน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์เป็นรายข้อ โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ของความรู้ของรูปแบบการนิเทศภายใน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537)

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ของความรู้ของรูปแบบการนิเทศภายในใช้ค่าเฉลี่ยวิเคราะห์เปรียบเทียบ t-test แบบ Dependent Samples ก่อน-หลังของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.3 วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของกระบวนการและผลลัพธ์ของความรู้ของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของชัยยงค์ พรหมวงศ์ หาดัชนีประสิทธิผล (E.I.) วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การวัดระดับความพึงพอใจ ตามหลักการของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

วิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

1. กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 14 คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 5 สถาบัน และจากสถาบันเอกชน จำนวน 2 สถาบันๆ ละ 2 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ อาจารย์นิเทศก์แห่งละ 1 คน รวม 7 คน และกรรมการหลักสูตรแห่งละ 1 คน รวม 7 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2. เก็บข้อมูลโดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มาประชุมระดมความคิดวิเคราะห์ถึงความต้องการจำเป็นในการนิเทศ โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและได้ตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือมีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

2.1.1 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลตามองค์ประกอบและตัวชี้วัด สร้างแบบเก็บข้อมูลตามกรอบเนื้อหาที่ต้องการทราบข้อมูล เสนอร่างแบบเก็บข้อมูลต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไข

2.1.2 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญตามองค์ประกอบและตัวชี้วัด ในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องแบบ Index of Congruence (IOC) ของแบบเก็บข้อมูลเป็นรายชื่อโดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00

2.1.3 ปรับปรุงแบบเก็บข้อมูล องค์ประกอบและตัวชี้วัดรูปแบบ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์แล้วจัดพิมพ์แบบเก็บข้อมูล

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการประชุมระดมความคิดเห็นตามกรอบองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่กำหนดให้ วิเคราะห์และสรุปประเด็นเพื่อปรับปรุงกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล การจัดกระทำข้อมูลจากแบบเก็บข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

3. แบบสอบถามความคิดเห็นแบบปลายเปิดเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายใน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจรายการ (Check list) สอบถามสภาพทั่วไปประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการนิเทศ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในแบบกึ่งโครงสร้างและปลายเปิด

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศภายใน จากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาในเอกสารตรวจสอบความถูกต้องโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2.2 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยใช้เทคนิค IOC พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 คัดเลือกข้อที่เข้าเกณฑ์ไว้เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00

3.2.3 จัดพิมพ์แล้วไปทดลองใช้กับอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและหาความเที่ยงทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach) พบว่า ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.34-0.82 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87

3.2.4 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายใน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68, S.D.=0.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การวางแผนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82, S.D.=0.09$) รองลงมาคือ การเตรียมการ ($\bar{X} = 3.79, S.D.=0.08$) และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64, S.D.=0.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72, S.D.=0.62$) รองลงมาคือ การเตรียมการ ($\bar{X} = 4.54, S.D.=0.55$)

1.2 ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยรวม เท่ากับ 0.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติการ มีความต้องการจำเป็นลำดับแรก (0.29) รองลงมาคือ ด้านการวางแผน (0.24) ด้านการสะท้อนผลปรับปรุงและประเมินผล (0.23) ด้านการสรุปและการรายงานผล (0.22) การสร้างขวัญกำลังใจ (0.21) และด้านการเตรียมการ (0.20) ตามลำดับ

1.3 ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมเท่ากับ 0.02143 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเป็นลำดับแรกคือ ด้านการเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ (0.03166) รองลงมา คือด้านวิสัยทัศน์ร่วม (0.02290) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร (0.02051) ด้านภาวะผู้นำร่วม (0.02037) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ (0.02035) และด้านโครงสร้างสนับสนุน (0.01282) ตามลำดับ

2. พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติการ 4) ขั้นสะท้อนผล ปรับปรุงและประเมินผล 5) ขั้นสร้างขวัญกำลังใจ และ 6) ขั้นสรุปและรายงานผล และ 25 กิจกรรมย่อย พบว่า โดยรวม มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85, S.D. = 0.52$)

3. ประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พบว่า

3.1 อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีประสิทธิภาพของกระบวนการภาคปฏิบัติต่อผลลัพธ์ของภาคความรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 83.10/93.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80

3.2 อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ชั้นวางแผน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ขั้นสรุปและรายงานผล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.12)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศภายใน และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำไปสู่การกำหนดความต้องการและจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากองค์ประกอบหลักของการนิเทศภายใน 6 องค์ประกอบ คือ 1) การปฏิบัติการ 2) การวางแผน 3) การสะท้อนผล ปรับปรุงและประเมินผล 4) การสรุปและรายงานผล 5) การสร้างขวัญกำลังใจ และ 6) การเตรียมการ โดยรวม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศภายในได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์นำไปสู่การวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็น

การวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพก็เป็นความต้องการจำเป็นในการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอันดับแรก ดังผลการศึกษาศุมนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ตามบริบทโรงเรียนในประเทศไทยของวรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ พบว่า มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อเนื่องกันอย่างเป็นเหตุและผลอย่างเป็นลำดับตามองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทยส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและรับฟัง 2) ภาวะผู้นำเร้าศักยภาพทำให้เกิดการเผยแพร่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วมทำให้เกิดพลังเข้มทิกวิสัยทัศน์ร่วม 4) ระบบเปิดแบบผนึกกำลังมุ่งสู่ผู้เรียนทำให้เกิดการเผยแพร่เป็นเจ้าของงานการเรียนรู้ 5) ระบบทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่วุฒิภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครูทำให้เกิดเจตจำนงร่วมพัฒนาวิชาชีพ 6) พื้นที่เรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริงทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงบนฐานงานจริงเมื่อแต่ละพื้นที่มีการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีปกติขององค์กร (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ, 2557) และ David พบว่า พฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่มนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบผลการวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น 1) หัวหน้าทีมได้ปฏิบัติบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีการสร้าง

บรรยากาศสำหรับการเรียนรู้โดยการสนับสนุนก่อให้เกิดความร่วมมือและนำศักยภาพของทีมมาใช้ 3) ผู้นำมีพฤติกรรมที่เหมาะสม 4) มีการท้าทายให้ทีมมีการตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน 5) มีการแบ่งปันความรู้และมีการซึมซับความรู้และข้อมูลต่างๆ เพื่อช่วยในการเรียนรู้ของทีม 6) ผู้นำส่งเสริมให้ทีมมีโอกาสที่จะเรียนรู้ภาพรวมและมีการปฏิบัติรวมทั้งการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อระบบและ 7) ผู้นำมีการส่งเสริมให้สมาชิกทีมมีโอกาสเรียนรู้ความเป็นผู้นำด้วยตนเอง (David, B., 1997)

2. ประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีประสิทธิภาพของกระบวนการภาคปฏิบัติต่อผลลัพธ์ของภาคความรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 83.10/93.10 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 80) ทั้งนี้เป็นผลมาจากรูปแบบได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศภายใน มีคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ใช้ในการดำเนินงานตามกิจกรรมย่อย และได้ผ่านการตรวจสอบการแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความมีประโยชน์มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา อินทร์เรืองศรี ที่ศึกษาการพัฒนาบทเรียนโมดูลวิชาชีพชีวิตและวัฒนธรรมไทย สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนโมดูลที่ประกอบด้วยหลักการเหตุผลจุดมุ่งหมายความรู้พื้นฐาน การประเมินผลเบื้องต้นกิจกรรมการเรียนรู้การประเมินผลหลังเรียนและการเรียนซ่อมเสริมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.88/85.96 (สุจิตรา อินทร์เรืองศรี, 2554) สุพี ดอนไพรพาน ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนโมดูลเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูลเรื่องทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูลเท่ากับ 79.66/82.77 (สุพี ดอนไพรพาน, 2556) และฉลาด จันทรสุมบัติ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโมดูลการเรียนรู้ เรื่องนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนกลยุทธ์ด้านการศึกษานักศึกษามีประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ของความรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 84.67/ 83.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (ฉลาด จันทรสุมบัติ, 2563)

2.1 อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีทักษะการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้สูงตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ร่วมวิจัยได้มีการดำเนินงานตามคู่มือรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยเน้นการปฏิบัติ ด้วยมีการบันทึกก่อนการปฏิบัติ (BAR) และหลังการปฏิบัติ (AAR) ส่งผลให้มีการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพในการนิเทศภายในที่ต่อเนื่องเกิดเป็นเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นเรื่องใหม่

ที่สถาบันการศึกษาต้องพัฒนานวัตกรรม แสวงหารูปแบบการนิเทศภายในให้เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับผลาด จันทรสมบัติ และคณะ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ในส่วนการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ มีคุณภาพที่สูงขึ้นด้วยการนิเทศทั้งที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการและระบบออนไลน์ให้เป็นไป อย่างต่อเนื่อง การสร้างประชาคม/ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เริ่มจาก 1) การผสมผสานพลังของ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษและนักวิชาการจากสถาบันการ อุดมศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการคิด 2) ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล 3) กำหนดเป้าหมายและ ตัวชี้วัดในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) วางแผนและสร้างเครือข่ายโดยการใช้ โรงเรียนเป็นฐานในระดับโรงเรียน กลุ่มเครือข่าย 5) นำเสนอผลการออกแบบการเรียนรู้ เบื้องต้นร่วมกัน 6) ทดลองนวัตกรรมหลังการปฏิบัติการนิเทศสู่การชี้แนะและสอนงาน การพัฒนาผู้ร่วมวิจัยฝึกปฏิบัติห้องเรียนแบบเปิดและการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ 7) แลกเปลี่ยน เรียนรู้ในระดับโรงเรียนและระดับเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ การนิเทศเพื่อเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้น (ผลาด จันทรสมบัติ และคณะ, 2561)

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหลังการ พัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะอาจารย์นิเทศก์และ กรรมการหลักสูตรได้ดำเนินงานตามกิจกรรมย่อยในคู่มือการดำเนินงานอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง กล่าวคือ มีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน ทบทวน ตัดสินใจ ปฏิบัติงาน ประเมินผล และรับผิดชอบร่วมกัน กำหนดปัญหาและความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา กำหนดทางเลือกที่จะแก้ปัญหา เลือกประเด็นที่จะปรับปรุง/พัฒนา และหาแนวทาง พัฒนาร่วมกันจัดองค์กร ออกแบบการนิเทศ จัดเตรียมบุคลากรให้ความรู้ด้านการนิเทศและการ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับบุคลากรแกนนำในการนิเทศประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

3. อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายใน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะก่อนการดำเนินการมีกิจกรรมเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมในการนิเทศที่จะสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายให้ขับเคลื่อนที่เป็นจริงและต่อเนื่อง หลังจากมี รูปแบบการนิเทศภายในแล้ว มีการวางแผน ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบประเมิน และสรุป บทเรียน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีความรับผิดชอบสูงขึ้น และมองเห็นว่าการทำงานเพื่อแก้ปัญหา หน่วยงานจำเป็นจะต้องทำงานตามบทบาทหน้าที่ และเกิดจรรยาบรรณทางวิชาชีพจึงทำให้มี ความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ และมีนวัตกรรมการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับผลาด จันทรสมบัติ และคณะ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการ

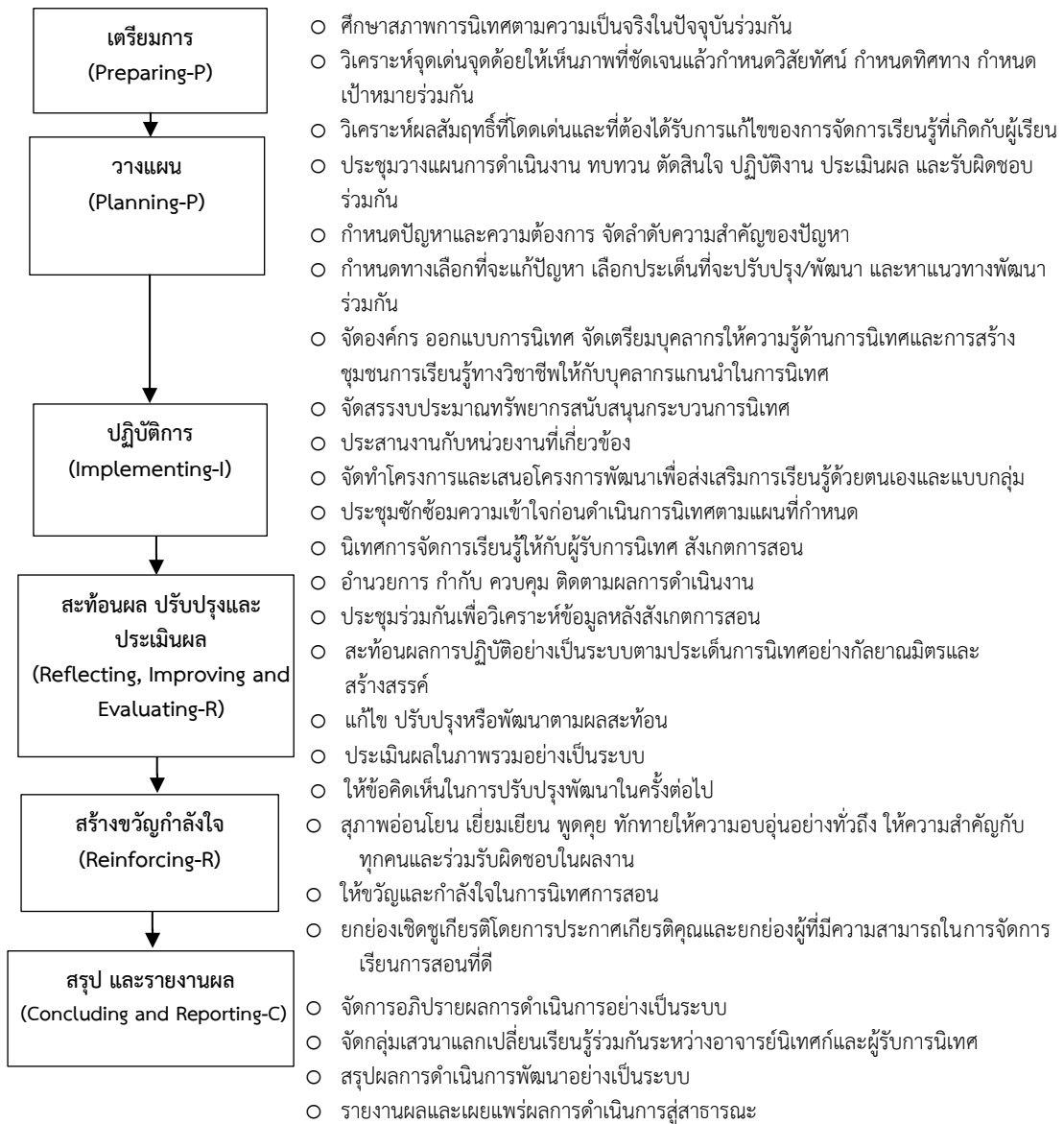
ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ในส่วนความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมวิจัย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครือข่ายในระดับโรงเรียนและเครือข่าย กลุ่มคณะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสภาพท้องถิ่นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในมิติใหม่จากการพัฒนาหน่วยงานห้องเรียนคุณภาพ โรงเรียนคุณภาพ นำไปสู่การผนึกความร่วมมือ ผสานพลังของครูต้นแบบ ผู้บริหารต้นแบบ ศึกษานิเทศก์กลุ่มเป้าหมายและนักวิชาการอุดมศึกษา ส่งผลให้เกิดคลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) และการจัดการความรู้เกิดเป็นการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาโดยสร้างแกนนำนักวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ยกระดับความเป็นผู้ชี้แนะและสอนงานโดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน คือ 1) ประสานพลังแบบมีส่วนร่วมและบันทึกความร่วมมือ (MOU) 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล 3) สร้างสถานการณ์และตัวชี้วัด 4) วางแผนและสร้างเครือข่าย 5) นำเสนอผลการออกแบบมาดำเนินการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น 6) ทดลองและยกระดับความรู้/ชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยรวม 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาสู่แหล่งเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (ฉลาด จันทรสมบัติ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบโมเดลการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สำหรับอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติการ มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนา ก่อน รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับ

อาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวม มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีการบูรณาการรูปแบบการนิเทศ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติการ 4) ขั้นสะท้อนผลปรับปรุงและประเมินผล 5) ขั้นสร้างขวัญกำลังใจ และ 6) ขั้นสรุปและรายงานผล และมีกิจกรรมการเรียนรู้ย่อย 25 กิจกรรม ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พบว่า อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีประสิทธิภาพของกระบวนการภาคปฏิบัติต่อผลลัพธ์ของภาคความรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 83.10/93.10 อาจารย์นิเทศก์และกรรมการหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ขั้นวางแผน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย สถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติการตามความต้องการจำเป็นเร่งด่วน เป็นอันดับแรก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2563). การพัฒนาบทเรียนโมดูล: นโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนกลยุทธ์ ด้านการศึกษา (EDA6201) สำหรับนักศึกษาปริญญาโทหลักสูตร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14(1), 69-75.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และคณะ. (2561). การพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(3), 18-35.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน : เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 12(2), 123-134.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). การดำเนินงานการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สกสศ. ลาตพร้าว.
- สุจิตรา อินทร์เรืองศรี. (2554). การพัฒนาบทเรียนโมดูลวิชาชีวิตและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุพี ดอนไพรปาน. (2556). การพัฒนาบทเรียนโมดูลเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- David, B. (1997). Transformational Leadership and Organizational Learning: Leader Actions that Simulate Individual and Group Learning. Dissertation Abstracts International, 58(3), 693.
- DuFour, R. et al. (2006). Learning by Doing A Handbook for Professional Learning Communities at Work. Indiana: Solution Tree Press.

**แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล
เชิงพุทธบูรณาการ***
**A BUDDHIST INTEGRATION APPROACH IN IMPROVING PUBLIC MIND
FOR CHARITY ORGANIZATION STAFF**

ธนบดี ครองยุดิ

Tanabodi Krongyuti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: tanabodi.k@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน และจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกจากผู้บริหารหรือหัวหน้างานขององค์กรสาธารณกุศล จำนวน 15 คน จากองค์กรสาธารณกุศลที่มีชื่อเสียง 5 แห่ง ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ใช้หลักโยนิโสสนิการแบบอริยสังเป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานขององค์กรสาธารณกุศลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ และโครงสร้างองค์กร ด้านจิตสาธารณะของบุคลากรยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างองค์กร และการหาผลประโยชน์ จิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าในศาสตร์สมัยใหม่โดยเป็นจิตสำนึกในหน้าที่ด้วยความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประกอบด้วยศรัทธา รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธที่สำคัญคือการใช้หลักไตรสิกขา หลักหน้าที่บุคคล และการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่ที่สำคัญคือ การเรียนรู้สังคมเชิงพุทธปัญญาและการขัดเกลาทางสังคม แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ 1) ทางตรงได้แก่บูรณาการหลักไตรสิกขา หน้าที่บุคคลและการขัดเกลาเชิงพุทธร่วมกับการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรใช้อยู่เดิม 2) ทางอ้อมได้แก่การบูรณาการหลักหน้าที่บุคคลกับการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันทางสังคม เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน

* Received 1 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

คำสำคัญ: การพัฒนาจิตสาธารณะ, บุคคลกรองค์กรสาธารณกุศล, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objective of this research paper is to 1) study the working conditions and public mind of personnel in public charity organizations, 2) study the theories of public mind and public mind development in Buddhism and modern science, 3) propose guidelines for Buddhist integrated public mind improving for public charity organizations. Research methodology Is a qualitative research By means of document studies and in - depth interviews. Data providers were chosen from 15 executives or supervisors of charitable organizations from 5 well - known charitable organizations in Bangkok and suburbs. Use the Noble Truths Principle as a tool for data analysis. The findings prove that the operating conditions of charitable organizations are different, depending on the history, objectives and organizational structure. The public mind of personnel still has problems with conflicts between organizations. And exploitation The public mind in Buddhism is more profound than in modern science, which is a duty conscious with self - sacrifice for the common good. Consisting of faith Responsible for being a member of society The main public mind development in the Buddhist are the use of threefold principles, Individual duties And the Buddhism Polishing. The important public mind development in modern science is cognitive learning and socialization. Guidelines for Buddhist integrated public mind improving for public charity organization staffs include 1) Direct, which include integration of the threefold principles, Individual duties and Buddhist Polishing together with the original public mind development methods used by the organization. 2) Indirectly, include the integration of individual duties and socialization through social institutions such as schools, mass media.

Keywords: Buddhist Integration, Public Mind Improving, Charity Organization Staff

บทนำ

ในสภาพที่ปัจจุบันนี้ โลกต้องเผชิญกับสาธารณภัยหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเช่น วาตภัย อุทกภัย แผ่นดินไหวและสึนามิ โรคติดต่อในคนหรือในสัตว์ ภัยที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น เช่น ภัยจากสงคราม ภัยจากการชุมนุมประท้วง อัคคีภัย ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย นอกจากนี้ยังปรากฏมีภัยรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้นอันเกิดจากเทคโนโลยี

สารสนเทศและความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม องค์การภาครัฐมีหน้าที่ในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชน แต่อย่างไรก็ดีภาคประชาชนต้องตระหนักและร่วมดำเนินการบรรเทาภัยด้วย องค์การสาธารณกุศลเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยขององค์กรสาธารณกุศलयังมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เช่น ผู้ที่เป็นอาสาสมัครต้องสร้างจิตสำนึกต่อตนเองในเรื่องความเสียสละอย่างจริงใจต่อส่วนรวม ตระหนักในเรื่องคุณธรรมเป็นสำคัญ (เทียรพชร พิมพ์ชุมเหล็ก, 2552) มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี กล้าหาญ อดทน มีความรู้มีความรอบคอบในการปฏิบัติงาน ปัญหาทางจริยธรรม เช่น การโพสต์ภาพศพในสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่กู้ภัย (โพสตุเหตุ, 2560) ต้องแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับภาพลักษณ์ด้านความประพฤติ เช่น การพกปืน เปิดไซเรนเสียงดัง โดยไม่มีเหตุอันควร ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานกู้ภัย ต้องสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือให้แก่ประชาชนในการแสดงความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง จากปัญหาทรัพย์สินของผู้ประสบอุบัติเหตุสูญหาย ปัญหาการแย่งผลงาน ปัญหาด้านนิติเวช ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน (สมานใจ ชันที่ท้าว, 2546) อาสาสมัครบางส่วนขาดวุฒิภาวะในการปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจให้ความช่วยเหลือชีวิต (กิตติพงษ์ บุรณเฉลิมพงศ์, 2555) นอกจากนี้การทำงานในภาวะที่เกิดสาธารณภัยขององค์กรสาธารณกุศล ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอทั้งการวางแผน การจัดองค์กร ผู้นำ และการควบคุม เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล ศึกษาแนวคิดและการพัฒนาจิตสาธารณะทั้งในพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ แล้วนำเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน สภาพจิตสาธารณะของบุคลากรและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล ใช้วิธีศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดที่ประมวลจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติ วัตถุประสงค์ โครงสร้างองค์กร สภาพปัญหาด้านจิตสาธารณะขององค์กร การแก้ไขและพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลเลือกจากผู้บริหารหรือผู้จัดการแผนกหรือหัวหน้างาน ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จากองค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย สมาคมดับเพลิงและช่วยชีวิต มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู องค์กรละ 3 คน รวม 15 คน

2. ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

3. เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ จะใช้การดำเนินการดังนี้

3.1 นำทฤษฎีในศาสตร์สมัยใหม่ และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา วิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจเพื่อหาเหตุและผลของปัญหาแล้วหาเป้าหมายของสภาพที่ต้องการจากนั้นค้นหาวิธีเพื่อปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมาย โดยศึกษาจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่เปรียบเทียบในความเหมือนหรือแตกต่างจากนั้นจัดกลุ่มเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมแก่กันโดยใช้หลักการในศาสตร์สมัยใหม่เป็นแกนและใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเสริมโดยการบูรณาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่

3.2 จัดทำชุดหลักการ (Core Concept) โดยใช้หลักอริยสัจ และปฏิจจสมุปบาทมาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์และเทียบเคียงกับการแก้ไขปัญหาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล แล้วออกแบบแบบจำลอง (Model) เพื่ออธิบายแนวความคิด

3.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการจำนวน 2 แนวทาง

ผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 องค์กร ได้แก่ สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย สมาคมดับเพลิงและช่วยชีวิต มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู ได้ผลการศึกษาดังนี้

1.1 ความเป็นมาขององค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาพบว่า องค์กรสาธารณกุศลมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน ความเป็นมาและประวัติการก่อตั้งขององค์กรมักถูกเล่าขานต่อกันมา เป็นแนวปฏิบัติของชนรุ่นหลังและเป็นความภาคภูมิใจที่ได้สืบทอดปณิธาน ความเสียสละ ความอดทนของผู้ก่อตั้ง (ปิยะลักษณ์ ถิ่นแก้ว, 2561)

1.2 วัตถุประสงค์ขององค์กรสาธารณกุศล เป็นกรอบหรือขอบเขตในการปฏิบัติงานขององค์กรสาธารณกุศลที่ได้บัญญัติไว้ในเอกสารของการขอจัดตั้ง และวัตถุประสงค์นี้ต้องประกาศให้แก่สมาชิกได้รับทราบเพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นไปตามกรอบขององค์กร

1.3 โครงสร้างขององค์กรสาธารณกุศล โครงสร้างขององค์กรสาธารณกุศลมีความแตกต่างกันออกไป และจะมีความสอดคล้องกันกับวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วย โครงสร้างขององค์กรสื่อถึงถึงภารกิจขององค์กร

1.4 สภาพจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาพบว่า องค์กรสาธารณกุศลมีปัญหาที่สำคัญด้านจิตสาธารณะของบุคลากรเกี่ยวกับการการขัดแย้งระหว่างองค์กร การหาผลประโยชน์ (ฐิติกร เสวตนันท์, 2561)

2. แนวคิดทฤษฎี หลักธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะ

2.1 แนวคิดจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

2.1.1 แนวคิดจิตสาธารณะในพระไตรปิฎก

2.1.1.1 สุเมธดาบส เป็นผู้ที่ตั้งจิตปรารถนาจะนำพาสรรพสัตว์ข้ามพ้นวัฏสงสาร เมื่อบรรลุธรรมข้ามพ้นแล้วก็ตั้งจิตว่าจะช่วยผู้อื่นข้ามพ้นไปด้วย แต่ไม่มีประโยชน์อะไรถ้าเป็นเพชรธรรมดา จึงปรารถนา จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อจะได้ช่วยผู้อื่นได้จำนวนมากข้ามพ้นไปด้วย

2.1.1.2 มโหสถ เป็นผู้มีปัญญาเฉียบแหลมมาตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก สามารถว่าความตัดสินคดีให้ความยุติธรรมแก่ผู้พิพาท สร้างศาลาไว้สำหรับเป็นที่เล่น สถานที่ว่าความ แบ่งบางส่วนสำหรับให้ผู้ที่ยุติธรรมได้พักแรมมีกิตติศัพท์เลื่องลือในด้านความฉลาด และได้เป็นบัณฑิตของกษัตริย์เดิบทในราชสำนัก ถึงแม้จะเป็นผู้ที่มีปัญญาเลิศแต่ไม่ได้คิดคบฏต่อบ้านเมือง กลับมีความพอเพียงและจงรักภักดีต่อกษัตริย์ช่วยเหลือบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการรุกรานด้วยปัญญา เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ไม่พยายาบาทแม้มีผู้กลั่นแกล้ง ไขปัญญาในการแก้ไขปัญหาลให้ลุล่วงได้

2.1.1.3 มขมาณพ เป็นตัวอย่างของผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เขาชักชวนสหายรวม 33 คน เพื่อแผ้วถางทาง ทำศาลา ปรับถนนให้เรียบ ทำสถานที่รื่นรมย์ให้คนสัญจรและคนป่วยได้พัก เพราะขึ้นชื่อว่าสถานที่รื่นรมย์ย่อมเป็นที่ชอบของคนทั้งหลาย เมื่อผู้อื่นมีความสุขพวกเขาก็มีความสุขด้วย มขมาณพถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของการทำงานจิตสาธารณะ ด้วยความเป็นผู้ไม่โกรธ มีสัจจะ ไม่ตระหนี่

2.1.1.4 ยสกุลบุตร ได้เกิดความเบื่อหน่ายในกามทั้งหลาย จากอสุภสัญญาที่เคยได้ในอดีตจากการที่เคยนำศพไร้ญาติไปเผา แล้วได้ออกบวชในพระพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้าได้บวชให้ด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้บรรลอรหัตตผลแล้วออกจาริกเพื่อเผยแผ่ธรรม พระยสะอยู่ในคณะพระธรรมจาริกรุ่นแรกที่พระพุทธเจ้าส่งไปประกาศพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 60 รูป การออกบวชของพระยสะทำให้บิดามารดาและภรรยาเก่าของท่านได้เข้าถึงพระรัตนตรัย และเป็นเหตุจูงใจให้บุตรเศรษฐีคนอื่น ๆ อีก 45 คน ซึ่งเป็นเพื่อนของท่านออกบวชตามและได้บรรลอรหัตตผล และอยู่ในคณะพระธรรมจาริกรุ่นแรกด้วย

2.1.1.5 พระทัฬหฬลบุตร ท่านบรรลุพระอรหัตตตั้งแต่วัยเยาว์ได้เพียง 7 ขวบ เมื่อบรรลอรหัตตแล้วมีจิตอาสาจะรับหน้าที่แบ่งเบากิจของสงฆ์ พุทธองค์ตรัสประกาศให้สงฆ์สมมติให้ท่านรับหน้าที่เป็นผู้จัดเสนาสนะท่านปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ด้วยความเรียบร้อยดีทุกประการ เป็นที่พอใจและยอมรับของพระภิกษุสงฆ์ทั่วไป แม้แต่ทายก ทายิกา ก็ได้รับความพอใจโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ในทางผู้จัดเสนาสนะ

2.1.2 แนวคิดเรื่องการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ

2.1.2.1 แนวคิดเรื่องประโยชน์ พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญเพียรในอดีตชาตินับหลายแสนกัป โดยตั้งมั่นปณิธานที่จะสำเร็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ไม่ได้มุ่งหวังเพียงว่าจะหลุดพ้นจากวัฏสงสารเพียงพระองค์เดียว จักพาหมู่มหาชนข้ามพ้นไปด้วยธรรมนาว่า ครั้นมีสาวกมากเพียงพอที่จะประกาศพระศาสนาจึงให้สาวกทั้งหลายจาริกไปเพื่อจะได้แสดงธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นให้แก่มหาชนที่ใคร่ได้ฟัง รวมทั้งเทวดาและสัตว์ที่ไม่มีโอกาสได้ฟังธรรมของพระองค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชนหมู่มาก การจาริกไปของสาวกทั้งหมดจึงเป็นการกระจายกันออกไปให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้โดยมีการกระจายไม่ให้เป็นทางเดียวกัน 2 รูป โดยมีกำหนด 6 ปี นับว่าจะกลับมารวมกันที่ในกรุงพินธุมิทราชนครเพื่อแสดงพระปาติโมกข์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้านั้นมุ่งจิตสาธารณะอันเล็งประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีพระประสงค์จะให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สูงสุดจากพระธรรมที่ทรงค้นพบ

2.1.2.2 แนวคิดเรื่องการทำงานเป็นทีม พระพุทธเจ้าตรัสเมื่อประทับอยู่ ณ สารันทพเจดีย์ ใกล้เมืองเวสาลี ทั้งนี้เพราะกษัตริย์ลิจฉวี แห่งแคว้นวัชชีซึ่งมาทูลขอหลักในการปกครองประเทศแบบสหภาพกษัตริย์ เรียกว่าวัชชีอปริหานิยธรรม หรือ ราชอปริหานิยธรรม มีสาระสำคัญคือ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิยต ประชุมกันมากครั้ง 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว 4) ถือปฏิบัติมั่นในธรรมที่วางไว้เดิม สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ผู้อาวุโส และ สำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง 5) ไม่ฉุดคร่าชิงใจกุลสตรีหรือกุลกุมารให้อยู่ร่วมด้วย 6) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชา อันชอบธรรมที่เคยให้

เคยกระทำต่อเจตีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญ 7) จัดการรักษา คຸ້ມครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลาย โดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า ‘ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แคว้นของเรา และ ท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก’ แนวคิดนี้ส่งเสริมการทำงานที่เน้นความสามัคคี ป้องกันความแตกแยก

2.1.3 หลักธรรมประจำใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ

2.1.3.1 พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ หรือผู้ประเสริฐดุจดั่งพระพรหม ประกอบด้วยธรรม 4 อย่าง ดังนี้ 1) เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรีต่อกัน ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข เป็นการปรารถนาดีต่อผู้อื่นที่เราเกี่ยวข้อง 2) กรุณา หมายถึง ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ 3) มุทิตา หมายถึง ความเบิกบาน พลอยยินดีแก่กันและกันเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข 4) อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลางเป็นธรรม ไม่ลำเอียง โดยวางจิตเรียบ สม่่าเสมอ มั่นคง

2.1.3.2 สังคหัตถ์ 4 อันว่าด้วยเรื่อง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล ชักจูงใจในทางที่ดีงาม วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด, เว้นจากการพูดหยาบ, เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ 3) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้อื่นให้ความช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายกิจการต่าง ๆ 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย

2.1.3.3 ฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักปฏิบัติสำหรับสังคมในหน่วยย่อย คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นหลักประกันให้ครอบครัวมีความสุข มั่นคง ไม่แตกแยก ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง และทำจริง 2) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจที่ไม่ดี แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยปัญญา 3) ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขความสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัว

2.2 แนวคิดจิตสาธารณะตามทัศนะของนักวิชาการพระพุทธศาสนาร่วมสมัย

2.2.1 จิตสาธารณะตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) รวมความแล้ว หมายถึงจิตใจที่คิดทำประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป หรือเพื่อส่วนรวมไม่เจาะจง

ใครโดยเฉพาะ จิตที่คิดทำประโยชน์เพื่อสังคม การพัฒนาฝึกฝนจิตก็เพื่อให้จิตมีคุณภาพ คือ 1) จิตมีคุณความดี สร้างเสริมความดี ความงาม ให้ใจสูง ประณีต มีเมตตา มีกรุณา มีคารวะ มีมัททวะ มีกตัญญู มีหิริโอตตปปะ 2) ให้จิตมีสมรรถภาพจิต จิตมีความสามารถ มีสติ มีวิริยะ มีสมาธิ มีขันติ มีสัจจะ มีฉันทะ 3) ให้จิตใจมีสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความ ชุมนมัว เศร้าหมอง เร่าร้อน จะมีความสุขสดชื่น จิตมีความสุข มีความเบิกบาน มีความร่าเริง แจ่มใส มีความเอิบอิ่ม สุขใจอิ่มใจ จิตผ่อนคลาย ปลอดโปร่ง โล่งใจ เบาสบาย ส่งผลต่อสุขภาพ กาย และทำให้มีพฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน สมดุล

2.2.2 จิตสาธารณะในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ (เจอน อินทปัญโญ)

ได้กล่าวถึงการบำเพ็ญประโยชน์ (จิตสาธารณะ) ในทางพระพุทธศาสนาว่า พุทธศาสนาคือ ศาสนาไม่เห็นแก่ตัวหรือมุ่งทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูของสันติภาพ โดยที่สุดแล้วพุทธ ศาสนานั้นสอนเรื่องความไม่มีตัวตนและมีศีลธรรม จิตสาธารณะนั้นก็คือทุกฝ่ายจะต้องได้รับ ประโยชน์ แต่จะได้รับประโยชน์ฝ่ายเดียวนั้นไม่ถูก ต้องได้รับประโยชน์ทุกฝ่าย การกระทำนั้น จึงจะถูกต้อง การมีจิตสาธารณะตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ท่านได้แบ่งเป็น 3 ประเภท ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ 1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) 2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรตัตถะ) และ 3) ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ)

2.3 แนวคิดการพัฒนาจิตสาธารณะ

2.3.1 แนวคิดพัฒนาจิตสาธารณะตามหลักพระพุทธศาสนา

2.3.1.1 แนวคิดเรื่องหน้าที่มนุษย์ในพระพุทธศาสนา

ชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา นับเป็นครั้งแรกในการทำหน้าที่ของตน ตามธรรมชาติ เมื่อคลอดออกมาก็ทำหน้าที่ขยายขอบเขตออกไป ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อสังคม ครอบครัว การกระทำ การพูด การคิดของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น พระพุทธศาสนาแบ่งหน้าที่ของมนุษย์ไว้ 3 ระดับ คือ 1) หน้าที่เพื่อตนเอง (อัตตัตถะ) พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ละเลยหน้าที่ของตนเองเพราะคุณสมบัติส่วนตนจะเป็นปัจจัยให้ทำ หน้าที่ส่วนอื่นอีกมากมาย เช่น ผู้ที่จะทำหน้าที่สอนผู้อื่นได้ดีต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ด้วย 2) หน้าที่เพื่อผู้อื่น (ปรตัตถะ) ได้แก่การทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติพี่น้อง เพื่อน ครูอาจารย์ ศิษย์ เช่น หน้าที่ตามหลัก ทิศา 6 ตลอดจนฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน 3) หน้าที่ร่วมกัน ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ) ได้แก่การทำหน้าที่ทั้งสองอย่างประสานกันยังประโยชน์ทั้งสองฝ่ายให้ ลุล่วงด้วยดีเชื่อว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์

2.3.1.2 วิธีขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา ได้รับแนวคิดและ

วิธีปฏิบัติมาจากพระพุทธองค์ในฐานะที่ทรงเป็นศาสดาที่ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ฝึกฝนบุคคลอย่าง ยอดเยี่ยม วิธีการขัดเกลาของพระพุทธองค์ มีหลักการสำคัญสำหรับปฏิบัติได้แก่ 1) การวาง กฎเกณฑ์กติการ่วมกัน ซึ่งต้องประกอบไปด้วยการยอมรับร่วมกันของสมาชิกยึดถือตามที่ได้

ตกลงกันได้ 2) การส่งเสริมสนับสนุน เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติกับสาวก เพื่อให้บุคคลมีกำลังใจ มีความปิติเบิกบานมีความศรัทธาเชื่อมั่นมีความกล้าในการทำดีต่อไป 3) การกำราบและการลงโทษ เป็นวิธีที่ใช้สำหรับผู้ต่อต้าน ไม่ฟังใครและประพฤติดี เช่น การตำหนิ หรือรับโทษทางวินัย 4) การปวารณาตัวต่อกัน คือการเปิดโอกาสให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน 5) การสำนึกตน โดยการประจานความผิดของตนต่อหน้าผู้อื่นเพื่อการสำรวมระวังในคราวต่อไป

2.3.1.3 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้หลักในการพัฒนาจิตสาธารณะโดยไตรสิกขาว่าสามารถแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ พุติกรรม จิตใจ และปัญญา ดังนี้ 1) คือ อธิศีลสิกขา คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพุติกรรม คือการพัฒนาพุติกรรมทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน การรู้จักใช้อิทธิพรีย (อิทธิพรียสังวร) การหาเลี้ยงชีพโดยบริสุทธิ์ (อาชีวนิวิธปฏิบัติ) และการเสวยบริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา (ปัจจัยปฏิเสวนา) 2) อธิจิตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพุติกรรม ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลนำพุติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย 3) อธิปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นต้นทางและควบคุมพุติกรรมทั้งหมด

2.3.1.4 การพัฒนาคนให้มีจิตสาธารณะตามทัศนะของพระพุทธทาส คือ การสอนคนให้ทำหน้าที่ โดยท่านได้ให้ความหมายของคำว่า หน้าที่คือ ธรรมะหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ กฎมันบังคับให้ต้องปฏิบัติ ธรรมชาติเป็นต้นกำเนิดของ ธรรมะ ถ้าจะรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกว่าธรรม ให้ดีก็ต้องสนใจธรรมชาติ ตัวแท้จริงของธรรมชาตก็คือ ธรรมะพระพุทธทาสได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) หน้าที่ทางกายกับหน้าที่ทางจิต ได้แก่ หน้าที่ทางกายที่ต้องทำให้กายมีความสุขอันเนื่องกับวัตถุตามความจำเป็นของร่างกาย และการทำหน้าที่เพื่อให้ใจเป็นสุข คือมีใจที่สงบสุข 2) หน้าที่ต่อตนเองกับหน้าที่ต่อผู้อื่น หน้าที่ต่อตนเองคือการทำให้เกิดความสุขทางกายและความสุขทางใจของตนเอง ส่วนหน้าที่ต่อผู้อื่นคือ การพัฒนาหรือการฝึกจิตใจให้มีเมตตา กรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก

2.3.2 แนวคิดการพัฒนาจิตสาธารณะตามศาสตร์สมัยใหม่

2.3.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธปัญญา ทฤษฎีนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะในฐานะที่เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการเลียนแบบจากต้นแบบ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง สามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย

2.3.2.2 ทฤษฎีการขัดเกลาทงสังคม (Socialization)

เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดระเบียบ กฎเกณฑ์ความประพฤติและค่านิยมต่าง ๆ ของ สังคมให้บุคคลมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการผ่านตัวแทนต่าง ๆ ของสังคม การขัดเกลาทงสังคมมีบทบาทต่อทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย องค์การที่มีบทบาทให้การขัดเกลาทงสังคมมี 6 หน่ย คือ 1) ครอบครัว 2) กลุ่มเพื่อน 3) โรงเรียน 4) กลุ่ม 5) สื่อมวลชน 6) องค์การศาสนา

2.3.2.3 ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่เสนอโดย อับราฮัม มาสโลว์ ในรายงานเรื่อง "A Theory of Human Motivation" ปี 1943 ซึ่งทั้งหมดเน้นที่การเติบโตของมนุษย์ในระยะต่าง ๆ 1) ความต้องการทางกายภาพ 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความเคารพนับถือ 5) ความสมบูรณ์ของชีวิต

3. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรขององค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ

หลักปฏิจจสมุปบาทแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในด้านเป็นเหตุเป็นผลระหว่างสิ่งทั้งหลายรวมทั้งเป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นความเกิดและความดับของทุกข์หรือปัญหาส่วนอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการ

ปัญหาด้านจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล :ทุกข์ ประกอบด้วยภาวะบีบคั้น กดดัน ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์

สมมุติฐานสาเหตุของปัญหาด้านจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล : สมุทัย สันนิษฐานสาเหตุ ได้แก่ ความอยาก ความยึดถือเอาตัวเราเป็นที่ตั้ง

จิตสาธารณะที่พึงประสงค์ของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล: นิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สාරอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาย้อมใจหรือฉุดลากไป ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความกระวนกระวาย ความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดใด ๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดภัยโล่งเบา ผ่องใสเบิกบาน การวิจัยนี้ นำเอาคุณสมบัติของบุคคลโสดาบัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติขั้นต่ำสุดของอริยบุคคลมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาจิตสาธารณะ ได้แก่ คุณสมบัติฝ่ายมี คือ มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ มีจาคะ คุณสมบัติฝ่ายละ คือ ละสังโยชน์ ละมัจฉริยะ ละอคติ ละโลภะ โมหะ โทสะ ละเวรภัย

วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศล: มรรค ปฏิปทาหรือข้อปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมืองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิ ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นทางสายกลางซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธโดยไม่ติดข้องหรือเียงไปหาที่สุดสองอย่างคือการหมกมุ่นในกามสุข และการบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน

3.1 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะทางตรง

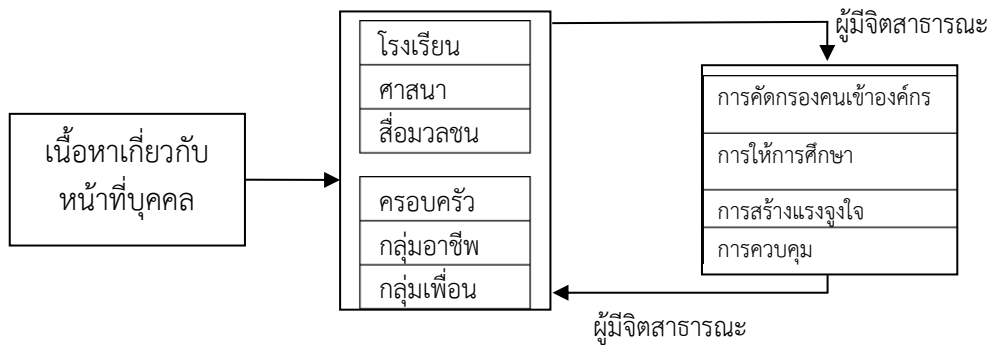
แนวทางนี้นำวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลขององค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 องค์กร แล้วนำมาจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ การคัดกรอง การให้การศึกษา การสร้างแรงจูงใจและการควบคุม แล้วนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ การคัดกรองสามารถนำคุณสมบัติของบุคคลโสดาบันเฉพาะส่วนที่สามารถวัดได้ (ฝ่ายมี) มาเป็นตัวชี้วัดในการคัดกรอง การให้การศึกษาสามารถใช้ไตรสิกขาเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอบรม การสร้างแรงจูงใจใช้หลักหน้าที่บุคคลได้แก่หน้าที่เพื่อตนเอง หน้าที่เพื่อผู้อื่นและหน้าที่เพื่อสองฝ่ายเพื่อสร้างแรงจูงใจ การควบคุมสามารถใช้การขัดเกลาทางพระพุทธศาสนาเสริมเข้าไปได้ โดยอาจพิจารณาวิธีทางพุทธซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้กับสังคมสงฆ์ แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการนี้เหมาะกับการพัฒนาฯ ภายในองค์กรเอง ดังตารางที่ 1

	การพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ	ความเชื่อมโยง	การพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิม
ไตรสิกขา	ศรัทธา/ศีล/สุตะ/จาคะ	การคัดกรอง	การคัดกรอง
	ศีลสิกขา	การให้การศึกษา	การอบรมสั่งสอน
	จิตสิกขา		จัดการฝึกอบรม
	ปัญญาสิกขา		
หน้าที่บุคคล	หน้าที่เพื่อตนเอง	การสร้าง แรงจูงใจ	การใช้สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ การใช้เครื่องแบบ เครื่องหมาย ตราสัญลักษณ์ ใช้ของสมนาคุณ สิ่งตอบแทน
	หน้าที่เพื่อผู้อื่น		การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การให้เกียรติ
	หน้าที่เพื่อสองฝ่าย		การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ใช้บุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคมดึงดูดความสนใจ ใช้จุดเด่นขององค์กรเพื่อดึงดูดผู้สนใจ
ขัดเกลา (พุทธ)	การวางกฎเกณฑ์กติการ่วมกัน	การควบคุม	มีฝ่ายบริหารงานบุคคล
	การกำราบ และการลงโทษ		
	การปวารณาตัวต่อกัน		
	การสำนึกตน		การลงโทษ

ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ
กับการพัฒนาจิตสาธารณะดั้งเดิม

3.2 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลทางอ้อม โดยอาศัยสถาบันทางสังคม

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลทางอ้อม

แนวทางนี้ใช้วิธีการแทรกแซงการทำงานขององค์กรสังคมโดยมีองค์กรกลางเข้ามาเป็นผู้จัดการ ทางตรงได้แก่โรงเรียนเป็นองค์กรสังคมที่สามารถกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาจิตสาธารณะได้โดยรัฐบาลมอบนโยบาย ตัวชี้วัด งบประมาณเข้าไปได้ ศาสนารัฐสามารถเข้าจัดการได้ บางส่วน สื่อมวลชนของรัฐสามารถสนับสนุนการดำเนินการได้ ส่วนทางอ้อม รัฐสามารถส่งสารผ่านองค์กรทางตรงมีโรงเรียนสื่อมวลชนไปย้งส่วนนี้ได้ เพื่อให้สมาชิกของสังคมมีจิตสาธารณะพึงประสงค์ และองค์กรสาธารณกุศลสามารถคัดกรองเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์กรได้มากขึ้น ส่วนวิธีดำเนินการตามแนวทางนี้ รัฐต้องสร้างสารเกี่ยวกับไตรสิกขาและหน้าที่บุคคลป้อนเข้าสู่องค์กรทางสังคมทางช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย หลักสูตรการศึกษา ภาพยนตร์ ละคร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ โดยคำนึงถึงทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้และเลียนแบบจากต้นแบบ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล ผลการวิจัยพบว่าองค์กรสาธารณกุศลยังคงมีปัญหาด้านจิตสาธารณะอยู่ เช่น การขัดแย้งระหว่างองค์กร เรื่องศักดิ์ศรี การหาผลประโยชน์ สอดคล้องกับสมานใจ ชันที่ท้าว งานวิจัยเรื่องจริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย: ศึกษากรณีมูลนิธิร่วมกตัญญู พบว่าองค์กรสาธารณกุศลมีปัญหาทรัพย์สินของผู้ประสบอุบัติเหตุสูญหาย ปัญหาการแย่งผลงาน ปัญหาด้านนิติเวช ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน (สมานใจ ชันที่ท้าว, 2546) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลใช้อยู่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ 2) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนา และ

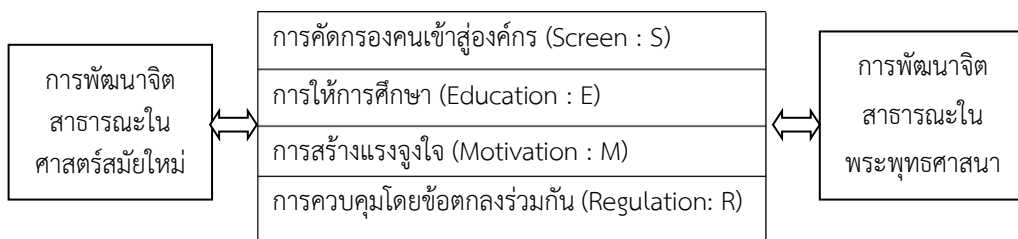

การพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ จิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งมากกว่าจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่ เป้าหมายคือจิตของอริยบุคคลซึ่งมาตรฐานขั้นต่ำคือคุณสมบัติของบุคคลโสดาบัน ได้แก่ มีศรัทธา มีศีล มีจาคะ มีสุตะ ไม่ถือตัว ไม่โกรธ ไม่โลภ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) ส่วนจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่หมายถึงการเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมและประเทศโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ดังนั้นการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาจึงเป้าหมายไปได้ถึงขั้นอริยบุคคล 3) เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณะกุศลใช้อยู่เดิมยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงต้องบูรณาการวิธีทางพุทธศาสนาบูรณาการเข้าไปด้วย ซึ่งทำได้ 2 วิธีคือทางตรงและทางอ้อม การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิเคราะห์คือหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) สามารถแยกแยะปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาโดยหลักเหตุและผล ตามหลักปฏิจลสมุปบาทซึ่งเป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นความเกิดและความดับของทุกข์หรือปัญหา (วัชรระ งามจิตเจริญ, 2556) จึงทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการพบความรู้ใหม่ดังนี้

แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่สามารถเชื่อมโยงกันเพื่อบูรณาการกันได้ดังนี้ 1) การคัดกรองคนเข้าสู่องค์กร 2) การให้การศึกษา 3) การสร้างแรงจูงใจ และ 4) การควบคุมโดยข้อตกลงร่วมกัน

ภาพที่ 2 แสดงประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาจิตสาธารณะ
ทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

เมื่อนำวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลใช้ดั้งเดิมมาวิเคราะห์ พบว่า
1) การใช้เครื่องแบบเครื่องหมายขององค์กร เพื่อสร้างแรงจูงใจนั้น อาจมีผลให้เกิดปัญหาด้าน

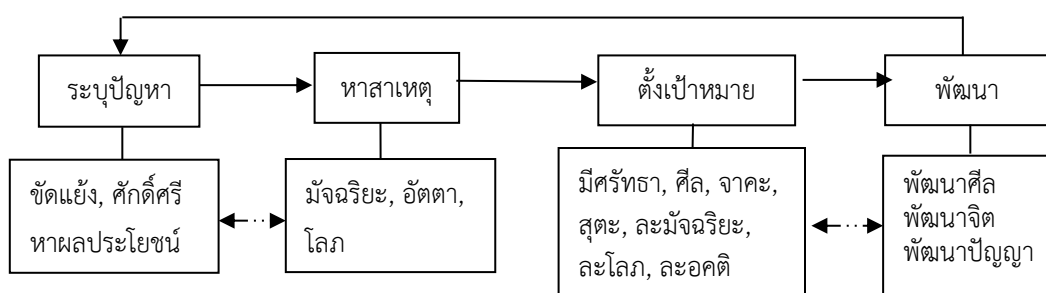
อื่นเนื่องจากการสร้างความเป็นอัตตา นำไปสู่มีมัจฉริยะ และความขัดแย้งระหว่างองค์กร ด้านศักดิ์ศรี 2) การใช้สิ่งตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจ ในระยะยาวอาจก่อให้เกิดความโลภและ ก่อให้มีปัญหาการหาผลประโยชน์ได้ การใช้วิธีดังกล่าวข้างต้นจึงต้องให้การศึกษากำกับ ควบคู่ด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล เชิงพุทธบูรณาการ ใช้การดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในศาสตร์สมัยใหม่ และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่าจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าศาสตร์สมัยใหม่ ในขณะที่ศาสตร์ สมัยใหม่มองเรื่องจิตสาธารณะเพื่อสาธารณะคือส่วนรวม พุทธศาสนามองในลักษณะเดียวกัน แต่มองลึกกว่าในขั้นที่สละความเป็นตัวตน การประกอบด้วยศรัทธา ศีล จาคะ มีความเป็น อริยะ ไม่ยึดติด ส่วนการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธและศาสตร์สมัยใหม่มีหลักการที่เชื่อมกัน คือ การคัดกรอง การให้การศึกษา การสร้างแรงจูงใจและการควบคุม

2. ชุดหลักการ (Core Concept) ของการวิจัยใช้หลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ทำให้สามารถระบุปัญหาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กร สาธารณกุศล สืบสาวถึงต้นตอของปัญหา การตั้งเป้าหมายของการพัฒนา และหาวิธีเพื่อพัฒนา ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาพที่ 3 แสดงชุดหลักการที่ใช้วิเคราะห์ในการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ จาก การศึกษา การพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลทำอยู่แต่เดิมนั้นสามารถเติมหลัก พัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธเข้าไปเพื่อบูรณาการได้หลายแนวทาง ทั้งการพัฒนาจากภายใน องค์กรและการพัฒนาจากภายนอกเพื่อเสริมกันดังนี้

การขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดการควบคุม (Regulation) วางกฎเกณฑ์แบบมีส่วนร่วมจะได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม การกำราบลงโทษอาจใช้วิธีการทำความดีชดเชย การสำนึกตนให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและกลับตัวและการปวารณาตนทำให้บุคคลมีจิตใจที่ไม่ยึดมั่นถือตัว ยอมให้ผู้อื่นติตติงและตักเตือนได้ ซึ่งจะช่วยลดอัตตา ทำให้เกิดหิริ โอตตัปปะ

ไตรสิกขา สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดการให้การศึกษา (Education) เนื่องจากไตรสิกขาทำได้ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงขั้นสูง สามารถแบ่งระดับไปตามความต้องการ เช่น การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การฟังธรรมเทศนา เพื่อให้ลดความโลภ ลดมัจฉริยะ ลดอัตตาในตนเองลง

หลักหน้าที่บุคคล สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดสร้างแรงจูงใจ (Motivation) หน้าที่ถือว่าการปฏิบัติธรรม จูงใจให้เกิดความเมตตาทำเพื่อตนเองและผู้อื่น เป็นการลดความโลภที่จะได้มาเป็นของตนฝ่ายเดียว ลดอัตตา ลดมัจฉริยะ ความหวงแหนลง

การพัฒนาจิตสาธารณะจากภายนอกองค์กรหรือแบบทางอ้อมนั้น สามารถใช้องค์กรทางสังคมเป็นผู้ขัดเกลา เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน รัฐในฐานะผู้ที่มีหน้าที่ดูแลสังคม จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะโดยเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนา วางนโยบาย วางแผนการพัฒนา จัดสรรงบประมาณ มอบหมายหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องลงไปปฏิบัติรวมทั้งติดตามการพัฒนานั้นโดยไม่ปล่อยให้หน่วยงานที่เป็นผู้ขัดเกลาไปตามลำพัง การวิจัยนี้นำเสนอเพียงแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรศึกษาวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเป็นคู่มือการปฏิบัติได้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ บุรณเฉลิมพงศ์. (2555). จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย กรณีศึกษามูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย, 4(3). 359-377.
- ฐิติกร เสวตนันท์. (2 กุมภาพันธ์ 2561). แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ. (ธนบดี ครอบงูติ, ผู้สัมภาษณ์)
- เทียรพชร พิมพ์ชุมเหล็ก. (2552). แนวคิด ธรรม 4 ประการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปิยะลักษณ์ ถินแก้ว. (2 กุมภาพันธ์ 2561). แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ. (ธนบดี ครอบงูติ, ผู้สัมภาษณ์)

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: ผลิธรรม.
- โพสต์ทูเดย์. (2560). วิพากษ์ปัญหา "โพสต์ภาพศพ" จากมุมมองกัณฑ์-สื่อ. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/502900>
- วัชร งามจิตเจริญ. (2556). พุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมานใจ ชันทีท้าว. (2546). จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย : ศึกษากรณีมูลนิธิร่วมกตัญญู. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

**กลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน***
**GOOD GOVERNANCE STRATEGIES OF PRESIDENT OFFICE
FOR RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY ISAN**

วัชรพงษ์ นตะ

Watcharapong Nata

วิเชียร รุ้ยินยง

Wichian Rooyuenyong

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

E-mail: ofwatch@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krecie and Morgan วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ ผู้บริหาร 13 คน สายวิชาการ 175 คน สายสนับสนุน 147 คน รวมทั้งสิ้น 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ การบริหารตามหลักการตอบสนอง รองลงมา คือ การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การบริหารตามหลักฉันทามติ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ การบริหารตามหลักความเสมอภาค และค่าเฉลี่ยที่ น้อยที่สุด คือ การบริหารตามหลักการตอบสนอง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์

* Received 2 April 2020; Revised 22 April 2020; Accepted 28 April 2020

31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด ซึ่งผ่านการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล, สำนักงานอธิการบดี

Abstract

The purpose of this research article were 1) To study current conditions and desirable conditions under the administration of the principles of good governance of president office, Rajamangala University of Technology Isan. 2) To The devevelope good governance strategies of president office, Rajamangala University of Technology Isan. The research was a mixed method which determinted the sample size by using Krejcie and Morgan table by stratified random sampling method. The samples were 13 administrators, 175 teachers, 147 teaching assistants, for a total of 335. The instrument for data collection was questionnaires with 5 levels of rating scales. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and PNImodified. The researcher analyzed and synthesized data from focus group discussion by 9 eminent people. The research findings were as follows. The current conditions were moderate level. The highest average was the administration of the principles of response. The second highest was the administration of the principles of responsibility and the lowest was the administration of the principles of consensus. Furthermore, the desirable conditions were high. The highest average was the administration of the principles of participation. The second highest was the administration of the principles of equality and the lowest was the administration of the principles of response. The development of good governance strategies of president office, Rajamangala University of Technology Isan includes 8 strategies 31 measures and 68 indicators which passed suitable evaluation: they are possible and useful by 5 eminent people

Keywords: Strategy, The Administration Of The Principles Of Good Governance, President Office

บทนำ

จากกระแสแห่งการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งถือเป็นยุคที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรในด้าน

ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน จำเป็นต้องบริหารให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย (ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตรม, 2551) เพื่อที่จะนำพาประเทศให้มีการพัฒนาก้าวหน้า โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษาภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา : พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการจัดโครงสร้างการศึกษาโดยยึดหลักของการที่มีเอกภาพเชิงนโยบายที่หลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยจะเน้นถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อพัฒนาให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและการตรวจสอบอำนาจรัฐ เป็นต้น ทำให้ประชาชนเริ่มมีความสนใจ มีความตื่นตัวเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น และเป็นที่เชื่อกันว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานในหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนแล้วจะทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และเกิดความเป็นธรรมในสังคม เศรษฐกิจและการเมือง มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (อัญชสา ฌิชากรวงศ์ และคณะ, 2558) ต่อมารัฐบาลโดยสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้นมา โดยการบริการจัดการในหน่วยงานด้านสถานศึกษาที่ต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดี “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา โดยมีหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ดังนั้นธรรมาภิบาลจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติงานของทุกหน่วยงาน/องค์กรของไทย จะเห็นได้ว่าธรรมาภิบาลเป็นหลักปฏิบัติงานที่ได้รับการยอมรับว่าสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการบริหารประเทศไทย จนกระทั่งได้มีการนำมากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 อยู่หลายมาตรา (ณดา จันทรสม, 2558) ซึ่งปัญหาธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาไทยหลัก ๆ คือ 1) ปัญหาการร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา 3) ปัญหาเกิดจากโครงสร้างของฝ่ายบริหารและสภามหาวิทยาลัย 4) ขาดผู้รับผิดชอบหลักในการกำกับธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา หากโครงสร้างของสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยมีปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพได้ ตามคาดหวังและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นไปได้อย่าง (ณดา จันทรสม, 2558) สถาบันอุดมศึกษาควรมีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน (Autonomy) มีการปกครองตนเอง (Self governance) เพื่อให้สามารถปฏิบัติ

ภารกิจหลัก คือ การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่มีความเป็นอิสระในการดำเนินการก็ก็ต้องมีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อการดำเนินงานด้วย คือ มีการตรวจสอบและการประเมินการดำเนินการกิจควบคู่กันไป มีโครงสร้างงานที่ดีมีการกำกับดูแลตรวจสอบได้ การบริหารจัดการที่โปร่งใสแบบธรรมาภิบาลจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล (ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตรม, 2551)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (Rajamangala University of Technology) เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 เหตุผลโดยที่มาตรา 36 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สถานศึกษาของรัฐดำเนินการได้โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัวมีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัยฯ ดังนั้น สมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่งขึ้น แทนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานเป็นหนึ่งในจำนวนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เน้นด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีที่มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม โดยต่อยอดให้ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพจนถึงระดับปริญญา ในปี พ.ศ. 2548 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีผลให้เกิดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (Rajamangala University of Technology Isan) 4 แห่งขึ้นดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา
- 2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
- 3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น
- 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เน้นด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีที่มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน แบ่งหน่วยงานภายในออกเป็น 4 หน่วยงาน คือ สำนักงานอธิการบดี สำนักงานผู้อำนวยการ สำนัก/สถาบัน และสำนักงานคณบดี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จับประเด็นปัญหาการบริหารภายในเฉพาะสำนักงานอธิการบดี ซึ่งสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช

มงคล พ.ศ. 2548 มีการแบ่งส่วนราชการในสำนักงานอธิการบดีออกเป็น 5 หน่วยงาน ดังนี้ 1) กองกลาง 2) กองคลัง 3) กองนโยบายและแผน 4) กองบริหารงานบุคคล 5) กองพัฒนานักศึกษา จากที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าการบริหารภายในสำนักงานอธิการบดีมีการบริหารจัดการที่ยังขาดความเป็นอิสระทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาด้านโครงสร้างและขบวนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะถ้าผู้บริหารไม่ได้ใช้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มาช่วยในการดำเนินการบริหารงานอย่างจริงจัง ความสำเร็จของงานจึงไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ตามวัตถุประสงค์และไม่สามารถแข่งกับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติได้

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญมากประการหนึ่งสามารถที่จะพัฒนาทุก ๆ ด้านของประเทศได้ ถ้าคนในชาติมีการศึกษาที่ดี ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาที่จะทำให้องค์กรมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีจริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และมีการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จึงจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษานั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ประกอบและกำหนดกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการความเป็นในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยใช้แบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยงาน	ผู้บริหาร		สายวิชาการ		สายสนับสนุน		รวม	
	A	B	A	B	A	B	A	B
1. มทร.อีสาน นครราชสีมา	35	5	557	71	553	70	1145	146
2. มทร.อีสาน วิทยาเขตขอนแก่น	24	4	362	46	226	29	612	79
3. มทร.อีสาน วิทยาเขตสกลนคร	21	2	237	30	185	23	443	55
4. มทร.อีสาน วิทยาเขตสุรินทร์	21	2	214	28	196	25	431	55
รวม	101	13	1370	175	1160	147	2631	335

หมายเหตุ: A หมายถึง ประชากร / B หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร 101 คน สายวิชาการ 1370 คน สายสนับสนุน 1160 คน รวมทั้งหมด 2631 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้กำหนดขอบเขตขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan (Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ ผู้บริหาร 13 คน สายวิชาการ 175 คน สายสนับสนุน 147 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 335 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

2.1 การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) หลักการ แนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในด้านเนื้อหา (Content Validity) และด้านการใช้ภาษา (Wording) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence : IOC) ตามวิธีของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan, 1970) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ในงานวิจัยนี้ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 เป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นและน่าเชื่อถือ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ทำหนังสือจากหน่วยงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนอต่อผู้บริหารทั้ง 4 วิทยาเขต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลเป็นแบบสำรวจรายการใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$; Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. ; Standard Deviation) จากนั้นศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ขั้นตอนที่ 1 นำผลการวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็น (PNI_{modified}) มาทำการวิเคราะห์ Matrix Analysis แล้วเลือกข้อที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (PNI_{modified}) มาจัดลำดับความสำคัญ เพื่อเป็นองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน-หลัง

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็น (PNI_{modified}) ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ลำดับ ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มทร.อีสาน	($\bar{X}$) สภาพ		PNI _{modified}
		ปัจจุบัน	พึงประสงค์	
1	หลักฉันทามติ (Consensus Oriented)	3.14	4.43	0.41
2	หลักความโปร่งใส (Transparency)	3.23	4.45	0.38
3	หลักประสิทธิผล (Effectiveness)	3.25	4.46	0.37
4	หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)	3.26	4.46	0.37
5	หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)	3.21	4.41	0.37
6	หลักการมีส่วนร่วม (Participation)	3.31	4.47	0.35
7	หลักความเสมอภาค (Equity)	3.30	4.47	0.35
8	หลักนิติธรรม (Rule of Law)	3.30	4.45	0.35
9	หลักรับผิดชอบ (Accountability)	3.32	4.45	0.34
10	หลักการตอบสนอง (Responsiveness)	3.33	4.39	0.32
รวม		3.27	4.44	0.36

จากตารางที่ 2 พบว่าความต้องการความจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยภาพรวม ค่า $PNI_{modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.36 เมื่อพิจารณาารายด้านค่า $PNI_{modified}$ ที่มีค่าสูงสุด คือ การบริหารตามหลักฉันทามติ ($PNI_{modified} = 0.41$) รองลงมา คือ การบริหารตามหลักความโปร่งใส ($PNI_{modified} = 0.38$) การบริหารตามหลักประสิทธิผล ($PNI_{modified} = 0.37$) การบริหารตามหลักประสิทธิภาพ ($PNI_{modified} = 0.37$) การบริหารตามหลักการกระจายอำนาจ ($PNI_{modified} = 0.37$) การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม ($PNI_{modified} = 0.35$) การบริหารตามหลักความเสมอภาค ($PNI_{modified} = 0.35$) การบริหารตามหลักนิติธรรม ($PNI_{modified} = 0.35$) การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ ($PNI_{modified} = 0.34$) และค่า $PNI_{modified}$ ที่มีค่าต่ำสุด คือ การบริหารตามหลักการตอบสนอง ($PNI_{modified} = 0.32$)

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างกลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (ฉบับที่ 1) ประกอบไปด้วย 10 กลยุทธ์ 35 มาตรการ และ 60 ตัวชี้วัด ซึ่งได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการความจำเป็น และการวิเคราะห์ Matrix analysis

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบข้อเสนอแนะกลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิมีโอกาสนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะ แล้วนำผลการสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งกลยุทธ์ไหนที่มีองค์ประกอบที่คล้ายกันได้รวมเข้าด้วยกัน และได้กลยุทธ์ใหม่ขึ้นมาประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด แล้วทำการร่างกลยุทธ์ฯ (ฉบับที่ 2)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ร่างกลยุทธ์ฯ (ฉบับที่ 2) โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ทั้ง 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด สรุปและนำเสนอกลยุทธ์ฯ

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ การบริหารตามหลักการตอบสนอง รองลงมา คือ การบริหารตามหลักความรับผิดชอบต่อ การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม, การบริหารตามหลักนิติธรรม การบริหารตามหลักประสิทธิภาพ การบริหารตามหลักประสิทธิผล การบริหารตามหลักความโปร่งใส การบริหารตามหลักการกระจายอำนาจ การบริหารตามหลักความเสมอภาค และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การบริหารตามหลักฉันทามติ และสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ การบริหาร

ตามหลักความเสมอภาค, การบริหารตามหลักประสิทธิภาพ, การบริหารตามหลักประสิทธิผล, การบริหารตามหลักประสิทธิภาพ, การบริหารตามหลักความโปร่งใส, การบริหารตามหลักนิติธรรม, การบริหารตามหลักความรับผิดชอบ, การบริหารตามหลักฉันทามติ, การบริหารตามหลักการกระจายอำนาจ และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การบริหารตามหลักการตอบสนอง

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1: การบริหารตามหลักมุ่งเน้นฉันทามติ เป้าประสงค์: พัฒนางานให้บรรลุวัตถุประสงค์มีกระบวนการการหาข้อตกลงที่เห็นพ้องโดยเอกฉันท์ (3 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกอง นโยบายและแผน 2) เร่งรัดการบริหารงานกองกลาง 3) เร่งรัดการบริหารงานกองคลัง

กลยุทธ์ที่ 2: การบริหารตามหลักความโปร่งใส เป้าประสงค์: พัฒนางานให้มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ (4 มาตรการ 6 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองนโยบายและแผน 2) เร่งรัดการบริหารงานกองกลาง 3) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล 4) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3: การบริหารตามหลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผล เป้าประสงค์: พัฒนางานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (5 มาตรการ 11 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา 2) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล 3) เร่งรัดการบริหารงานกองกลาง 4) ยกระดับการบริหารกองคลัง 5) ยกระดับการบริหารกองนโยบายและแผน

กลยุทธ์ที่ 4: การบริหารตามหลักการกระจายอำนาจ เป้าประสงค์: พัฒนางานการกระจายอำนาจอย่างเป็นจริง (4 มาตรการ 8 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล 2) เร่งรัดการบริหารงานกองคลัง 3) เร่งรัดการบริหารงานกองนโยบายและแผน 4) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5: การบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม เป้าประสงค์: พัฒนางานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3 มาตรการ 6 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา 2) เร่งรัดการบริหารงานกองนโยบายและแผน 3) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล

กลยุทธ์ที่ 6: การบริหารตามหลักความเสมอภาค เป้าประสงค์: พัฒนางานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเท่าเทียมกัน (5 มาตรการ 15 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองกลาง 2) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล 3) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา 4) เร่งรัดการบริหารงานกองคลัง 5) เร่งรัดการบริหารงานกองนโยบายและแผน

กลยุทธ์ที่ 7: การบริหารตามหลักภาระรับผิดชอบ เป้าประสงค์: พัฒนางานให้มีความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน (5 มาตรการ 12 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองนโยบายและแผน 2) เร่งรัดการบริหาร

งานกองบุคคล 3) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา 4) ยกระดับการบริหารงานกองคลัง 5) ยกระดับการบริหารงานกองกลาง

กลยุทธ์ที่ 8: การบริหารตามหลักการตอบสนอง เป้าประสงค์: พัฒนางานให้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด) 1) เร่งรัดการบริหารงานกองบุคคล 2) เร่งรัดการบริหารงานกองพัฒนานักศึกษา

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ สุวรรณ ทองคำ ที่ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรศึกษาวิธีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้ชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานวิชาการมีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าด้านอื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูยุคใหม่มีความตื่นตัวต่อกระแสการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาโดยการตระหนักถึงความสำคัญถึงระดับคุณภาพของผู้เรียน การบรรลุผลตามเกณฑ์ในด้านวิชาการ อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องศึกษาวิธีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้ชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ (สุวรรณ ทองคำ, 2545) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารได้นำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน มีลักษณะของนักบริหารการศึกษามีอาชีพที่มีความรู้ความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร รุณนัย และคณะ ที่ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงาน

ทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านที่มีการปฏิบัติลำดับสุดท้าย คือ ด้านการบริหารงานบุคคล แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักพบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกหลัก โดยหลักที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักความความรับผิดชอบต่อหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักที่มีการปฏิบัติลำดับสุดท้าย คือ หลักความโปร่งใส (วิเชียร รุ้ยนิยง และคณะ, 2559)

กลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 สอดคล้องงานวิจัยของ สุวรรณ ทองคำ ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรศึกษาวิธีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้ชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานวิชาการมีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูยุคใหม่มีความตื่นตัวต่อกระแสการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาโดยการตระหนักถึงความสำคัญถึงระดับคุณภาพของผู้เรียน การบรรลุผลตามเกณฑ์ในด้านวิชาการ อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารสถานศึกษา (สุวรรณ ทองคำ, 2545) กลยุทธ์ที่ 2 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา เจริญพล ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาพบว่าสถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่น ๆ คือ สถานศึกษามีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันตรงกับความเป็นจริงพร้อมเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป (นัยนา เจริญพล, 2552) กลยุทธ์ที่ 3 : ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติ อารีจิตานุสรณ์ กล่าวว่า การบริหารมหาวิทยาลัยทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยให้มากที่สุด เพราะทรัพยากรถูกจำกัดลงเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารและการให้บริการขององค์กรและทำให้องค์กรอยู่รอดและประสบผลสำเร็จในการแข่งขัน (ชูชาติ อารีจิตานุสรณ์, 2543) กลยุทธ์ที่ 4 : สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปัดดา ได้ทำการวิจัยการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา กล่าวว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานควรมีการทำงานโดยการมีส่วนร่วม มีความสามัคคี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ กระจายอำนาจอย่างเสมอภาค พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และมีการประเมินผลงานที่เป็นระบบในการพัฒนาองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา ควรปรับปรุงการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความมีประสิทธิภาพ และความคล่องตัว (สุวกิจ ศรีปัดดา, 2546) กลยุทธ์ที่ 5 : สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปัดดา ได้ทำการวิจัยการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา

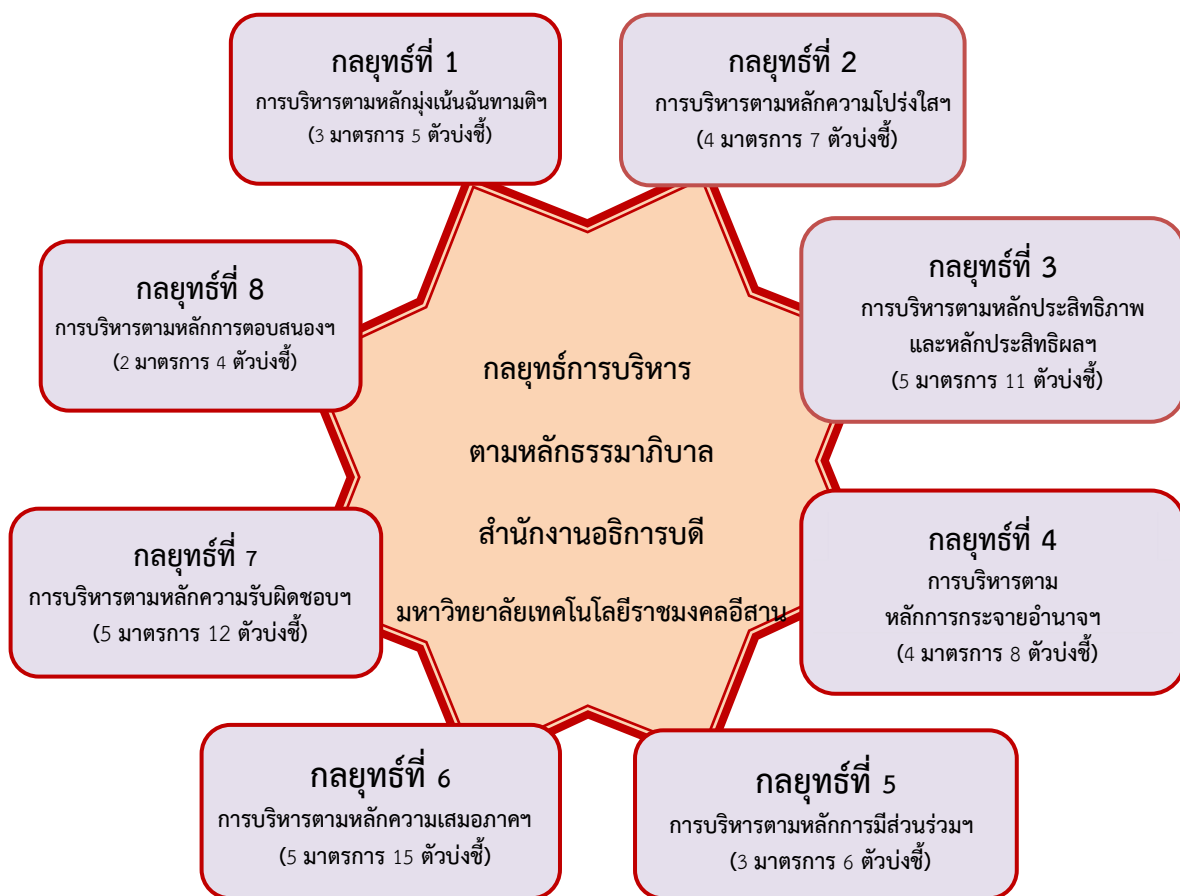
กล่าวว่าการพัฒนาการปฏิบัติงานควรมีการทำงาน โดยการมีส่วนร่วม มีความสามัคคี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ กระจายอำนาจอย่างเสมอภาค พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และมีการประเมินผลงานที่เป็นระบบ ในการพัฒนาองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของธรรมาภิบาล ในสถาบันอุดมศึกษา ควรปรับปรุงการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความมีประสิทธิภาพ และความคล่องตัว (สุวกิจ ศรีปัดดา, 2546) กลยุทธ์ที่ 6 : สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักความรับผิดชอบ 2) หลักนิติธรรมและความเสมอภาค 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักความมั่นคง 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักคุณธรรม 8) หลักการใช้อำนาจหน้าที่ (ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร, 2551) กลยุทธ์ที่ 7 : สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา เจริญพล ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่น ๆ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของตนเองต่อสาธารณชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่น ๆ คือ สถานศึกษามีการมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน (นัยนา เจริญพล, 2552) กลยุทธ์ที่ 8 : สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา เลนุกุล ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า ธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับสถาบันแห่งนี้ประกอบด้วย 1) หลักการมีส่วนร่วม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักการมุ่งฉันทามติ 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักประสิทธิภาพ 6) หลักประสิทธิภาพ 7) หลักความรับผิดชอบ 8) หลักการตอบสนอง 9) หลักความยุติธรรม 10) หลักความโปร่งใส (กุลธิดา เลนุกุล, 2554)

สรุปได้ว่าปัญหาของกลยุทธ์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติเป็นหลัก หากผู้ปฏิบัติมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง ในทางกลับกัน ถ้าหากผู้ปฏิบัติไม่มีความตั้งใจปัญหาของการปฏิบัติก็จะมาก ขนาดของหน่วยงานไม่ใช่อุปสรรคในการบริหารจัดการแต่อย่างใด หลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปใช้ได้ทุกหน่วยงาน ทุกขนาด และปัญหาจะลดลงเมื่อผู้ปฏิบัติมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กร ที่ยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ภาพที่ 1 แสดงกลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ของกลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผ่านกระบวนการในการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จะต้องเร่งรัดการบริหารงานเพื่อให้เป็นไปตามการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

ซึ่งมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้นำและเป็นต้นแบบในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดี เพราะธรรมาภิบาลเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุกองค์การที่จะต้องนำไปปฏิบัติใช้เพื่อได้รับความศรัทธาและความเชื่อมั่นและย่อมได้รับความไว้วางใจจากสังคมและประชาชนทุกภาคส่วนตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพขององค์การและความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษากลยุทธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 31 มาตรการ และ 68 ตัวชี้วัด เพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของชาติ ซึ่งจะต้องเร่งรัดการบริหารงานเพื่อให้เป็นไปตามการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ควรมีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบกำกับดูแลในเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่เพื่อพัฒนาการบริหารงานที่แท้จริงอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญโดยนำหลักความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ควรมีการตรวจสอบและการประเมินการดำเนินงานกิจควบคู่กันไป มีโครงสร้างงานที่ดีมีการกำกับดูแลตรวจสอบได้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารด้านบุคคลให้มากขึ้น เพราะงานทุกด้านจะสำเร็จได้ด้วยบุคลากรที่มีศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 (23 ตุลาคม 2547).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- กุลธิดา เลนุกุล. (2554). รายงานวิจัยเรื่องตัวชี้วัดการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูชาติ อาริจิตานุสรณ์. (2543). รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่พึงประสงค์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณดา จันทรสม. (2558). ธรรมาภิบาลกับการกระจายอำนาจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ธานินทร์ . (2551). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: วีอินเตอร์ พรินท์.
- นัยนา เจริญพล. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิเชียร รุ่งนัย และคณะ. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 39(2), 43-53.
- ศรีพัชรา สิทธิกิจกร แก้วพิจิตรม. (2551). การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา . ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกกิจ ศรีปัดดา. (2546). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันราชภัฏมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวรรณ ทองคำ. (2545). สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชสา ณิชกรวงศ์ และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.

กลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของ
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE STRATEGY FOR DEVELOPING ACADEMIC GROUPS IN LEARNING
ORGANIZATIONS - THE STUDY OF VOCATIONAL COLLEGES IN THE
NORTH EASTERN REGION

มงคลชัย คงคาชาติ
Mongkolchai Kongkachat
วิเชียร รุ้ยยืนยง
Wichian Rooyuenyong
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Northeastern University, Thailand
E-mail: clubjarntum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ และ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 477 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI_{modified} ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ ขององค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2) กลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ มี 4 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกับกลุ่มงานวิชาการ มี 3 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการเรียนรู้

* Received 2 April 2020; Revised 22 April 2020; Accepted 28 April 2020

เป็นที่มกลุ่มงานวิชาการ มี 4 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนความรอบรู้ของบุคคล
กลุ่มงานวิชาการ มี 4 มาตรการ 16 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงาน
วิชาการ มี 3 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, องค์การแห่งการเรียนรู้, งานวิชาการ

Abstract

The objectives of this paper were 1) to study the components of developing academic groups in learning organizations - the study of vocational colleges in the north eastern region, 2) to investigate the current and desirable condition and to develop strategy for the development of academic groups in learning organization - the study of vocational colleges in the north eastern. Mixed – methods research was undertaken for this study. The samples were vocational colleges directors, teachers under north eastern Service Areas with the total number of 477 persons selected by simple random sampling process. The instrument used was questionnaire with reliability of 0.91. Statistics used percentage, mean, standard deviation (S.D.) and PNI_{modified}. The findings of the study reveal that: 1) The overall current condition of the development of academic groups in vocational colleges is at medium level and the overall desire condition is at the highest level. 2) The strategies for developing academic groups in learning organizations, particularly on private vocational colleges, in north eastern region of Thailand comprise of 5 strategies; 1) The first strategy states on the development of mental model of academic group indicated 4 measurements and 5 indicators. 2) The second strategy highlights on the development of shared vision of academic group with 3 measurements and 4 indicators. 3) The third strategy concentrates on the development of team learning which consists of 4 measurements and 7 indicators. 4) The fourth strategy focuses on the knowledge development of academic group which highlights on 4 measurements and 16 indicators. Lastly 5) The fifth strategy underlines the development of systematic thinking of academic group which includes 3 measurements and 5 indicators.

Keywords: Strategy, Learning Organization, Academic Work

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน (Competition World) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษา จึงถือได้ว่าเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - based economy society) และเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Society) การจัดการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศ ซึ่งหากประเทศใดมีการพัฒนาทางการศึกษาอย่างดีแล้ว ประชากรในประเทศนั้นก็จะพัฒนาไปด้วยเช่นกัน อันถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สังคมในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เป็นอย่างมาก ดังนั้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Change) และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ จึงส่งผลให้ทุกองค์การต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยได้เข้าสู่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา ทำให้ทุกภาคส่วนมีการตื่นตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับการเข้าสู่ประชาคมดังกล่าว การพัฒนาตลาดแรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศโดยรวม ด้วยการขยายขีดความสามารถ เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและเพิ่มผลิตที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ตามกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนในสายอาชีวศึกษาซึ่งจะรองรับการพัฒนาตลาดด้านอุตสาหกรรมแรงงานในยุคใหม่ ซึ่งการจัดการศึกษาของไทยได้ถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้รัฐดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาและเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาที่ถูกตราขึ้นจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายฉบับในเวลาต่อมา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การต่าง ๆ รวมทั้งสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นองค์กรทางวิชาชีพที่มีคุณภาพเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้วยความมุ่งมั่นปรารถนาและค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก (ธัญญภัทร์ ศิริธัชชาโรจน์, 2559)

องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการออกแบบองค์การและเป็นรูปแบบบริหารที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์การได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ ภาคเอกชนต่างสามารถนำไปประยุกต์ร่วมกับการบริหารรูปแบบอื่น ๆ และเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดที่เชื่อว่าการทำงานในโลกยุคใหม่เต็มไปด้วยการเรียนรู้มากขึ้น องค์การใดที่สามารถเรียนรู้ได้เร็วก็จะเป็นองค์การที่ได้เปรียบต่อการพัฒนาในสภาพที่มีการแข่งขัน และนำไปสู่ความยั่งยืนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ทั้งระดับ

ปัจเจกบุคคลและระดับองค์การในการเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์การ (วีรุต ฆาณะศิรินันท์, 2554) เรียกได้ว่า “องค์การที่มีการเรียนรู้” เป็นองค์การที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอกเพื่อนำมาพัฒนาองค์กร ซึ่งงานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) สถาบันอาชีวศึกษามักได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าเป็นสถาบันที่ฝึกทักษะวิชาสายอาชีพ เพื่อยกระดับการศึกษาไทยให้ก้าวทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศและระดับโลก เพื่อบ่มบ่มสู่ตลาดแรงงานในระดับชาติ ระดับอาเซียน (ASEAN) และระดับโลก จากการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 159 สถาบันในปีที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรสังเกตได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการทดสอบคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันทางการศึกษาแห่งชาติองค์การมหาชน (National institute of educational testing service) โดยใช้แบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2559 ปรากฏว่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานระดับชาติจึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายขององค์กรและจากผลการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะส่งผลต่อผู้เรียนและสถาบันการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือตำราและเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 การวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน สถานศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 5,088 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน สถานศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาสัดส่วนประชากรของ เครจซี่และมอร์แกน ที่มีระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ของประชากร 5,088 คน จำนวนทั้งหมด 477 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

จากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น (Best practice) ในสถานศึกษาทั้งหมด 3 สถานศึกษา โดยเลือกให้ครอบคลุมที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สภาพและปัญหาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อุทิศงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารซึ่งผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน รวมสถานศึกษาละ 4 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่น พระราชทาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่น นักศึกษาได้รับรางวัลพระราชทานหรือได้รับรางวัลระดับชาติ จำนวน 3 สถานศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญๆ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ กลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert, 1970)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำราเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างเกี่ยวกับ กลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอที่ปรึกษาพิจารณาเบื้องต้นแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อความคำถามในแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปหาค่า IOC (Item – Objective Congruence) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การพัฒนาเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 1 ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญกลยุทธ์การพัฒนางานองค์การแห่งการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ 1) ทำงานด้านการศึกษา และ/หรือ 2) มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ 3) มีเอกสารหรือผลงานวิจัยเกี่ยวกับด้านที่เชี่ยวชาญ อย่างน้อย 1 เรื่อง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อความคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (item – objective congruence: IOC) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงข้อความ ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.00 ค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อความ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำส่งสถานศึกษาที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ ลงรหัสและวิเคราะห์หาค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แปลความหมายค่าเฉลี่ยสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องและความตรงของเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (∞) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร ใช้ประชากรกลุ่มเป้าหมาย : ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน สถานศึกษาละ 4 คน รวมทั้งหมด 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ระยะที่ 3 ร่างกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์สังเคราะห์จากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) ตรวจสอบและประเมินกลยุทธ์การพัฒนารูปแบบการแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบร่างกลยุทธ์ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ คือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีก 2 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนารูปแบบการแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนารูปแบบการแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร 2) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 3) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน 4) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผล 5) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพสถานศึกษา

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาแบบแผนความคิด ด้านการพัฒนามีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการและด้านการพัฒนาความคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ ตามลำดับ

2.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่าสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการ ตามลำดับ

3. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 19 มาตรการ 37 ตัวชี้วัด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ มี 4 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการ มี 3 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ มี 4 มาตรการ 7 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ มี 5 มาตรการ 16 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ มี 3 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. องค์ประกอบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร 2) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 3) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน 4) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผล 5) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพสถานศึกษา สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้เขียนขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้ การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ และการวัดและประเมินผล และทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนได้ยึดปฏิบัติตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ไว้ในกระทรวงศึกษาธิการ 17 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) วางแผนงานด้านวิชาการ 3) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 4) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ 6) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ ทั้งนี้ องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการดำเนินงานองค์กรที่สามารถนำพาให้สถานศึกษาก้าวไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะการบริหารงานที่มีการเรียนรู้พัฒนาทักษะความสามารถและยังเป็น

การเพิ่มศักยภาพขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วิเชียร รุ้ยนิยง กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ทุกประเภท องค์การคือเครื่องมือทางสังคมที่ใช้สำหรับช่วยให้มนุษย์สามารถนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวแต่ละคนออกมาใช้ร่วมกันอย่างมีคุณค่าและยังสามารถเรียนรู้เพื่อเติมศักยภาพให้สูงขึ้น ดังนั้นองค์กรที่เรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเสริมคุณค่าที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ให้แก่คนที่เป็สมาชิกขององค์กร (วิเชียร รุ้ยนิยง, 2559) และสมาน อัครภูมิ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขอบเขตการบริหาร 5 งาน ดังนี้ 1) การวางแผนวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การนิเทศและการพัฒนาการเรียนการสอน และ 5) การประเมินผลงานทางวิชาการ (สมาน อัครภูมิ, 2551)

3. การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาการคิดเชิงระบบ กลุ่มงานวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ ด้านพัฒนาการเรียนรู็เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ และด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการ ซึ่งการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการเป็นคุณลักษณะที่สำคัญกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา ทำให้มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน องค์กรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการเสริมสร้างทักษะความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา สอดคล้องกับ พระวิเชียร สืหาบุตร การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลและการเทียบโอน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้การนิเทศและแนะแนว การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การประกันความเสี่ยง การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน และการประสานความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาอื่นในสังคมอนาคต (พระวิเชียร สืหาบุตร, 2557) และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่ การกำหนดนโยบายการวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนเพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการในด้านงานของสถานศึกษางานบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียนคู่มือ การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรม

ครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาการวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

4. กลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ เป้าประสงค์คือ: มีรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้างให้พัฒนาไปทิศทางเดียวกัน มี 4 มาตรการ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาแบบแผนความคิดด้านการวัดและประเมินผล 2) ส่งเสริมพัฒนาแบบแผนความคิดด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 3) เร่งรัดพัฒนาแบบแผนความคิดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4) เร่งรัดพัฒนาแบบแผนความคิดด้านการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับ Gephart and Marsick กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ควรประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกระดับองค์การ (Continuous Learning) บุคลากรร่วมกันเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้แก่กัน นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย 2) มีการสร้างองค์ความรู้และแบ่งปันความรู้ (Knowledge Generation and Sharing) โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่สามารถส่งผ่านข้อมูลถึงกันได้อย่างรวดเร็ว และเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว 3) สนับสนุนการคิดเชิงระบบและการวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Systemic Thinking) เพื่อให้บุคลากรได้รู้จักเรียนรู้วิธีคิดใหม่ ๆ ตรวจสอบความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของตนเอง 4) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ (A Culture of Learning) เพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการเรียนรู้มีการให้รางวัลกับความคิดสร้างสรรค์ มีวัฒนธรรมการบริหารงานและวัฒนธรรมองค์การ ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ตรงไปตรงมาความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเกิดการปรับปรุงทำให้ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 5) ให้ความสำคัญต่อบุคคลในองค์การ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางคำนึงถึงความปกติสุขนั้นคือไม่มีความขัดแย้งกันภายในองค์การ ซึ่งมีส่วนให้กับองค์การได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกลุ่มงานวิชาการ เป้าประสงค์คือมุ่งหวังให้องค์การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินงานของสถานศึกษามี 3 มาตรการ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมด้านการวัดและการประเมินผล 2) เร่งรัดพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมด้านการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และ 3) เร่งรัดพัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ Marquardt, M. J. and Reynolds, A. กล่าวว่า วิสัยทัศน์ (Vision) องค์การแห่งการเรียนรู้ต้องมีการสร้างวิสัยทัศน์เป็นฉันทามติขององค์การ และสนับสนุนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งรวมถึงพันธกิจ (Mission) เพื่อเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีเจตจำนง การกำหนดผูกพันบนพื้นฐานของค่านิยม ปรัชญาความคิด ความเชื่อที่คล้ายคลึงกันส่งผลให้มีการร่วมกันทำงาน

(Marquardt, M. J. and Reynolds, A., 1994) และ Pedler, M., Borgone, J., & Boydell, T. กล่าวว่า การเรียนรู้ระหว่างองค์การ (Inter - Company Learning) การร่วมมือกับองค์การอื่นเพื่อการแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเป็นประจำ สมาชิกต้องติดตามและมีส่วนร่วมในการประชุมกับสถานประกอบการ ผู้รับบริการ และคู่แข่ง (Pedler, M., Borgone, J., & Boydell, T., 1997)

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ เป้าประสงค์ คือ มุ่งเน้นให้สถานศึกษาปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษา มี 4 มาตรการ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมด้านการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน 2) เร่งรัดพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 3) ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมด้านการประกันคุณภาพสถานศึกษา 4) เร่งรัดพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมด้านการจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับ Marquardt and Reynolds กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (Corporate Learning Culture) องค์การแห่งการเรียนรู้ต้องมีวัฒนธรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) การใคร่ครวญ (Self-reflective) และการสร้างสรรค์ (Creative Way) วัฒนธรรมองค์การต้องให้รางวัลพิเศษต่อการเสริมสร้างนวัตกรรม และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ สนับสนุน ให้มีการใช้ข้อมูลย้อนกลับ สมาชิกในองค์การจะมีนิสัยใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ต่อกัน อย่างฉันทมิตร มีแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีโอกาสพัฒนาตนเองสำหรับทุกคนให้เกิดนิสัยการเรียนรู้จากทุกอย่างในการทำงาน (Marquardt, M. J. and Reynolds, A., 1994)

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาความรอบรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ เป้าประสงค์ คือ เพิ่มโอกาสพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงขึ้น มี 5 มาตรการ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาความรู้ของบุคคลด้านการวัดประเมินผล 2) ยกระดับการพัฒนาความรอบรู้ของบุคคลด้านการจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน 3) เร่งรัดพัฒนาความรู้ของบุคคลด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 4) สนับสนุนพัฒนาความรู้ของบุคคลด้านการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 5) เร่งรัดพัฒนาความรู้ของบุคลากรด้านการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณะ ดาราเรือง กล่าวว่า ความมุ่งมั่นแห่งตน (Personal Mastery) องค์การแห่งการเรียนรู้เกิดจากการเรียนรู้ระดับปัจเจกบุคคลที่เน้นการเรียนรู้ในที่ทำงาน (Work Place Learning) การเรียนรู้กระบวนการทำงาน (On the Job Learning) ที่มุ่งมั่นสร้างสรรค์ความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำงานจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องการฝึกฝนการเรียนรู้อยู่เสมอและศักยภาพการเรียนรู้ของบุคลากรจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ (กฤษณะ ดาราเรือง, 2558)

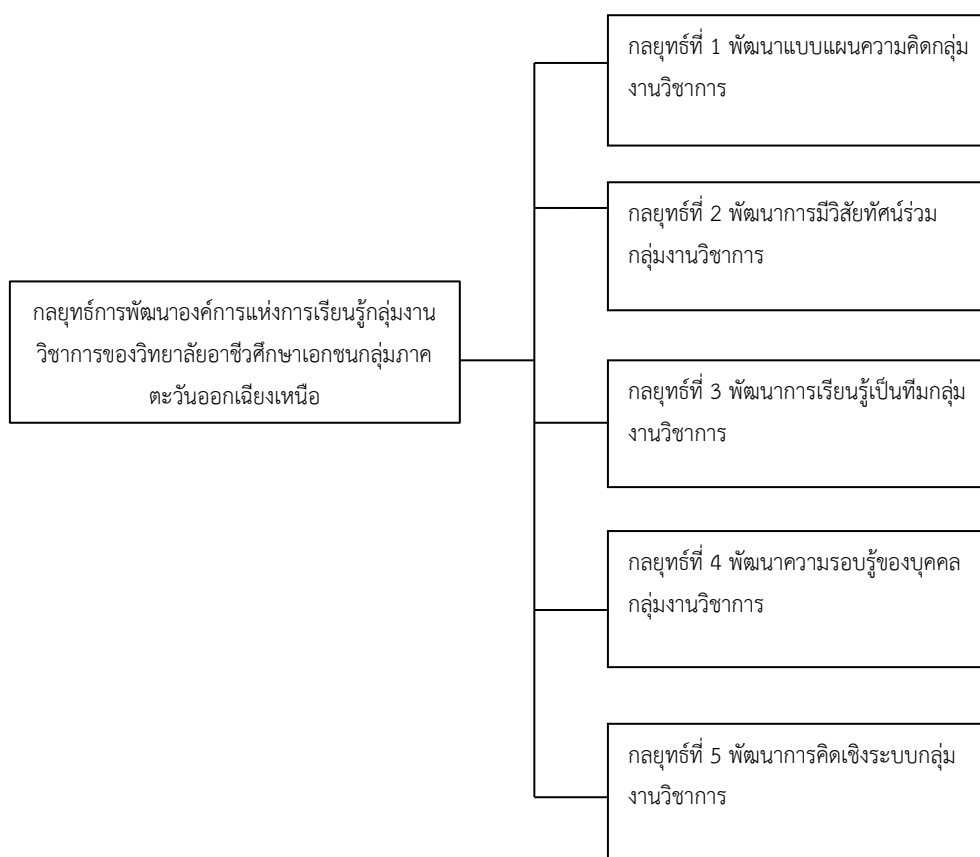
กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ เป้าประสงค์ คือ ผู้บริหารสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มี 3 มาตรการ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาการคิดเชิงระบบด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 2) เร่งรัดพัฒนาการคิดเชิงระบบด้านการจัดการ

เกี่ยวกับการเรียนการสอน 3) เร่งรัดพัฒนาการคิดเชิงระบบด้านการประกันคุณภาพ สถานศึกษา สอดคล้องกับ Gephart and Marsick กล่าวว่า สนับสนุนการคิดเชิงระบบและการวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Systemic Thinking) เพื่อให้บุคลากรได้รู้จักเรียนรู้วิธีคิดใหม่ ๆ ตรวจสอบความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของตนเอง (Gephart, M.A & marsick V.J., 1996)

องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลสุดท้ายจากการวิจัยได้ กลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ 5 กลยุทธ์ ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงกลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของชาติ กลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะต้องปฏิรูปการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการ 5 กลยุทธ์หลักคือ พัฒนาแบบแผนความคิดกลุ่มงานวิชาการ พัฒนาการมีวิสัยทัศน์ร่วมกับกลุ่มงานวิชาการ พัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมกลุ่มงานวิชาการ พัฒนาความรู้ของบุคคลกลุ่มงานวิชาการ พัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ ซึ่งบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอข้อเสนอแนะได้ว่า การนำกลยุทธ์การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปสู่การปฏิบัติในองค์กรเพื่อให้เกิดกระบวนการแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา จะต้องให้ความสำคัญและควรเสริมสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มาพัฒนาทำให้เกิดความตระหนักร่วมกัน และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้กลุ่มงานวิชาการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือระดับองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพัฒนาการคิดเชิงระบบกลุ่มงานวิชาการ จึงควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาทักษะกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลของการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ทั้งภาพรวมและระดับสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ดาราเรือง. (2558). ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 21(2), 138-151.
- ธัญญภัทร์ ศิริธันราโรจน์. (2559). จิตวิทยากับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- พระวิเชียร สีหาบุตร. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในสังคมอนาคต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิเชียร รุ้ยนง. (2559). บทบาทของผู้บริหารในการจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์, 39(1), 71-78.

- วีรุธ มาชะศิริรานนท์. (2554). การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: ซีระป้อมวรรณกรรม.
- สมาน อัสวภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4) . อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- Gephart, M.A. & Marsick V. J. (1996). Learning Organizations Come Alive. Training & Development, ERIC, 50(12), 35 - 45.
- Likert. (1970). New Partterns of Management. New York: McGraw-Hill.
- Marquardt, M. J. and Reynolds, A. (1994). The Global Learning Organization. New York: IRWIN. Mohammad, Nazir.
- Pedler, M., Borgone, J., & Boydell, T. (1997). The Learning Company. London: McGraw - Hill.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง*

A MODEL OF ACADEMIC ADMINISTRATION AT PRAPARIYATTIDHAMMASCHOOLS PALI STUDIES IN LOWER NORTHERN PROVINCES

พระครูสิริสุธรรมวงศ์ (เดิมพงศ์ มาตย์นอก)

Prakru Sirisudhamvong (Tuempong Matrnongk)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus, Thailand

E-mail: worrakrit6994@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ขั้นตอนที่มี 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินรูปแบบ จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนักเรียนและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัย 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการพบว่าทุกภาคโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยยึดกฎกติกาของแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นหลัก มีเพิ่มเติมเรียนภาคค่ำมากกว่าที่อื่น 2) การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ พบว่า 2.1) รูปแบบด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตร ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวง ควรเพิ่มเนื้อหาเสริมทุกระดับที่สอน 2.2) รูปแบบด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียนควรเพิ่มการเรียนเป็นภาคค่ำ 2.3) รูปแบบด้านผู้สอน เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้กำกับ ควรเน้นทักษะการสอนการถ่ายทอดของผู้สอนเป็นหลัก 2.4) รูปแบบด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดให้ ทางสำนักเรียนควรขอรับการบริจาคจากพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติม 2.5) รูปแบบด้านการวัดผลประเมินผล ยึดกฎระเบียบแม่กองบาลีสนามหลวง ควรพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุมการสอบบาลีที่มีประสบการณ์สูง และ 3) ผลการ

* Received 26 March 2020; Revised 25 April 2020; Accepted 28 April 2020

ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน ทั้ง 5 รูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้ประเมินแม้จะมีทั้งภายในและภายนอก และเข้าใจบริบทการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวิชาการ, สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, ภาคเหนือ

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study the state of the academic administration 2) to make the academic administration model and 3) to evaluate the academic administration model of Phrapariyattidhamma schools, Pali Studies, in Lower Northern Provinces. The 1st step was to study the state of the academic administration from 20 Key Informants by using the Semi-structured Interview and the content analysis. The 2nd step was to make the academic administration model from 9 experts by Focus Group Discussion and the content analysis. Moreover, the 3rd step was to evaluate the academic administration model from 10 school administrators in Phrapariyattidhamma schools, Pali Studies, by using the evaluation form in 4 aspects: accuracy, suitability, possibility, and utilization. The statistics used Frequency and Percentage. The research found that 1) Study of the conditions of academic administration found that both the northern region and other regions in general are not different. Because based on the rules of the Pali Sanctuary of Sanam Luang There is only focus on evening classes more than anywhere else. 2) The result of creating the academic administration model found that 2.1) The curriculum is a curriculum in accordance with the policies of Sanam Luang, but should add additional content at all levels. 2.2) The teaching and learning activities In accordance with the school's policy, should study in the evening. 3) Teacher style the principal is the director. Should emphasize teaching skills, the transfer of teachers, 2.4) the model of teaching support factors Aside from the budget that the government provides The school should request additional donations from Buddhists. 2.5) Evaluation form Seize the rules of Mae Bali Pali Sanam Luang Should consider the Pali Examination Committee with high experience. And 3) The results of the evaluation of academic administration found that the evaluation of all 4 aspects in all 5 formats in the overall level was at the highest level. This is because the assessors, although both internal

and external But understands the context of learning the Pali Scripture department.

Keyword: Administration, Academic, Phrapariyattidhamma Schools Pali Studies Lower Northern

บทนำ

การศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส รวมทั้งโยชนาที่เป็นภาษาบาลี ปัจจุบันได้แปลเป็นภาษาไทยในการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกฉบับแปลเป็นภาษาไทยมีมากขึ้น ภาษาบาลีลดความสำคัญลง การศึกษาพระธรรมวินัยกับการศึกษาภาษาบาลียังมีความจำเป็นในการสืบค้นคำสอนทางพระพุทธศาสนาจากต้นฉบับภาษาบาลี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติในการศึกษาสร้างคนในชาติให้มีคุณภาพให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม และความสำคัญต่อสถาบันศาสนาในการมีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษา กำหนดให้มีการจัดการศึกษา ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 พ.ศ. 2541 ในมาตรา 5 และมาตรา 12 บัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกระทรวง จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์สถาบันพระพุทธศาสนาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาเถรสมาคม กระทรวงศึกษาธิการจึงออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2546 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งระบบการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นระบบที่มีการเรียนการสอนมาเป็นเวลายาวนาน ไม่ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักศาสนศึกษาในต่างจังหวัด ต้องประสบปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยการสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการวัดการประเมินผล ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่เป็นไปตามที่สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงได้วางมาตรฐานทางการศึกษาไว้ รวมทั้งในปัจจุบันนี้ จากผลการวิจัย ยังได้พบว่า พระภิกษุสามเณรนิยมเข้าศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามากขึ้น การศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงได้รับความสนใจน้อยลง และยังได้รับการวิจารณ์ทั้งจากพระสงฆ์และฆราวาสว่าเป็นระบบการศึกษาที่ล้าหลัง ไม่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตพระสงฆ์ที่มีคุณภาพได้ (พระมหาสุข สุขวิโร (มีนุช), 2550)

การศึกษาของสงฆ์มีมาเนิ่นนาน ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเมื่อครั้งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ การศึกษาของพระสงฆ์ฝ่ายคันถธุระเป็นการศึกษาพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ส่วนการศึกษาของพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระเป็นการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งเป็นเครื่องมือหรืออุบายในการฝึกหัดจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้วปราศจากกิเลสทั้งปวง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของพระสงฆ์เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม เน้นไปที่การศึกษาภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาหลักในการจารึกลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก รวมทั้งอรรถกถา และฎีกา เป็นต้น ด้วยเหตุที่ภาษาบาลี เป็นภาษาที่ใช้จารึกคำสอนในพระพุทธศาสนา (พระมหาศกรินทร์ ศศพินทุรักษ์, 2515)

ปัญหาหลักของการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทยคือการบริหารจัดการศึกษา โดยไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้บริหารจึงต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารและพัฒนาในเรื่องของการศึกษาและในด้านอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในสำนักเรียนประสบความสำเร็จ สำนักเรียนใดที่มีผู้นำหรือผู้บริหารทางการศึกษาที่ดี มีรูปแบบที่ดีในการบริหาร ผลสัมฤทธิ์ก็มักจะออกมาดี ในทางตรงกันข้าม หากสำนักเรียนใดที่มีผู้นำหรือผู้บริหารทางการศึกษาไม่ให้ความสนใจหรือไร้กลยุทธ์ในการบริหารแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก็มักจะออกมาไม่ดีด้วยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหารวิชาการและรูปแบบการบริหารวิชาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ที่จะช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เป็นมาตรฐานและเกิดความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนักเรียนและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน จำนวน 3 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินที่ถามความเหมาะสมใน 4 ด้าน คือ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่แม่กองบาลีสนามหลวงกำหนดเป็นแนวทางการเรียนไว้ ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวง ทำตามโครงสร้างที่ให้มา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียน เป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้นำเสนอการสนับสนุนการเรียนการสอนต่อเจ้าสำนักเรียน 3) ด้านผู้สอน การแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ เป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้นำเสนอรายงานต่อเจ้าสำนักเรียนขอความอนุเคราะห์ให้เจ้าสำนักเรียนได้พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ เข้ามาทำงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ความเพียงพอของงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้กับสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสำหรับบริหารจัดการและตอบแทนบุคลากรยังมีน้อยมาก ควรมีแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วไป รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น 5) ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลครั้งใหญ่ ทางแม่กองบาลีสนามหลวง จะพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุม

การสอบบาลีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กำหนดวันเวลา/เดือน/ปี สถานที่สอบให้เป็นไปตามกฎระเบียบ

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีรูปแบบย่อย 5 ด้านประกอบด้วย

2.1 การบริหารหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) พอใจหลักสูตรที่แม่กองบาลีกำหนด 2) พอใจในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับเวลาเรียน 3) พอใจในการจัดทำหลักสูตรให้เข้าใจง่าย 4) พอใจจัดทำหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 5) พอใจจุดมุ่งหมายในการเรียนที่ชัดเจน 6) พอใจในการเรียนเพื่อสร้างคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) หลักสูตรเน้นการจำมากผู้เรียนต้องขยันหมั่นเพียร 2) พยายามเพิ่มวิชาการทางโลกเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างหลากหลาย ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) หลักสูตรโบราณที่เก่าเกินไปต้องพิจารณาเอาใจใส่ให้มาก 2) เนื้อหาเยอะเกินไปเข้าใจยากต้องเอาใจใส่ให้มาก 3) เวลาเรียนมีน้อยต้องใส่ใจมาก และ 4) หลักสูตรมีเนื้อหาหนักต้องใส่ใจในการทอ้งไวยกรด้านวิมังสา ได้แก่ 1) เป็นหลักสูตรเฉพาะต้องพิจารณากลับกรอง 2) เวลาเรียนมีน้อยต้องให้ความสนใจกลับกรองให้มากและ 3) หลักสูตรสืบทอดกันมานานขาดการปรับปรุงต้องพิจารณาไตร่ตรองเพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น

2.2 การบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามกฎระเบียบ 2) ผู้สอนมีความศรัทธาเลื่อมใสในกิจกรรมการเรียน 3) นักเรียนมีความรักพระศาสนา 4) สอนให้เข้าใจมากกว่าการเรียนแบบท่องจำ 5) ให้ผู้เรียนมีความพอใจและร่วมกิจกรรม 6) กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียน ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีความรับผิดชอบ 2) ผู้สอนขยันหาความรู้และมีความแตกฉาน 3) ผู้สอนทำตัวขยันหมั่นเพียรเป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างที่ดีได้ 4) นักเรียนนำแนวทางด้านความขยันไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติได้ ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตร 2) ผู้สอนใส่ใจในการถ่ายทอด มีทักษะ มีความ มีความชำนาญ 3) ผู้สอนใส่ใจในการสอน บรรยาย แปล มุ่งให้ผู้เรียนท่องจำ 4) ใส่ใจในการทำแผนการสอนที่ดี ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) ผู้สอนพิจารณาและเน้นการสอนภาษาไทย กับวิชาภาษาบาลีให้สัมพันธ์กัน 2) พิจารณาสื่อที่สามารถนำมาใช้สอนได้ 3) พิจารณาวิธีการสอนที่สนุกสนาน 4) แผนการพิจารณากลับกรองอาจารย์สอนเป็นหน้าที่อาจารย์ใหญ่

2.3 การบริหารด้านผู้สอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ครูต้องพึงพอใจและศรัทธาตั้งใจจริงที่จะดำรงพระพุทธศาสนา 2) ครูที่ได้รับการคัดเลือกสอนต้องมีความพึงพอใจของเจ้าสำนัก 3) ครูพอใจที่จะทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) ครูต้องมีความสามารถพยายามเทศและสอนได้ 2) ครูต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการวางแผนการสอน 3) ครูต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรพัฒนาตนเองให้ได้เปรียญธรรมสูง ๆ

4) พิจารณาคำตอบแทนให้ครูตามความขยันหมั่นเพียร ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ครูต้องใส่ใจในการกำกับการทอหนังสือ การอ่านหนังสือ 2) ครูต้องได้รับการใส่ใจเรื่องยกย่องในที่ประชุมสงฆ์ 3) ครูต้องมุ่งที่จะพัฒนาตนให้มีความรู้แตกฉาน มีความเข้าใจภาษาบาลีอย่างแท้จริง 4) ครูต้องใส่ใจในความรักในการสอน 5) ประเมินผู้สอนเป็นระยะ ๆ ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณากลั่นกรองในการแต่งตั้งผู้สอนตามกฎระเบียบของสำนักเรียน 2) พิจารณากลั่นกรองในการแต่งตั้งครูอาจารย์ ผู้สอนตามคุณวุฒิ วัยวุฒิ การศึกษา พรรษา 3) พิจารณากลั่นกรองครูที่สอนที่มีความมุ่งมั่นในการสอน 4) พิจารณาการพัฒนาครูด้วยการอบรมการสอนด้านเทคนิค และทักษะภาษา

2.4 การบริหารด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) พอใจงบประมาณจากรัฐ 2) พอใจงบประมาณจากอบต. 3) พอใจงบประมาณจาก อบจ. 4) พอใจงบประมาณจากสำนักเรียน 5) พอใจงบประมาณที่รับบริจาคจากสังคม ชุมชน 6) พอใจบรรษัทบริจาคจากญาติพี่น้องของพระ ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) พยายามแสวงหางบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ใส่ใจในการติดตามทวงถามงบประมาณ 2) ใส่ใจในการหางบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติมด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณากลั่นกรองการใช้งบประมาณให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด 2) พิจารณากลั่นกรองงบประมาณที่ได้รับและการใช้งบประมาณว่าเป็นไปตามระเบียบหรือไม่

2.5 การบริหารด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้และพอใจเกณฑ์วิธีการวัดผลและประเมินผลของแม่กองบาลี 2) พอใจในวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการวัดผลและประเมินผลที่ผู้เรียนพอใจ ด้านวิริยะ ได้แก่ 1) การวัดผลต้องวัดถึงความอดสาหะของผู้เรียน 2) เพิ่มเวลาในการสอนซ่อมเสริมให้มาก ด้านจิตตะ ได้แก่ 1) ใส่ใจในการทดสอบหลาย ๆ ด้านด้วยการทดสอบความรู้ สังเกตการณ์ร่วมกิจกรรม 2) ใส่ใจในการวัดผลความจำ ความเข้าใจ และวัดการคิดวิเคราะห์ 3) เอาใจใส่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ 4) เน้นให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ครูด้านวัดผลและประเมินผล ด้านวิมังสา ได้แก่ 1) พิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลโดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้พระธรรม ไปกับการเรียนรู้บาลี 2) พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการตรวจข้อสอบ 3) พิจารณากลั่นกรองการจัดทำกฎระเบียบของแม่กองบาลี 4) พิจารณากลั่นกรองหลักเกณฑ์วัดผลจากสภาพจริงมิใช่ข้อสอบอย่างเดียว

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ทั้ง 5 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ด้านหลักสูตร ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.3 รูปแบบด้านผู้สอน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก

3.4 ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียน ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 93.33 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3.5 ด้านการวัดและประเมินผล ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 96.66 อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สภาพรูปแบบการบริหารงาน ที่มีการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านบุคลากร การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านผู้เรียน การบริหารงานด้านชุมชนและ การบริหารงานทั่วไป และมีภาระงานอีกมากที่สอดคล้องกัน รวมทั้งหลักสูตรพระปริยัติธรรมมีการกำหนดหลักสูตรให้ชัดเจน มีการกำหนดระยะเวลา การศึกษาแต่ละหลักสูตรไว้ชัดเจน เนื้อหาวิชาเอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาของหลักสูตรกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีผู้เรียนน้อย อีกทั้งใช้เทคโนโลยีมาช่วยสอน การวัดผลได้เป็นอย่างดีโดยการกำกับดูแลของอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนปัจจุบันต้องการเพิ่มพูนความรู้และการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และเพื่อความเข้าใจในพระธรรมที่ถ่องแท้ สำนักเรียนมีความต้องการที่จะให้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตได้ มีกำกับการทบทวนหนังสือ มีการดูหนังสือสอดคล้องกับงานเขียนของ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายที่ กล่าวว่า ธัมมปัทมฐกถาเป็นตำราที่พระภิกษุสามเณรในประเทศไทย นิยมใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมากที่สุดคือ ใช้ในระดับ ประโยค 1 - 2 ถึงเปรียญธรรม 6 และใช้เป็นแบบเรียนทั้งวิชาแปล แต่งและวิชา สัมพันธ์ไทยและ (สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย, 2558) และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยพระมหาสุข สุขวิโร (มีนุช) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์: ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (พระมหาสุข สุขวิโร (มีนุช), 2550) อีกทั้งสอดคล้องกับงานเขียนของอินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ ได้ศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน มีรูปแบบและพื้นฐานการจัดการศึกษามาตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 2 คือ เป็นการศึกษา ที่เน้นการสอบวัดผลความรู้ หรือที่เรียกว่าสอบบาลีสนามหลวงเป็นหลัก โดยมีแม่กองบาลี สนามหลวง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ ส่วนการเรียนการสอนนั้น จะอยู่ที่ผู้เรียนหรือแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการโดยมีเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้ง การเรียนการสอนการจัดการเรื่องสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้สอน และงบประมาณในการ ดำเนินการ (อินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2558) และสอดคล้องกับงานเขียนของพระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ ที่บอกว่า มีการศึกษารูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 (พระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ, 2561) และยังสอดคล้องกับบทความวิจัยของพระมหานิกุล ฐานุตโตโร (ศรีราช) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (พระมหานิกุล ฐานุตโตโร (ศรีราช), 2561)

2. รูปแบบด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตร ตามนโยบายของแม่กองสนามหลวงแต่ควรเพิ่มเนื้อหาเสริมทุกระดับที่สอน รูปแบบด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามนโยบายของสำนักเรียนควรเพิ่มการเรียนเป็นภาคค่ำ รูปแบบด้านผู้สอน อาจารย์ใหญ่เป็นผู้นำเสนอรายงานต่อเจ้าสำนักเรียน ควรเน้นทักษะการสอนการถ่ายทอดของผู้สอนเป็นหลัก รูปแบบด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ ทางสำนักเรียนควรขอรับการบริจาคจากพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติม รูปแบบด้านการวัดผลประเมินผล ยึดกฎระเบียบแม่กองบาลีสนามหลวง ควรพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการควบคุมการสอบบาลีที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรที่ใช้เรียนนั้นยังคงเป็นตำราเดิมที่สืบทอดกันมาด้วยกระบวนการที่เน้นให้ความสำคัญดีลิสต์ในระบบกลไกต่างๆ ไม่มีการเสนอเปลี่ยนตำราเรียนมาจนถึงปัจจุบัน บ่งบอกถึงความเคารพและนับถือในพระอรธกถาจารย์ผู้นิพนธ์ตำราเป็นอย่างมากโดยเฉพาะพระพุทโธชาจารย์และพระสิริมังคลาจารย์ และยังสอดคล้องกับงานเขียนของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่ต้องการชี้ชัดให้เห็นรูปแบบในปัจจุบัน (ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติธรรมมาร ฐานวโร (ทิพมาลา) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสอนบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด (พระครูปริยัติธรรมมาร ฐานวโร (ทิพมาลา), 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคลชัย ศรีสะอาดที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียน

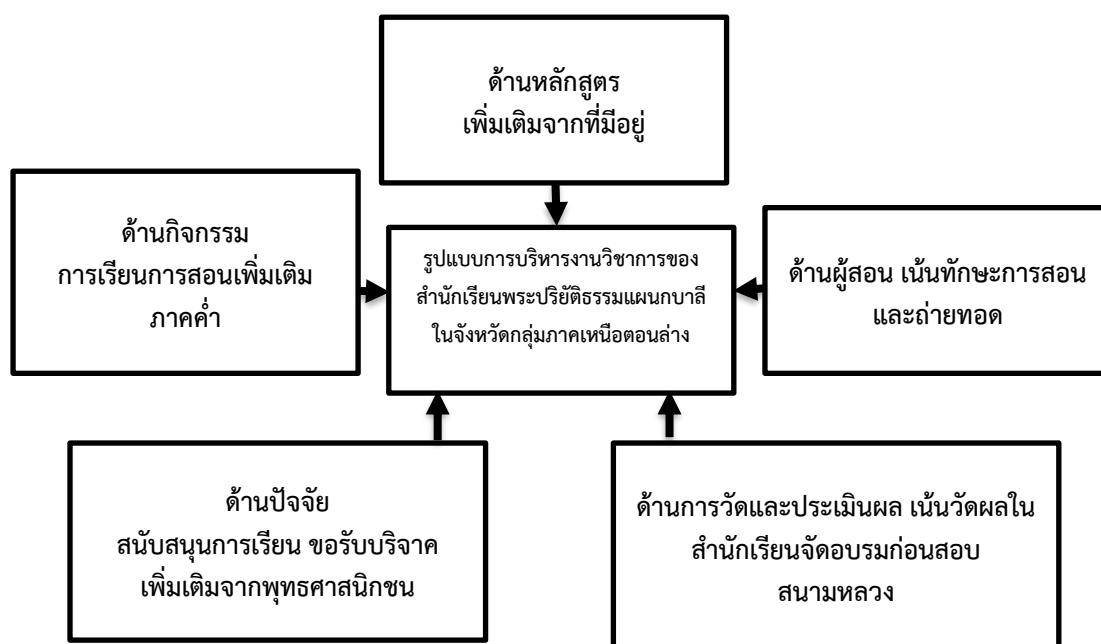

พระปริยัติธรรม แผนกธรรม - แผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า มีรูปแบบการบริหารงานเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องได้แก่ การบริหารงานด้านวิชาการ (มงคลชัย ศรีสะอาด, 2555)

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินจึงออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในรูปการบริหารจัดการทางวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี รวมถึงการบูรณาการแนวคิดจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์รวมเป็นรูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยมงคลชัย ศรีสะอาด ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม - แผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - แผนกบาลี ในด้านของการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรและด้านการบริหารงานทั่วไป ส่วนความต้องการของการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - แผนกบาลี มีความต้องการรูปแบบในระดับมาก โดยมีรูปแบบการบริหารงาน ประกอบด้วย 6 ด้าน ในที่นี้ได้แก่ ด้านการบริหารงานด้านวิชาการ (มงคลชัย ศรีสะอาด, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

จากการการศึกษาโดยกระบวนการระเบียบวิธีวิจัยทั้งหมดผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นรูปแบบดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. **ด้านหลักสูตร** เป็นเนื้อหาในรายวิชาแต่ละชั้นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนต้องสอบและแบบเรียนที่ต้องเรียนรู้ตั้งแต่ประโยค 1 - 2 ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพในด้านการทรงจำที่แม่นยำและเป็นไปตามหลักบาลีไวยากรณ์

2. **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** เป็นกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์เป็นหลัก มีหลักการว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ ประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจึงมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การสอนด้วยวิธีการท่องจำก่อนและนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจจนเกิดทักษะในภายหลัง

3. **ด้านผู้สอน** เป็นพระภิกษุและสามเณรหรือฆราวาสผู้ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาเมืองคักกำหนดว่า ต้องเป็นมหาเปรียญ มีวุฒิจบเปรียญธรรม 3 ขึ้นไป และต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการฝึกหัดครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของกองบาลีสนามหลวง

4. **ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน** เป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารที่จะสนับสนุน และกำกับดูแล ด้านกำลังคน กำลังเงิน อุปกรณ์ และสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ในงานด้านวิชาการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุความมุ่งหมายที่วางไว้เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้สอนและผู้เรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. **ด้านการวัดผลและประเมินผล** เป็นการดำเนินการตามระเบียบของแม่กองบาลีมีคณะกรรมการตรวจสอบวัดผลจากสภาพจริงในวัน เวลาและสถานที่กำหนด แต่ทางสำนักเรียนเน้นการทดสอบความรู้ เพิ่มเติมทุกสัปดาห์

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนต่าง ๆ ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนบาลีในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการบริหารไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทภายในสำนักเรียนของตน ควรศึกษากลยุทธ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา เป็นต้น และควรศึกษาดูงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น เพื่อนำไปเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในสำนักเรียนตนเองอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) (พ.ศ. 2553) พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยาย. (พิมพ์ในโอกาสพุทธธรรมประดิษฐาน 26 ศตวรรษกาล). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติธรรมมากร ฐานวโร (ทิพมาลา). (2558). สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสอนบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- พระมหานิกธ ฐานุตโตโร (ศรีราช). (2561). ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศกรินทร์ ศศพินทุรักษ์. (2515). หลักควรจำบาลีไวยากรณ์. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียงจางเจริญ.
- พระมหาสมพงษ์ เกษานุช และคณะ. (2561). รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(1), 1-12.
- พระมหาสุข สุขวิโร (มินุช). (2550). ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มงคลชัย ศรีสะอาด. (2555). รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย. (2558). ธรรมบทภาค 8 แปลโดยพยัญชนะ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียงเพียรเพื่อพุทธศาสน์.
- อินตา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2558). การศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 2(2), 10-23.

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กรและการบริหาร
จัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการดำเนินงานโรงพยาบาลเอกชน
ในประเทศไทย*

THE INFLUENCES OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP
ORGANIZATIONAL INNOVATION AND CHANGE MANAGEMENT
ON PRIVATE HOSPITAL PERFORMANCE IN THAILAND

แจ่มจันทร์ คล้ายวงษ์

Chamchan Klaywong

บัณฑิต พึ่งนิรันดร์

Byndit Pungnirund

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: chamchanklaywong@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กรและการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย 3) พัฒนาแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยจำนวน 500 ตัวอย่าง ใช้หลักเกณฑ์สัดส่วน 20 เท่า ของตัวแปรสังเกต ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการบริหารโรงพยาบาลรวมทั้งด้านวิชาการ ได้แก่ เจ้าของ ผู้บริหาร นักวิชาการและผู้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกตัวแปรสามารถร่วมทำนายผลการดำเนินงานได้ร้อยละ 52 นอกจากนี้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า องค์กรจะอยู่รอดได้ องค์กรนั้นต้องมีกระบวนการในการสร้างนวัตกรรมเป็นหลักในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อสร้างความสำเร็จและ

* Received 26 March 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการวิจัยนี้ยังชี้ให้ผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยเข้าใจถึงความสำคัญและเห็นรูปแบบแนวทางของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงในอันที่จะส่งผลต่อการดำเนินงานในบริบทของโรงพยาบาลเอกชน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงพัฒนาโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยให้มีศักยภาพการแข่งขันกับคู่แข่งในระดับสากล ตามทิศทางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand Medical Hub)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, นวัตกรรมองค์กร, การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง, ผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Study the levels of transformational leadership, organizational innovation, change management, and performance of the private hospitals in Thailand. 2) Examine the influences of transformational leadership, organizational innovation, and change management on the performance of the private hospitals in Thailand and 3) Develop a model for the enhancement of the performance of the private hospitals in Thailand. This research employed a mixed research methodology combining quantitative and qualitative methods. In the quantitative research part, the sample consisted of 500 executives of the private hospitals in Thailand, selected via a multi-stage sampling. The sample size was determined based on the criterion of 20 times the observed variables. Data were collected with the use of a questionnaire and analyzed with a structural equation model. In the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with experts who had working experiences and/ or administrative experiences in the private hospitals as well as academic experiences. These experts included hospital owners, executives of the hospitals, academics, and workers. The research findings showed that: Transformational leadership, organizational innovation, and change management had a positive relationship with the performance of the private hospitals in Thailand with a .05 level of statistical significance, and all of these factors could predict the performance of the hospitals at 52 percent. Moreover, the findings from the qualitative research revealed that for the organizations to

be able to survive, they needed to have a certain procedure to create an innovation and use that innovation as a principle to drive the organizations to achieve success and gain competitive advantage. These research findings enable the hospital executives to realize the significance of transformational leadership, organizational innovation, and change management as well as how these factors can affect the organization performance in the context of the private hospitals. These findings can be used as a guideline for the private hospitals in Thailand to improve their performance so that they can gain competitive advantages which enable them to compete with other organizations at a global level. Such ability is in accordance with the strategy to develop Thailand as an international medical hub.

Keywords: Transformational Leadership, Organizational Innovation, Change Management, Performance

บทนำ

การกำหนดจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ(Thailand Medical Hub) โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบายเร่งด่วน ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพของโลก ภายใน 10 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2560 - 2569) ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Hub) 2) ศูนย์กลางบริการสุขภาพ (Medical Service Hub) 3) ศูนย์กลางบริการวิชาการและงานวิจัย (Academic Hub) 4) ศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ (Product Hub) ซึ่งการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์โดยเฉพาะในด้านที่ 2 นั้น ต้องมีกลุ่มโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลักดันประเทศไทยสู่ Medical Hub อันดับ 1 ที่ต้องมีการสร้างชื่อเสียงและความน่าเชื่อถืออันเป็นแรงดึงดูดระยะยาวให้ผู้คนที่กำลังซื้อสูงจากนานาชาติเดินทางเข้ามารักษาพยาบาล จนนำมาซึ่งเม็ดเงินไหลเข้าประเทศจำนวนมาก เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศสู่ทิศทางที่มุ่งการเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง

อย่างไรก็ตาม ภาคส่วนกลุ่มโรงพยาบาลเอกชนได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานสากล จึงได้มีการขอรับรองคุณภาพมาตรฐานโรงพยาบาล (Hospital Accreditation) จากสถาบันรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของประเทศไทย และ/หรือ มาตรฐานโรงพยาบาล Joint Commission International (JCI) ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับสากลจากประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นการยกระดับการบริการและความรู้ความสามารถของแพทย์และบุคลากรให้เทียบเท่ามาตรฐาน

คุณภาพระดับสากล สร้างความน่าเชื่อถือ ความมีชื่อเสียง น่าไว้วางใจ เป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยให้สูงขึ้น ซึ่งแต่ละโรงพยาบาลจะต้องมีการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการวางแผนและการจัดการกับปฏิกิริยาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงหรือผลสะท้อนที่มีการเปลี่ยนแปลง (Webster, A, 1989) ทันทีกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี จึงตกอยู่ภายใต้ความกดดันในการหาแนวทางในการปฏิรูปพัฒนาระบบการควบคุมค่าใช้จ่าย ควบคู่ไปกับการสร้างคุณภาพมาตรฐานการให้บริการในระดับสูงและมีความปลอดภัย (Susan M. Salahshor, 2016) ต้องมีการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์การบริการใหม่ ๆ ของการรักษาพยาบาลและการส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนการส่งมอบการบริการในทุกด้านตามความต้องการของผู้ป่วยและญาติ (Lisa M. Pinkney, 2014) โดยใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรมาช่วยเสริมสร้าง สนับสนุนให้มีการดำเนินการจัดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอนได้อย่างราบรื่น อันก่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพในระดับสากล เป็นการบริหารจัดการที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการนำการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับและทัดเทียมนานาประเทศและสามารถช่วยขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพได้สำเร็จตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2562 ซึ่งพบว่ามีการศึกษาถึงตัวแปรทั้ง 4 ที่สนใจอยู่พอสมควรในหลากหลายธุรกิจและการบริการด้านสุขภาพ แต่ยังไม่พบที่มีการศึกษาสำหรับความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ตัว พร้อม ๆ กันในบริบทของโรงพยาบาลเอกชนโดยเฉพาะในประเทศไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน ในประเทศไทย” เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงพยาบาลเอกชนและสอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพ (Medical Service Hub)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย
3. พัฒนาแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบบวิจัยเชิงปริมาณนำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวางแผนคิดและทฤษฎีบนพื้นฐานของตัวแปรหลัก 4 ตัว ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปรได้แก่ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) นวัตกรรมองค์กร 3) การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง และตัวแปรตามคือผลการดำเนินงานขององค์กร

ขอบเขตประชากร สถานที่และเวลา

ศึกษาในผู้บริหารระดับกลางของโรงพยาบาลเอกชนที่มีการจดทะเบียนการให้บริการตั้งแต่ 250 เตียงขึ้นไปและผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล Hospital Accreditation จากสถาบันรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของประเทศไทย และ/หรือ ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลตามมาตรฐานสากล Joint Commission International (JCI) ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 13 แห่ง (ข้อมูลจากสมาคมโรงพยาบาลเอกชน, 2562) ซึ่งมีการจำแนกโครงสร้างตำแหน่งผู้บริหารระดับกลางได้แก่กลุ่มหัวหน้าฝ่าย กลุ่มหัวหน้าแผนก กลุ่มหัวหน้าตึก และกลุ่มผู้ตรวจการ ที่มีประสบการณ์การทำงาน 1 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 1280 คน (ข้อมูลจากแผนกทรัพยากรบุคคลแต่ละโรงพยาบาล ณ มีนาคม 2562) ช่วงระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562

การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่กลุ่มหัวหน้าฝ่าย กลุ่มหัวหน้าแผนก กลุ่มหัวหน้าตึกและกลุ่มผู้ตรวจการ ของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการจดทะเบียนการให้บริการตั้งแต่ 250 เตียงขึ้นไปตามประชากรที่ศึกษา กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 500 รายโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างซึ่งควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ในการวิจัยนั้น ๆ (Hair, J.F. et al., 2010) ผู้วิจัยมีจำนวนพารามิเตอร์ในแบบจำลองจำนวน 25 พารามิเตอร์ ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 500 ราย ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับองค์กรที่จะศึกษา การจัดทำแบบสอบถามแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ชื่อระดับตำแหน่ง เป็นแบบสอบถามแบบตัวเลือก (Check List)

ส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นในการแสดงออกของพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของผู้บริหาร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับคำตอบของแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับจำนวน 32 ข้อ

ส่วนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นในเรื่องนวัตกรรมองค์กรตามการรับรู้ของผู้บริหารลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับคำตอบของแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับจำนวน 56 ข้อ

ส่วนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นในการแสดงออกของการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของผู้บริหารลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับคำตอบของแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับจำนวน 52 ข้อ

ส่วนที่ 5 สอบถามความคิดเห็นเรื่องระดับผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลตามการรับรู้ของผู้บริหารลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับคำตอบของแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับจำนวน 35 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ .093 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) α เท่ากับ 0.849

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ค่าสถิติด้วยการพัฒนาแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ราย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการบริหารโรงพยาบาลรวมทั้งด้านวิชาการ ได้แก่ เจ้าของโรงพยาบาล ผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติ วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเจาะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กำหนดหัวข้อเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะปลายเปิด นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อช่วยในเรื่องการตรวจสอบความถูกต้องแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่

ปรึกษา ทำการทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา พิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบโดยพิจารณาเป็นรายข้อ ผลตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ได้ค่า = 1.00 แสดงถึงแบบสัมภาษณ์ทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จึงนำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาจัดระเบียบด้านเนื้อหาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า ทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่ม การแยกเนื้อหาที่ต้องการวิเคราะห์และทำการเปรียบเทียบคุณสมบัติของข้อมูลทั้งหมดตามกรอบการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

ผลการดำเนินงานขององค์กร หมายถึงผลที่ได้จากการดำเนินงานขององค์กร ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในหมวดผลลัพธ์ (Performance result) ของการดำเนินการตามระบบบริหารคุณภาพ มีการประเมินผลงานอย่างครอบคลุมสามารถเทียบเคียงผลงานในระดับสากลเพื่อนำไปพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันตามเกณฑ์การประเมินของ Malcolm Baldrige ผลลัพธ์ 5 ด้านได้แก่ 1) ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร 2) ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า 3) ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร 4) ผลลัพธ์ด้านการกระบวนกร และ 5) ผลลัพธ์ด้านการเงิน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม กระตุ้นจิตใจให้ลูกน้องเพื่อสร้างความปรารถนาหรือเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำงานให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ซึ่งผู้นำมีคุณลักษณะที่ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ด้านได้แก่ 1) การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามแนวคิดของ Bass & Avolio (Bass, B. M. & Avolio, B. J., 1994)

นวัตกรรมองค์กร หมายถึงกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้ ทักษะและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาผสมผสานกับความสามารถทางด้านการบริหารจัดการของผู้บริหาร เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการเป็นธุรกิจแห่งนวัตกรรมตามแนวคิดของ (Dobni, C. B., 2006) (Stamn, V. B., 2007) มาสรุปเป็นปัจจัยภายในขององค์กรที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมองค์กรจำนวน 8 องค์ประกอบได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กร 2) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 3) แรงจูงใจ 4) องค์กรแห่งการเรียนรู้ 5) ทรัพยากร 6) วัฒนธรรมองค์กร 7) ความคิดสร้างสรรค์ และ 8) ภาวะผู้นำ

การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง หมายถึงการนำระบบและวิธีการใหม่ๆมาปฏิบัติในองค์กรที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมีระบบตามแผนที่ได้กำหนดไว้เพื่อผลกระทบทำให้องค์กรตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวคิดขั้นตอนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของ John P. Kotter ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความรู้สึกร่วม 2) สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง 3) สร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 4) สื่อสารภาพรวมของการเปลี่ยนแปลง 5) การให้อำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง 6) สร้างชัยชนะระยะสั้น 7) การรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ 8) รักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้คงอยู่เป็นวัฏกรรมองค์กร (Kotter, J. P., 1996)

ผลการวิจัย

1. ระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฏกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (n = 500)

ตัวแปร	M	SD	แปลผล
1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLE)			
1.1 การใช้สิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (IDETRL)	3.19	.61	ปานกลาง
1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ (INSTRL)	3.24	.67	ปานกลาง
1.3 การกระตุ้นการใช้ปัญญา (WISTRL)	3.16	.65	ปานกลาง
1.4 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (INDTRL)	3.25	.70	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.21	.66	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่าระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66 ผลแสดงว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของนวัตกรรมองค์กร
(n = 500)

ตัวแปร	M	SD	แปลผล
2. นวัตกรรมองค์กร (ORIN)			
2.1 โครงสร้างองค์กร (CONORN)	2.88	.82	ปานกลาง
2.2 วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (STORON)	3.59	.77	มาก
2.3 แรงจูงใจ (MOTORN)	3.30	.70	ปานกลาง
2.4 องค์กรแห่งการเรียนรู้ (LEAORN)	3.43	.82	ปานกลาง
2.5 ทรัพยากร (RESORN)	3.15	.81	ปานกลาง
2.6 วัฒนธรรมองค์กร (CULORN)	3.29	.69	ปานกลาง
2.7 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (CREORN)	3.15	.86	ปานกลาง
2.8 ภาวะผู้นำ (LEAORN)	3.33	.81	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.26	.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับของนวัตกรรมองค์กรค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78 ผลแสดงว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของการบริหารจัดการ
การเปลี่ยนแปลง (n = 500)

ตัวแปร	M	SD	แปลผล
3. การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CHMA)			
3.1 สร้างความรู้สึกรับรู้ (JOKCHM)	3.25	.81	ปานกลาง
3.2 สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง (TEACHM)	2.91	.89	ปานกลาง
3.3 สร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (VISCHM)	3.49	.78	ปานกลาง
3.4 สื่อสารภาพรวมของการเปลี่ยนแปลง (INFCHM)	3.31	.82	ปานกลาง
3.5 การให้อำนาจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง (CHACHM)	3.43	.89	ปานกลาง
3.6 การสร้างชัยชนะระยะสั้น (SHOCHM)	3.21	.90	ปานกลาง
3.7 การรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ (REMCHM)	3.54	.87	มาก
3.8 รักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมองค์กร (CULCHM)	3.36	.91	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.31	.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับของการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .86 ผลแสดงว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการดำเนินงานของ
โรงพยาบาล (n = 500)

ตัวแปร	M	SD	แปลผล
4.ผลการดำเนินการขององค์กร (ORPE)			
4.1 ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร (ORGORP)	3.20	.71	ปานกลาง
4.2 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า (CUSORP)	3.13	.69	ปานกลาง
4.3 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร (HUMORP)	3.15	.71	ปานกลาง
4.4 ผลลัพธ์ด้านกระบวนการ (PROPRP)	2.87	.81	ปานกลาง
4.5 ผลลัพธ์ด้านการเงิน (FINORP)	3.50	.75	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.17	.73	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่าระดับของผลการดำเนินงานขององค์กรค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .73 ผลแสดงว่าอยู่ในระดับปานกลาง

2. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กรและการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย พบว่า

2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLE) มีอิทธิพลทางบวกต่อ ผลการดำเนินการขององค์กร (ORPE) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

2.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLE) มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง (CHMA) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

2.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLE) มีอิทธิพลทางบวกต่อนวัตกรรมองค์กร (ORIN) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

2.4 การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CHMA) มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินการขององค์กร (ORPE) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

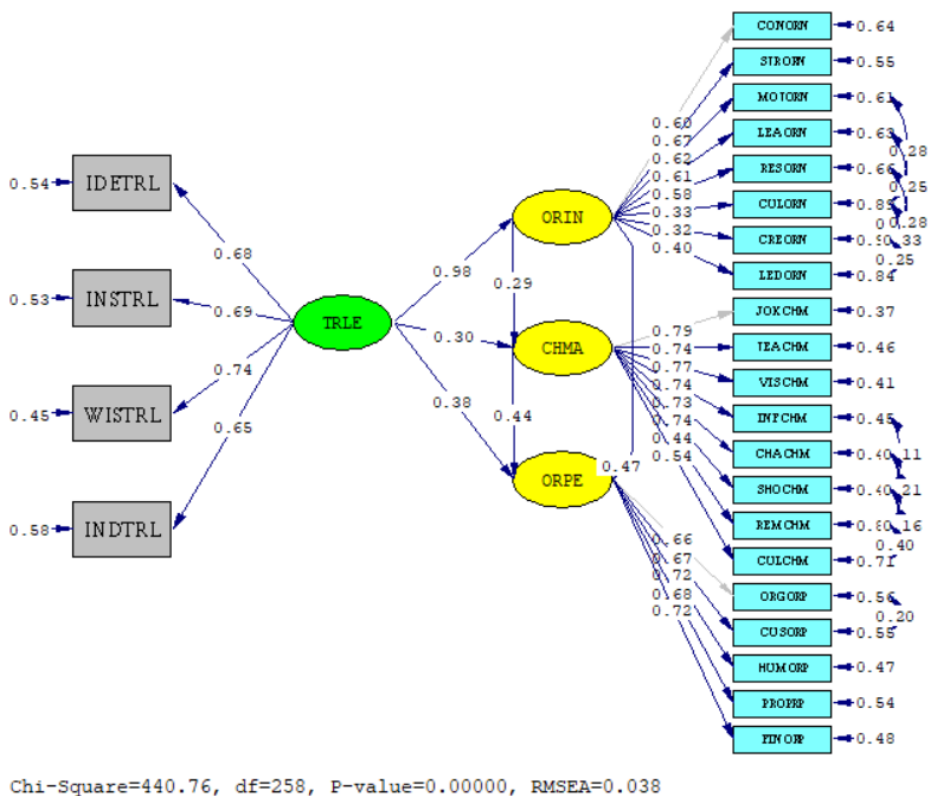
2.5 นวัตกรรมองค์กร (ORIN) มีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CHMA) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

2.6 นวัตกรรมองค์กร (ORIN) มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินการขององค์กร (ORPE) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้

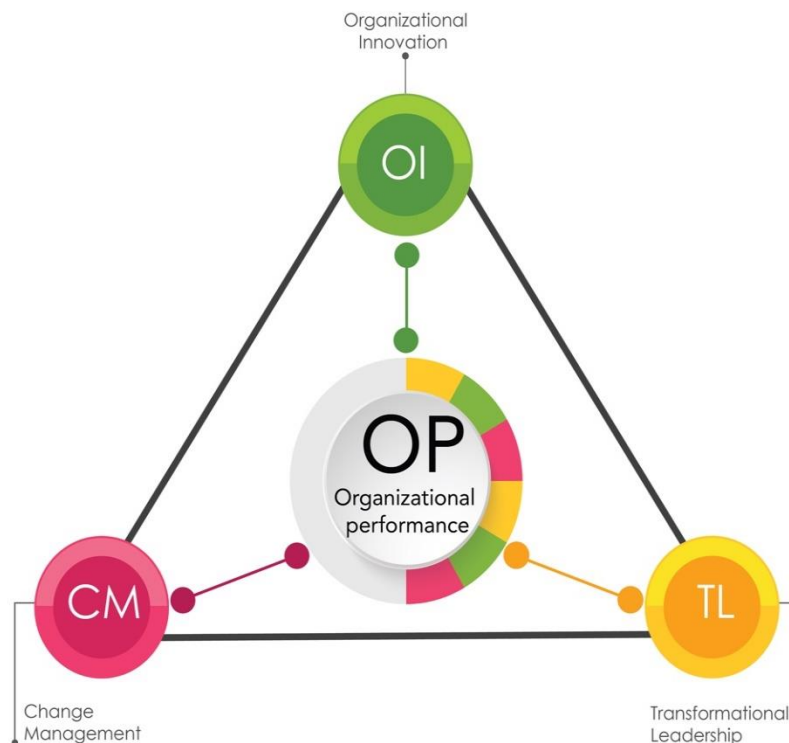
2.7 นวัตกรรมองค์กร (ORIN) การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CHMA) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLE) สามารถร่วมกันทำนาย ผลการดำเนินการขององค์กร (ORPE) ได้ร้อยละ 52

สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กรและการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ที่มีผลต่อการดำเนินงานของ โรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย ที่ปรับแก้ (Adjust Model) (n=500)

3. ผลการพัฒนาแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล เอกชนในประเทศไทย พบว่าผู้วิจัยได้ทำการสร้าง Organizational Performance Private Hospital Model (OPPH Model) มีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 2

Organizational Performance Private Hospital Model (OPPH Model)

ภาพที่ 2 แบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน
ในประเทศไทย

อภิปรายผล

นวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นค่าที่มีอิทธิพลสูงสุดที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anne Cleven และ Gu” ltenkin altuntas ที่ศึกษาในโรงพยาบาลแล้วพบว่า โรงพยาบาลมีการใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล เพื่อเสริมสร้างกระบวนการ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ มีการนำนวัตกรรมองค์กรมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ส่งผลให้ผลประกอบการอยู่ในระดับดีขึ้น ผลลัพธ์ของกระบวนการรักษายาบาลมีคุณภาพและความปลอดภัย สามารถเทียบเคียงและแข่งขันได้ในธุรกิจบริการสุขภาพ (Cleven A. et al., 2016), (Altuntas G. et al., 2013)

การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Debra M. Rockey (Debra M. Rockey, 2016)

ที่ศึกษาในธุรกิจบริการสุขภาพและการศึกษาของ Abdulaziz M. Alshgeri ที่ศึกษาในธุรกิจอื่นๆ ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพของผู้นำ ต้องมีกระบวนการประเมินความจำเป็นของการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงธุรกิจก่อนที่จะเริ่มการจัดการการเปลี่ยนแปลงองค์กร ผู้นำต้องมีความสามารถในการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงและนำสู่การปฏิบัติ (Abdulaziz M. Alshgeri, 2016) โดยใช้แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของ John P. Kotter เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างราบรื่น (Kotter, J. P., 1996)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kevin Mohler และ Juana Olvera ที่ทำการศึกษาวิจัยในองค์กรด้านบริการสุขภาพ พบว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นจะมีลักษณะเป็นผู้ที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ชอบการเปลี่ยนแปลง มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจให้พนักงานทุ่มเทมุ่งมั่นในการทำงาน สร้างการทำงานเป็นทีม สร้างกระบวนการและทักษะการเรียนรู้ ชอบพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นก่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขันขององค์กร (Kevin Mohler, 2016) (Olvera J. et al., 2017)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อนวัตกรรมองค์กร ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramo'n Vega Alejandro และ Marcus Price ที่ระบุว่าพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นต้นแบบในการริเริ่มการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วมให้พนักงานร่วมคิดค้นสิ่งใหม่ๆ วิถีปฏิบัติงานที่สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายหรือลดต้นทุนได้ อีกทั้งการให้ความสำคัญกับพนักงานสำหรับผู้ที่คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ได้สำเร็จ ซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจทำให้พนักงานมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร (Alejandro R. V., 2014), (Marcus Price, 2017)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Augustus Dee Roberts ที่ระบุว่าผู้นำต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง อะไรที่ยังคงอยู่บ้าง ไปยังบุคลากรโดยผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง มีการจัดทำกลยุทธ์และการวางแผนการเปลี่ยนแปลงอย่างละเอียด (Augustus Dee Roberts, 2018)

นวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางบวกต่อการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jammeh Abdoulie ที่พบว่านวัตกรรมองค์กรจะบังเกิดความสำเร็จได้ต้องมีกระบวนการการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่มีประสิทธิภาพอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรมีการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน (Abdoulie J., 2018) นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Christine Kennedy ที่พบว่าการจัดการด้านนวัตกรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและเป็นการบริหารจัดการที่ผู้บริหารต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ ๆ (Kennedy C., 2018)

จากข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ได้สร้าง Organizational Performance Private Hospital Model (OPPH Model) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 ท่าน ได้ให้ความคิดเห็นตรงกันว่า OPPH Model นี้ สามารถนำไปใช้ในการสร้างผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนวัตกรรมองค์กรเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนหลักในการขับเคลื่อนองค์กรให้อยู่รอดในยุคของการแข่งขันสูง ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ที่ต้องมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำการธุรกิจให้ทัน ให้ไว กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมองค์กรเป็นหลักในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ตามแนวคิดของ Broke Dobni และ Van Stamn อันประกอบไปด้วย การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีการทำงานที่ยืดหยุ่น มีหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมอย่างจริงจัง ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ พันธกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้มี ศักยภาพอย่างชัดเจน มีการถ่ายทอดสื่อสารไปยังพนักงานทุกระดับ มุ่งมั่นที่จะมองหาโอกาส ใหม่ ๆ ในการทำการธุรกิจเสมอ มีการสร้างแรงจูงใจในแต่ละรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ พนักงานแต่ละกลุ่มในแต่ละสถานการณ์ พัฒนาการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการ จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม พยายามปลูกฝังจนเกิดขึ้นเป็นวัฒนธรรมองค์กรในการที่พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้าง ความคิดสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมบริการใหม่ ๆ ได้ (Dobni, C. B., 2006) (Stamn, V. B., 2007) ซึ่งการดำเนินการตามปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของนวัตกรรมองค์กรนี้ ต้อง อยู่บนพื้นฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามแนวคิดของ Bass & Avolio ที่มี วิสัยทัศน์ เป้าหมายที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้ มีการสื่อสารที่ดี รับฟัง ความคิดเห็น กระตุ้นส่งเสริมให้พนักงานนำเสนอความคิดเห็น รู้สึกมีความเป็นเจ้าของมีส่วนร่วม มุ่งมั่นพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ความสามารถ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่าง รวดเร็วและเปลี่ยนแปลงได้ไว ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเริ่มที่ตัวผู้นำก่อน ที่ต้องเปลี่ยน แนวคิด ทักษะคติ พฤติกรรมตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตัว มีความคิดริเริ่มที่ต้องการ จะเปลี่ยนแปลง ปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนไป เน้นการทำงานเป็นทีม ไม่เน้นการสั่งการแบบเดิม ๆ มีทักษะการสื่อสารถึงตัวผู้ปฏิบัติทุกช่องทางเพื่อความเข้าใจที่ ตรงกัน โดยผู้นำใช้ความรู้ความสามารถและทักษะด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนช่วยในการผลักดันให้การดำเนินการเปลี่ยนแปลงในแต่ละเรื่องได้อย่างราบรื่น (Bass, B. M. & Avolio, B. J., 1994) ตามแนวคิดของ Kotter (1996) ที่มีการบริหารจัดการการ เปลี่ยนแปลงทั้งหมด 8 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสร้างการรับรู้ว่าเป็นภาวะเร่งด่วน จัดทีมผู้นำที่ เข้มแข็ง และลงทุนลงแรงสื่อสารวิสัยทัศน์ไปยังทุกคน เมื่อมีอุปสรรคต้องรีบขจัด พยายามสร้าง ชัยชนะระยะสั้นให้ได้ แล้วอาศัยต่อยอดทำในสิ่งที่ยากยิ่งขึ้น ไม่รีบประกาศชัยชนะจนกว่าจะได้ ฝั่งการเปลี่ยนแปลงลงเป็นวัฒนธรรมใหม่ได้ (Kotter, J. P., 1996)

ซึ่งผู้วิจัยมั่นใจว่าหากผู้บริหารได้มีการดำเนินการตามแนวทาง OPPH Model นี้แล้ว จะช่วยก่อให้เกิดการบริหารจัดการให้โรงพยาบาลมีความก้าวหน้า สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็วเป็นไปตามเป้าหมาย สามารถยกระดับผลประกอบการที่ดี ยิ่ง ๆ ขึ้นไปพร้อมกันกับการให้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยเพื่อยกระดับผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล ดังที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน ชื่อว่า Organizational Performance Private Hospital (OPPH) Model โดยมุ่งเน้นการดำเนินการด้านนวัตกรรมองค์กรเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการหลักในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อให้ทันกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี โดยใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมาช่วยผลักดันและสนับสนุนให้มีการดำเนินการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ในแต่ละขั้นตอนได้อย่างราบรื่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลทั้งในระดับประเทศ (Hospital Accreditation) และในระดับสากล (Joint Commission International) พบว่าระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานขององค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกตัวแปรสามารถร่วมทำนายผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลได้ร้อยละ 52 และจากข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ได้สร้างแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน ชื่อว่า Organizational Performance Private Hospital (OPPH) Model โดยมีนวัตกรรมองค์กรเป็นกระบวนการหลักในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความสำเร็จและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร สามารถนำไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยในการดำเนินการตามทิศทางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ 1) จากข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ได้สร้าง Organizational Performance Private Hospital Model (OPPH Model) อันเป็นแนวคิดในด้านการบริหารจัดการ

เอกสารอ้างอิง

- Abdoulie J. (2018). Organization Innovations that stick: best practice in sustainable organizational change. In Dissertation. University of South Florida.
- Abdulaziz M. Alshgeri. (2016). Needs assessment as a process for change management:Aligning organizational performance and human capital investment with strategic planning and change creation. In Dissertation. Wayne State University, Michigan, USA.
- Alejandro R. V. (2014). Leadership style, entrepreneurial orientation and innovation:the impact on business performance and competitiveness in puerto rico. In Dissertation. Universidad Del Turabo, School of business and Entrepreneurship.
- Altuntas G. et al. (2013). Linking strategic and market orientations to organizational performance: The role of innovation in private healthcare organizations. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 99(1), 413-419.

- Augustus Dee Roberts. (2018). Factors that Influence Successful Organizational Change in Corporations: Examination of Change Management, Employees' Reaction to Change and Change Outcomes. In Dissertation. University of Maryland University College.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership. CA: Sage Publications, Inc.
- Cleven A. et al. (2016). Healthcare quality innovation and performance through process orientation: Evidence from general hospitals in Switzerland. *Technological Forecasting & Social Change*, 113(1), 386-395.
- Debra M. Rockey. (2016). The Role of Efficacy in Organizational Change Capacity in a Primary Care Setting. In Dissertation. The Chicago School of Professional Psychology.
- Dobni, C. B. (2006). Developing and Innovation Orientation in Financial Services Organizations. *Journal of Financial Senior Marketing*, 11(2), 166-179.
- Hair, J.F. et al. (2010). Multivariate data analysis. USA: Prentice Hall.
- Kennedy C. (2018). Innovation adoption: adopting change management techniques to positively impact new product diffusion. In Dissertation. The University of Minnesota.
- Kevin Mohler. (2016). A correlation study of leadership influence tactics and performance in healthcare organizations. In Dissertation. University of Phoenix, USA.
- Kotter, J. P. (1996). Leading Change. Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Lisa M. Pinkney. (2014). Healthcare reform: innovative and other proven strategies for successfully managing and implementing organizational change. In Dissertation. University of Maryland University College.
- Marcus Price. (2017). Leadership and innovation: a study on leadership behaviors that drive team-level innovation. In Dissertation. School of Business and Management Pepperdine University.
- Olvera J. et al. (2017). Transformational Leadership and horizontal trust as antecedents of team performance in the healthcare context. *Anales De Psicologia*, 33(2), 356-375.

- Stamn, V. B. (2007). *Managing Innovation, Design and Creativity*. (2nd ed.). UK: John Wiley and Sons.
- Susan M. Salahshor. (2016). *Changes in hospitals: The perceptions of hospital administrators*. In Dissertation. Capella University.
- Webster, A. (1989). Privatization of public sector research: The case of a plant bleeding institute. *Science and Public Policy*, 16(4), 224–232.

ป่าชุมชน: การศึกษาหลักการและแนวทางปฏิบัติทางนิเวศวิทยา
ในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*
COMMUNITY FOREST: A STUDY OF ECOLOGICAL PRINCIPLES AND
PRACTICES IN COMMUNITY FOREST MANAGEMENT OF MONKS
IN THE NORTHEAST

สนั่น ประเสริฐ

Sanan Prasert

สังเวียน สามีวง

Sangwian Saphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Ed Buddhist College, Thailand

พระครูโกศลวิหาคุณ

Phrakru Kosolwiharakhun

ทิพย์ภวิชัย ไสชาติ

Thippavit Saichart

พระครูสุเขตวุฒิกุล

Phrakru Sukhetwutthikhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubonratchathani Campus, Thailand

E-mail: s.dhammakosa_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย ได้แก่ ป่าชุมชนโคกสี จังหวัดกาฬสินธุ์ ป่าชุมชนโคกใหญ่คำปลากั้ง ป่าชุมชนโคกเขวา จังหวัดร้อยเอ็ด และป่าชุมชนดงใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน บุคลากรองค์การปกครองท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านผู้ใช้ประโยชน์ป่าชุมชน และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ รวมทั้งสิ้น 25 รูป/คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อย นำเสนอข้อมูลที่ได้โดยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า ป่าในพระพุทธศาสนาต้องมีความร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะในการ

* Received 26 March 2020; Revised 28 April 2020; Accepted 28 April 2020

ปฏิบัติธรรม พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทหลายข้อเพื่อห้ามภิกษุทำลายระบบนิเวศ เพราะป่าเป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค 2) แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 ขั้นตอน คือ 2.1) ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา 2.2) วางแผนพัฒนา 2.3) ดำเนินการพัฒนา 2.4) รับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2.5) ประเมินผลการพัฒนา 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 3.1) การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม เช่น การปลูกป่าทดแทน 3.2) การอนุรักษ์ป่า เช่น การพยายามรักษาป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว 3.3) การต่อต้านความอยุติธรรม เช่น การร่วมกันต่อต้านผู้บุกรุกป่า 3.4) การให้ความรู้ เช่น ให้ความรู้และวิธีการในการรักษาป่า 3.5) การส่งเสริมและพัฒนาป่า เช่น จัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: หลักการ, แนวปฏิบัติ, การจัดการ, ป่าชุมชน, นิเวศวิทยา

Abstract

The purposes of this research are: 1) to study the ecological principles and practices in Buddhist scriptures; 2) to study the practices in community forest management of monks in the northeast; and 3) to analyze the model of community forest management following the ecological principle of monks in the northeast. It is a qualitative research. The community forest areas of this research include Koke - chi in Kalasin province, Kokeyai-Kamplakang and Koke Khwao in Roi - et province and Dongyai in Makasarakam province. Sampling groups of 25 persons include monks, community leaders, personnel of local government organizations, local sages, villagers benefiting from community forest and officials of the Department of Forestry. Data was gathered through interviews and focused groups. The information is descriptively presented. Findings of this research are as the followings: 1) The ecological principles and practices in Buddhist scriptures; It has been found that the forest in Buddhism must be tranquil, shady and suitable for Dhamma practices. The Buddha designated various rules for monks in abstaining from ecological destruction i.e. because the forest is the source of food, clothing, shelter and medicine: 2) the practices in community forest management of monks in the northeast include 5 stages: 2.1) problem identification and its causes; 2.2) planning for development; 2.3) implementation; 2.4) sharing benefit of the development; 2.5) evaluation of the development: 3) Analysis of the model of community

forest management following the ecological principle of monks in the northeast: The approaches found are: 3.1 restoration of degraded forest such as reforestation; 3.2 forest conservation such as conserving the existing fertile forest; 3.3) countering injustice such as participation in opposing forest encroachers; 3.4) provision of knowhow such as knowledge and means for forest conservation; and 3.5) forest extension and development through organizing various activities.

Keywords: Principles, Practices, Management, Community Forest, Ecology

บทนำ

ป่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในระบบนิเวศวิทยา เพราะเป็นเสมือนปอดของโลก นอกจากนี้ป่ายังมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นแหล่งกำเนิดของปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคของมนุษย์ รวมทั้งสัตว์ด้วย กล่าวได้ว่าการที่มนุษย์และสัตว์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็เพราะได้อาศัยป่านี้เอง หากขาดป่าก็ไม่อาจเป็นอยู่ได้ หรือเป็นอยู่ได้ด้วยความยากลำบาก ปัจจุบันระบบนิเวศวิทยากำลังถูกทำลายลงเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์เรียกว่า “การพัฒนา” อย่างไรก็ดีตาม สภาวะการณ์ในปัจจุบันนี้เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน เพราะมีการตัดไม้ทำลายป่ามาก ก่อให้เกิดผลกระทบในภายหลังหลายประการ เช่น ความแห้งแล้ง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากความเข้าใจผิดและความโลภของมนุษย์นั่นเองสิ่งใดก็ตาม หากต้องการให้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี แม้ป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน เมื่อมนุษย์รู้จักการใช้ประโยชน์จากป่า ก็ควรที่จะมีการจัดการป่าด้วย เพื่อให้ป่านั้นอำนวยประโยชน์แก่ตนในทางที่ถูกต้องและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ในอดีตมนุษย์ก็รู้จักการจัดการป่าแล้ว เช่น การเคารพต่อปูตา การบวชต้นไม้ เป็นต้น นับว่าเป็นกุศโลบายที่ดีในการรักษาป่าของมนุษย์ เพราะสามารถยับยั้งการตัดไม้ทำลายป่าได้ดีในระดับหนึ่ง และปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้ก็เป็นผลดีต่อการรักษาป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะสิ่งดังกล่าวนี้ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยและปฏิสัมพันธ์กับป่าไม้โดยตลอด หากมนุษย์ไปทำลายป่าไม้ ป่าไม้ที่มนุษย์พากันทำลายในลักษณะต่างๆ จะสะท้อนย้อนกลับมาทำลายมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมนุษย์มองสรรพสิ่งเป็นแบบองค์รวม (Holistic) กล่าวคือ มองเห็นว่า ทุกสิ่งในโลกล้วนเชื่อมสมานหรือสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวแล้ว จะเป็นเหตุให้มนุษย์ไม่ทำลายป่าไม้ นอกจากนั้นมนุษย์จะหันมาปกป้องมิให้ถูกทำลาย เพื่อสังคมของมนุษย์และธรรมชาติจะได้ดำรงอยู่อย่างยืนยาวต่อไป (พระมหากษัตริย์ ธรรมมาโศ, 2558)

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจนผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2509 จนถึงปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยมีเป้าหมายหนึ่งคือการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศนอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาการคุ้มครองป้องกันรักษาพื้นที่ป่าไม้และเขตอนุรักษ์โดยอนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศสร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่าวางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำและการใช้สารเคมีส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่าส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก (สุชาติ ชูเอน, 2555) โดยทั่วไปแล้วสภาพปัญหาการจัดการป่าชุมชนของพื้นที่วิจัย ได้แก่ ป่าไม้เริ่มลดพื้นที่น้อยลง ชาวบ้านมีความขัดแย้งกับป่าไม้ของรัฐพื้นที่ต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายและมีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำและนำมาซึ่งภัยพิบัติทางน้ำที่รุนแรง เกิดไฟป่าบ่อยครั้ง ทั้งที่เกิดเองโดยธรรมชาติ และเกิดจากการกระทำของมนุษย์เอง จะโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจกระทำก็ตาม การใช้ที่ดินป่าไม้ไม่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สิ่งทีกล่าวนำข้างต้นคือการขาดองค์ความรู้และขาดระบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้นเพื่อแสวงหาแนวร่วมและหาวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้กลับมา เพื่อให้มีระบบนิเวศวิทยาดีขึ้น จึงควรมีเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขให้ระบบการจัดการป่าชุมชนมีประสิทธิภาพ อันเป็นการส่งเสริมและรักษาป่าให้ยั่งยืนได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงปัญหาสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความแห้งแล้งและการแย่งชิงทรัพยากรจากบุคคลภายนอกชุมชน ทำให้ระบบนิเวศวิทยาเสียสมดุล เกิดภาวะความแห้งแล้ง เพื่อที่จะร่วมกันปลูกไม้โตเร็วในพื้นที่ และต้องร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมโดยจะต้องแสวงหาเครือข่ายเป็นแนวร่วมจากนอกชุมชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ที่ต้องสร้างความรู้และความเข้าใจ (กาญจนา คุ่มทรัพย์, 2558)

ซึ่งบริบทของการจัดการป่าชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะอยู่ที่การวางนโยบายและการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการร่วมมือกัน ความต้องการของชุมชนเป็นหลักโดยเริ่มต้นวางแผนจากชุมชน และกำกับติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนเป็นประการสำคัญ โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะได้ถูกติดตามจากขนบธรรมเนียมและประเพณี ที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อด้านศาสนา ความเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นที่ตั้ง รวมไปถึงการร่วมแรงร่วมใจในการหวงแหนรักษา

ทรัพยากรป่าไม้ของตนเองให้ยั่งยืน บริบทที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ กระบวนการสร้างกลไก การพัฒนาป่าชุมชน ที่ได้จากการกระจายอำนาจของภาครัฐมาสู่ท้องถิ่น เพื่อช่วยกันดูแลรักษา ป่าชุมชนด้วยการให้ความรู้เรื่องป่า และทำความเข้าใจกับประชาชน รวมไปถึงการจัดกิจกรรม ต่างในการกระตุ้น ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน และรักป่าเหมือนรัก ครอบครัวของตนเอง

พระสงฆ์คือผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะพระสงฆ์ประพัตติตนเป็น แบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต คือเป็นผู้สั่งสอนชาวบ้านให้รู้จักผิดชอบชั่วดีโดยไม่หวังสิ่งตอบ แทน คือให้ละความชั่ว ตั้งตนอยู่ในคุณงามความดี และพัฒนาจิตของตนให้สงบสุข นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้มีความเป็นอยู่ที่ดีอีกด้วย โดยเฉพาะการแนะนำและเป็นผู้นำพาชาวบ้านทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้าน เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น และมักจะทำได้ประสบความสำเร็จกว่าหน่วยงานของรัฐ เพราะ พระสงฆ์ทำด้วยจิตวิญญาณ ทำในฐานะผู้ให้ ไม่ใช่สักแต่ทำตามนโยบายหรือโครงการเท่านั้น ซึ่งโดยมากไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการจัดการ ป่าชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ดี ซึ่งจะได้เห็นการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการทำงานเกี่ยวกับการ จัดการป่าชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้แบบผสมผสานระหว่างศาสตร์สมัยใหม่และ พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักการของพระพุทธศาสนาจะอำนวยความสะดวกในระยะยาว ไม่มีผลกระทบเหมือนกับแนวคิดหรือหลักการตามศาสตร์สมัยใหม่ (พระครูพิพิธจารุธรรม และ คณะ, 2557)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพระสงฆ์ที่มีบทบาทโดดเด่นในการจัดการป่าชุมชน เช่น พระคำเขียน สุวณฺโณ เป็นต้น ปัจจุบันมีพระสงฆ์ที่สืบทอดอุดมคติในการทำงานของท่าน หลายรูป เช่น พระไพศาล วิสาโล แห่งวัดป่าสุคโต อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น โดยเฉพาะจังหวัดร้อยเอ็ดมีป่าชุมชนในทะเบียนทั้งสิ้น 253 แห่ง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 47,909 ไร่ 3 งาน 69 ตารางวา (กรมป่าไม้, 2560) และเป็นพื้นที่ที่มีกรณีการจัดการป่าชุมชนที่มีความโดดเด่นระดับแนวหน้าของประเทศ คือป่าชุมชนหนองบัว อำเภอสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันได้รับรางวัล โล่สีเขียว ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จในการจัดการป่า นอกจากนี้วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ก็ได้ทำความตกลงร่วมมือกับเครือข่ายป่าชุมชนในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น ป่าชุมชนโรงเรียน ศรีธวัชบุรี เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนางานด้านการจัดการป่าชุมชนในระดับที่สูงขึ้นไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบได้ด้วยขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** มุ่งเน้นศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในส่วนเนื้อหาเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ประกอบด้วย 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ป่าชุมชนบ้านเขวโคก-บ้านเขวพัฒนา ตำบลสระบัว อำเภอบุพผรัตน์ และป่าชุมชนโคกใหญ่คำปลากั้ง อำเภอนาทอง 2) จังหวัดมหาสารคาม คือ ป่าชุมชนป่าโคกใหญ่ อำเภอนาโพธิ์ 3) จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ป่าชุมชนโคกสี ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 **ขอบเขตด้านประชากร** ขอบเขตด้านประชากรนี้ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ 16 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน 16 กลุ่ม บุคลากรขององค์การปกครองท้องถิ่น 32 คน กลุ่มของคณะกรรมการป่าชุมชน 16 คน และกลุ่มของประชาชนทั่วไป 32 คน เฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ทำการวิจัย (อยู่ในขอบเขตพื้นที่ตามกรอบที่กำหนด)

3.2 **ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** สำหรับขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการและวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยจะพิจารณาเลือกเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่นี้เป็นหลัก โดยจะเลือกผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการป่าชุมชนมีอำนาจให้คุณและโทษแก่การส่งเสริมรักษาป่าชุมชน รวมถึงผู้ที่ใช้ประโยชน์จากการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วย เพราะเป็นผู้เข้าใจการจัดการป่าชุมชนดีที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเลือกแล้วได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการเสวนากลุ่ม ดังนี้

ก. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

1. พระสงฆ์ 8 รูป
 2. ผู้นำชุมชน 4 คน
 3. บุคลากรขององค์การปกครองท้องถิ่น 4 คน
 4. คณะกรรมการป่าชุมชน 4 คน
 5. ประชาชนทั่วไป 5 คน
- รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน

ข. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการเสวนากลุ่ม

1. พระสงฆ์ผู้เป็นเจ้าของพื้นที่การวิจัย 4 รูป
 2. คณะกรรมการปาฐมชน 4 คน
- รวมทั้งสิ้น 8 รูป/คน (คัดเลือกจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์)

หลังจากนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง และนำหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติในการจัดการปาฐมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอให้เป็นแนวทางการบริหารจัดการปาฐมชน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนเป็นความเรียงแบบพรรณนาตามโครงสร้างเนื้อหา นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และนำเสนอผลการวิจัยเผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นลำดับต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและพัฒนาจากแบบสอบถามการวิจัยอื่น ๆ โดยมีกรอบของการสร้างเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย และเครื่องมือการวิจัยอีกส่วนหนึ่งจะเป็นแบบสัมภาษณ์ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้

- 4.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย
- 4.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
- 4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง
- 4.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์หาองค์ความรู้ใหม่ สภาพปัญหาหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดการปาฐมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และวิเคราะห์รูปแบบการจัดการปาฐมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

1. **หลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา** ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามาทั้งหมด จะไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อสอนเรื่องนิเวศโดยตรงก็ตาม เพราะไม่ได้เป็นไปเพื่อการพ้นจากทุกข์ แต่ก็สามารถศึกษาในเชิงนิเวศได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนว่า ป่าเป็นสถานที่เงียบสงบ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ป่าเป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงอาศัยป่าในการบำเพ็ญเพียรจนถึงบรรลุโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นศาสดาเอกของโลก ทรงบัญญัติสิกขาบทหลายสิกขาบทเพื่อให้ภิกษุไม่ทำลายระบบนิเวศ และทรงสอนธรรมโดยอาศัยธรรมชาติ

2. **แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** พบว่าแนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ กิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ 1) การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติในวันแม่แห่งชาติ โดยเฉพาะป่าโคกใหญ่คำปลากั้งมีกิจกรรมการปลูกป่าที่โดดเด่นกว่าที่อื่น เพราะชาวบ้านต้องการฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม 2) การบวชป่า เป็นกิจกรรมที่นิยมทำกับป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร เพราะนิยมบวชต้นไม้ใหญ่ เป็นอุบายเพื่อการป้องกันลักลอบตัดต้นไม้ เพราะสัญลักษณ์ของผ้าเหลืองจะช่วยเตือนใจให้คนทำผิดรู้สึกละอายใจหรือเกรงกลัวต่อบาปกรรม กิจกรรมดังกล่าวนี้ป่าโคกใหญ่คำปลากั้งทำเป็นประจำเกือบทุกปี โดยมีพระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพธิ์ทอง เป็นแกนนำสำคัญของชาวบ้าน ส่วนป่าโคกสี มีพระครูสถิตธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลหนองห้าง เป็นแกนนำ 3) การสำรวจพันธุ์ไม้และพืชสมุนไพร ป่าชุมชนโคกป่าสี ป่าชุมชนดงใหญ่ และป่าชุมชนโคกเขว้า ได้มีการสำรวจพันธุ์ไม้ เพื่อจัดทำบัญชีพันธุ์ไม้ นอกจากนี้ยังมีการสำรวจพืชสมุนไพรเพื่อทำบัญชีพืชสมุนไพร 4) การจัดงานประจำปี ป่าโคกใหญ่มีการจัดมหกรรมเห็ดป่า ช่วงเดือนสิงหาคม เป็นประจำทุกปี เห็ดที่ชาวบ้านเก็บมาขายในงานมหกรรม เช่น เห็ดโคน เห็ดระโงก เห็ดผึ้ง เห็ดโค เห็ดน้ำหมาก เห็ดเผาะ เห็ดถ่าน เป็นต้น ในงานนี้มีการประกวดธิดาเห็ดด้วย ได้รับความสนใจจากชาวบ้านใกล้เคียงและอำเภอใกล้เคียงมาร่วมงานมากพอสมควร 5) การเข้าค่ายศึกษาป่าชุมชน เช่น คณะครูโรงเรียนบ้านโคกเขว้านักเรียนเข้าค่ายศึกษา ระบบนิเวศของป่าโคกเขว้ามีการสำรวจและบันทึกชนิดของต้นไม้และสมุนไพร ตลอดจนอธิบายการเจริญเติบโต และประโยชน์หรือสรรพคุณของสมุนไพรด้วย

3. **การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** จากผลการวิจัยพบว่าป่าชุมชนที่พระสงฆ์มีบทบาทโดดเด่นในการอนุรักษ์คือโคกใหญ่คำปลากั้ง คือมีพระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพธิ์ทอง เป็นผู้นำพาชาวบ้านทำกิจกรรม สามารถขอความร่วมมือชาวบ้านและหน่วยงานรัฐได้ ส่วนป่าโคกสีมีพระครูสถิตธรรมาภรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน รูปแบบการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการต่อต้าน การให้ความร่วมมือ การให้ความรู้ และการส่งเสริม 1) การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม เป็นการปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายจนเสื่อม

โทรม เช่น ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง เป็นต้น 2) การอนุรักษ์ป่า เป็นการรักษาป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์ต่อไป ป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) การต่อต้านความอยู่ดีมีสุข เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นที่ป่าชุมชนโคกเขาวาเท่านั้น เพราะการจัดการป่าชุมชนมีจุดเริ่มต้นมาจากการต่อต้านการบุกรุกป่าชุมชนออกเอกสารสิทธิ์ครอบครอง เป็นที่ดินส่วนบุคคล ชาวบ้านจึงเรียกร้องความเป็นธรรม แม้ชาวบ้านไม่อาจเรียกร้องผืนป่าที่ถูกบุกรุกคืนมาได้ แต่อย่างน้อยก็ได้ป้องกันผืนป่าถูกบุกรุกมากกว่านี้ 4) การให้ความรู้ เป็นการสอนหรือแนะนำวิธีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ใช้หรืออำนวยความสะดวกให้โดยไม่รู้จักหมดสิ้น รูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่า เช่น การอบรม สัมมนา เป็นต้น ที่ป่าชุมชนดงใหญ่คำปลากั้ง พระครูสุวรรณโพธิ์บาล และพ่อบัณฑิต อัคระปะชะ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องการจัดการป่าชุมชน ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เพราะทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ท่านทั้งสองได้เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนอยู่เสมออันว่าเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในปัจจุบัน 5) การส่งเสริมและพัฒนา พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการป่าที่โดดเด่นกว่าหน่วยงานราชการเสียอีก เพราะท่านเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง ทำเพราะเล็งเห็นประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคต ไม่ใช่เพียงเพราะทำตามหน้าที่เหมือนกับหน่วยงานราชการ ซึ่งมักไม่ค่อยติดตามผลของการทำงาน พระสงฆ์จะเป็นผู้นำพาชาวบ้านปลูกป่า บวชป่า และกิจกรรมอื่นๆ เกี่ยวกับป่าเอง งบประมาณได้จากการบริจาคที่เกิดจากความเคารพศรัทธาในตัวท่านเอง เพราะคนบริจาคเล็งเห็นว่าเงินของพวกเขาจะถูกใช้อย่างคุ้มค่า ส่วนหนึ่งได้จากการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ ส่วนหนึ่งท่านบริจาคเพิ่มเติมเอง กิจกรรม/โครงการที่จัดว่าเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจการป่าชุมชน เช่น การปลูกป่า บวชป่า เข้าค่ายศึกษาป่า จัดงานประจำปี เป็นต้น

อภิปรายผล

ในการวิจัยเกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. หลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ป่าตามหลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะ เป็นสถานที่เงียบสงบ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ป่าเป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงอาศัยป่าในการบำเพ็ญเพียรจนถึงบรรลุโพธิญาณ ตรัสรู้เป็น ศาสตราเอกของโลก ทรงบัญญัติสิกขาบทหลายสิกขาบทเพื่อให้ภิกษุไม่ทำลายระบบนิเวศ และ ทรงสอนธรรมโดยอาศัยธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของหนูเคน จันทาง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและวิธีการฟื้นฟูวัฒนธรรมความเชื่อในการจัดการป่าชุมชน ตำบลสีชมพู อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในอดีตชุมชนมีการอนุรักษ์ป่า โดยการพึ่งพาอย่างยั่งยืน

แฝงอยู่ในรูปแบบของข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และมีแนวคิดในการอนุรักษ์ป่าทางพระพุทธศาสนาของวัดป่าในป่าโคกพญิงใหญ่ ที่แสดงออกมาในรูปของการขยายเขตอภัยทานของวัดป่าบ้านป่าน เพื่อรักษาระบบนิเวศวิทยาให้เกิดความสมดุลซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนเกิดจิตศรัทธาและปฏิบัติตาม การจัดพิธีบวชป่า ทำให้คนในชุมชนไม่เข้าไปใช้ประโยชน์หรือเข้าไปตัดต้นไม้ทำลายป่าในเขตป่าที่เป็นเขตอภัยทานที่ผ่านพิธีการบวชป่าแล้วแต่อย่างใด อีกทั้งชุมชนยังมีส่วนร่วมในการเข้ามาดูแลหลังจากพิธีการบวชป่า โดยมีความเข้าใจตรงกันว่า บริเวณป่าของวัดที่เป็นเขตอภัยทานนั้น ต้องเป็นป่าที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ เพื่อให้สัมพันธ์กับการรักษาพระธรรมและพระวินัยของพระสงฆ์ด้วย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการอนุรักษ์ป่าให้ยั่งยืนในลักษณะทางภูมิศาสตร์ คือ ให้เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีความสงบสงัด และให้เป็นแหล่งอาหารในการทำมาหากินของชุมชนตามฤดูกาลต่าง ๆ ได้ เช่น เก็บเห็ดป่าชนิดต่าง ๆ มาประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชีพได้ ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ และเป็นสวนสมุนไพรในป่าใหญ่ เป็นต้น (หนูเคน จันทาง, 2545)

2. แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ กิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่

- 1) การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติในวันแม่แห่งชาติ โดยเฉพาะป่าโคกใหญ่คำปลากั้งมีกิจกรรมการปลูกป่าที่โดดเด่นกว่าที่อื่น เพราะชาวบ้านต้องการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม
- 2) การบวชป่า เป็นกิจกรรมที่นิยมทำกับป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร เพราะนิยมบวชต้นไม้ใหญ่ เป็นอุบายเพื่อการป้องกันลักลอบตัดต้นไม้ เพราะสัญลักษณ์ของผ้าเหลืองจะช่วยเตือนใจให้คนทำผิดรู้สึกละอายใจหรือเกรงกลัวต่อบาปกรรม กิจกรรมดังกล่าวนี้ป่าโคกใหญ่คำปลากั้งทำเป็นประจำเกือบทุกปี โดยมีพระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพนทอง เป็นแกนนำสำคัญของชาวบ้าน ส่วนป่าโคกชี มีพระครูสถิตธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลหนองห้าง เป็นแกนนำ
- 3) การสำรวจพันธุ์ไม้และพืชสมุนไพร ป่าชุมชนโคกป่าชี ป่าชุมชนดงใหญ่ และป่าชุมชนโคกเขว ได้มีการสำรวจพันธุ์ไม้ เพื่อจัดทำบัญชีพันธุ์ไม้ นอกจากนี้ยังมีการสำรวจพืชสมุนไพรเพื่อทำบัญชีพืชสมุนไพร
- 4) การจัดงานประจำปี ป่าโคกใหญ่มีการจัดมหกรรมเห็ดป่า ช่วงเดือนสิงหาคม เป็นประจำทุกปี เห็ดที่ชาวบ้านเก็บมาขายในงานมหกรรม เช่น เห็ดโคน เห็ดระโงก เห็ดผึ้ง เห็ดไค เห็ดน้ำหมาก เห็ดเผาะ เห็ดถ่าน เป็นต้น ในงานนี้มีการประกวดธิดาเห็ดด้วยได้รับความสนใจจากชาวบ้านใกล้เคียงและอำเภอใกล้เคียงมาร่วมงานมากพอสมควร
- 5) การเข้าค่ายศึกษาป่าชุมชน เช่น คณะครูโรงเรียนบ้านโคกเขวนำนักเรียนเข้าค่ายศึกษาระบบนิเวศของป่าโคกเขวมีการสำรวจและบันทึกชนิดของต้นไม้และสมุนไพร ตลอดจนอธิบายการเจริญเติบโต และประโยชน์หรือสรรพคุณของสมุนไพรด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอนุสรณ์ ปรุกโกโม ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ควรนำเอาหลักธรรมต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความรักและ

หวางแหงนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระองค์เล็งเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เช่น หลักเมตตาธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้ประชาชนรู้จักเมตตาให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักรักและหวางแหงนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนให้สมบูรณ์และยั่งยืนต่อไปในอนาคต หิริ คือหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความไม่เห็นแก่ตัว และโอตตปปะ คือหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเกรงกลัวต่อภัยที่อาจเกิดขึ้นต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เมื่อประชาชนเกิดความรักและหวางแหงนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ส่งผลให้มีการใช้อย่างคุ้มค่า การใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์สูงสุด การใช้ด้วยปัญญาพิจารณาการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าแท้และคุณค่าเทียม เพื่อให้การใช้และหาสิ่งทดแทนที่ขาดหายไป ให้รู้จักใช้แต่ความพอดีไม่ฟุ่มเฟือย เป็นการบริโภคด้วยปัญญา ไม่บริโภคด้วยกิเลสตัณหา เพียงเท่านั้นก็ทำให้มนุษย์ อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสันติ ที่มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์และยั่งยืนในอนาคตต่อไป (พระอนุสรณ์ ปรกุกโม, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัคคี : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่างยังขาดจิตสำนึกที่จะพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษาและการมีจิตสำนึกในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถพยากรณ์ได้ว่าการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยที่การมีจิตสำนึกไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเลย (ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ, 2556) แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนในประเด็นนี้ การจัดการป่าชุมชนโดยมากเป็นการทำงานของกลุ่มผู้ใหญ่ ยังขาดการสร้างกลุ่มจิตอาสาเยาวชนเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของตน เมื่อเป็นเช่นนี้หากหมดยุคของตนแล้วการจัดการป่าชุมชนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลง หรืออาจถึงขั้นไม่มีก็ได้ เพราะเด็กทุกคนนี้ถูกครอบงำโดยวัตถุนิยม จำเป็นที่ต้องได้รับการปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของวิถีชุมชนที่เป็นรากเหง้าของตนโดยเร่งด่วนก่อนที่จะทุกอย่างจะเลวร้ายมากไปกว่านี้ วิถีประชาแบบชุมชนจะช่วยกลมเกลียวจิตใจของพวกเขาให้รักความสงบ และเป็นอยู่ได้ด้วยความสุขในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงสมควรที่จะสร้างกลุ่มเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของคนในชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป ซึ่งมีผลดีหลายอย่าง เช่น เป็นการปลูกฝังเยาวชนให้มีใจเสียสละ รู้รักสามัคคี รู้จักการทำงานเป็นทีมและมีใจรักและหวางแหงนในทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่บรรพบุรุษรักษาสืบต่อมาเป็นเวลาช้านาน

3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าป่าชุมชนที่พระสงฆ์มีบทบาทโดดเด่นในการอนุรักษ์คือโคกใหญ่คำปลาแก้ว คือมีพระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพธิ์ทอง เป็นผู้นำพาชาวบ้านทำกิจกรรม สามารถขอความร่วมมือชาวบ้านและหน่วยงานรัฐได้ ส่วนป่าโคกขมิ้นพระครูสถิตธรรม-

มาภรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน รูปแบบการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการต่อต้าน การให้ความร่วมมือ การให้ความรู้ และการส่งเสริม 1) การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม เป็นการปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายจนเสื่อมโทรม เช่น ป่าโคกใหญ่คำปลากั้ง เป็นต้น 2) การอนุรักษ์ป่า เป็นการรักษาป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์ต่อไป ป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) การต่อต้านความอยุติธรรม เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นที่ป่าชุมชนโคกเขาวาเท่านั้น เพราะการจัดการป่าชุมชนมีจุดเริ่มต้นมาจากการต่อต้านการบุกรุกป่าชุมชนออกเอกสารสิทธิ์ครอบครองเป็นที่ดินส่วนบุคคล ชาวบ้านจึงเรียกร้องความเป็นธรรม แม้ชาวบ้านไม่อาจเรียกร้องผืนป่าที่ถูกบุกรุกคืนมาได้ แต่อย่างน้อยก็ได้ป้องกันผืนป่าถูกบุกรุกมากกว่านี้ 4) การให้ความรู้ เป็นการสอนหรือแนะนำวิธีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ใช้หรืออำนวยความสะดวกให้โดยไม่รู้จักหมดสิ้น รูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่า เช่น การอบรม สัมมนา เป็นต้น ที่ป่าชุมชนดงใหญ่คำปลากั้ง พระครูสุวรรณโพธิ์ภิบาล และพ่อบัณฑิต อัคระปะชะ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องการจัดการป่าชุมชน ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เพราะทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ท่านทั้งสองได้เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนอยู่เสมออันว่าเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในปัจจุบัน 5) การส่งเสริมและพัฒนา พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการป่าที่โดดเด่นกว่าหน่วยงานราชการเสียอีก เพราะท่านเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง ทำเพราะเล็งเห็นประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคต ไม่ใช่เพียงเพราะทำตามหน้าที่เหมือนกับหน่วยงานราชการ ซึ่งมักไม่ค่อยติดตามผลของการทำงาน พระสงฆ์จะเป็นผู้นำพาชาวบ้านปลูกป่า บวชป่า และกิจกรรมอื่น ๆ เกี่ยวกับป่าเอง งบประมาณได้จากการบริจาคที่เกิดจากความเคารพศรัทธาในตัวท่านเอง เพราะคนบริจาคเล็งเห็นว่าเงินของพวกเขาจะถูกใช้อย่างคุ้มค่า ส่วนหนึ่งได้จากการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ ส่วนหนึ่งท่านบริจาคเพิ่มเติมเอง กิจกรรม/โครงการที่จัดว่าเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจการป่าชุมชน เช่น การปลูกป่า บวชป่า เข้าค่ายศึกษาป่า จัดงานประจำปี เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัลยา โหราเรื่อง เรื่อง พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พบว่า เป็นที่ตระหนักชัดในปัจจุบันว่า โลกที่เราอยู่อาศัยในปัจจุบันนี้ไม่เหมือนเดิม เป็นโลกที่เปลี่ยนไป ระบบนิเวศในโลกกำลังเผชิญกับปัญหามานับการ อาทิ ภาวะโลกร้อน ฝนกรด และการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม เป็นต้น สืบเนื่องจากการกระทำที่ขาดความเคารพยำเกรงในสรรพสิ่งที่อยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้ ส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤต แต่การกำจัดปัญหาส่วนใหญ่มักจะคำนึงถึงแต่ด้านกายภาพภายนอก หวังพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมองข้ามการแก้ปัญหาจากภายในที่มีมิติทางด้านจิตวิญญาณและพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง เพราะการแก้ปัญหาจากภายในจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อจิตใจมนุษย์ ส่งผลไปยังระบบนิเวศวิทยาได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน (สุกัลยา โหราเรื่อง, 2560) แนวคิดในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของป่าชุมชนโคกเขาวา

คือ “ต่อต้านความถูกต้อง แต่ไม่ชอบธรรม เพื่อรักษามรดกทางธรรมชาติไว้ให้ลูกหลาน” ป่าชุมชนทั้งหมดที่ศึกษามีหลักปฏิบัติที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน และกำหนดระเบียบปฏิบัติของคณะกรรมการ มีการประชุมหารือเพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์ป่า ทำกิจกรรมร่วมกัน ติดตามการทำงาน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาป่าชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ตั้งกฎระเบียบ/ข้อห้ามของป่าชุมชน เพื่อสร้างระเบียบปฏิบัติหรือบรรทัดฐานร่วมกัน ห้ามปฏิบัติในสิ่งไม่สมควรอันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อป่าหรือการอนุรักษ์ป่า เช่น การลักลอบตัดไม้ เผาป่า เป็นต้น ในการตั้งกฎระเบียบป่าชุมชนนี้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นว่าควรห้ามเรื่องใดบ้าง การห้ามโดยกฎเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก วิธีการที่ได้ผลดีกว่าการห้ามคือปลูกจิตสำนึกชาวบ้านในการหวงแหนผืนป่าและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งทำให้เขาห้ามใจตนเองได้และทำในสิ่งที่เหมาะสมต่อการอนุรักษ์ โดยเฉพาะการสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนของรัฐยังมีน้อยมาก รัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่ฉาบฉวย เพราะปัจจุบันรัฐยังทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก คณะกรรมการป่าชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการป่าเป็นหลัก ได้รับความร่วมมือจากรัฐบ้าง ไม่ได้รับบ้าง หรือได้รับสนับสนุนแต่ไม่เต็มที่ ทำให้บางครั้งคณะทำงานของชุมชนขาดกำลังใจในการทำงาน รัฐควรศึกษาวิถีประชาและกำหนดนโยบายพัฒนาอย่างจริงจัง และทำงานในเชิงรุกทั้งโดยการให้คำแนะนำการทำงาน การฝึกอบรม และการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ ซึ่งเป็นการได้ตอบโจทย์ชุมชนคือ ความต้องการของชาวบ้าน อันจะมีผลทำให้พัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับกายวิสัยของพระชาลยชัย เพชรดี เรื่อง แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ที่พัคสงฆ์เขาธงทองช่วยงานด้านป่าไม้ บ้านป่าแดง ตำบลป่าเล่า อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่โครงการในระดับมาก กิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีความเหมาะสม ด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วมมีดังนี้ จัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน จัดตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ทำการรังวัดหมายเขตให้ชัดเจน การปลูกป่าเสริมในพื้นที่ใช้พันธุ์ไม้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดแนวป้องกันไฟว่รอบพื้นที่โครงการ จัดกิจกรรมโครงการฝึกอบรมแก่ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนนั้นด้วย (พระชาลยชัย เพชรดี, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักการและแนวปฏิบัติทางนิเวศวิทยาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ป่าเป็นสถานที่เงียบสงัด เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ป่าเป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แนวปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของพระสงฆ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหา

ปัญหา และสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการมีส่วนร่วมประเมินผลการพัฒนา พระสงฆ์มีบทบาทโดดเด่นในการอนุรักษ์คือพระครูสุวรรณโพธิ์บาล และพระครูสถิตธรรมาภรณ์ กิจกรรมที่พระสงฆ์นำพาชาวบ้านทำ คือ การปลูกป่า และการบวชป่า การป้องกันไฟป่า รูปแบบการจัดการป่าชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติในวันแม่แห่งชาติ ฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม การบวชป่า การสำรวจพันธุ์ไม้และพืชสมุนไพร เพื่อจัดทำบัญชีพันธุ์ไม้ การจัดงานประจำปี และการเข้าค่ายศึกษาป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย การจัดการป่าชุมชนจำเป็นต้องมีองค์กรและเครือข่ายผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรทางศาสนา รวมถึงการออกนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการในการรักษาป่าชุมชน จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ บูรณาการของภาคีเครือข่ายป่าชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบังคับใช้กฎหมายกับกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพลควรเสมอภาคเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2560). เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย พ.ศ.2516 - 2558. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2560 จาก <http://forestinfo.forest.go.th>
- กาญจนา คุ่มทรัพย์. (2558). การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการเกษตรราชภัฏ, 14(1), 33.
- ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ. (2556). การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัคคี: กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระครูพิพิธธรรม และคณะ. (2557). แนวทางการอนุรักษ์ป่าตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช.
- พระชาอุทัย เพชรดี. (2560). แนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ที่พักรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระอนุสรณ์ ปรุกโกโม. (2558). ศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(2), 316-317.

- สุกัลยา โหระเรือง. (2560). พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาในเวศวิทยาอย่างยั่งยืน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 223.
- สุชาติ ชูเอน. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาตำบลวังมะปราง อำเภอวังหิน จังหวัดตรัง. วารสารวิทยบริการ, 23(3), 45.
- หนูเคน จันทาง. (2545). การศึกษารูปแบบและวิธีการฟื้นฟูวัฒนธรรมความเชื่อในการจัดการป่าชุมชน ตำบลสีชมพู อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คุณภาพชีวิตในการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อ ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน*

QUALITY OF WORK LIFE AND WORK ENVIRONMENT AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EMPLOYEE

ศิริวรรณ จันรจนา

Siriwan Junrodjana

กฤษดา เขียววัฒนาสุข

Krisada Chienwattanasook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: siriwan_j@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ประชากร คือ พนักงานของบริษัท พูธกาวา ไฟเทค (ประเทศไทย) จำกัด ที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 909 คน กลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรที่ทราบขนาดประชากรของ Taro Yamane มีจำนวนตัวอย่างรวมทั้งสิ้นจำนวน 310 ตัวอย่าง โดยทำการสุ่มแบบตัวอย่างแบบกำหนดโควตาเพื่อให้ได้ตัวอย่างจากทุกแผนก หลังจากนั้นจึงทำการสุ่มตามสะดวก สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้วัดตัวแปรทั้ง 3 ได้ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา มากกว่า .85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานโดย การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยด้านการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนสภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยด้านความมั่นคงปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานอยู่ในระดับมาก โดยความผูกพันด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานในด้านประชาธิปไตยในองค์กร ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านองค์กรและการจัดการ ด้านค่าจ้าง ด้านคุณลักษณะเฉพาะของงาน ด้านคุณลักษณะทางสังคมของงาน และด้านการ

* Received 21 February 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

ติดต่อสื่อสารส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน, สภาพแวดล้อมในการทำงาน, ความผูกพันต่อองค์กร

Abstract

The objective of this article is to study the quality of work life and the working environment that affect employee organization commitment. This research using quantitative research by survey research method. The population is 909 employees of Furukawa Fitel (Thailand) Company Limited which is located in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Calculated from the known formula of the population size of Taro Yamane . There are a total of 310 samples. This study used quota sampling to get samples from all departments. After that, randomly selected as convenient. The instrument used in the research was a questionnaire for checking the confidence of the questionnaire that measured all 3 variables with the Cronbach alpha coefficient greater than .85. The statistics used to analyze the data include frequency, percentage, mean and standard deviation. Moreover, the hypothesis was tested by Multiple Regression Analysis. Research Findings: the quality of work life is high level in term of social integration is highest mean, work environment is high level in term of security is highest mean and organizational commitment of employees are high level in term of affective commitment is highest mean. The result from hypotheses testing has also found that the quality of work - life in terms of organizational democracy and social work can affect the level of organizational commitment. Additionally, the research also indicated that the work environment in terms of safety and security, organization and management, wages, specific characteristics of the job, societal characteristics of the job, and communications have affected the level of organizational commitment at 0.05 statistical significance level.

Keywords: Quality of Work Life, Work Environment, Organizational Commitment

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันในการทำธุรกิจแต่ละประเภทให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้นั้น ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญมากที่สุดก็คือ “ทรัพยากรบุคคล” เพราะแม้ว่า

องค์กรจะมีความพร้อมในด้านต่างๆ แต่ถ้าหากองค์กรขาดพนักงานที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในองค์กร ก็อาจส่งผลให้องค์กรขาดประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานและศักยภาพในการแข่งขันซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการดำเนินงาน ขององค์กรในระยะยาวและอาจถึงขั้นยกเลิกกิจการไปในที่สุด องค์กรที่เล็งเห็นความสำคัญของ ทรัพยากรบุคคล จึงได้ทุ่มเทจัดสรรงบประมาณ สำหรับใช้ในการสรรหา คัดเลือก ดูแล และ รักษาและพัฒนาอย่างเต็มที่เต็มกำลัง ซึ่งการกระทำดังกล่าวส่งผลที่เป็นรูปธรรม ทำให้พนักงาน แทบทุกคนที่ทำงานอยู่ในองค์กร เกิดความรู้สึกที่ดีมีส่วนร่วมและคิดว่าตนเป็นส่วนที่สำคัญส่วน หนึ่งขององค์กร ทำให้พนักงานทำงานอย่างทุ่มเทและพร้อมที่จะอยู่ในองค์กรอย่างจงรักภักดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Walton ได้กล่าวว่าลักษณะสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นคุณภาพชีวิต การทำงานนั้น แบ่งออกเป็น 8 ประการ ดังนี้ 1) ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและสุขภาพ 3) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 4) โอกาส ในการพัฒนาความสามารถ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม 6) การสร้างกฎเกณฑ์ในหน่วยงาน 7) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ 8) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Walton, R. E., 1973) นอกจากนี้คุณภาพชีวิตในการทำงานแล้วอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องการศึกษาก็คือปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นเสมือนพลังเงียบที่เพิ่ม ประสิทธิภาพของพนักงานภายในองค์กร ทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายขององค์กร Gilmer ได้แบ่งลักษณะของสภาพแวดล้อมในการ ทำงานไว้ 10 ด้าน ดังนี้ 1) ความมั่นคงและปลอดภัย 2) โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน 3) องค์กรและการจัดการ 4) ค่าจ้าง 5) คุณลักษณะเฉพาะของงาน 6) การนิเทศงาน 7) คุณลักษณะทางสังคมของงาน 8) การติดต่อสื่อสาร 9) สภาพการทำงาน 10) สวัสดิการ ผลประโยชน์อื่นๆ (Gilmer, V. B., 1973) ทั้งนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมใน การทำงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะส่งต่อประสิทธิภาพในการ ทำงานของทีมงาน เนื่องจากการทำงานเป็นทีมจำเป็นจะต้องมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ เหมาะสม ตลอดจนบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความเหนียวแน่นของสมาชิกในทีมงาน (กฤษฎา เขียววัฒนสุข และคณะ, 2562)

เมื่อพนักงานมีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีก็ย่อมส่งผลให้เกิด ความผูกพันต่อองค์กร ซึ่ง Allen and Meyer ได้อธิบายความผูกพันต่อองค์กรว่าหมายถึง ความรู้สึกและทัศนคติทางบวกที่มีต่อองค์กร เต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและทำงาน อย่างเต็มที่ เป็นสิ่งเหนียวรั้งให้อยากทำงานอยู่ในองค์กร มีความจงรักภักดีและยังคงอยู่กับ องค์กร โดยได้แบ่งความผูกพันต่อองค์กรออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความผูกพันด้านจิตใจ 2) ความผูกพันด้านการคงอยู่ 3) ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (Allen, N. J., & Meyer, J. P., 1990) ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรเป็นสิ่งที่หลายองค์กรพยายามที่จะสร้างให้เกิดขึ้น การที่ พนักงานคนหนึ่งจะมีความผูกพันได้ในระดับหนึ่งก็จะต้องผ่านประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน

การมีส่วนร่วมในงาน รับรู้ว่าการที่ตนเองทำอยู่นั้นมีโอกาที่จะก้าวหน้าในองค์กร จนกระทั่งมีความเชื่อมั่นและเกิดความรู้สึกผูกพัน ความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรนั้นเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตัวพนักงานในแต่ละบุคคล สำหรับพนักงานที่มีความรู้สึกผูกพันกับองค์กรและมีทัศนคติที่ดีกับการทำงานนั้น กล่าวได้ว่าอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการที่พนักงานรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร การรับรู้ได้ว่าสิ่งที่องค์กรตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นตัวเงินหรือไม่ใช่ตัวเงิน ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานพึงพอใจที่จะทำงานกับองค์กรต่อไปและก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว (ศศินันท์ ทิพย์โอสถ และ กฤษดา เขียววิวัฒนสุข, 2556) นอกจากนี้ Deery and Jago ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการบุคลากรที่มีความสามารถ ความสมดุลระหว่างชีวิตและงาน และกลยุทธ์การรักษาพนักงาน โดยพบว่าความสมดุลระหว่างชีวิตและงานเป็นหนึ่งในตัวแปรที่ใช้ประกอบแผนการจัดการและการรักษาพนักงาน ทั้งนี้ยังพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน สนับสนุนกลยุทธ์ในการรักษาพนักงานที่มีความสามารถไว้ (Deery, M. & Jago, L., 2015)

บริษัท ฟรุททาว ไฟเทค (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์เกี่ยวกับระบบการสื่อสารทางแสง (Fiber Optic) และยังเป็นหนึ่งในฐานการผลิตที่สำคัญที่สุดสำหรับธุรกิจการสื่อสารของกลุ่มฟรุททาว จากข้อมูลพื้นฐานของบริษัทจะเห็นได้ว่าเป็นธุรกิจที่ค่อนข้างมีความเฉพาะทาง มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต ดังนั้นพนักงานในองค์กรจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถเฉพาะและมีประสบการณ์สูง ข้อมูลจากรายงานอัตราการลาออกของพนักงาน (Turnover rate) พบว่าในบางปีบริษัทไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ในแต่ละครั้งที่มีการลาออกของพนักงาน บริษัทเกิดการสูญเสียทั้งในทางตรงและทางอ้อม การสูญเสียทางตรงได้แก่ สูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง และการสูญเสียเปล่าไปของต้นทุนในการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรตั้งแต่วันแรกที่เริ่มต้นเข้าทำงานจนกระทั่งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างชำนาญ ส่วนการสูญเสียทางอ้อมกล่าวคือ เมื่อพนักงานลาออกไปอาจจะนำความรู้ความสามารถรวมถึงเทคนิคการทำงานที่ติดตัวไป นำไปใช้ทำงานให้กับบริษัทคู่แข่ง จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของพนักงานเหล่านั้นในองค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องรักษาพนักงานที่มีคุณภาพไว้ ด้วยการหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงองค์กรเพื่อตอบสนองความคาดหวังของพนักงาน ทำให้พนักงานมีความรู้สึกรักและผูกพันต่อองค์กร และพร้อมที่จะพัฒนาธุรกิจไปด้วยกัน

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท ฟรุททาว ไฟเทค (ประเทศไทย) จำกัด” จะช่วยทำให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความเข้าใจถึงมุมมองและความรู้สึกของพนักงานในเรื่องดังกล่าว และสามารถนำมาใช้ในการ

วางแผนปรับปรุงพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้พนักงานอยู่กับองค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พูรูกาวา ไฟเทล (ประเทศไทย) จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) และทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากร คือ พนักงานของบริษัท พูรูกาวา ไฟเทล (ประเทศไทย) จำกัด ที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 909 คน กลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรที่ทราบขนาดประชากรอย่างแน่นอนของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973) และทำการสำรวจตัวอย่างเพิ่มเพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามอีกจำนวนร้อยละสิบ จึงมีจำนวนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 310 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน อายุงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดโดยให้คะแนนน้ำหนัก (Multiple Rating Scale Questions) และเป็นระดับการวัดข้อมูลแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ซึ่งเป็นสเกลที่แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดโดยให้คะแนนน้ำหนัก (Multiple Rating Scale Questions) และเป็นระดับการวัดข้อมูลแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ซึ่งเป็นสเกลที่แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดโดยให้คะแนนน้ำหนัก (Multiple Rating Scale Questions) และเป็นระดับการวัดข้อมูลแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ซึ่งเป็นสเกลที่แสดงถึงระดับความคิดเห็นต่อความผูกพันต่อองค์กร

เกณฑ์การให้คะแนนคำถามปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย และ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยทำการหาค่าความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม IOC (Item - Objective Congruence Index) (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจประเมินและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข ผลการแบบสอบถามในขั้นสุดท้ายหลังปรับแก้ไขตามคำแนะนำได้ค่า IOC มากกว่า 0.60 ทุกข้อคำถาม จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้วัดตัวแปรที่ศึกษาแต่ละตัวแปร โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) ซึ่งได้ค่าดังนี้ คุณภาพชีวิตในการทำงาน เท่ากับ .878 สภาพแวดล้อมในการทำงาน เท่ากับ .939 และความผูกพันต่อองค์กร เท่ากับ .854

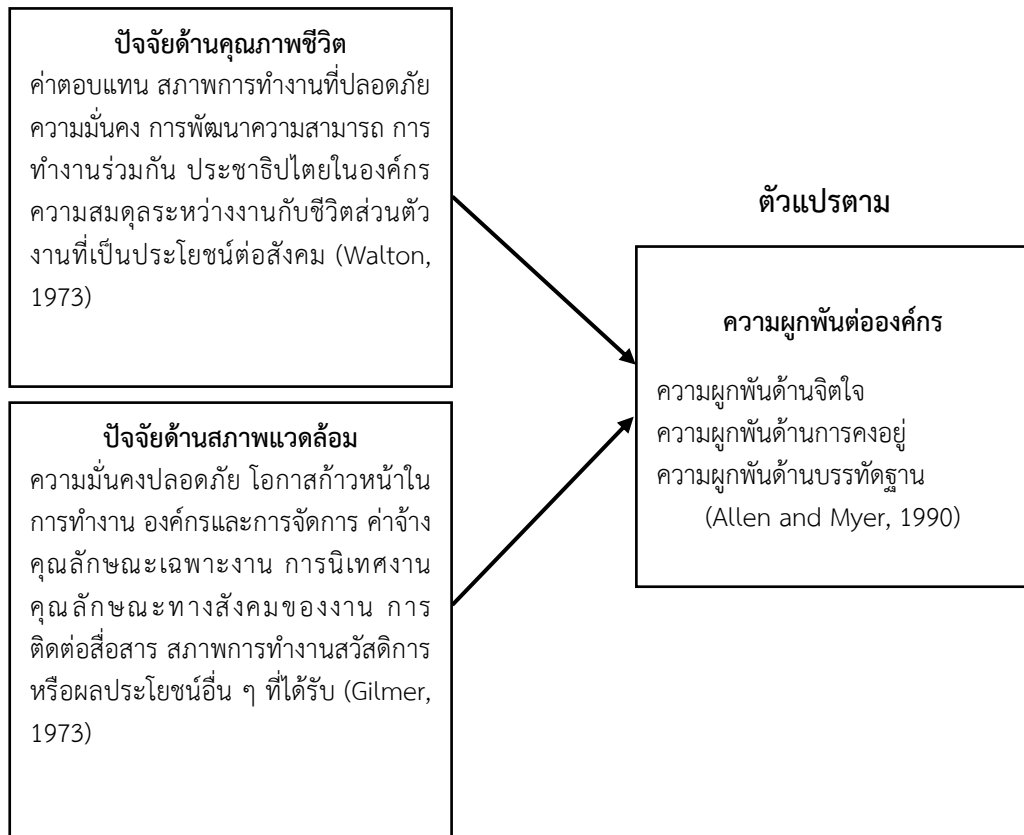
ข้อมูลจากแบบสอบถามประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และ สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis : MRA) เพื่ออธิบายการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน
2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 85.2 พนักงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ร้อยละ 26.5 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 67.1 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 31.9 ตำแหน่งงานอยู่ในระดับปฏิบัติการร้อยละ 69 และส่วนใหญ่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 2 ปี ร้อยละ 27.7

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การทำงานร่วมกัน	3.68	0.61	มาก
การพัฒนาความสามารถของบุคคล	3.60	0.66	มาก
ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	3.51	0.70	มาก
ประชาธิปไตยในองค์กร	3.50	0.77	มาก
งานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.45	0.71	มาก
ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	3.40	0.67	มาก
การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.29	0.77	ปานกลาง
สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัย	3.24	0.78	ปานกลาง
ภาพรวมคุณภาพชีวิตในการทำงาน	3.46	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, $SD = 0.55$) และสำหรับรายด้านพบว่า การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} 3.68$, $SD = 0.61$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} 3.60$ ($SD = 0.66$) ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.51$, $SD = 0.70$) ด้านประชาธิปไตยในองค์กรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.50$, $SD = 0.77$) ด้านงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.45$, $SD = 0.71$) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.40$, $SD = 0.67$) ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.29$, $SD = 0.77$) และด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ($\bar{X} 3.24$, $SD = 0.78$) ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของพนักงาน

ตารางที่ 2 สรุปค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความมั่นคงปลอดภัย	3.77	0.63	มาก
สภาพการทำงาน	3.70	0.67	มาก
คุณลักษณะทางสังคมของงาน	3.65	0.68	มาก
การติดต่อสื่อสาร	3.50	0.73	มาก
คุณลักษณะเฉพาะของงาน	3.49	0.67	มาก
การนิเทศงาน	3.47	0.71	มาก
องค์กรและการจัดการ	3.44	0.65	มาก
โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน	3.39	0.69	ปานกลาง
สวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นๆ	3.30	0.92	ปานกลาง
ค่าจ้าง	3.29	0.80	ปานกลาง
ภาพรวมสภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.52	0.56	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, $SD = 0.56$) และสำหรับรายด้านพบว่า ความมั่นคงปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($SD = 0.63$) รองลงมาคือ ด้านสภาพการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.70$, $SD = 0.67$) ด้านคุณลักษณะทางสังคมของงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ($SD = 0.68$) ด้านการติดต่อสื่อสารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.50$, $SD = 0.73$) ด้านคุณลักษณะเฉพาะของงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.49$, $SD = 0.67$) ด้านการนิเทศงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.47$, $SD = 0.71$) ด้านองค์กรและการจัดการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.44$, $SD = 0.65$) ด้านโอกาสก้าวหน้าในการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.39$, $SD = 0.69$) ด้านสวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.30$, $SD = 0.90$) ด้านค่าจ้างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.29$, $SD = 0.80$) ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

ตารางที่ 3 สรุปค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านจิตใจ	3.73	0.65	มาก
2. ด้านบรรทัดฐาน	3.68	0.73	มาก
2. ด้านการคงอยู่	3.54	0.72	มาก
ภาพรวมความผูกพันต่อองค์กร	3.64	0.63	มาก

พบว่าความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, $SD = 0.63$) และสำหรับรายด้านพบว่า ด้านด้านจิตใจมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} 3.73$, $SD = 0.65$) ด้านบรรทัดฐานมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.68$, $SD = 0.73$) และด้านการคงอยู่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} 3.54$, $SD = 0.72$) ตามลำดับ

4. คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ระหว่างปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	ความผูกพันต่อองค์กร						
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.	VIF
	B	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	0.710	0.168			4.220	0.000*	
ด้านค่าตอบแทน	0.059	0.042	0.072		1.384	0.167	1.755
ด้านสถานภาพการทำงาน	0.069	0.042	0.086		1.640	0.102	1.771
ด้านความก้าวหน้า	0.108	0.066	0.114		1.636	0.103	3.135
การพัฒนาความสามารถ	0.092	0.064	0.096		1.438	0.151	2.884
การทำงานร่วมกัน	0.113	0.068	0.110		1.677	0.095	2.798
ประชาธิปไตยในองค์กร	0.135	0.05	0.165		2.709	0.007*	2.412
ความสมดุลระหว่างงานกับ	0.004	0.051	-0.004		-	0.941	2.080
งานที่เป็นประโยชน์ต่อ	0.273	0.044	0.310		6.254	0.000*	1.588

$R = 0.732$, $R^2 = 0.535$, Adjusted $R^2 = 0.523$, $SE_{Est} = 0.436$, $F = 43.328$, $p = 0.000^*$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านประชาธิปไตยในองค์กร ($B = 0.135$ และ $\text{Sig.} = 0.007$) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($B = 0.273$ และ $\text{Sig.} = 0.000$) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน การพัฒนาความสามารถของบุคคล การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ไม่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวม

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

สภาพแวดล้อม ในการทำงาน	ความผูกพันต่อองค์กร						
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.	VIF
	B	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	0.406	0.155			2.619	0.009	
ความมั่นคงปลอดภัย	0.248	0.055	0.247	4.493	0.000	2.42	0.41
โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน	-	0.059	-0.003	-	0.966	3.20	0.31
องค์กรและการจัดการ	0.100	0.050	0.106	2.017	0.045	2.46	0.40
ค่าจ้าง	0.093	0.046	0.118	2.035	0.043	2.62	0.38
คุณลักษณะเฉพาะของงาน	0.189	0.052	0.200	3.627	0.000	2.45	0.40
การนิเทศงาน	0.002	0.057	0.002	0.029	0.977	3.36	0.29
คุณลักษณะทางสังคมของ	0.157	0.050	0.181	3.135	0.002	2.81	0.35
การติดต่อสื่อสาร	0.117	0.044	0.135	2.621	0.009	2.09	0.47
สภาพการทำงาน	0.012	0.052	0.013	0.231	0.817		
สวัสดิการหรือผลประโยชน์	-	0.034	-0.010	-	0.836	1.91	0.52
$R = 0.787$, $R^2 = 0.620$, Adjusted $R^2 = 0.607$, $SE_{Est} = 0.395$, $F = 48.704$, $p = 0.000^*$							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านความมั่นคงปลอดภัย ($B = .248$, $\text{Sig.} = .000$) องค์กรและการจัดการ ($B = .100$, $\text{Sig.} = .045$) ค่าจ้าง ($B = .093$, $\text{Sig.} = .043$) คุณลักษณะเฉพาะของงาน ($B = .189$, $\text{Sig.} = .000$) คุณลักษณะทางสังคมของงาน ($B = .157$, $\text{Sig.} = .002$) การติดต่อสื่อสาร ($B = .117$, $\text{Sig.} = .009$) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านประชาธิปไตยในองค์กร ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทจะมีลักษณะการบริหารและใส่ใจในเรื่องช่องว่างระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเริ่มจากผู้บริหารสูงสุด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น มีการจัดกิจกรรมผู้บริหารพบพนักงานโดยการรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเล่าปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องงานและไม่ใช่งาน ทำให้พนักงานทุกคนรู้สึกมีความเท่าเทียมกัน รวมถึงในเวลางานพนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบได้อย่างอิสระ ดังที่ กฤษณ์ เตมียทิพย์วิกุล และกฤษดา เขียววัฒนสุข เสนอว่าองค์กรควรให้ความสำคัญกับการรับรู้ถึงความห่วงใยที่องค์กรมีให้แก่พนักงาน เพราะถ้าหากองค์กรสามารถทำให้พนักงานรับรู้ได้ว่าองค์กรมีความห่วงใยให้แก่พนักงาน จะทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกได้ว่าองค์กรได้ให้ความสำคัญและจะเป็นการธำรงรักษาพนักงานไว้ และหากพนักงานรับรู้ได้ว่าองค์กรให้การสนับสนุนก็จะยิ่งมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น (กฤษณ์ เตมียทิพย์วิกุล และกฤษดา เขียววัฒนสุข, 2562)

นอกจากนี้บริษัทได้มีการจัดกิจกรรม CSR เพื่อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมอยู่เสมอ โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ รุ่งอรุณ ศิลป์ประกอบ ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร (รุ่งอรุณ ศิลป์ประกอบ, 2558) และสอดคล้องกับ ปริญญา สุทธิทรัพย์ ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่สินเชื่อนาการพาณิชย์ขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานในภาพรวม ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความมั่นคงปลอดภัย องค์กรและการจัดการ ค่าจ้าง คุณลักษณะเฉพาะของงาน คุณลักษณะทางสังคมของงาน การติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวม (ปริญญา สุทธิทรัพย์, 2553)

ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทฟูรูกาวา ไฟเทล (ประเทศไทย) จำกัด เป็นองค์กรขนาดใหญ่มีเครือข่ายธุรกิจทั่วโลกมีชื่อเสียงมาเป็นระยะเวลานานและมีความมั่นคง เห็นได้ชัดจากภัยพิบัติน้ำท่วมในปี 2011 หลายบริษัทได้รับผลกระทบจนต้องปิดตัวลง แต่บริษัทนี้สามารถฟื้นฟูและกลับมาผลิตงานได้อย่างรวดเร็วทำให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในองค์กรสูง ในด้านค่าจ้างมีการจ่ายค่าจ้างและระบบการประเมินขึ้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรม มีเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานที่ดี มุ่งเน้นการแก้ปัญหางานที่ตรงจุด มากกว่าการมุ่งเน้นหาคนทำผิด มีการสื่อสารที่ดี เช่น มีประชุมทุกเช้าก่อนเข้าทำงานเพื่อรับฟังสิ่งที่เกิดขึ้นและแจ้งข้อมูลในด้านต่างๆ โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ยิ่งยศ จันปาน และ จันทนา แสนสุข ซึ่งได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตในการ

ทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เบสเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัดพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านลักษณะงานส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (ยิ่งยศ จันปาน และ จันทนา แสนสุข, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ส่งผลความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ในภาพรวมมี 2 ด้าน คือ

1.1 ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่มีพื้นฐานจิตใจที่เป็นคนโอปออ้อมอารี ชอบทำบุญทำทาน ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ดังนั้นบริษัทควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม CSR ทั้งภายในและภายนอกบริษัทอย่างต่อเนื่องเพื่อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมอยู่เสมอ เมื่อพนักงานมีสุขภาพจิตที่ดี ก็ทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี ส่งผลให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน และรู้สึกผูกพันกับองค์กรจนยินดีที่จะทำงานกับองค์กรไปจนเกษียณอายุ

1.2 ด้านประชาธิปไตยในองค์กร เนื่องจากพนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ ชอบแสดงความคิดเห็นและชอบการมีส่วนร่วมในงาน พนักงานจะรู้สึกภูมิใจถ้าความคิดเห็นของตนได้รับการยอมรับและก่อให้เกิดประโยชน์กับงาน ดังนั้นบริษัทควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงออกถึงความสามารถในด้านต่างๆให้มากยิ่งขึ้น เช่น การประกวดกิจกรรมไคเซ็น เพื่อให้พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ได้รับการยอมรับความสามารถจากสมาชิกในองค์กร

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมของพนักงานที่มากที่สุด คือ ความมั่นคงปลอดภัย พนักงานมีความเชื่อมั่นว่าบริษัทมีความมั่นคงสูง เนื่องจากเป็นบริษัทชั้นนำรวมถึงมีเครือข่ายธุรกิจกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้นเพื่อให้พนักงานมีความรู้สึกมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นบริษัทควรจะมีการสื่อสารให้พนักงานรับทราบถึงความเติบโตทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

3. นอกจากข้อเสนอแนะข้างต้นแล้ว ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมุ่งมั่น และมีการปฏิบัติระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกันอย่างเสมอภาค มีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนให้พนักงานมีการพัฒนาทักษะความรู้ และ ความสามารถที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการให้ความสำคัญในด้านนี้จะช่วยเสริมให้พนักงานเกิดความรักและความผูกพันต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน เช่น การรับรู้วัฒนธรรมองค์กร การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร การเมืองในองค์กร เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยอื่นและให้เกิดภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน นอกจากนี้ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับพนักงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่นหรือธุรกิจประเภทอื่น เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและรูปแบบในการดำเนินธุรกิจมีความแตกต่างกันซึ่งอาจส่งผลที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎ์ เต็มทิพย์ทวีกุล และกฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2562). บุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่กับองค์กรของช่างเทคนิคและวิศวกรในอุตสาหกรรมพลาสติกขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมพลาสติกในจังหวัดปทุมธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 7(3), 823-837.
- กฤษฎา เขียววัฒนสุข และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำ รูปแบบภาวะผู้ตาม กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน. วารสารสหวิทยาการวิจัย (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 7(1), 25-34.
- _____. (2562). สภาพแวดล้อมในการทำงานและแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพที่งาน: ข้อมูลเชิงประจักษ์จากบริษัทผลิตอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แห่งหนึ่ง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 8(2), 219-230.
- ปริญธร สุทวีทรัพย์. (2553). คุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคารไทยพาณิชย์ขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยิ่งยศ จันปาน และจันทนา แสนสุข. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทเบสเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด. วารสารสุทธิปริทัศน์, 30(94), 98-111.
- รุ่งอรุณ ศิลป์ประกอบ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศศินันท์ ทิพย์โอสธ และกฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2556). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรของพนักงานที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในภาคธุรกิจธนาคาร. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ RMUTT Global Business and Economics Conference (TBEC), 915-930. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1–18.
- Deery, M. & Jago, L. (2015). Revisiting talent management, work-life balance and retention strategies. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 27(3), 453-472.
- Gilmer, V. B. (1973). *Applied Psychology*. New York: Mc Graw-Hill.
- Walton, R. E. (1973). Quality of Working Life: What is it? *Sloan Management Review*, 4(7), 20-23.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

**กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
ของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย***
**MANAGEMENT STRATEGIES OF SMALL SCHOOL
OF THE FOUNDATION OF THE CHURCH OF CHRIST IN THAILAND**

อภิเดช ชัยราชา

Apidech Chairacha

สันต์ชัย พูลสวัสดิ์

Santchai Poolsawat

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: ccnr991@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 233 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 207 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบประเมิน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้ PNI^{Modified} ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มี 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ปฏิรูปการบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน สังคม ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล 2) พัฒนาการบริหารงบประมาณด้านการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) พัฒนาการบริหารงานบุคคลด้านการเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 5) พัฒนางานด้านการพัฒนา

* Received 11 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

คุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เข้มแข็งและเกิดผลมากขึ้น และมี
16 กลยุทธ์รอง 70 แนวดำเนินการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหาร, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objective of this research was to assess the need to develop a small school administration strategy of the Church of Christ in Thailand. All populations were 233 administrators and teachers of the small schools of the Foundation of the Church of Christ in Thailand In the upper northern. The sample group consisted of 207 administrators along with teachers of the small schools of the Foundation of the Church of Christ in Thailand In the upper northern. The samples were selected by purposive sampling. The data were collected by a 5-level scale questionnaire with the reliability at .96. Then, the data were analyzed using statistical packages employed with frequency, percentage, mean, standard deviation and demand needed by the improved Priority Needs Index (PNI Modified) method. The findings showed as follows; management strategies of small school of the Foundation of the Church of Christ in Thailand have 5 main strategies which are 1) to reform academic administration in order improve the quality of education to respond to the national education plan that is suitable for the needs of the community and society. Essential skills in the 21st century and the global change in the digital age. 2) to develop budgetary management for network expansion in collaboration to mobilize resources to improve the quality of education. 3) to develop human resource management in capacity building, principals, teachers and personnel to be proficient in professions. 4) to increase general administrative efficiency to improve educational quality and enhance desirable characteristics, and 5) to develop work on moral and ethical development to become a stronger and more effective human being, and there are 16 secondary strategies, 70 actions.

Keywords: Strategy, Management, A Small School

บทนำ

สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดในการทำหน้าที่สร้างและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง

มีความสุขด้วยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อโรงเรียน โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการโดยเน้นเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดตามมาตรฐานระดับสากลและเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้จักได้ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์และรองรับการศึกษา การเรียนรู้ และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 และมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าประสงค์คือ ระบบบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

การจัดการศึกษาโดยภาคเอกชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วยส่วนหนึ่ง เนื่องจากช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐเป็นอย่างมากในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ช่วยเสริมในส่วนที่ภาครัฐดำเนินการไม่ทั่วถึง อีกทั้งสร้างความหลากหลายในด้านรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ ทำให้เกิดการศึกษาทางเลือกต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2561) นอกจากนี้การจัดการศึกษาเอกชนยังช่วยให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพภายในระบบการศึกษาของประเทศ หากโรงเรียนเอกชนสามารถบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของสังคม และทำให้ผู้ปกครองเกิดความศรัทธาส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน โรงเรียนก็มีโอกาสคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณภาพไว้ได้ส่งผลให้โรงเรียนมีชื่อเสียง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนเอกชนต้องเร่งพัฒนาคุณภาพ เพื่อรองรับผู้รับบริการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายสูงสุดคือคุณภาพการศึกษาที่ต้องสร้างให้ได้มาตรฐานสากล พัฒนาประเทศให้เข้มแข็งและสามารถแข่งขันในเวทีโลก การมีส่วนร่วมของการศึกษาเอกชนได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน ในช่วงที่การพัฒนาการศึกษาของประเทศต้องขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในประเทศไทยประสบกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของอัตราการเพิ่มประชากรที่ลดลงในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีจำนวนเด็กในวัยเรียน

ลดน้อยลง ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ ความต้องการของประชาชนที่ปรับเปลี่ยนไป ก่อให้เกิดภาวะการแข่งขันสูง ผู้ปกครองจึงมุ่งหวังให้เด็กเข้าเรียนทั้งในส่วนของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนของรัฐบาลที่มีชื่อเสียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้ง ผู้ปกครองมีโอกาเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรหลานของตนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน เอกชนทั่วประเทศ ทำให้โรงเรียนเอกชนขนาดเล็กบางโรงต้องล้มเลิกกิจการไป โรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยปัจจุบัน มีสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 27 โรง และสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง เป็นโรงเรียน ขนาดเล็กทั้งหมด 13 โรง ปัญหาที่มีอยู่ว่าโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก รองรับเด็กในภาวะยากลำบากที่ผู้ปกครองไม่มีกำลังทางเศรษฐกิจ ในการสนับสนุนเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้ ซึ่งแต่ละแห่งรองรับเด็กได้ไม่เกินหนึ่งพันคนและเปิด การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่ให้โอกาสแก่เด็ก นักเรียนในห้องถิ่นสามารถพัฒนาตนเองและได้ประสบผลสำเร็จในการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ สู่สังคม ชุมชนมาอย่างยาวนาน ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักร ในประเทศไทย ยังขาดการปรับตัวในการบริหารการศึกษาที่เหมาะสมในการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร และ ขาดงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานพันธกิจการศึกษา, 2562)

ในขณะที่โรงเรียนจะต้องดำรงอยู่ได้โดยไม่มีกรยุบ เลิก หรือไปควบกับโรงเรียนอื่น ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักร ในประเทศไทยมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน และต้องเผชิญกับความรุนแรงและความ รวดเร็วทั้งกระแสของการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การบริหารจัดการในห้องครหรือ สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมถือว่าผู้นำเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งในองค์กร องค์กรใดมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการที่ดีก็จะสามารถนำพาองค์กรมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกัน ผู้บริหารจะต้องมีกลยุทธ์ที่ดีในการบริหารและสามารถใช้กลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงจำเป็นต้องมีการ พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้สถานศึกษาสามารถอยู่รอดได้ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่ง สภาคริสตจักรในประเทศไทย และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว โดยมุ่งหวังว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

ของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ภายใต้การดูแลของสำนักงานพันธกิจการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 โรงเรียน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 233 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 207 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย และร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย วิเคราะห์ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของขอบข่ายการบริหารโรงเรียนจากกฎกระทรวง ระเบียบพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และนโยบายของสภาคริสตจักรในประเทศไทย แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถามและเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ .67 – 1.00 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกที่มีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ปรับแก้แบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ

ของผู้เชี่ยวชาญเสร็จ แล้วนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองใช้มาคำนวณด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, L.J, 1974) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .96 และนำเสนอผลของการทดลองใช้เครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณิพนธ์ นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง รวบรวมแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ

2. ผู้วิจัยได้สร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยนำเอาข้อความที่ได้จากร่างกลยุทธ์ฯ ฉบับที่ 1 ที่ปรับปรุงแล้ว มากำหนดประเด็นหลักในการสนทนากลุ่มย่อยตามกรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา หลังจากนั้นนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อยไปใช้ และวิเคราะห์ประมวลสรุปประเด็นสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดการวิจัย จากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย มาทำการสังเคราะห์เนื้อหา และจัดกลุ่มประเด็นสำคัญโดยการสร้างข้อสรุปเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้พัฒนางาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) โดยวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม 2) จัดทำ TOWS Matrix โดยจับคู่กลยุทธ์ SO, ST, WO, WT เพื่อกำหนดกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวดำเนินการ ในการจัดทำร่างกลยุทธ์ และ 3) จัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับที่ 1

ระยะที่ 4 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย (ฉบับที่ 1) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และปรับปรุงเป็น (ร่าง) กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย (ฉบับที่ 2) และให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 8 คน ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบายสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก หลังจากนั้นปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ส่วนแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ใน 5 ระดับ นำไปเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้าน และวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินกรอบแนวคิดการวิจัยขอบข่ายการบริหารจัดการโรงเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารจัดการโรงเรียนในภาพรวม

กรอบแนวคิด ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน	ความสอดคล้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การบริหารวิชาการ	4.55	.49	มากที่สุด	4.65	.47	มากที่สุด
การบริหารงบประมาณ	4.55	.45	มากที่สุด	4.40	.47	มาก
การบริหารงานบุคคล	4.60	.46	มากที่สุด	4.40	.46	มาก
การบริหารทั่วไป	4.40	.46	มาก	4.47	.46	มาก
การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์	4.33	.40	มาก	4.73	.43	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.49	.45	มาก	4.53	.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยขอบข่ายการบริหารจัดการโรงเรียน ความสอดคล้องโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, SD = .45) โดยการบริหารงานบุคคล มีความสอดคล้องมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, SD = .45) รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.49$, SD = .49) และการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.49$, SD = .45) ความเหมาะสมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, SD = .46) โดยการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, SD = .43) รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.65$, SD = .47)

2. ผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยภาพรวม

การบริหารโรงเรียน ขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			ลำดับ	สภาพที่พึงประสงค์			ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	ระดับ		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
การบริหารวิชาการ	4.13	.52	มาก	5	4.74	.39	มากที่สุด	3
การบริหาร งบประมาณ	4.33	.63	มาก	3	4.76	.41	มากที่สุด	2
การบริหารงานบุคคล	4.14	.57	มาก	4	4.73	.40	มากที่สุด	4
การบริหารทั่วไป	4.71	.41	มากที่สุด	2	4.72	.41	มากที่สุด	5
การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์	4.72	.40	มากที่สุด	1	4.82	.36	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	4.40	.51	มาก		4.75	.39	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนของมูลนิธิต่างศาสนาในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $SD = .51$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .40$) รองลงมาคือด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.71$, $SD = .41$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.33$, $SD = .63$) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.14$, $SD = .57$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.13$, $SD = .52$) และความคิดเห็นต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนของมูลนิธิต่างศาสนาในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, $SD = .39$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.81$, $SD = .36$) รองลงมาคือด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.76$, $SD = .41$) ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .39$) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.73$, $SD = .40$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.72$, $SD = .41$)

3. ผลการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) โดยวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิต่างศาสนาในประเทศไทยจากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน โดยภาพรวม

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	PNI _{Modified}	จัดกลุ่ม	S/W
การบริหารวิชาการ	0.153	สูง	W
การบริหารงบประมาณ	0.101	สูง	W
การบริหารงานบุคคล	0.143	สูง	W
การบริหารทั่วไป	0.004	ต่ำ	S
การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์	0.020	ต่ำ	S
ค่าดัชนี PNI_{Modified} เฉลี่ย	0.082	สูง	W

จากตารางที่ 3 พบว่า การจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI_{Modified} จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิต่างศาสนาในประเทศไทย โดยภาพรวมการบริหารวิชาการ (PNI_{Modified} = 0.148) การบริหารงานบุคคล (PNI_{Modified} = 0.142) และการบริหารงบประมาณ (PNI_{Modified} = 0.099) จัดอยู่ในกลุ่มสูงเป็นจุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิต่างศาสนาในประเทศไทย ส่วน การบริหารทั่วไป (PNI_{Modified} = 0.002) และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (PNI_{Modified} = 0.021) จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ เป็นจุดแข็งตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม

สภาพแวดล้อมภายนอกของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย	PNI _{Modified}	จัดกลุ่ม	O/T
ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย	0.045	สูง	T
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	0.042	สูง	T
ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม	0.002	ต่ำ	O
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	0.019	สูง	T
ค่าดัชนี PNI_{Modified} เฉลี่ย	0.027	สูง	T

จากตารางที่ 4 พบว่า การจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI_{Modified} จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมมีค่า PNI_{Modified} = 0.027 จัดอยู่ในกลุ่มสูงเป็นภัยคุกคาม เมื่อพิจารณาจากปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (PNI_{Modified} = 0.045) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (PNI_{Modified} = 0.042) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี (PNI_{Modified} = 0.019) จัดอยู่ในกลุ่มสูงเป็นภัยคุกคามของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ส่วนปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (PNI_{Modified} = 0.002) จัดอยู่ในกลุ่มต่ำ เป็นโอกาสตามลำดับ

4. ผลการจัดทำ TOWS Matrix โดยจับคู่กลยุทธ์ SO, ST, WO, WT เพื่อกำหนดกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวดำเนินการ ในการจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย พบว่า มีจุดแข็ง – โอกาส (SO) 8 ข้อ จุดอ่อน – โอกาส (WO) 8 ข้อ จุดแข็ง – อุปสรรค (ST) 9 ข้อ จุดอ่อน – อุปสรรค (WT) 9 ข้อ แล้วนำไปวิเคราะห์ TOWS Matrix จับคู่ SO, ST, WO, WT เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกกำหนดกลยุทธ์

5. ผลการจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับที่ 1 โดยผู้วิจัยกำหนดกลยุทธ์หลักจากขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 1 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย เรียงลำดับตามค่าความต้องการจำเป็น ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกันจึงกำหนดกลยุทธ์หลัก จำนวน 5 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รองกำหนดตามการบริหารงานย่อยของแต่ละกลยุทธ์หลัก จำนวน 16 กลยุทธ์ และกำหนดแนวดำเนินการ โดยวิเคราะห์จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และข้อคำถามย่อยจากแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก มาพิจารณา กำหนดแนวดำเนินการ จำนวน 70 แนวดำเนินการ

6. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับที่ 1 มีดังนี้ กลยุทธ์หลัก

มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, $SD = .33$) และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = .50$) กลยุทธ์รองมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, $SD = .17$) และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, $SD = .52$) และแนวดำเนินการมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, $SD = .16$) และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = .60$)

7. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับที่ 2 สรุปผลคือ ทั้งกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวดำเนินการ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ทุกข้อ โดยแนวดำเนินการระบุชัดเจนว่าใคร ทำอะไร อย่างไร และเกิดผลกับใครอย่างไร

8. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์ที่ 1 ปฏิรูปการบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน สังคม ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์รอง 29 แนวดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการบริหารงบประมาณด้านการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง 9 แนวดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์พัฒนาการบริหารงานบุคคลด้านการเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง 10 แนวดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง 14 แนวดำเนินการ และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนางานด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เข้มแข็งและเกิดผลมากขึ้น ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง 8 แนวดำเนินการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ อภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนากลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 16 กลยุทธ์ และ 70 แนวดำเนินการ ทั้งกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวดำเนินการ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ทุกข้อ ซึ่ง Thompson et al. ได้กล่าวว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ทำให้ผู้บริหารมีความตื่นตัวต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง มีความรอบคอบในการวางแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารทั่วทั้งองค์กรเกิดความร่วมมือและมีความเป็นเอกภาพ รวมทั้งทราบถึงแนวโน้มของกิจกรรม

ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าว่าจะตัดสินใจอย่างไร (Thompson , A. A. et al., 1995) สอดคล้องกับ Pearce, J.A & Robinson, R.B. ที่กล่าวว่าการจัดทำกลยุทธ์ช่วยป้องกันไม่ให้องค์กรเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้มาก เมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์ แสดงให้เห็นว่าภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โรงเรียนขนาดเล็กจะต้องนำแนวคิดของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มาใช้ในการบริหาร เนื่องด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบการบริหารที่มีกระบวนการเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะทำให้การบริหารบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวไว้ล่วงหน้า ได้อย่างชัดเจน กำหนดพันธกิจให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และกำหนดกลยุทธ์เพื่อผลักดันองค์การให้บรรลุตามพันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Pearce, J. A. & Robinson, R.B, 2000)

ผลการวิจัยกลยุทธ์หลัก 1 ปฏิรูปการบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน สังคม ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล ดังงานวิจัยของ จันจิรา จุมพลหล้า และคณะ ที่พบว่า สิ่งที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จ ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน คือ เก่ง ดี มีความสุข ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ต้องวางแผนปฏิบัติอย่างเป็นระบบ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแสวงหางบประมาณ จึงจะประสบผลสำเร็จ (จันจิรา จุมพลหล้า และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ นพพร เดชชิต ที่พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีองค์ประกอบ 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป (นพพร เดชชิต, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลวรรณ ปุธิรัตน์ ที่พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการที่ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ด้านผู้บริหารและภาวะผู้นำ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ด้านสภาพทั่วไป/สภาพแวดล้อมและด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน 2) กระบวนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดทำแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์และการตรวจสอบและประเมินผล 3) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา (วิไลวรรณ ปุธิรัตน์, 2560) โดยที่แนวทางการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) แนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารหลักสูตร 2) แนวทางการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

3) แนวทางการดำเนินงานด้านการนิเทศการศึกษา และ 4) แนวทางการดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผล (จารุณี อิมวงษ์, 2555) ทั้งนี้โรงเรียนต้องพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศภายใน การจัดองค์กรนิเทศภายใน การปฏิบัติการนิเทศภายใน และการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน แสดงให้เห็นว่างานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการได้นั้น โรงเรียนต้องมีการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนและปฏิบัติตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน นำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (ปรีชา วิหคโต, 2556)

ผลการวิจัยกลยุทธ์หลัก 2 พัฒนาการบริหารงบประมาณด้านการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ธนะสมบุรณ์ ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก คือ ควรมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีรูปแบบการบริหารที่เป็นเอกลักษณ์ แบบมีส่วนร่วมและบูรณาการ มีรูปแบบการประเมินผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามสภาพจริง โดยร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง และมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีแผนงบประมาณพิเศษที่สนับสนุนที่ชัดเจน มีโครงสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้จริง (ศิริพร ธนะสมบุรณ์, 2552) แสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรมีความในด้านการบริหารงบประมาณสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการวิจัยกลยุทธ์หลัก 3 พัฒนาการบริหารงานบุคคลด้านการเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑา จีบบัง ที่พบว่า รูปแบบของการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ 1) การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ได้แก่ พัฒนาทักษะความชำนาญในด้านคอมพิวเตอร์ให้กับครู การเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานให้กับครู โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในแต่ละปีอย่างเป็นระบบ มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมเพียงพอและเป็นปัจจุบัน มีโครงสร้างการแบ่งงานรับผิดชอบ อย่างชัดเจน และมีการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร 2) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การสร้างหรือผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน การบูรณาการการสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมพัฒนา และการนิเทศ กำกับติดตามของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด 3) การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน ได้แก่ การหมุนเวียนการสอนของครูตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด การปรับปรุง

สถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้แผนการสอนคละชั้น และมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบคลุมทุกด้าน 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ได้แก่ สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการระดมทรัพยากร เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (จรรยา จัปปัง, 2555) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค และ จิราภรณ์ กาแก้ว ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กด้านปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ (พัธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค และจิราภรณ์ กาแก้ว, 2557) โดยที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก มี 7 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (กมลวรรณ รอดจ่าย, 2552) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชุดิมา มุสิกานนท์ ที่พบว่ากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสกลนคร มี 4 กลยุทธ์ คือ 1) การเรียนรู้ร่วมกัน 2) การมีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) การทำงานเป็นทีมแบบรวมพลัง และ 4) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (ชุดิมา มุสิกานนท์, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันต์ชัย พูลสวัสดิ์ ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนกลางที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา และการมีหลักธรรมาภิบาล (สันต์ชัย พูลสวัสดิ์, 2557) แสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่ง การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยคุณภาพของครูเป็นผลมาจากคุณภาพการบริหาร ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยกลยุทธ์หลัก 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรคุปต์ บุญเกษม ที่พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านงาน ด้านคน และด้านเทคโนโลยี (สรคุปต์ บุญเกษม, 2560) นอกจากนี้ภาวะผู้นำกลยุทธ์เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ นับว่าสอดคล้องกับการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นบุคคลที่มีมุมมองระยะยาวและสร้างความยืดหยุ่นในองค์กรบรรลุปเป้าหมาย ใช้ความคิดเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ตั้งใจไว้ ผู้บริหารองค์กรที่มีภาวะผู้นำกลยุทธ์มีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีการเจรจาต่อรองให้ประสบผลสำเร็จ ที่สำคัญมีการแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างชาญ

ฉลาด (กัณฑ์กัณฐ์ สุวรรณรัชภูมิ, 2556) แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทั่วไป จึงควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา พัฒนาช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดยใช้ New Media เสริมสร้างเครือข่าย ความเข้มแข็งด้านคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักร ในประเทศไทยทุกโรงเรียน โดยเร่งสร้างและแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ ระดมสรรพกำลัง ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ต้องมีภาวะผู้นำ กลยุทธ์ โดยมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ภาษาพูดและ ภาษาเขียนในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีการเจรจาต่อรองให้ประสบผลสำเร็จ ที่สำคัญมี การแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างชาญฉลาด

ผลการวิจัยกลยุทธ์หลัก 5 พัฒนางานด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสู่ความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เข้มแข็งและเกิดผลมากขึ้น โดยที่พัฒนาหลักสูตรการสอนคริสต์จริยธรรม ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน เป็นกลยุทธ์ ที่ตอบสนองต่อนโยบายของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย ที่ก่อตั้งโดย มิชชันนารี มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากสังคมโรงเรียน สังกัดมูลนิธิฯ ทุกโรงเรียน โดยมีจุดเด่นในเรื่องของการบ่มเพาะนักเรียนทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษา อีกทั้งนโยบายของมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย ให้มีการช่วยเหลือกันของโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย โดยจัดกลุ่ม โรงเรียนช่วยเหลือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน ดำเนินการและสืบสาน นโยบายของผู้ก่อตั้งโรงเรียน บริหารจัดการภายใต้การดูแลของสำนักงานพันธกิจการศึกษา ศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย เป็นความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิต่างศาสนา คริสต์จักรในประเทศไทยกับโรงเรียนรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล แต่โรงเรียนในสังกัดมูลนิธิฯ ต้องอยู่ได้ด้วยคุณภาพของนักเรียน ผู้ปกครองต้องให้ความเชื่อถือ และให้ความไว้วางใจว่า โรงเรียนมีโปรแกรมและกิจกรรมทางวิชาการที่สามารถเป็นทางเลือก ของนักเรียนได้อย่างหลากหลาย เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มในตัวผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง มากพอที่จะเป็นหลักประกันต่อความสำเร็จทั้งด้านการศึกษาต่อและต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ในอนาคตได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย มีจุดเด่นในเรื่องของการสอนคริสต์จริยธรรมการอภิบาลเลี้ยงดู ฟูมฟักให้ผู้เรียนเติบโต โดยมี การสานสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินันท์ ศรีวีระสกุล ที่พบว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ ดีของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิต่างศาสนาคริสต์จักรในประเทศไทย มี 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งในงานพันธกิจคริสเตียนศึกษาของโรงเรียน 2) ยุทธศาสตร์การระดมสรรพกำลังของบุคลากร 3) ยุทธศาสตร์การสร้างพลังขับเคลื่อนโดย นักเรียน 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการ

บริหารจัดการ และ 6) ยุทธศาสตร์การประสานพลังครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานภายนอก (สิรินันท์ ศรีวีระสกุล, 2553) แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยที่แตกต่างจากโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ โดยถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยในครั้งนี้ ทำให้ได้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์รอง และ 70 แนวดำเนินการ ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ปฏิรูปการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน สังคม ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล 2) พัฒนาการบริหารงบประมาณด้านการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) พัฒนาการบริหารงานบุคคลด้านการเริ่มสร้างศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และ 5) พัฒนางานด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เข้มแข็งและเกิดผลมากขึ้น และมี 16 กลยุทธ์รอง 70 แนวดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ 1) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการเป็นอันดับแรก 2) สำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์และครูโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรใช้ศักยภาพที่ตนเองมีอยู่อย่างเต็มที่ รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน 3) สภาคริสตจักรในประเทศไทย ควรกำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

ให้มีความสอดคล้องกัน 4) ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างนวัตกรรมในการบริหารเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ รอดจ่าย. (2552). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัณฑ์กณัฐ สุวรรณรัชภูมิ. (2556). ภาวะผู้นำกลยุทธ์ : รูปแบบของผู้ในยุคใหม่. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 10(18), 4097- 4108.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ.2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.sl.ac.th>.
- จรรุญ จีบั้ง. (2555). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยระบบการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 59-72.
- จันจิรา จุมพลหล้า และคณะ. (2557). กรณีศึกษา: รูปแบบความสำเร็จการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *อุดรธานี: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)*.
- จารุณี อิมวงษ์. (2555). แนวทางการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 2(2), 63 - 74.
- ชุตีมา มุสิกานนท์. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสกลนคร. *วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์*, 6(10), 5927-5933.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- นพพร เดชชิต. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ Veridian E - Journal*, 7(1), 321-333.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีชา วิหคโต. (2556). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(1), 119-131.

- พัทธนันท์ หารชาภิรมย์โชค และจิราภรณ์ กาแก้ว. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6 (12), 95 - 108.
- วิสัยวรรณ ปุริรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. วารสารบัณฑิตศึกษา, 14(65), 119 -130.
- ศิริพร ณะสมบุรณ์. (2552). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สรคุปต์ บุญเกษม. (2560). ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(1), 217-230.
- สันต์ชัย พูลสวัสดิ์. (2557). ความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนกลาง. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(3), 7-14.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2561). บทบาทของโรงเรียนเอกชน. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2561 จาก <https://sites.google.com/site/prachasampan56/bthbath-khxng-rongreiy-n-xekchn>
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สำนักงานพันธกิจการศึกษา. (2562). แผนพัฒนาพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.oemcct.in.th/oemcct/index.php>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2561 จาก <https://www.moe.go.th> > moe > news > detai
- สิรินันท์ ศรีวีระสกุล. (2553). ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper and Row.
- Pearce, J. A. & Robinson, R.B. (2000). *Strategic management*. NJ: McGraw - Hill.
- Thompson , A. A. et al. (1995). *Strategic management : Concept and Case* (8th ed.). New York: Bussiness.

ปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหาร
ประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*
MARKETING MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE FAST FOOD
CONSUMER BEHAVIOR IN LAM LUK KA DISTRICT
PATHUM THANI PROVINCE

ธนบวร สิริคุณากรกุล

Tanaboworn Sirikunakronkun

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: s.tanaboworn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ (Chi - Square) ค่าที (t - test) และทดสอบค่าเอฟ (F - Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One - Way ANOVA) ผลการศึกษา พบว่า 1) ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท และผลการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการทางการตลาดพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด และ ส่วนใหญ่รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยเดือนละไม่เกิน 3 ครั้ง / เดือน มีค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 1,001 - 2,000 บาท ชอบรับประทานร้านไก่ทอด เลือกรับประทานเพราะสะดวกรวดเร็ว เลือกประเภทอาหารฟาสต์ฟู้ดอาหารหลัก และมีการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ดด้วยตนเอง ตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาดภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านราคา และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์ ยกเว้นรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3) ข้อเสนอแนะต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด การประชาสัมพันธ์เพื่อเข้าถึงลูกค้า และสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าทั้งคุณภาพและบริการต่อไป

* Received 11 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

คำสำคัญ: ปัจจัยการจัดการทางการตลาด, พฤติกรรมการบริโภคอาหาร, อาหารฟาสต์ฟู้ด

Abstract

The study had two objectives, which were; 1) to study personal factor, marketing management and the fast food consumer behavior in Lam Luk Ka district, Pathum Thani province; and 2) to compare marketing management factors and the fast food consumer behavior in Lam Luk Ka district, Pathum Thani province which classified by personal factor. The sample consisted of 400 people by using a questionnaire to collect data. The statistics analysis used percentage, mean and Standard Deviation, Chi - Square, t - test, F - test and One-way ANOVA. The results indicated as follow: 1) The most of respondent were single male, hold a bachelor level degree, and the average income was approximately 10,001 - 20,000 Baht. Analysis results of marketing management factors found that; the marketing promotion factor was the most important factor and fast food consumption was limited to no more than 3 times per a month, with an approximate cost of 1,001 - 2,000 Baht, especially choosing fast food because it was convenient and fast, as a main food and decided to buy fast food by oneself, respectively. 2) Hypothesis testing found that the overall of comparing marketing management factors no difference, except price factor. In addition, fast food consumer behavior which classified by personal factor no relationship, except income per a month with statistical significance at the level of 0.05. 3) Suggestion from this study should have strategic marketing planning, public relations and services in order to reach customers in anticipation of good service which can continue to impress customers.

Keywords: Marketing Management Factors, Food Consumer Behavior, Fast Food

บทนำ

ในปัจจุบันพบว่าการเลือกบริโภคอาหารเน้นคุณประโยชน์เป็นเรื่องที่อยู่ในอันดับรองลงมา แต่ในชีวิตประจำวันที่เร่งรีบในช่วงเวลาเช้าหรือช่วงเวลาพักเที่ยงนั้น จึงส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารในแต่ละช่วงเวลา ประกอบกับพฤติกรรมของคนไทยนิยมการบริโภคแบบตะวันตกจากร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดชื่อดังที่อร่อยสวยงามแปลกตา สะดวกซื้อสะดวกกิน จึงทำให้เป็นที่นิยม (กรกฎา เกตุเมธาวีทย์, 2556) นอกจากนั้นแล้วยังสามารถหาซื้อได้สะดวกตามร้านอาหารตามสั่งทั่วไปร้านอาหารในห้างสรรพสินค้า โดยการประมาณการมูลค่า

ตลาดธุรกิจอาหารฟาสต์ฟู้ดของประเทศไทยในปี 2557 มีมูลค่าตลาดประมาณ 30,600 - 31,200 ล้านบาท ซึ่งเติบโตขึ้นจากปี 2556 ร้อยละ 5.7 - 7.8 อยู่ที่ 117,946 ล้านบาท และมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ 9% ซึ่งในตลาดอาหารฟาสต์ฟู้ด มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี เนื่องมาจากการที่ผู้ประกอบการในตลาดยังคงเพิ่ม สาขาอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการเปิดตัวเมนูใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (ณัฐกฤตา นันทะสิน, 2558)

อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (พรเพ็ญ โสไตรศรี และวราภรณ์ มาไพศาลทรัพย์, 2554) จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองมีสภาพเร่งรีบแข่งกับเวลาจึงต้องพึ่งพาอาหารสำเร็จรูปหรืออาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว ซึ่งสามารถรับประทานได้ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ในรถยนต์ตลอดจนในเวลาเร่งรีบ โดยอาหารที่คนส่วนใหญ่นิยมบริโภค ได้แก่ ไก่ทอด ร้อยละ 85.3 มันฝรั่งทอด ร้อยละ 64 สอทอด ร้อยละ 62 แชนด์วิช ร้อยละ 51.67 โดนัท ร้อยละ 47.33 พิซซ่า ร้อยละ 45 และแฮมเบอร์เกอร์ ร้อยละ 41.33 (มาริน สาลี, 2555) ถึงแม้ว่าอาหารฟาสต์ฟู้ดแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันไปในรายละเอียดของการแข่งขัน ทั้งด้านมาตรฐานของสินค้าและการให้บริการ แต่ก็มีจุดประสงค์หลักเดียวกันอยู่ที่มีลูกค้ากลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทุกเพศทุกวัยทั้งนักเรียน นักศึกษา คนทำงานและกลุ่มครอบครัว (ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์, 2557) อย่างไรก็ตามการแข่งขันในธุรกิจฟาสต์ฟู้ดเป็นไปอย่างดุเดือดเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด โดยกลยุทธ์ที่เป็นที่นิยมใช้อย่างมากคือ กลยุทธ์ทางด้านราคา (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2552) โดยมีเป้าหมายให้ราคาเป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกการบริโภคโดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีผู้ประกอบการรายย่อยเข้ามาลงทุนจำหน่ายอาหารมากขึ้น

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงศึกษาปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผลดีในการสร้างจุดมุ่งหมายให้กับผู้ผลิต เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคเป็นการตัดสินใจเพิ่มหรือลดการผลิตตามข้อมูลที่ได้รับมาจะเป็นประโยชน์ต่อทั้ง 2 ฝ่าย คือ ด้านผู้บริโภคและด้านผู้ผลิตนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน การจัดหาสินค้า การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ปรับปรุง สินค้าและบริการให้สอดคล้องเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดที่เพิ่มขึ้นในการสร้างความพึงพอใจการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดอย่างต่อเนื่องได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2548) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณไม่เกิน 5% หรือ 0.05 จากสูตรการคำนวณ จะได้กลุ่มตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง และทำการเก็บตัวอย่างสำรองเพิ่ม 15 ตัวอย่าง รวมจำนวนตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551) เพื่อกำหนดส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยแต่พื้นที่ในจำนวนเท่ากัน ๆ คือ 400/5 เท่ากับ 80 ดังนั้นกำหนดให้ 1) แมคโค 80 ตัวอย่าง 2) บิ๊กซี 80 ตัวอย่าง 3) เทสโก้ โลตัส 80 ตัวอย่าง 4) แม็กซ์แวลู และ 5) ตลาดสด 80 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามด้วยวิธีวัดความสอดคล้องภายในของข้อคำถามจากแบบสอบถาม 50 ชุด ได้ค่า α - Coefficient เท่ากับ 0.952 เกณฑ์ที่น่าจะยอมรับได้คือ .50 ขึ้นไป ดังนี้ (พรณี ลิกิจวัฒน์, 2553) ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.711 - 0.919 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ปัจจัยการจัดการทางการตลาด	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค	
	ข้อ	กลุ่มทดลอง (n=50)
1. ด้านผลิตภัณฑ์	7	0.784
2. ด้านราคา	7	0.903
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	7	0.892
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	7	0.919
5. ด้านพนักงาน	7	0.875
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	7	0.711
7. ด้านกระบวนการทางกายภาพ	8	0.884
ค่าความเชื่อมั่นรวม	50	0.852

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) แมคโค 80 ตัวอย่าง 2) บิ๊กซี 80 ตัวอย่าง 3) เทสโก้ โลตัส 80 ตัวอย่าง 4) แม็กซ์แวลู และ 5) ตลาดสด 80 ตัวอย่าง ซึ่งจัดหาผู้ช่วยเก็บข้อมูลจำนวน 4 คนชี้แจงแบบสอบถามให้ทราบโดยละเอียด ซึ่งผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกคน สามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางเดียวกัน แจกแบบสอบถามและอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่เข้าใจ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน จำนวน 400 ฉบับ ของข้อมูลแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยการอธิบายค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้เครื่องมือทางสถิติ ดังนี้

2.1) ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi - Square) ทดสอบเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2.2) ค่าสถิติ t - test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ด้วยค่า F - test หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least - Significant Different) เปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” โดยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 มีสถานภาพโสด 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 โดยนำเสนอตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	209	52.2
หญิง	191	47.8
รวม	400	100.0
อายุ		
20 - 25 ปี	116	29.0
26 - 30 ปี	136	34.0
31 - 35 ปี	82	20.5
36 - 40 ปี	43	10.8
41 ปีขึ้นไป	23	5.7
รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	61	15.2
ปริญญาตรี	166	41.5
ปริญญาโท	154	38.5
สูงกว่าปริญญาโท	19	4.8
รวม	400	100.0
สถานภาพสมรส		
โสด	204	51.0
สมรส	144	36.0
หย่าร้าง/หม้าย	52	13.0
รวม	400	100.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
10,001 – 20,000 บาท	247	61.8
20,001 – 30,000 บาท	79	19.8
30,001 – 40,000 บาท	37	9.2
40,001 บาท ขึ้นไป	37	9.2
รวม	400	100.0

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภท ฟาสต์ฟู้ด ของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยสรุปว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด ของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยเดือนละไม่เกิน 3 ครั้ง / เดือน จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7

มีค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 1,001 – 2,000 บาท จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 ชอบรับประทานร้านไก่ทอด จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 เลือกรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดเพราะสะดวกรวดเร็ว จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 เลือกประเภทอาหารฟาสต์ฟู้ดอาหารหลัก จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 และมีการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ดด้วยตนเอง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด ของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยเดือนละกี่ครั้ง		
ไม่เกิน 3 ครั้ง / เดือน	143	35.7
3 - 5 ครั้ง / เดือน	119	29.8
6 - 8 ครั้ง / เดือน	90	22.5
มากกว่า 8 ครั้ง / เดือน	48	12.0
ผลรวม	400	100.0
2. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้งในการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด		
ต่ำกว่า 500 บาท	4	2.0
501 – 1,000 บาท	160	35.0
1,001 – 2,000 บาท	218	54.0
มากกว่า 2,000 บาท	18	9.0
ผลรวม	400	100.0
3. ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ท่านชอบรับประทานมากที่สุด		
ร้านไก่ทอด	138	31.0
ร้าน โดนัท	104	26.0
ร้าน Pizza	124	34.5
ร้าน Burger	34	8.5
ผลรวม	400	100.00
4. เหตุผลที่เลือกรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด		
สะดวกรวดเร็ว	151	37.7
ราคาถูก	50	12.5
การบริการ	91	22.8
อาหารอร่อย	108	27.0
ผลรวม	400	100.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด ของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	จำนวน	ร้อยละ
5. ประเภทอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชื่นชอบ		
อาหารหลัก	197	49.2
อาหารว่าง	143	35.8
อาหารหวาน	60	15.0
ผลรวม	400	100.0
6. ผู้ที่มีส่วนช่วยท่านในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ด		
ตนเอง	168	42.0
เพื่อน	129	32.3
คนในครอบครัว	81	20.2
อื่นๆ	22	5.5
ผลรวม	400	100.0

3. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยการจัดการทางการตลาดอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่าในด้านต่าง ๆ เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.78$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.77$) ปัจจัยด้านพนักงานผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 3.69$) ปัจจัยด้านราคา ($\bar{X} = 3.68$) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.77$) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 3.66$) ปัจจัยด้านช่องทางทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.65$) และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ($\bar{X} = 3.63$) โดยนำเสนอตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการจัดการทางการตลาด

ปัจจัยการจัดการทางการตลาดอาหารประเภทฟาสต์ ฟู้ดในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{X}$	ความหมาย
1. ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ	3.63	เห็นด้วยมาก
2. ด้านราคา	3.68	เห็นด้วยมาก
3. ด้านช่องทางทางการจัดจำหน่าย	3.65	เห็นด้วยมาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.78	เห็นด้วยมาก
5. ด้านพนักงานผู้ให้บริการ	3.69	เห็นด้วยมาก
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.71	เห็นด้วยมาก
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	3.66	เห็นด้วยมาก
ผลรวม	3.68	เห็นด้วยมาก

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด โดยใช้สถิติทดสอบไค - สแควร์ (Chi - Square) พบว่า โดยภาพรวมแล้วปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์ต่อการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยต่อเดือนนำเสนอตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด

ปัจจัยส่วนบุคคล	พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด					
	1	2	3	4	5	6
1. เพศ	0.145	0.145	0.245	0.175	0.077	0.377
2. อายุ	0.088	0.238	0.178	0.156	0.089	0.159
3. ระดับการศึกษา	0.312	0.170	0.210	0.510	0.210	0.210
4. สถานภาพสมรส	0.580	0.380	0.140	0.340	0.092	0.112
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.011*	0.423	0.413	0.209	0.122	0.102

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

***หมายเหตุ: 1) หมายถึงท่านรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยเดือนละกี่ครั้ง 2) หมายถึงค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้งในการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด 3) หมายถึงร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ท่านชอบรับประทานมากที่สุด 4) หมายถึงเหตุผลที่เลือกรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด 5) หมายถึงประเภทอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชอบและ 6) หมายถึงผู้ที่มีส่วนช่วยท่านในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ด

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยการจัดการทางการตลาดอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติทดสอบใช้สถิติค่า (t - test) และทดสอบค่าเอฟ (F - Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One - Way ANOVA) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการทางการตลาดต่อการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมประกอบด้วยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการไม่แตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านราคาแตกต่างกันในเรื่องเพศ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นำเสนอตามตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาดอาหารประเภท
ฟาสต์ฟู้ด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน

ปัจจัยการจัดการทางการตลาด	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	สถานภาพ สมรส	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน
1. ด้านผลิตภัณฑ์	0.063	0.360	0.703	0.263	0.430
2. ด้านราคา	0.059	0.028*	0.428	0.034*	0.015*
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.083	0.860	0.073	0.397	0.543
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.512	0.770	0.505	0.263	0.793
5. ด้านบุคลากร	0.096	0.318	0.931	0.149	0.698
6. ด้านลักษณะทาง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	0.081	0.502	0.604	0.269	0.527
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	0.602	0.312	0.749	0.721	.0646

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายสรุปผลการศึกษาโดยแยกออก
ในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 จากการศึกษาการจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคอาหาร
ประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า การศึกษาปัจจัยการ
จัดการทางการตลาดโดยประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด
เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด รองลงมาปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านพนักงานผู้ให้บริการ
ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้าน
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน
โดยผลการวิเคราะห์ โดยจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.78$)
มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยสอดคล้องกับการศึกษาของลาวัญญ์ ทวีผดุง ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่
ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ร้านอาหารจานด่วน เคเอฟซีของผู้บริโภคในเขต
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพล
ต่อการตัดสินใจใช้บริการร้าน เคเอฟซีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
มีเพียง 4 ปัจจัยเรียงลำดับตามอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ปัจจัย
ด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้าน
ราคาและคุณค่าทางโภชนาการตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมผู้บริโภคอาหาร
ประเภทฟาสต์ฟู้ด พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี มีการศึกษาระดับ
ปริญญาตรี มีสถานภาพโสด และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ในปัจจุบัน
อาหารถือเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิต และในช่วงเวลาเร่งด่วนอาหารฟาสต์ฟู้ดก็เข้ามามี

บทบาทกับชีวิตคนเมืองมากยิ่งขึ้น (ลาวัญญ์ ทวีผดุง, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของเจนิภา คงอ้อม ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ใช้บริการที่ร้าน เคเอฟซี (KFC) จำนวน 1 - 3 ครั้งต่อเดือน เพราะมีความชอบส่วนตัว นอกจากนี้พบว่าอาหารประเภทพิซซ่า เป็นที่นิยมจัดเลี้ยงสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อน ค่าใช้จ่ายในการบริโภค 201 - 300 บาทต่อครั้งส่วนใหญ่รับประทานที่ร้านในเวลาช่วงเย็นที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ตามลำดับ (เจนิภา คงอ้อม, 2560)

ประเด็นที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยการจัดการทางการตลาด และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยการจัดการทางการตลาด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ปัจจัยด้านราคาแตกต่างกันในเรื่องเพศ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด ในภาพรวมไม่มีมีความสัมพันธ์พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์ต่อการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดโดยเฉลี่ยต่อเดือนสอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณา เชียงขุนทดและคณะ การศึกษาวิจัยพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนภาคีเจริญ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารและเจตคติต่อการบริโภคอาหาร ส่วนอิทธิพลจากสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ บริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (สุวรรณา เชียงขุนทด และคณะ, 2557) และการศึกษาของเครือมาศ มีเกษม ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนของบุคคลวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วน ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคอาหารจานด่วน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนที่แตกต่างกันในเกือบทุกประเด็นตามลำดับ (เครือมาศ มีเกษม, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีข้อค้นพบว่าที่น่าสนใจ คือ 1) กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการควรจะต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ และการวางแผนปัจจัยการจัดการตลาดเพิ่มเติม ด้วยการขยายสาขาธุรกิจให้อยู่ในแหล่งชุมชนที่เข้าถึงง่ายมีความหลากหลายของเมนูอาหารให้มีมากขึ้น พัฒนารสชาติอาหารใหม่ ๆ มีความอร่อยอยู่เสมอ พร้อมทั้งปรับปรุงราคาให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของอาหารที่ลูกค้าจะได้รับ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของทุกกลุ่ม

ลูกค้า และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในปัจจัยการจัดการทางการตลาด ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์พฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด โดยมองว่ามีความตระหนักและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการของอาหาร จะส่งผลต่อการเลือกบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดที่เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ให้กับตัวเองจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งนี้ โดย ต้องปรับปรุงความเหมาะสมของคุณภาพและปริมาณของอาหารเพื่อตอบสนองความต้องการทุกกลุ่มลูกค้า และควรปรับปรุงให้มีบริการจัดส่งถึงที่ ตลอดจนมีการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้นำกลับไปรับประทานที่บ้านได้ จะช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้ประชาชนบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้ารู้จักมากขึ้น และควรมีการจัดโปรโมชั่นตามเทศกาลเพื่อดึงดูดประชาชนผู้บริโภค พร้อมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน การบริการที่ดีและรวดเร็ว ตลอดจนให้บริการด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่ง ชนชั้นทางสังคมและควรปรับปรุงเรื่องของ ป้ายบอกราคาและเมนูในร้านให้มีความ ชัดเจน เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจของประชาชน ผู้บริโภคให้เข้ามาใช้บริการได้ง่ายมากขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ ๆ ที่มีผลต่อปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด โดยสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนมากขึ้น และควรทำการศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อทราบข้อมูลที่น่าสนใจซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ขยายเขตแดนความรู้มากยิ่งขึ้นต่อไป และควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องควรศึกษาทัศนคติ มุมมองความต้องการ ความคาดหวังปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ค้าด้านการตลาดอาหารฟาสต์ฟู้ด เพื่อหาข้อแตกต่างในการดำเนินงานและเป็นการประเมินกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสร้างความกระตือรือร้นใจการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของผู้บริโภคได้เร็วยิ่งขึ้น ตรงตามความพึงพอใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรกฎา เกตุเมธาวิทย์. (2556). พฤติกรรมผู้บริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดของนักศึกษาเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เครือมาศ มีเกษม. (2554). พฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนของบุคคลวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เจนนิภา คงอ้อม. (2560). พฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดส์ของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ณัฐกฤตา นันทะสิน. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคและความภักดีต่ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 16(29), 3-18.
- ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์. (2557). พฤติกรรมการบริโภค : อาหารนิยมบริโภคกับอาหารเพื่อสุขภาพ. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 5(2), 255-264.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- พรเพ็ญ โสติดิรี และวราภรณ์ มาไพศาลทรัพย์. (2554). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารจานด่วนประเภทพิซซ่าตราพิซซ่าฮัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พรรณี ลิกิจวัณณะ. (2553). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มาริน สาลี. (2555). พฤติกรรมการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ลาวัญญ์ ทวีผดุง. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านอาหารจานด่วนเคเอฟซีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สุวรรณา เชียงขุนทด และคณะ. (2557). ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนภาคีเจริญกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพาณิชย์การ เชียงใหม่*

DIGITAL CITIZENSHIP SKILLS OF CHIANGMAI COMMERCIAL TECHNOLOGICAL COLLEGE STUDENTS

จิระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์

Jeeraphun Susiripattarapong

ชรินทร์ มั่งคั่ง

Charin Mangkhang

จารุณี ทิพยมณฑล

Jarunee Dibyamadala

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: jeerapun838@gmail.Com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพาณิชย์การเชียงใหม่ 2) ศึกษาทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพาณิชย์การเชียงใหม่ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีพาณิชย์การเชียงใหม่ จำนวน 6 คน และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 และชั้นปี 3 จำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และ แบบสอบถามคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลของกับนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่าผู้บริหารให้นโยบายในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ มีการเตรียมด้านเนื้อหาวิชาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าประสบปัญหาในด้านผู้เรียน เช่น ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา ผู้เรียนไม่สนใจ และไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และขาดทักษะการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สำหรับทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาที่มีมาก

* Received 19 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ที่สุดได้แก่ ด้านการป้องกันตนเอง / ป้องกันผู้อื่น รองลงมาได้แก่ ด้านการนับถือตนเอง / นับถือผู้อื่น และการเรียนรู้ พัฒนา / สื่อสารกัน ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, วิชาสังคมศึกษา, ทักษะพลเมืองดิจิทัล

Abstract

The objectives of this article were to: 1) Study the state of Social Studies instruction of Chiangmai Commercial Technological College students and to 2) Study the digital citizenship skills of Chiangmai Commercial Technological College students. The samples used in this study included 6 Social Studies teachers of Chiangmai Commercial Technological College and 59 second-year and third-year vocational students. The tools used in this research comprised of set 1: structured interview form regarding problems with Social Studies instruction interpolated in promoting the students' digital citizenship skills and set 2: questionnaire about characteristics of students' digital citizenship. The data were analyzed in form of analytical description, percentage, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). The research results were as follows. The state of Social Studies instruction of Chiangmai Commercial Technological College students showed that the administrators set the policy for Social Studies instruction by using various methods, encouraging learners to learn by doing, preparing teaching materials in accordance with the contents and organizing student-centered instructional process. According to the problems with Social Studies instruction, most interviewees commented that they had the problems with learners, such as they did not understand the contents, lacked attention and did not realize the importance of Social Studies learning, lacked analytical thinking skills and the skills for searching knowledge by oneself. The overall students' digital citizen skills were at the high level. When considering each aspect, it was found that the means of students' digital citizen skills were at the highest level, namely self-defense/other protection. The followings were self-esteem/other respects and learning, developing/communicating with each other respectively.

Keywords: Instruction Management, Social Studies, Digital Citizenship Skills

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาประเทศขึ้นอย่างรวดเร็วตามลักษณะแบบทุนนิยม โดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยด้านต่าง ๆ จึงเป็นผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาททางการศึกษาด้านการเรียนการสอนสูงมาก ดังที่ทศนา แคมมณี ได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ของมนุษย์สูงมาก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ สามารถช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากที่กระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศได้รับรู้และเรียนรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง (ทศนา แคมมณี, 2560) ส่วน เซอร์วิล เลมเก ได้อธิบายไว้ว่าไม่มีทางหันหลังกลับได้อีกแล้ว อินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นสถานที่ทำงาน เล่น สื่อสาร และเรียนรู้ได้ง่ายดายเสียจนเราอาจหลงลืมไปว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเศรษฐกิจโลกกลายเป็นเศรษฐกิจบนฐานความรู้ อย่างไรก็ตาม การผสมผสานระหว่างความฉลาดของมนุษย์กับเครื่องมือดิจิทัลได้นำไปสู่นวัตกรรม ซึ่งในบางกรณีก็แพร่กระจายเหมือนไวรัส นอกจากนี้รัฐบาลไทย ในยุคปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างโทรคมนาคมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีอินเทอร์เน็ตที่จะครอบคลุมในทุกพื้นที่ของประเทศให้มากที่สุด เพื่อเป็นฐานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้านนวัตกรรม (เซอร์วิล เลมเก, 2556) ดังที่ สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้กล่าวไว้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) (สสวท.) มีวิสัยทัศน์นำพาประเทศไทยไปสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 โดยให้ความสำคัญในการปรับมุ่งเน้นให้จัดการเรียนการสอนแบบผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนทุกระดับเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ที่มีความจำเป็นต้องปรับบทบาทการเรียนการสอน มากกว่าการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน คือ เป็นผู้ที่สามารถคิด วิเคราะห์ การบูรณาการ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม มีศักยภาพสามารถที่พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ โดยการทำให้เกิดการบูรณาการในการเรียนการสอนระหว่างวิชาเข้าด้วยกัน นำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ที่ไม่ใช่แค่การอ่านในตำราเท่านั้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) และยังมีคำถามว่า “ถามว่าวันนี้เรามีเทคโนโลยีของตัวเองหรือเปล่า ไม่มีมันคงจะมีเหมือนโครงการอพอโล 11 Dream – Believe – Dare - Do แล้วทำให้ได้ แต่วันนี้ หากมองในแง่เศรษฐกิจพอเพียง เราไม่มีความพอเพียงทางเทคโนโลยี เรายืมจมูกคนอื่นหายใจหมด อิสราเอลนั้นแห้งแล้ง ต้องไปเห็นว่าเขาเลี้ยงปลาจนกระทั่งมีปลามากกว่าน้ำที่เลี้ยง ผลผลิตสูงมาก ใช้เทคโนโลยี ใช้การจัดการ” เช่นเดียวกัน พรชนิตว์ สีนาราช ที่กล่าวว่า ในบริบทที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและในยุคที่รัฐบาลไทยให้ ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมดิจิทัลด้วยการขับเคลื่อนสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 การรู้ดิจิทัลจึงเป็นประเด็นสำคัญเนื่องจากประเทศไทยยังไม่ปรากฏมาตรฐานการรู้สารสนเทศดิจิทัลที่ชัดเจนที่จะสามารถนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการศึกษาและการสอนในระดับต่าง ๆ บทความนี้เสนอ

ความสำคัญของการรู้ดิจิทัล ความหมาย ความสัมพันธ์ของทักษะการรู้สารสนเทศ และการรู้ดิจิทัล กรอบแนวคิดการรู้ดิจิทัล และระดับของการรู้ดิจิทัล (พรชนิตร์ ลีนาราช , 2560)

ชรินทร์ มั่งคั่ง ได้กล่าวว่า กระบวนการปลูกฝังที่เน้นพัฒนาพลเมืองเข้มแข็งผ่านหลักสูตรสังคมศึกษา ต้องมุ่งสู่การปฏิบัติที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนและสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น สิ่งที่เราประกันได้ว่าพลเมืองมีการพัฒนาแล้ว คือสังคมที่เป็นระเบียบทุกคนปฏิบัติหน้าที่ของตนในการให้สิทธิเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน และรักษาสังแวดล้อมให้ยั่งยืนเพื่อพลเมืองในศตวรรษหน้า จึงจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างให้พลเมืองมีความสามารถเหมาะสมที่จะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) ส่วน เชษฐภูมิ วรรณไพศาล กล่าวว่า สังคมศึกษา คือการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตย ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์และวัฒนธรรม ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสังคมและบุคลิกภาพของนักเรียน เพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ประกอบด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นบูรณาการคือมีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกมาจากสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา ฯลฯ แล้วจัดรวมเข้าเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาโดยศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต จากอดีตด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีทุกสถาบัน ทุกหน่วยงานต่างมีการใช้สื่อเทคโนโลยี ออนไลน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย ที่ทันสมัย แม้จะช่วยอำนวยความสะดวกได้มากเพียงใดก็ตาม สิ่งที่ต้องยอมรับความจริง ก็คือ เทคโนโลยีทุกประเภทต่าง มีจุดเด่นและข้อด้อย แทบทั้งสิ้น จึงต้องตระหนักในปัญหานี้เป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาความปลอดภัย ระบบซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ที่มีประสิทธิภาพ การวางแผน การติดตาม และประเมินผลที่ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง แต่ไม่ว่าจะมีการป้องกันดีเพียงใด ปัญหาการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ก็มีอยู่เรื่อย ๆ ทั้งที่มาจากตัวเทคโนโลยีเอง และมาจากปัญหาอื่น เช่น บุคคลที่มีจุดประสงค์ร้ายทำลายชื่อเสียงบุคคลอื่น อาจทำให้สังคมปั่นป่วนไปได้ เพราะสังคมอินเทอร์เน็ต นั้นมีทั้งคนดี และไม่ดี เช่นเดียวกับสังคมโดยทั่วไป (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2560)

วรลักษณ์ สงวนแก้ว ได้เสนอไว้ว่า พลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในโลกดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัยด้วย เนื่องจากพวกเขาสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจใกล้เคียงกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ (วรลักษณ์ สงวนแก้ว, 2561) แต่ก็ต้องยอมรับว่าพวกเขาก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่ความสูญเสียต่อการรับมือบนโลกออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์, Hate Speech ฯลฯ ที่

เต็มไปด้วยภัยออนไลน์ในหลากหลายรูปแบบซึ่งแสดงให้เห็นว่า พลเมืองดิจิทัลหรือ Digital Citizens เป็นกระแสที่แพร่หลายทั่วโลก นับตั้งแต่อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจัง หลังจากที่มีรัฐบาลผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล Digital Economy เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชิงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชิงใหม่
2. เพื่อศึกษาทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชิงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจำนวน 6 ท่าน และนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 98 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 6 ท่าน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และนักศึกษาปวช. ชั้นปีที่ 2 ได้ 36 คน และนักศึกษาปวช. ชั้นปีที่ 3 ได้ 23 คน จึงได้ตัวอย่างรวม 59 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นปี โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Radom Sampling) เนื่องจากวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชิงใหม่ มีการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช.2 และ ปวช.3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์โดยมีโครงสร้าง เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับประเมินพลเมืองดิจิทัลกับนักศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร นโยบาย การบริหาร การจัดการเรียนการสอน และเป้าหมายของสถานศึกษาทางอาชีวศึกษาศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา และศึกษาจากตำรา บทความ วารสารการวิจัย และวิจัยที่

เกี่ยวข้อง กับชื่อเรื่องวิจัย รวมทั้งวางแผนการสร้างเครื่องมือแต่ละชุด โดยเรียงลำดับและรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์โดยมีโครงสร้าง เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ชุดที่ 2 แบบสอบถามที่ใช้วัดระดับประเมินผลเบื้องต้นติดกับนักศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ Rating Scale 5 ระดับ

ผู้วิจัยได้ทำการหาคุณภาพเครื่องมือหลังจากที่สร้างเรียบร้อยแล้ว โดยมีกระบวนการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้ง 2 ชุด ให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

2. นำเครื่องมือทั้ง 2 ชุด มาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3. จัดพิมพ์ให้เรียบร้อยแล้ว โดยปรินท์ออกมาเป็นอย่างละ 5 ชุด เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท สาขาสังคมศึกษา หรือมีประสบการณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษามาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 7 ปี

4. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทั้งความเหมาะสม ความถูกต้อง และสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัยรวมทั้งประเมินความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย $IOC = 0.88$

5. ผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้ง 3 ชุด ไปทดลองใช้ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีโปลิเทคนิคลานนาเชียงใหม่ ต่อผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 2 ท่าน นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. ปี 2 จำนวน 30 คน และนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. ปี 3 จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบวัดระดับทักษะพลเมืองดิจิทัลของศึกษา ทั้งหมด จำนวน 60 คน

6. นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความ ได้ค่าความเชื่อมั่น = .933

การดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในสถานศึกษาทั้งการทดลองเครื่องมือ เพื่อหาคุณภาพและการใช้เครื่องมือ เก็บข้อมูลจริง จากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. การเก็บข้อมูลทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปลผล ผู้วิจัยดำเนินการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยในรูปแบบพรรณนา วิเคราะห์ (Analytical Description) การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพนิชการเชียงใหม่ ผลการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพนิชการเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 6 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ผู้บริหารให้นโยบายในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการเตรียมด้านเนื้อหาวิชาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้โปรแกรมการนำเสนอ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นหาข้อมูลการใช้สื่อต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ที่ว่า

“ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2563) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 ที่ให้ข้อมูลว่า

“ผู้บริหารต้องการให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นจะต้องมีวิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน” นอกจากนั้นยังมีผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนสอนจากเหตุการณ์จริง เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รู้จักคิดวิเคราะห์ และมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ดังเช่นผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ที่กล่าวว่า “อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาควรเลือกเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือกำลังเกิดกับสังคม มาเป็นตัวอย่างในการสอนวิชาสังคม นักเรียนจะได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเหตุการณ์ของคนทั่วไป มาเกริ่นนำเพื่อโยงสัมพันธ์กับเรื่องที่สอนหรือนำเรื่องที่เกิดขึ้น มาอภิปรายร่วมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2563)

นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนวิธีใด จะต้องเป็นไปตามหลักสูตรของสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

ด้านปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ประสบปัญหาในด้านผู้เรียน เช่น ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา ผู้เรียนไม่สนใจ และไม่เห็นความสำคัญ

ของการเรียนวิชาสังคมศึกษาด้านอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่าเป็นอุปสรรคที่สอดคล้องกับปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยทั่วไป คือนักศึกษาไม่มีความสนใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา และขาดทักษะการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับเช่นผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 ที่กล่าวว่า

“นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเนื้อหา เพราะเนื้อหาของรายวิชามีรายละเอียดค่อนข้างมาก นักศึกษาขี้เกียจอ่านและค้นคว้า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2563) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ที่ว่า

“นักเรียนมักไม่ค่อยเข้าใจในเนื้อหาที่จะต้องใช้การวิเคราะห์มาก ๆ เมื่ออธิบายเนื้อหาสาระมากไป นักเรียนก็เบื่อและง่วงนอน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2563) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6 ที่กล่าวว่า

“ผู้เรียนมักจะไม่สนใจ ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาสังคมศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2563)

ด้านแนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัล พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีในเนื้อหาผ่านสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการนำเสนองานของผู้เรียน และผ่านการปฏิบัติจริงในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนหลักหลักการในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมุ่งเน้นการใช้สื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มากกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่าสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลควรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องสอดแทรกทักษะการคิดวิเคราะห์ การรู้สารสนเทศ และคุณธรรมจริยธรรมในเนื้อหาวิชาที่สอนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ที่กล่าวว่า

“ควรเน้นย้ำให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณในเรื่องการใช้ข้อมูล ต้องให้เครดิตโดยการอ้างอิงแหล่งที่มา และบางครั้งข้อมูลที่เป็นความลับหรือสามารถสร้างผลกระทบในภาพรวมก่อให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ ก็ไม่ควรหยิบยกขึ้นมานำเสนอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ซึ่งให้ข้อมูลว่า

“สอดคล้องโดยการบอกข้อดีและข้อเสียในการใช้เทคโนโลยีว่าควรนำไปใช้อย่างไรจึงจะเป็นผลดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2563) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ยังกล่าวอีกว่า

“ควรเป็นการสอนในลักษณะการเสริมชุดทักษะกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นให้นักเรียนสรุปข้อมูลที่ได้จากการชมคลิปวิดีโอที่กำหนด หรือกำหนดให้นักเรียนผลการแชร์ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจในกลุ่มโซเชียล เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2563)

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เสนอแนะแนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลโดยการส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการค้นคว้าข้อมูล และสร้างเนื้อหาของตนเองเพื่อนำไปเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ที่กล่าวว่า

“...และในรายวิชาสังคมศึกษา ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย รวมทั้งประเพณีอันดีงาม ส่งเสริมคุณค่าอัตลักษณ์ในความเป็นไทย เน้นให้ผู้เรียนสร้างสื่อเหล่านี้ออกมาเพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับชมและเสพสื่อในยุคนี้ให้เกิดประโยชน์จากภูมิหลังได้มากที่สุด ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรเน้นย้ำและให้ความสำคัญตรงจุดนี้ให้มากที่สุด...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2563)

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับทักษะพลเมืองดิจิทัลกับนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พัฒนการเชียงใหม่ คุณลักษณะเกี่ยวกับทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาที่มีมากที่สุดได้แก่ ด้านการป้องกันตนเอง/ป้องกันผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = .752) รองลงมาได้แก่ ด้าน การนับถือตนเอง / นับถือผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = .823) และการเรียนรู้พัฒนา/สื่อสารกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. .732) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชียงใหม่

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 6 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ผู้บริหารให้นโยบายในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการเตรียมด้านเนื้อหาวิชาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้โปรแกรมการนำเสนอ ใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศในการค้นหาข้อมูล การใช้สื่อต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้เนื่องจากจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาต้องมีลักษณะบูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยมลงสู่การปฏิบัติ ในฐานะเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะความคิดรวบยอด สอดคล้องกับ ชรินทร์ มั่งคั่ง ได้กล่าวว่า กระบวนการปลูกฝังที่เน้นพัฒนาพลเมืองเข้มแข็งผ่านหลักสูตรสังคมศึกษา ต้องมุ่งสู่การปฏิบัติที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนและสังคมแห่งการเรียนรู้ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) และสอดคล้องกับ เชษฐภูมิ วรรณไพศาล ที่กล่าวว่า สังคมศึกษา คือการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตย ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์และวัฒนธรรม ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสังคมและบุคลิกภาพของนักเรียน เพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2560)

ปัญหาด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ประสบปัญหาในด้านผู้เรียน เช่น ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา ผู้เรียนไม่สนใจ และไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา คือ ผู้สอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือ ขาดเทคนิคและวิธีการสอนแบบใหม่ๆ ทำให้เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือฝึกแก้ปัญหาในห้องเรียน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เพราะเนื้อหาต้องท่องจำทั้งในเนื้อหาวิชาที่หลากหลายซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษาไว้อย่างน่าสนใจว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ดังนั้นผู้สอนจึงต้องรู้จักนำวิธีการสอนและเทคนิคการสอนมาจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

แนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัล พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีในเนื้อหาผ่านสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการนำเสนอของนักเรียน และผ่านการปฏิบัติจริงในรูปแบบต่าง ๆ และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า การสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัล ควรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องสอดแทรกทักษะการคิดวิเคราะห์ การรู้สารสนเทศ และคุณธรรมจริยธรรมในเนื้อหาวิชาที่สอนทั้งนี้ เนื่องจากการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีทักษะพลเมืองดิจิทัล ถือได้ว่าเป็นการมุ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกที่ดี มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ เหมาะสม

มีคุณธรรมและปฏิบัติตามกฎหมาย มีการใช้งานที่มีความรับผิดชอบ มีความปลอดภัยทุกครั้ง เมื่อใช้งานดิจิทัลสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะพลเมืองดิจิทัลของ มหาวิทยาลัยฮาวาร์ดและองค์กรระดับโลก (เศกสรร สกนธวัฒน์, 2562) ที่เน้นการคิด วิเคราะห์ มีความเคารพพฤติกรรมที่มีความปลอดภัยเมื่อเข้าเชื่อมต่อในโลกดิจิทัล และการมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบโดยหลักสูตรมีการแบ่งเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กตามสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพตริค วิภา โพธิ์ศรี ที่พบว่า การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ประกอบด้วย ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ด้านการเข้าถึงและสิทธิที่เท่าเทียมกันในการใช้อินเทอร์เน็ต ด้านกฎหมายและการละเมิดสิทธิในการใช้อินเทอร์เน็ต มิติที่ 2 ด้านความรู้ ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะในการสื่อสาร ด้านการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ด้านความรู้ในเชิงพาณิชย์เพื่อการติดต่อซื้อขายออนไลน์ ตามกติกามิติที่ 3 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ประกอบด้วย ด้านความถูกต้องและความรับผิดชอบในการใช้ ด้านความปลอดภัยในการใช้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว ด้าน การดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อป้องกันผลกระทบ จากโลกดิจิทัล (แพตริค วิภา โพธิ์ศรี, 2561)

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับทักษะพลเมืองดิจิทัลกับนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยี วิทยการเชียงใหม่

คุณลักษณะเกี่ยวกับทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาที่มีมากที่สุดได้แก่ ด้าน การป้องกันตนเอง/ป้องกันผู้อื่น รองลงมาได้แก่ด้าน การนับถือตนเอง/นับถือผู้อื่น และการเรียนรู้พัฒนา/สื่อสารกับผู้อื่น ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลของอาจารย์ผู้สอน จะมุ่งเน้นในการให้การศึกษาแก่นักเรียนและอาจรวมถึงผู้ใช้เทคโนโลยีทุกคน ในการรู้ว่าจะต้องใช้เทคโนโลยีอย่างไร ให้เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ในทางที่ผิด ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ต้องตา จำเริญใจ ที่พบว่า 1) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการใช้งานดิจิทัลอย่างรับผิดชอบปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และด้านมีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่นในโลกดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ต้องตา จำเริญใจ , 2561)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการปลูกฝังที่เน้นพัฒนาพลเมืองให้มีคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลผ่านหลักสูตรสังคมศึกษา ต้องมุ่งสู่การปฏิบัติที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนและสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทในการดำรงชีวิตในสังคมของบุคคล ทุกหน่วยงานต่างมีการใช้สื่อเทคโนโลยี ออนไลน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย ที่ทันสมัย แม้จะช่วยอำนวยความสะดวกได้มากเพียงใดก็ตาม สิ่งที่ต้องยอมรับความจริง ก็คือ เทคโนโลยีทุกประเภทต่าง มีจุดเด่นและข้อด้อย แทบทั้งสิ้น จึงต้องตระหนักในปัญหานี้เป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาความปลอดภัย ระบบซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ที่มีประสิทธิภาพ การวางแผน การติดตาม และประเมินผลที่ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง แต่ไม่ว่าจะมีการป้องกันดีเพียงใด ปัญหาการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ก็มีอยู่เรื่อย ๆ ทั้งที่มาจากตัวเทคโนโลยีเอง และมาจากปัญหาอื่น เช่น บุคคลที่มีจุดประสงค์ร้ายทำลายชื่อเสียงบุคคลอื่น อาจทำให้สังคมปั่นป่วนไปได้ เพราะสังคมอินเทอร์เน็ต นั้นมีทั้งคนดี และไม่ดี เช่นเดียวกับสังคมโดยทั่วไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คุณลักษณะเกี่ยวกับทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาที่มีมากที่สุดได้แก่ ด้าน การป้องกันตนเอง/ป้องกันผู้อื่น รองลงมาได้แก่ด้าน การนับถือตนเอง/นับถือผู้อื่น และการเรียนรู้พัฒนา/สื่อสารกับผู้อื่น ตามลำดับ ดังนั้นวิทยาลัยฯ ควรให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการวัดและประเมินผลการเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยเฉพาะด้านทักษะการเรียนรู้พัฒนา/สื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การนำเสนองาน การสื่อสารให้มากขึ้น นอกจากนั้นผู้บริหารของวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยบูรณาการความรู้เรื่องการใช้งานดิจิทัล รวมถึงมีนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการเสนอแนะ การบริหารจัดการทรัพยากรของวิทยา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และมีการกำกับติดตามผลการดำเนินการเพื่อนำไปปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารใช้รูปแบบการสอนที่บูรณาการ การใช้สื่อและการจัดสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัด

การเรียนการสอนที่เสริมสร้างนักศึกษาให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล และควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตร.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศึกษา: หลักการและการประยุกต์. เชียงใหม่: ครองช่างพรินต์.
- เชอริล เลมเก. (2556). นวัตกรรมจากเทคโนโลยี ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษ ที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทโอเพนเวิลด์ส พับลิชชิง จำกัด.
- ต้องตา จำเริญใจ. (2561). ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (30 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (30 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (30 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (30 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (30 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (31 มกราคม 2563). ทักษะพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัย เทคโนโลยีพณิชยการเชียงใหม่. (จีระพรรณ สุศิริภัทรพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)

- พรชนิตว์ ลีนาราช . (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. วารสารห้องสมุด , 61(2), 76 – 92.
- พัทตร์วิภา โพธิ์ศรี. (2561). บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล. วารสาร การศึกษาและการพัฒนาเพื่อสังคม, (14)4, 15 – 31.
- วรลักษณ์ สงวนแก้ว. (2561). Digital Citizens : พลเมืองดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2561 จาก [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/1-59\(500\)/page2-1-59\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/1-59(500)/page2-1-59(500).html)
- เศกสรร สกนธวัฒน์. (2562). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ตามแนวคิดการเสริมสร้างนักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). สุวิทย์เมษินทรีย์ ดัน อว. ตอบโจทย์ไทย ก้าวสู่ประเทศพัฒนาแล้ว. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2561 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1634469

การพัฒนาการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์
โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย ที่ส่งผลต่อทักษะ
การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4^{*}
THE DEVELOPMENT OF CARTOON ANIMATION ON MATHEMATICAL
PROBLEMS SOLUTION THROUGH CHARACTERS IN THAI FOLK TALE
THAT AFFECTS SKILLS SOLVING MATHEMATICAL PROBLEMS FOR
PRIMARY 4 (GRADE 4) STUDENTS

พันธิภา สารสุวรรณ

Phunthipha Sansuwan

นฤมล เทพนวล

Naruemon Thepnuan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand.

E-mail: phunthipha_s@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และ 3) ศึกษาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การ์ตูนแอนิเมชันเรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ให้อยู่ในระดับดี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนเทศบาลวัดเขียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลาก เครื่องมือในการวิจัย 1) การ์์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ 2) แบบประเมินคุณภาพการ์์ตูนแอนิเมชัน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพและปรับแก้ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นอิสระจากกันผลการวิจัยพบว่า 1) การ์์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคุณภาพด้านเนื้อหา อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 มีคุณภาพด้านสื่อ ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย

^{*} Received 19 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

เท่ากับ 4.73 และมีประสิทธิภาพ 81.20/83.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.91/18.52 และการวิเคราะห์ค่าที่ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาโจทย์ทางคณิตศาสตร์ อยู่ระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59

คำสำคัญ: การ์ตูนแอนิเมชัน, นิทานพื้นบ้านไทย, โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this article were to: 1) develop cartoon animation on mathematics problem solution through characters in Thai folk tale for encouraging mathematical problem solving skill for primary 4 (grade4) students, 2) compare the students' learning achievement test after using the cartoon animation, and 3) develop problem solving skills for mathematics of primary 4 (grade 4) students. Is a quasi-experimental research. The samples of this study were 30 primary 4 (grade 4) students studying in the second semester of academic year 2017 at Watkhian School of Ayutthaya municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya District. The research instruments consisted of the cartoon animation on mathematics problem solution, quality evaluation form towards media and contents, learning achievement test, and examination measuring problem solving skills. The data were analyzed by mean, standard deviation, and t-test for dependent samples. The results showed that : 1) the cartoon animation on mathematics problem solution on content and media quality had the highest level with an average of 4.53 and 4.73 respectively, and the efficiency criterion was 81.20/83.00 2) the average score of post-test was higher than that of pre-test 14.91/18.52, and the analysis of t-test during and after learning was different at .05 statistically significant level and 3) the students' mathematical problem solving skills was at a high level with an average of 2.59.

Keywords: Cartoon Animation, Thai Folk Tale, Mathematic Problem Solution

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญยิ่งต่อการฝึกทักษะความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต มุ่งให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เน้นกระบวนการความคิด ความเข้าใจและฝึกให้รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบ มีแบบแผน วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้

อย่างถึถ้วนรอบคอบและสร้างสรรค์ สามารถคาดการณ์ วางแผนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนพัฒนาให้เกิดความแม่นยำ มีไหวพริบ คิดเป็นทำเป็น รู้จักนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นรากฐานของวิทยาการอื่น ๆ อีกหลายแขนง ทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ล้วนแต่อาศัยทักษะคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น

แต่ด้วยรูปแบบของวิชาคณิตศาสตร์ ที่เน้นด้านหลักการ ทฤษฎีการคำนวณ ระเบียบวิธีการ กระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นเรื่องของนามธรรมที่นักเรียนต้องฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานติดตัวนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในกิจวัตรประจำวันได้ตลอดชีวิต ลักษณะวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงมีความลำบากและยากแก่การทำความเข้าใจของนักเรียน เป็นปัญหาหลักสำคัญสำหรับนักเรียนและครูผู้สอน เพราะอาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเครียด เบื่อหน่าย มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จนทำให้ทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำสังเกตได้จากผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ O-Net เมื่อปี 2559 ที่ผ่านมา ที่อยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะเรื่องโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่อยู่ในระดับต่ำ (กองบรรณาธิการ เติลนิวิชั่นออนไลน์, 2561)

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว ครูจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุด และสอนให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการสอนอย่างมีกระบวนการ ให้เกิดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนและตรงตามวุฒิภาวะ เกิดความสนุกสนาน มีเจตคติที่ดี ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ครูควรประยุกต์สิ่งที่นักเรียนสนใจมาสร้างเป็นโจทย์ปัญหาที่สนุก เช่น ชื่อตัวละครในการ์ตูน นิทาน ละครโทรทัศน์ ดารานักร้อง หรือแม้กระทั่งชื่อเพื่อน ชื่อครู มาตั้งเป็นโจทย์ปัญหา (ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า นิทาน เป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนให้สูงขึ้น เพราะนิทานเป็นสิ่งที่เด็กทุกคนชื่นชอบ มีความสุขกับการฟังนิทานได้อย่างไม่รู้เบื่อ ครูจึงสามารถสอดแทรกเนื้อหาและความรู้ที่ต้องการสอนลงไปนิทานตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้ ช่วยให้นักเรียนเพลิดเพลินและเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เป็นการสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ และสร้างพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นธรรมชาติ (วิเชียร เกษประทุม, 2560) อีกทั้งการนำนิทานพื้นบ้านไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเนื้อหาใกล้ตัวนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนและเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้รับกับความรู้เดิมได้ง่ายยิ่งขึ้น (ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล, 2558) ดังนั้น การนำนิทานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จึงเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ให้อยากหาคำตอบที่ครูผู้กบปัญหาไว้ในเรื่องราวของนิทาน หากครูต้องการพัฒนาวิธีการเล่านิทานให้น่าสนใจมากขึ้น อาจนำเสนอเป็นนิทานแบบมัลติมีเดีย ซึ่งสามารถสร้างได้

ง่าย ๆ โดยวาดภาพประกอบเรื่องราวเป็นตอน ๆ แล้วบันทึกเสียง การเล่านิทานประกอบภาพ การนำมาตัดต่อให้เป็นไฟล์วิดีโอด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก็จะได้นิทานที่น่าไปเปิดให้นักเรียน ดูผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์หรือฉายผ่านเครื่องเล่นได้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2560)

จากปัญหาในการเรียนการสอนและเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เห็นว่าทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนวิชาต่าง ๆ อีกทั้งเนื้อหาเรื่องโจทย์ปัญหายังมีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเราอย่างมาก ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการแก้โจทย์ปัญหา การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญที่จำเป็นดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการคูณแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นสื่อในการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ โจทย์ปัญหาได้ มีทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อความสามารถด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการคูณแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยการคูณแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย
3. เพื่อศึกษาทักษะการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การคูณแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เกิดจากผู้วิจัยประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่อง โจทย์ปัญหาวางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทฤษฎีแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ทฤษฎีการสร้างและพัฒนาสื่อตามแนว ADDIE model เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาการคูณแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จะนำมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 66 คน ของโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีน สังกัดสำนัก

การศึกษา เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 30 คน ที่ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย ใช้การจับสลากห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) แบบประเมินคุณภาพการ์ตูนแอนิเมชัน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้หลักการพัฒนาสื่อรูปแบบ ADDIE model ผ่านขั้นการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์สื่อการเรียนการสอน ขั้นการออกแบบ กำหนดรูปลักษณะสื่อ ขั้นการพัฒนาสร้างเป็นการ์ตูนแอนิเมชัน โดยใช้โปรแกรม Adobe illustrator , Adobe Photoshop , Adobe After Effect และ Adobe Premier Pro มีการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อ
3. ประเมินคุณภาพการ์ตูนแอนิเมชันที่สร้างขึ้น ทั้งด้านเนื้อหาและด้านสื่อ จากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งปรับแก้ไขให้เกิดความเหมาะสมกับนักเรียน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
4. นำการ์ตูนแอนิเมชันที่ผ่านการประเมินคุณภาพและปรับแก้ไขให้มีความสมบูรณ์พร้อมใช้งานแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อสังเกตที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนและการใช้งานจริงให้มากขึ้น
5. นำการ์ตูนแอนิเมชันที่สมบูรณ์พร้อมแล้ว ไปใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการทดลองตามแผนการสอนเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง รวมใช้เวลาในการทดลองจำนวน 15 ชั่วโมง โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมาเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผ่านการประเมินคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อนำคะแนนมาประเมินหาประสิทธิภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

หลังจากผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-posttest Design คือมีการทดสอบเพื่อเก็บคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชันที่สร้างขึ้น แล้วจึงนำคะแนนดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การ์ตูนแอนิเมชัน มีคุณภาพด้านเนื้อหาในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 มีคุณภาพด้านสื่อระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีค่าเท่ากับ 81.20 / 83.00 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การประเมินคุณภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. เนื้อหาสาระในสื่อ ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้	4.33	0.57	ดี
2. เนื้อหามีความถูกต้องชัดเจนตามสาระวิชา	4.67	0.57	ดีมาก
3. ภาษาถูกต้องเหมาะสม สื่อความหมายชัดเจน	4.67	0.57	ดีมาก
4. เนื้อหามีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	4.33	0.57	ดี
5. เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการคิด	4.00	0.00	ดี
6. การนำเสนอ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.33	0.57	ดี
7. ปริมาณเนื้อหาและระยะเวลา มีความเหมาะสมกับนักเรียน	4.33	0.57	ดี
8. เนื้อหาสาระในสื่อเข้าใจง่าย ง่ายต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	5.00	0.00	ดีมาก
9. เนื้อหามีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของนักเรียน	4.67	0.57	ดีมาก
10. เนื้อหาสาระในสื่อ มีประโยชน์และเป็นความรู้ต่อนักเรียน	5.00	0.00	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.53	0.40	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคุณภาพด้านเนื้อหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เนื้อหาสาระในสื่อเข้าใจง่าย ง่ายต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและมีประโยชน์เป็นความรู้ ต่อนักเรียน มีคุณภาพสูงสุดระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมาคือ เนื้อหามีความถูกต้องชัดเจน ใช้ภาษาเหมาะสม สื่อความหมายกระชับ เข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของนักเรียนระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์ มีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ยึดหยุ่น ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีปริมาณเนื้อหา ระยะเวลาเหมาะสมกับนักเรียนระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การประเมินคุณภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้านสื่อ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ คุณภาพ
1. ด้านตัวอักษร			
1.1 ลักษณะตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย	4.33	0.57	ดี
1.2 สีของพื้นหลัง มีความเหมาะสมกับตัวอักษร	5.00	0.00	ดีมาก
1.3 การจัดวางตำแหน่งของตัวอักษร มีความเหมาะสม	4.67	0.57	ดีมาก
1.4 คำบรรยาย สอดคล้องเหมาะสมกับภาพและเนื้อหา	5.00	0.00	ดีมาก
1.5 ภาษาที่ใช้มีความถูกต้อง	4.33	0.57	ดี
2. ด้านภาพเคลื่อนไหว			
2.1 ตัวละคร ภาพประกอบ เหมาะสมกับเนื้อหา	5.00	0.00	ดีมาก
2.2 ตัวละคร ภาพประกอบ เหมาะสมกับผู้เรียน	4.67	0.57	ดีมาก
2.3 ตัวละคร ภาพประกอบ น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ	5.00	0.00	ดีมาก
2.4 ภาพเคลื่อนไหวมีความไหลลื่นที่สมบูรณ์	5.00	0.00	ดีมาก
2.5 ภาพเคลื่อนไหวกับเนื้อหา สื่อความหมายชัดเจน	4.33	0.57	ดี
3. ด้านเสียง			
3.1 เสียงบรรยาย เสียงประกอบ ชวนฟัง น่าติดตาม	4.33	0.57	ดี
3.2 เสียงบรรยาย เสียงประกอบ สอดคล้องสัมพันธ์กับ ภาพ	4.33	0.57	ดี
3.3 เสียงบรรยาย มีความชัดเจน ถูกต้องตามหลักภาษา	5.00	0.00	ดีมาก
3.4 ภาษาที่ใช้บรรยายมีความกระชับ ชัดเจน	4.67	0.57	ดีมาก
3.5 ระดับเสียงบรรยายและเสียงประกอบเหมาะสม	5.00	0.00	ดีมาก
4. ด้านการออกแบบ			
4.1 รูปแบบการนำเสนอ เหมาะสมกับนักเรียน	5.00	0.00	ดีมาก
4.2 รูปแบบการนำเสนอ น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ	4.33	0.57	ดี
4.3 รูปแบบการนำเสนอ เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน	5.00	0.00	ดีมาก
4.4 องค์ประกอบศิลป์ มีความสมดุลเหมาะสมกัน	4.67	0.57	ดีมาก

ตารางที่ 2 การประเมินคุณภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้านสื่อ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
4.5 สื่อเป็นเอกภาพ เนื้อหาและภาพประกอบ อยู่ในแนวเดียวกัน	5.00	0.00	ดีมาก
4.6 สื่อมีการแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.33	0.57	ดี
4.7 เทคนิคการนำเสนอ ถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน	5.00	0.00	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.73	0.29	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคุณภาพด้านสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สีพื้นหลังตัวอักษร คำบรรยาย สอดคล้องกับภาพและเนื้อหา ตัวละคร ภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ ภาพเคลื่อนไหวต่อเนื่อง เสียงบรรยายชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษารูปแบบการนำเสนอ ลักษณะสื่อ เหมาะสมกับนักเรียน เนื้อหาและภาพประกอบมีความเป็นเอกภาพไปในแนวเดียวกัน และเทคนิคการนำเสนอ ถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน มีคุณภาพสูงสุดระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมาคือ ตำแหน่งตัวอักษร ตัวละคร ภาพประกอบเหมาะสมกับนักเรียน ภาษาบรรยายกระชับชัดเจน องค์ประกอบศิลป์ในสื่อเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และขนาด สีตัวอักษร ชัดเจนสวยงาม อ่านง่าย ภาษาถูกต้อง สื่อความหมายเนื้อหาชัดเจน เสียงบรรยาย เสียงประกอบชวนฟังน่าติดตาม สัมพันธ์กับภาพ การนำเสนอ ลักษณะสื่อที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ และสื่อมีการแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์

เรื่อง	คะแนนระหว่างเรียน		คะแนนหลังเรียน		E ₁	E ₂
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	ร้อยละ
การบวก	10	8.20	10	8.40	82.00	84.00
การลบ	10	8.03	10	8.33	80.30	83.30
การคูณ	10	8.17	10	8.27	81.70	82.70
การหาร	10	8.17	10	8.23	81.70	82.30
ระคน	10	8.03	10	8.23	80.30	82.30
ค่าเฉลี่ย	10	8.12	10	8.30	81.20	83.00

จากตารางที่ 3 พบว่า การ์ตูนแอนิเมชัน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 81.20/83.00 เมื่อนักเรียนเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ นักเรียนทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 81.20 และเมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 83.00 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.91 หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.52 การวิเคราะห์ t-test มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยภาพรวม

เรื่อง	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		T	P-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การบวก	14.97	0.67	18.70	0.79		
การลบ	14.93	0.69	18.63	0.77		
การคูณ	14.93	0.66	17.87	0.73		
การหาร	14.83	0.69	17.53	0.73		
ระคน	14.87	0.68	17.53	0.73		
ค่าเฉลี่ย	14.91	0.06	18.52	0.58	13.26	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.91 และหลังจากเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน ทำแบบทดสอบหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม เป็น 18.52 การวิเคราะห์ค่าที่ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 13.26 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

3. ผลการศึกษาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.99 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังจากเรียนด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 อยู่ในระดับดี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้เรียนด้วยการตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. การกำหนดปัญหาจากโจทย์ (3 คะแนน)	1.91	0.67	2.65	0.48
2. การเลือกยุทธวิธีแก้ปัญหา (3 คะแนน)	1.99	0.65	2.52	0.49
3. การแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา (3 คะแนน)	1.99	0.63	2.56	0.49
4. การสรุปคำตอบ (3 คะแนน)	2.07	0.54	2.62	0.49
คะแนนเฉลี่ยรวม	1.99	0.65	2.62	0.49
ระดับความสามารถ	พอใช้		ดี	

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.99 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังจากเรียนด้วยการตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.62 อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

1. การพัฒนาการตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างแบบรายบุคคล แบบกลุ่มย่อย และแบบภาคสนามแล้ว ได้ผลประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.20 / 83.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะได้ดำเนินการตามหลักการสร้างสื่อรูปแบบ ADDIE model ผ่านขั้นการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์สื่อ ขั้นการออกแบบ กำหนดเนื้อหาหลักของสื่อ ขั้นการพัฒนาสร้างสื่อการตูนแอนิเมชัน ผ่านกระบวนการทดสอบหาข้อผิดพลาด ประเมินและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาและด้านคุณภาพของสื่ออย่างเป็นระบบ ทำให้การตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นสื่อที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็ว เพราะมีเนื้อหาที่ใกล้ตัวและเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน เนื้อหาในการตูนแอนิเมชัน มีการนำเข้าสู่บทเรียน ทบทวนเนื้อหาเดิม อธิบายวิธีทำอย่างเห็นได้ชัดเป็นรูปธรรม สรุปองค์ความรู้ในตอนท้าย เป็นการทบทวนเนื้อหาบทเรียนให้กับนักเรียน เพื่อเน้นย้ำความเข้าใจที่ถูกต้องของนักเรียน และมีการกล่าวชื่นชม เชิญชวนให้นักเรียนติดตามในตอนต่อไป สื่อมีความชัดเจน สามารถสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนได้โดยตรง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการดูการตูนอย่างมีความสุข สามารถจดจำความรู้ได้ดีกว่าการท่องจำ ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของตนเอง ทำให้พฤติกรรมเหล่านี้ติดตัวไปตลอด ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ที่ได้เป็นไป

ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับวิจัยของเยาวนุช โษะสะอิ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนการรู้ตนคณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (เยาวนุช โษะสะอิ, 2560) และงานวิจัยของสิริบงกช วัชรกะกาญจกุล ที่ศึกษาการพัฒนาการรู้ตนแอนิเมชัน 2 มิติ เรื่อง การบวกจำนวนสองจำนวน ที่มีผลบวกไม่เกิน 9 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเช่นเดียวกัน (สิริบงกช วัชรกะกาญจกุล, 2561)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้การรู้ตนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.91 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.06 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยสื่อการรู้ตนแอนิเมชันเท่ากับ 18.52 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.58 การวิเคราะห์ t-test เท่ากับ 13.26 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ไชยมุข ที่ศึกษาการใช้บทเรียนการรู้ตนในการเรียนการสอนทักษะคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความ ชื่นชอบและพึงพอใจต่อการเรียนการสอนที่ใช้บทเรียนการรู้ตน (วิรัตน์ ไชยมุข, 2558) เช่นเดียวกับงานวิจัยของศิริรัตน์ ศรีนุ่น ที่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การรู้ตนแอนิเมชัน ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนได้เรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่อย่างมีความสุข ส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ เกิดความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาในบทเรียน ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นตามลำดับด้วย (ศิริรัตน์ ศรีนุ่น, 2560)

3. ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้การรู้ตนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 1.99 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ แต่เมื่อได้เรียนด้วยการรู้ตนแอนิเมชันแล้ว คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนในภาพรวม เท่ากับ 2.59 ซึ่งความสามารถพัฒนาขึ้นมาอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อการรู้ตนแอนิเมชันที่สร้างขึ้น ทำให้ครูผู้สอนสามารถกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน ใช้เรื่องราวใกล้ตัวนักเรียนผ่านเรื่องราวในการรู้ตนแอนิเมชัน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจความหมายของโจทย์ปัญหานั้นได้ง่ายขึ้น และตามธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาที่เน้นให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้ได้คำตอบของโจทย์ที่กำหนดขึ้น โดยต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะพื้นฐานทางการคิดแก้ปัญหา การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และระยะเวลาในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมด้วย โดยการใช้การรู้ตนแอนิเมชันจะนำเสนอทั้งความรู้และสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่นักเรียนสามารถเห็นได้ชัดเจน เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและสื่อที่

เหมาะสมกับการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ สิริพร ทิพย์คง ปรีชา เนาว์เย็นผล และBitter, G.G ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ครูผู้สอนควรกำหนดปัญหาที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย ให้อิสระแก่นักเรียนในการคิดหาวิธีและส่งเสริมให้นักเรียนใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งการใช้สื่อแอนิเมชัน จัดเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกวิธีการหนึ่ง (สิริพร ทิพย์คง, 2561) (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2557) (Bitter, G. G., 2017)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ นั้นคือความยากและซับซ้อนในการอธิบายประโยชน์นามธรรมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถดำเนินการทางคณิตศาสตร์ต่อไปได้ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม จึงได้เกิดการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นี้ขึ้น เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการแก้ปัญหาโจทย์ทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน เป็นแนวทางในการสร้างสื่อการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ได้ ซึ่งการ์ตูนแอนิเมชันนี้ นักเรียนสามารถเข้าใช้บทเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา มีอิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจ เป็นทางเลือกที่ดีให้กับนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนต้องมีการเน้นย้ำและติดตามผลการเรียนอย่างต่อเนื่องด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุณูปการ เรื่อง การพัฒนากาตูนแอนิเมชัน เรื่อง โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ตัวละครในนิทานพื้นบ้านไทย ที่ส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถหัดดูแลจาก ดร.นฤมล เทพนวล อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.เทียมยศ ปะสาวะโน รศ.ดร.ณัฐพล ร้าไพ ผศ.ดร.นพดล พรามณี ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ซึ่งคอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แนะนำ ผศ.ดร.ประภากร ดลกิจ ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี ดร.ศิริพล แสนบุญส่ง อาจารย์อัจฉราพรรณ กันสุขะ อาจารย์จิราภรณ์ มีสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน นายกรเอก มีสมบัติดี รองผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีน นางนุชนิ ศรรัตนกุล นางประนอม เจริญสุข นายสัมพันธ์ ช้องวงษ์ ฝ่ายวิชาการและฝ่ายวัดประเมินผลโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีน และกราบขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ที่คอยชี้แนะให้คำแนะนำด้วยความเมตตาเป็นอย่างดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองบรรณาธิการเดลินิวส์ออนไลน์. (2561). ผลคะแนนสอบโอเน็ตร่วงทุกวิชา. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2561 จาก <https://www.dailynews.co.th/education/564123>
- ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล. (2558). องค์ประกอบศิลป์เพื่องานกราฟฟิก. กรุงเทพมหานคร: มีเดียอินเทลลิเจนซ์ เทคโนโลยี.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2557). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 8(2), 66-75.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์โดยใช้สื่อการเรียนรู้จากท้องถิ่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 71-83.
- เยาวนุช โชะสะอิ. (2560). การพัฒนาบทเรียนการรู้ตนคณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านบุเกะคละ. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2561 จาก http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=147808.
- วิเชียร เกษประทุม. (2560). นิทานพื้นบ้าน . กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- วิรัตน์ ไชยมุข. (2558). การใช้บทเรียนการรู้ตนในการเรียนการสอนวิชาเสริมทักษะคณิตศาสตร์ของนักเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิโรรัตน์ ศรีนุ่น. (2560). พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง การให้เหตุผลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา 4H. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สิริบงกช วัชรกาญจกุล. (2561). การพัฒนาชุดฝึกทักษะแอนิเมชัน 2 มิติ เรื่อง การบวกจำนวนสองจำนวนที่มีผลบวกไม่เกิน 9 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารครุพิบูล, 5(2), 206-218.

สิริพร ทิพย์คง. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เงิน โดยการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 11(1), 165-177.

Bitter, G. G. (2017). Mathematics methods for the elementary and middle school: A comprehensive approach. Boston: Allyn and Bacon.

การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

THE NEED ASSESSMENT FOR DIGITAL LITERACY OF TEACHERS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

สนธยา หลัทอง

Sonthaya Lakhthong

เพชฌ กิระการ

Pachoen Kidrakran

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: sonthaya.lak@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล และ 2) ประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 408 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Simple Random) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครู และ 2) ประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล โดยวิธี Priority need index แบบปรับปรุง (PNI_{modified}) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล สถิติที่ใช้ คือความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น Priority need index แบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านประเมิน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.95) และด้านสร้างมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.05$, S.D. = 1.12) ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสร้าง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.69) และด้านประเมิน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.72) 2) ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครู ในภาพรวมพบว่ามีค่า PNI_{modified} = 0.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสร้าง มีคะแนนสูงสุด (PNI_{modified} =

* Received 4 April 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

1.27) รองลงมาได้แก่ ด้านปลอดภัย ($PNI_{\text{modified}} = 0.82$) ด้านความเข้าใจ ($PNI_{\text{modified}} = 0.74$) ด้านการแบ่งปัน ($PNI_{\text{modified}} = 0.68$) ด้านการใช้งาน ($PNI_{\text{modified}} = 0.47$) และด้านการประเมิน มีค่า PNI_{modified} ต่ำที่สุด ($PNI_{\text{modified}} = 0.38$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, ครู, การรู้ดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were to 1) study current conditions and demands for digital literacy of teachers 2) to assess the needs of digital literacy for teachers. The multistage random sampling technique was used to collect data from 408 teachers under the Office of the Basic Education Commission. This research was divided into 2 steps: 1) inquiring about the current conditions and the demand for digital literacy of teachers. Data were collected by survey. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Needs assessment in digital literacy for teachers by the priority need index (PNI_{modified}) method. The research found that 1) The current conditions of the teachers under the office of Basic Education Commission overall digital literacy were at the medium level ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.13). When considering each aspect, it was found that assess aspect had the highest score ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.95), while create aspect had the lowest score ($\bar{X} = 2.05$, S.D. = 1.12). The demand for digital literacy of the teachers as a whole was at the highest level ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.79). When considering each aspect, it was found that create aspect had the highest score ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.69), while assess aspect had the lowest score ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.72). 2) The results of the assessment of the needs for digital literacy of teachers under the office of Basic Education Commission as a whole scores of PNI_{modified} was 0.66. When considering each aspect, it was found that create aspect had the highest scores ($PNI_{\text{modified}} = 1.27$), followed by safe aspect ($PNI_{\text{modified}} = 0.82$), understand aspect ($PNI_{\text{modified}} = 0.74$), share aspect ($PNI_{\text{modified}} = 0.68$), use aspect ($PNI_{\text{modified}} = 0.47$), and assess aspect ($PNI_{\text{modified}} = 0.38$)

Keywords: Need Assessment, Teacher, Digital Literacy

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกคนรวมทั้งการดำเนินงานของภาคธุรกิจ ภาครัฐและภาคประชาสังคมทุกองค์กร ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีการพัฒนาตลอดเวลาต่อเนื่องและยากต่อการคาดเดาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อในหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่รวมทั้งการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหา สารความรู้ หรือองค์ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจและการใช้สารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลายจากแหล่งต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านทางคอมพิวเตอร์ เช่น การดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การใช้ไฮเปอร์เท็กซ์ ความสามารถในการใช้โปรแกรมค้นหาเพื่อสืบค้นสารสนเทศ การประเมินคุณภาพเว็บไซต์ กฎหมายและลิขสิทธิ์ที่คุ้มครองทรัพยากรสารสนเทศบนเว็บไซต์ และการอ้างอิงสารสนเทศจากเว็บไซต์ รวมถึงการสื่อสารบนเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ และการใช้โปรแกรมประยุกต์เว็บทางสังคม (Lee, Alice Y. L., 2013)

จากผลการศึกษาของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยสอบถามจากผู้สมัครใจจำนวน 25,101 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ พบว่า กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ต 5 ลำดับแรก ได้แก่ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 86.9 การสืบค้นข้อมูล ร้อยละ 86.5 การรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 70.5 การรับชมคลิปวิดีโอ 60.7 และการซื้อ-ขายสินค้าออนไลน์และการชำระค่าบริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 50.8 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2559) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงถึงสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคนไทยต้องยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากมีการใช้งานและการเข้าถึงที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพ และไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนเพื่อการสร้างมูลค่าหรือใช้ในเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งผลการวิจัยของไชยา อะการะวัง ที่พบว่าครูมากกว่าร้อยละ 40 ยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะครูที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน มีระบบอินเทอร์เน็ตโดยครูเหล่านั้นให้เหตุผลในการไม่ใช้งานว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ไม่อยากเรียนรู้ จึงไม่สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอน ส่วนครูที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวมีความสามารถในการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับดี สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ (ไชยา อะการะวัง, 2558) ประกอบกับรายงานผลการศึกษาตัวชี้วัด ICT ด้านการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2557 พบว่า การใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเรียนการสอนและ

การบริหารงาน โดยมีการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างเดียรร้อยละ 73.97 ใช้เพื่อการบริหารอย่างเดียรร้อยละ 14.54 และการนำมาใช้ทั้งการเรียนการสอนและการบริหาร ร้อยละ 64.86 ส่วนครูผู้สอนที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานด้าน ICT เพื่อการศึกษามีจำนวนค่อนข้างน้อยคิดเป็นร้อยละ 29.82 ของครูทั้งหมดโดยเข้ารับการทดสอบมาตรฐานด้าน ICT ในระดับมาตรฐานสากล เช่น Microsoft Cisco และ ITPE เป็นต้น รวมทั้งการทดสอบมาตรฐานตามหลักสูตรฝึกอบรมด้าน ICT ของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนั้นผลการศึกษาก็เกี่ยวกับการพัฒนาครูด้วยกระบวนการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้งานทางด้าน ICT พบว่ามีดำเนินการไม่ทั่วถึง มีจำนวนครูผู้สอนที่ผ่านการอบรม การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 47.42 ผ่านการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 47.78 ผ่านการอบรมการสอนวิชาทักษะคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพียงร้อยละ 48.49 และพบว่าจำนวนครูผู้สอนที่มีวุฒิทางด้าน ICT นั้นมีจำนวนน้อยมากเพียงร้อยละ 10.79 แต่ในด้านการนำ ICT ไปใช้งานนั้นพบว่ามีครูนำ ICT ไปใช้ในการเรียนการสอนและใช้ในการทำงานมากถึง ร้อยละ 61.66 และ 72.27 ตามลำดับ ส่วนความสามารถในการใช้งานจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของครูนั้นพบว่ามีร้อยละ 71.91 และ 74.76 ตามลำดับที่สามารถใช้งานสื่อดิจิทัลดังกล่าวได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีความต้องการพัฒนาให้มีความสามารถทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญของการรู้ดิจิทัลซึ่งเป็นทักษะหนึ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็น จึงได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วนำมาประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ซึ่งการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) กระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยที่การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการยกวางโมเดลการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามหลักการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัล สำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาโมเดล การฝึกอบรมแบบผสมผสานตามหลักการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัล สำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีดำเนินการมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 355,602 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการวิเคราะห์ค่าอำนาจในการทดสอบด้วยโปรแกรม G*Power Analysis กำหนดค่า Effect size เท่ากับ 0.25 และค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 และค่าอำนาจ เท่ากับ 0.95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การได้มาซึ่งตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ผู้วิจัยได้ปรับจำนวนของตัวอย่างให้มีจำนวน 408 คนเพื่อความสะดวกในการแบ่งจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามหลักการและทฤษฎี โดยดำเนินการร่างแบบสอบถาม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้านจิตวิทยา และด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า

มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมด้วยแบบสอบถามออนไลน์จัดส่งทางระบบรับส่งหนังสือราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและทางไปรษณีย์ถึงเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งโรงเรียนที่มีครูซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
3. ผู้วิจัยตรวจสอบและติดตามผลการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โทรศัพท์และสื่อสังคมออนไลน์ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนที่มีครูซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่ตอบแบบสอบถาม ได้รับการตอบกลับจำนวน 408 คน คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ด้วยการหาค่าผลต่างระหว่างระดับความต้องการกับระดับของสภาพปัจจุบัน โดยใช้หลักการกำหนดลำดับความต้องการจำเป็นจากรดับสภาพปัจจุบันแล้วผลที่ได้นำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบัน และความต้องการ
เกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (n = 408)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			ความต้องการเกี่ยวกับ การรู้ดิจิทัล (I)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเข้าใจ (Understand)	2.62	1.13	ปานกลาง	4.56	0.63	มากที่สุด
1. มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์	3.06	0.90	ปานกลาง	4.42	0.59	มาก
2. มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์	2.73	1.12	ปานกลาง	4.50	0.59	มาก
3. มีความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล	2.59	1.14	ปานกลาง	4.57	0.59	มากที่สุด
4. มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบคลาวด์ (Cloud Computing)	2.18	1.14	น้อย	4.56	0.73	มากที่สุด
5. มีความเข้าใจเกี่ยวกับ Google Application	2.41	1.21	น้อย	4.73	0.60	มากที่สุด
6. มีความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์	3.16	0.85	ปานกลาง	4.40	0.65	มาก
7. มีความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ สไปยาแวร์ หนอนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น	2.19	1.09	น้อย	4.72	0.59	มากที่สุด
ด้านใช้งาน (Use)	3.00	1.04	ปานกลาง	4.41	0.76	มาก
1. สามารถใช้งานระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เช่น Microsoft Windows	3.11	0.97	ปานกลาง	4.62	0.67	มากที่สุด
2. สามารถใช้งานโปรแกรมประมวลผลคำ เช่น Microsoft Word	3.30	0.81	ปานกลาง	4.38	0.72	มาก
3. สามารถใช้งานโปรแกรมตารางทำการ เช่น Microsoft Excel	2.88	0.93	ปานกลาง	4.61	0.69	มากที่สุด
4. สามารถใช้งานโปรแกรมสำหรับการนำเสนอ เช่น Microsoft PowerPoint	3.23	0.72	ปานกลาง	4.49	0.69	มาก
5. สามารถใช้งานโปรแกรมค้นหา (Search Engine) เช่น Google	3.46	0.73	ปานกลาง	4.31	0.69	มาก
6. สามารถใช้งานจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mail)	3.59	0.77	มาก	3.82	0.93	มาก
7. สามารถใช้งาน Google Application	2.45	1.27	น้อย	4.63	0.67	มากที่สุด
8. สามารถใช้งานแอปพลิเคชันสำหรับการสร้างแบบทดสอบ เช่น Kahoot, Plickers, Google Form เป็นต้น	2.07	1.15	น้อย	4.59	0.69	มากที่สุด
9. สามารถใช้งานอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Smart TV, Projector, กล้อง Digital เป็นต้น	2.88	0.85	ปานกลาง	4.22	0.64	มาก
ด้านสร้าง (Create)	2.05	1.12	น้อย	4.65	0.69	มากที่สุด
1. สร้างสื่อแอนิเมชัน (Animation) เพื่อการเรียนการสอนได้	1.77	1.06	น้อย	4.71	0.68	มากที่สุด

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			ความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล (I)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. สร้างงานนำเสนอข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบอินโฟกราฟิก(Infographic) ได้	1.78	1.06	น้อย	4.65	0.71	มากที่สุด
3. สร้างคลิปวิดีโอเพื่อการเรียนการสอนได้	1.94	1.14	น้อย	4.73	0.64	มากที่สุด
4. สามารถประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนได้	2.66	0.98	ปานกลาง	4.48	0.69	มาก
ด้านประเมิน (Assess)	3.14	0.95	ปานกลาง	4.34	0.72	มาก
1. สามารถประเมินคุณค่าของข้อมูลสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้	2.79	0.86	ปานกลาง	4.29	0.64	มาก
2. รับและใช้ข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งข่าวสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีวิจารณญาณ	3.27	0.85	ปานกลาง	4.31	0.72	มาก
3. สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศและข่าวสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	2.88	0.96	ปานกลาง	4.44	0.72	มาก
4. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้งานคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	3.61	0.90	มาก	4.32	0.78	มาก
ด้านปลอดภัย (Safe)	2.55	1.17	ปานกลาง	4.63	0.62	มากที่สุด
1. สามารถป้องกันภัยคุกคามของระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์	2.16	1.14	น้อย	4.77	0.60	มากที่สุด
2. สามารถจัดการและป้องกันไฟล์ข้อมูลดิจิทัล	2.03	1.18	น้อย	4.74	0.61	มากที่สุด
3. ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560	3.08	1.02	ปานกลาง	4.52	0.67	มากที่สุด
4. สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย	2.60	1.26	ปานกลาง	4.76	0.56	มากที่สุด
5.สามารถดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล	2.90	0.84	ปานกลาง	4.37	0.57	มาก
ด้านแบ่งปัน	2.68	1.12	ปานกลาง	4.51	0.68	มากที่สุด
1. สามารถแสวงหาความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.20	0.84	ปานกลาง	4.40	0.67	มาก
2. สามารถแบ่งปันไฟล์ข้อมูลรูปแบบดิจิทัลที่มีในบริการของ Google Application	2.22	1.29	น้อย	4.65	0.67	มากที่สุด
3. สามารถเข้าใช้งานไฟล์ข้อมูลรูปแบบดิจิทัลร่วมกับบุคคลอื่นในกรณีที่อนุญาตและแบ่งปันการใช้งาน	2.49	1.12	น้อย	4.63	0.68	มากที่สุด
4. สามารถแบ่งปันสื่อมัลติมีเดียผ่านสื่อสังคมออนไลน์	2.79	0.92	ปานกลาง	4.38	0.65	มาก
รวม	2.71	1.13	ปานกลาง	4.51	0.79	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.71, S.D. = 1.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านประเมิน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.14, S.D. = 0.95) รองลงมาได้แก่ ด้านใช้งาน ($\bar{X}$ = 3.00, S.D. = 1.04) ด้านแบ่งปัน ($\bar{X}$ = 2.68, S.D. = 1.12) ด้านเข้าใจ ($\bar{X}$ = 2.62, S.D. = 1.13) ด้านปลอดภัย ($\bar{X}$ = 2.55, S.D. = 1.17) และด้านสร้างมีคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 2.05, S.D. = 1.12) และความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสร้าง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.69) รองลงมาได้แก่ ด้านปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.62) ด้านแบ่งปัน ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.68) ด้านเข้าใจ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.63) ด้านใช้งาน ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.76) และด้านประเมิน มีคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.72)

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (n = 408)

การรู้ดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน (D)			ความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล (I)			PNI modified (I-D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
ด้านเข้าใจ (Understand)	2.62	1.13	ปานกลาง	4.56	0.63	มากที่สุด	0.74	③
ด้านใช้งาน (Use)	3.00	1.04	ปานกลาง	4.41	0.76	มาก	0.47	⑤
ด้านสร้าง (Create)	2.05	1.12	น้อย	4.65	0.69	มากที่สุด	1.27	①
ด้านประเมิน (Assess)	3.14	0.95	ปานกลาง	4.34	0.72	มาก	0.38	⑥
ด้านปลอดภัย (Safe)	2.55	1.17	ปานกลาง	4.63	0.62	มากที่สุด	0.82	②
ด้านแบ่งปัน	2.68	1.12	ปานกลาง	4.51	0.68	มากที่สุด	0.68	④
รวม	2.71	1.13	ปานกลาง	4.51	0.79	มากที่สุด	0.66	-

จากตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมพบว่ามีค่า PNI_{modified} = 0.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสร้าง มีคะแนนสูงสุด (PNI_{modified} = 1.27) รองลงมาได้แก่ ด้านปลอดภัย (PNI_{modified} = 0.82) ด้านเข้าใจ (PNI_{modified} = 0.74) ด้านแบ่งปัน (PNI_{modified} = 0.68)

= 0.68 ด้านใช้งาน (PNI_{modified} = 0.47) และด้านประเมิน มีค่า PNI_{modified} ต่ำที่สุด (PNI_{modified} = 0.38) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด และผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ 1) สร้าง 2) ปลอดภัย 3) เข้าใจ 4) แบ่งปัน 5) ใช้งาน และ 6) ประเมิน เรียงตามลำดับ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสอบถามครูผู้สอน จำนวน 408 คน พบว่า สภาพปัจจุบันของครูผู้สอนในด้านสร้างและด้านเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านใช้งาน ด้านประเมิน ด้านปลอดภัย และด้านแบ่งปัน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ในด้านสร้าง ด้านเข้าใจ ด้านปลอดภัย และด้านแบ่งปัน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านใช้งาน และด้านประเมิน มีความต้องการในระดับมาก ชี้ให้เห็นถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังต้องได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะทางด้านการรู้ดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไชยยา อะการะวัง ที่พบว่าครูมากกว่าร้อยละ 40 ยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะครูที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ทั้งที่โรงเรียนต่าง ๆ ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน มีระบบอินเทอร์เน็ตโดยครูเหล่านั้นให้เหตุผลในการไม่ใช้งานว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ไม่อยากเรียนรู้ จึงไม่สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่วนครูที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวมีความสามารถในการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับดี สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ (ไชยยา อะการะวัง, 2558) และผลการศึกษาตัวชี้วัด ICT ด้านการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2557 พบว่า การใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารงาน และความสามารถของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่สามารถใช้งานจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการใช้ Social

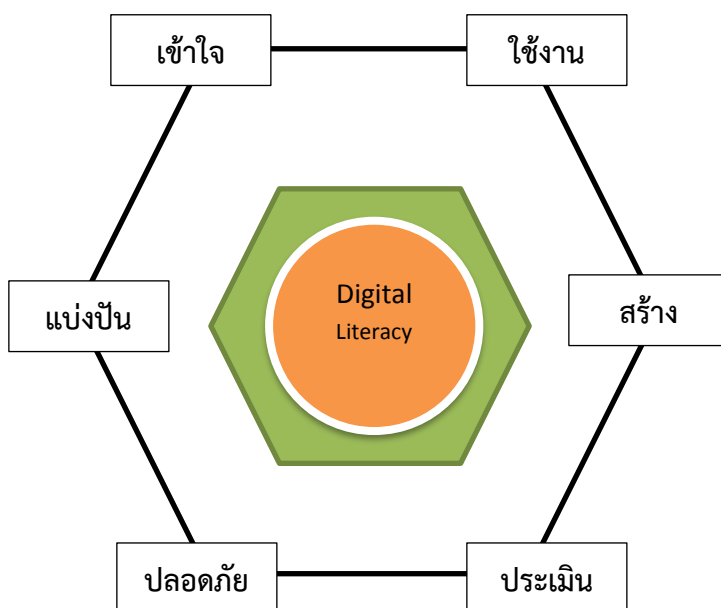

Media อยู่ในระดับมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) รวมทั้งผลการศึกษาของเกษม ตรีตระกูล ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล รายวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่า อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการเขียนโปรแกรม คอมพิวเตอร์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับเห็น ด้วยค่อนข้างมาก และมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (เกษม ตรีตระกูล, 2559)

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของ ครู เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ 1) สร้าง 2) ปลอดภัย 3) เข้าใจ 4) แบ่งปัน 5) ใช้งาน และ 6) ประเมิน ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากทุกคนสามารถเรียนรู้และเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ครูผู้สอนจึงมีความต้องการพัฒนาหรือเสริมสร้างสมรรถนะของตนเอง ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งในปัจจุบัน มีการพัฒนาให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายและมีความสะดวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของภูเบศ เลื่อมใส ที่ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศของครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีที่พบว่า ครูมีความ ต้องการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด ได้แก่ การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (ภูเบศ เลื่อมใส, 2559) และสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ที่ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี สารสนเทศของครูในด้านความรู้ไว้ว่า ครูต้องมีความรู้ด้านภาษาและเทคโนโลยี และ มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน สามารถเลือกใช้ออกแบบ สร้างและปรับปรุง นวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ใน การผลิตสื่อ นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวกับการนำอุปกรณ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ โปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชัน โทรศัพท์และอุปกรณ์เคลื่อนที่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการดำรงชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันซึ่งทักษะเหล่านั้นประกอบไปด้วย

เข้าใจ (Understand) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการรวบรวมและวิเคราะห์ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีดิจิทัล ระบบคลาวด์ แอปพลิเคชัน เครือข่ายสังคมออนไลน์ และความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือการดำรงชีวิต

ใช้งาน (Use) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการนำความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต ได้แก่ การใช้งานระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การใช้โปรแกรมประมวลผลคำ การใช้โปรแกรมตารางทำการ การใช้โปรแกรมค้นหา (Search Engine) การรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้งานโปรแกรมประยุกต์ และการใช้งานอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น

สร้าง (Create) หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับ เพื่อสร้างงานหรือชิ้นงานตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การสร้างสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนการสอน การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบอินโฟกราฟิก การสร้างคลิปวิดีโอเพื่อการเรียนการสอน และการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

ประเมิน (Assess) หมายถึง การรวบรวม การวิเคราะห์ การตีความ และใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจในการปฏิบัติงานหรือการดำรงชีวิต ได้แก่ การประเมินการให้ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งการมีคุณธรรมและจริยธรรมในใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น

ปลอดภัย (Safe) หมายถึง ความสามารถในการป้องกันตนเองเกี่ยวกับภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต ได้แก่ การป้องกันภัยคุกคามของระบบคอมพิวเตอร์ การจัดการและป้องกันไฟล์ข้อมูลดิจิทัล การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 การป้องกันภัยจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการดูแลสุขภาพอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น

แบ่งปัน (Share) หมายถึง ความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหลากหลายรูปแบบและหลากหลายช่องทาง เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การแบ่งปันและเข้าใช้งานไฟล์ดิจิทัลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันที่เกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง มีเฉพาะด้านสร้างที่อยู่ในระดับน้อย ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านใช้งาน และด้านประเมินมีระดับความต้องการในระดับมาก และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลำดับแรก คือ ด้านสร้าง (Create) ลำดับที่สองคือ ปลอดภัย (Safe) ลำดับที่สาม ด้านเข้าใจ (Understand) ลำดับที่สี่ ด้านแบ่งปัน (Share) และลำดับที่ 5 ด้านใช้งาน (Use)

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) จากผลการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาครูในสังกัดให้มีสมรรถนะการรู้ดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน 2) จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบว่าความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลที่มีค่าดัชนีสูงสุด คือ ด้านสร้าง ดังนั้นควรมีการดำเนินการวิจัยเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในด้านดังกล่าวสำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นลำดับแรก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2563 ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และข้อมูลจากโครงการวิจัย เรื่องการพัฒนาโมเดลการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามหลักการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัล สำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รายงานผลการศึกษาตัวชี้วัด ICT ด้านการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักรับผิดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม ตรีตระกูล. (2559). การพัฒนาโมเดลสภาพแวดล้อมการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการออกแบบทางวิศวกรรมในรายวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยยา อะการะวัง. (2558). การพัฒนาโมเดลการฝึกอบรมแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภูเบศ เลื่อมใส. (2559). การพัฒนาแบบจำลองการฝึกอบรมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2561). รายงานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2559). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2561 จาก <https://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2017.html>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Lee, Alice Y. L. (2013). Conceptual Relationship of Information Literacy and Media Literacy in Knowledge Societies. Paris: UNESCO.

คุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา*

THE NURSE'S CHARACTERISTICS IN END OF LIFE CARE ACCORDING TO BUDDHIST PSYCHOLOGY

จิราภรณ์ ศรีไชย

Jiraporn Sornchai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: jiraporn.sornchaia@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีที่ใช้เชิงปริมาณเพื่อขยายผลเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา นักจิตวิทยาและผู้บริหารองค์กรขนาดเล็ก โดยเลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย LISREL ผลการวิจัยพบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค - สแควร์ เท่ากับ 103.91 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 83 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .060 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .97 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .95 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .025 อธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะของ พยาบาลแนวพุทธจิตวิทยาได้ร้อยละ 49.00 ผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ พบว่าคุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา เกิดจาก การใช้กระบวนการพยาบาล ใช้หลักกัลยาณมิตร 7 มีเครือข่ายความร่วมมือของ ทีมสหวิชาชีพ ครอบครัวผู้ป่วยและผู้ดูแล และคุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา คือ ความรู้ความเข้าใจ คุณธรรม และความชำนาญ

คำสำคัญ: คุณลักษณะพยาบาล, ผู้ป่วยระยะท้าย, พุทธจิตวิทยา

* Received 3 April 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

Abstract

This research has three objectives; 1) to study the nurse's characteristics on end of life care according to Buddhist psychology 2) to construct causal relationship model of the nurse on end of life care according to Buddhist psychology 3) to test the validity and present the causal relationship model of nurse's characteristics on end of life care according to Buddhist psychology. It was the mixed research method between quantitative and qualitative research. The key informants were the experts Buddhists, psychologists, administrators in a small organization selected by purposive sampling, 9 key informants. The sample used in the quantitative research was a purposive sampling, 400 participants. The instruments used in the research comprised of the questions for interviewing and a questionnaire. The quantitative data was analyzed by descriptive statistics, the correlation was analyzed by a package program, the consistency between model and the empirical data was analyzed by LISREL program. The results found that causal relationship model of the nurse on end of life care according to Buddhist psychology accords to the empirical data. Chi - square was 103.91, degree of freedom (df) was 83, probability (p) was .060, goodness of fit index (GFI) was .97, adjusted goodness of fit index (AGFI) was .59, and root mean square error of approximation was .025. The variance of Buddhist psychological nursing was 49.00. The result of qualitative research found that The nurse's characteristics on end of life care according to Buddhist by using nursing process and the true friends' property and network from Multidisciplinary team, Patient' Family and Caregivers and The Buddhist psychology nurse's characteristics were Cognitive nursing, Moral and Expertise

Keywords: Nurse's Characteristics, End Of Life Care, Buddhist Psychology

บทนำ

ความเจ็บป่วยและความตายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน ตั้งแต่วัยเด็กวัยผู้ใหญ่จนถึงวัยผู้สูงอายุเพราะพระพุทธศาสนาถือว่า ความเจ็บป่วยเป็นปัญหาสำคัญของมนุษย์ เช่นเดียวกันกับปัญหาเรื่องความเกิด ความแก่และ ความตาย การเจ็บป่วยนั้นเป็นไปตามกระบวนการของกฎธรรมชาติ ซึ่งไม่มีใครกล้าปฏิเสธได้ ดังมีพระพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย โรค 2 อย่างคือ 1. โรคทางกาย 2. โรคทางใจ สัตว์ผู้อ้างตนเองว่าไม่มีโรคทางกาย ตลอดระยะเวลา 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง 3 ปีบ้าง 4 ปีบ้าง 10 ปีบ้าง 50 ปีบ้าง แม้ยิ่งกว่า 100 ปีบ้าง

ยังพอมืออยู่ แต่สัตว์ผู้จะกล่าวอ้างว่า ตนเองไม่มีโรคทางใจตลอดระยะเวลา แม้ครูเดียวหาได้ยาก ยกเว้นท่านผู้หมตกิเลสแล้วเท่านั้น” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/157/217) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535) และเมื่อคนเราเจ็บป่วยรักษาไม่หาย จึงเข้าสู่การดูแลแบบประคับประคอง ซึ่งตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกเป็นการดูแลผู้ป่วยและครอบครัวให้สามารถเผชิญหน้ากับความเจ็บป่วยที่คุกคามชีวิตได้อย่างมีคุณภาพชีวิต (WHO Publications, 2012) จนวาระสุดท้ายมาถึง ความโศกเศร้าโดยไม่พยายามเร่งรัดหรือเหนี่ยวรั้งการตายท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ในเรื่อง ความตายไม่มี (พุทธทาสภิกขุ, 2509) ว่า “ความตายทั้งทางกายและทางวิญญาณ เป็นจุดรวมของความกลัวทุกชนิด” จึงไม่แปลกที่มนุษย์เกือบทุกคน กลัวความตาย ไม่อยากพูดถึง ไม่อยากได้ยิน ไม่อยากให้มาเยือนตนเองหรือผู้คนที่แวดล้อมอยู่รอบตัว และไม่สนใจจะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความตาย ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลให้ความกลัวตายเพิ่มเป็นทวีคูณ กับทั้งทำให้ตั้งอยู่บนความประมาท คิดว่าความตายยังอยู่ไกลตัว โดยพยายามผลักความตายให้ออกห่างตนเองให้มากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้และไม่อยู่ในบังคับบัญชาของมนุษย์ ผู้ป่วยระยะท้ายเป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ (บังอร ไทรเกตุ, 2558) มีการดำเนินของโรคในทางที่แยลงจนเข้าสู่ระยะสุดท้ายของโรคและเสียชีวิตในที่สุดซึ่งส่วนใหญ่จะมีชีวิตอยู่ได้น้อยกว่า 1 ปี “การรักษาพยาบาลใด ๆ ที่เพิ่มความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานให้แก่ผู้ป่วยโดยไม่สามารถทำให้ผู้ป่วยหายหรือดีขึ้นจากโรคจนสามารถช่วยตนเองได้ ย่อมเป็นการทรมานมากกว่าการดูแลรักษา (Care) ผู้ป่วย แล้วยังเป็นการเบียดเบียนประโยชน์จากผู้ป่วย อื่น ๆ และสังคม” (สันต์ หัตถิรัตน์, 2552)

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายเป็นมิติใหม่ที่ทำหายบทบาทของบุคลากรทางด้านสุขภาพ โดยจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในหลายด้าน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ต้องทราบบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยและญาติในทุกระยะของการให้บริการสุขภาพ ดังนั้นพยาบาลจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย เพื่อสามารถให้การดูแลที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะท้ายของชีวิตการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการให้บริการสุขภาพ โดยให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นการดูแลความต้องการของผู้ป่วยโดยไม่พยายามเร่งรัดหรือเหนี่ยวรั้งการตาย เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย และครอบครัวเพื่อให้เผชิญหน้ากับความเจ็บป่วยที่คุกคามชีวิตและความทุกข์ทรมานจากการเจ็บปวด การใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และจากไปอย่างสงบสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ผู้ป่วยและครอบครัวจึงมีความต้องการได้รับการดูแลครอบคลุมในมิติต้องจรรวมจากทีมสุขภาพ ช่วยเยียวยาบรรเทาความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ตามความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวรวมไปถึงการดูแล

ครอบครัวในช่วงเวลาเศร้าโศกจากความสูญเสียคนอันเป็นที่รัก (National Health Commission Office, 2011) นอกจากนี้การดูแลผู้ป่วยในระยะท้าย พยาบาลต้องให้ความรู้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับโรคและอาการของผู้ป่วยต่อผู้ดูแลอย่างชัดเจน รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวเพื่อช่วยให้มีเวลาในการดูแลผู้ป่วย และให้ผู้ดูแลมีความเข้าใจว่าเป็นการดูแลเพื่อคงคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยจากโรคที่คุกคามต่อชีวิตซึ่งพยาบาลมีบทบาทสำคัญในการดูแลแบบประคับประคอง โดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เคารพเป้าหมายเจตจำนงของผู้ป่วย 2) ดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม คำนึงถึงร่างกาย จิตใจสังคม จิตวิญญาณ 3) ตอบสนองความต้องการของครอบครัวผู้ป่วย 4) ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงสถานบริการสาธารณสุขและผู้ให้บริการที่เหมาะสม และ 5) หาวิธีทางที่ทำให้เกิดการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายที่ดีที่สุด (สุภารัตน์ สิทธิสมบัติ, 2550)

เนื่องจากพยาบาลเป็นผู้ที่ให้การดูแลผู้ป่วยและครอบครัวอย่างใกล้ชิดแต่ยังพบปัญหาที่สำคัญ ของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย คือ พยาบาลมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยในระยะท้ายยังไม่เพียงพอ การมีความรู้ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณลักษณะงานคือการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายแบบประคับประคอง (Palliative care) เป็นรูปแบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยการดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ กระบวนการดูแลจะเริ่มดูแลตั้งแต่ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยเป็นครั้งแรกจนกระทั่งอยู่ในระยะท้าย เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย โดยเฉพาะความปวด รวมทั้งการดูแลครอบครัวหรือผู้ดูแลให้เตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด เท่าที่จะทำได้ ในเวลาที่เหลืออยู่ (สุคนธ์ กุรัตน และคณะ, 2556) จากการศึกษาของเคิร์ชฮอฟฟ์ และเบคสตรนด์เกี่ยวกับอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่พยาบาลมีความรู้ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายที่ไม่เพียงพอ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วย และส่งผลต่อคุณภาพในการดูแลผู้ป่วย ดังนั้นการมีความรู้ที่เพียงพอของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ (Kirchhoff, K. T. & Beckstrand, R. L., 2000)

จากการศึกษาคุณลักษณะพยาบาลที่ผู้รับบริการคาดหวังและพึงพอใจของสภาการพยาบาลที่ได้จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รับบริการ ประชาชนพบว่า คุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ ควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความสามารถด้านการบริการแบบองค์รวม 2) ความสามารถด้านวิชาการ 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) ความสามารถด้านการปฏิบัติการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้น ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลวิชาชีพและศึกษาทางด้านพุทธจิตวิทยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการพยาบาลผู้ป่วยแบบประคับประคองตามหลักพุทธ

จิตวิทยา ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพยาบาล ทักษะการพยาบาลที่จำเป็น โดยนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้โดยสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุคุณลักษณะของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อให้พยาบาลมีความรู้และทักษะในการให้การพยาบาลเพื่อลดความทุกข์ทรมาน มีทักษะการประสานงานกับทีมสุขภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีและให้ผู้ป่วยมีคุณภาพการตายที่ดี (Good dead) และใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลแบบประคับประคองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Results) แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** ในการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเชิงลึก (In - depth Interview) โดยการเลือกผู้เข้าร่วมแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา “กลุ่มอาสาสมัครธรรม” 1 รูป 2) เครือข่ายความร่วมมือ สหวิชาชีพ ครอบครัวผู้ป่วย 4 คน 3) พยาบาลวิชาชีพผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย 4 คน **ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research design)** โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสัมภาษณ์ มาสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบเครื่องมือการวัด นำผลจากการสำรวจแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาผลว่ามีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) กำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยยึดกรอบของการสร้างแนวทางในการสัมภาษณ์ ตามคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ และกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างจากการศึกษาเอกสาร 2) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไป

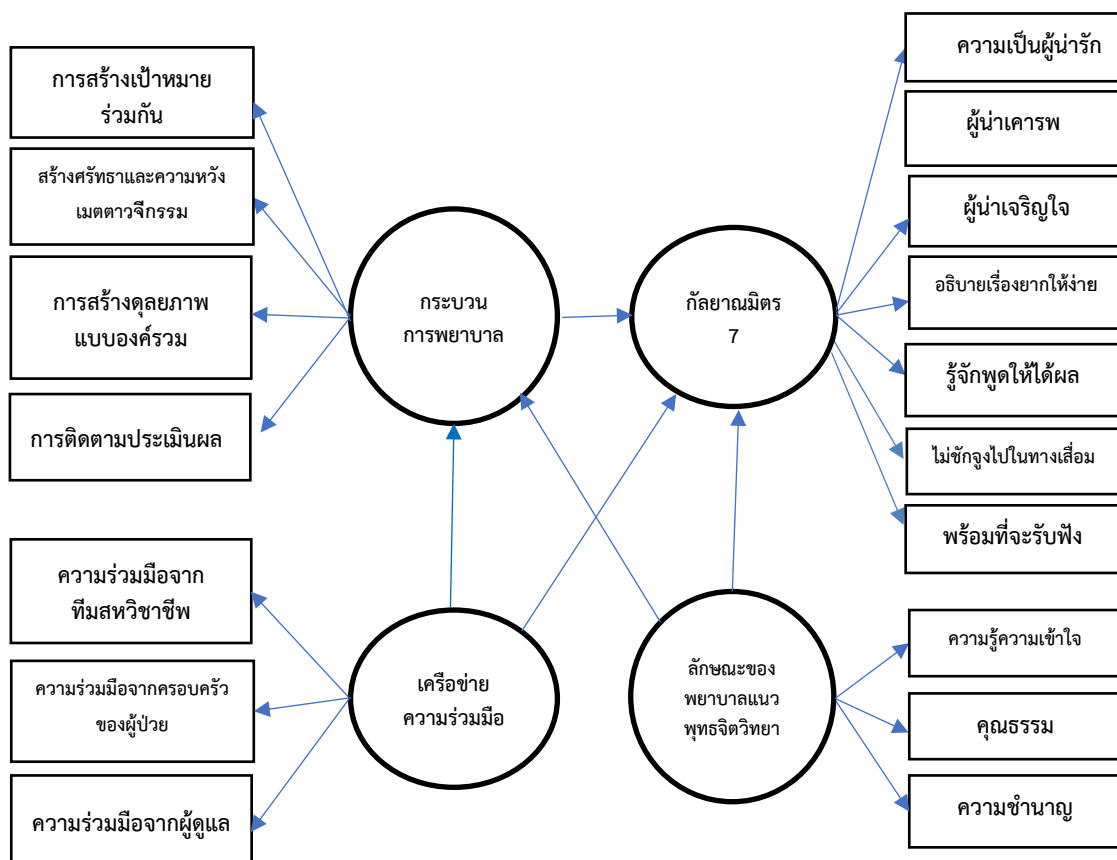
ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของ ปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจากการ สัมภาษณ์จริง 3) นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ มาทำการตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามวิจัย โดยแสดงผลการวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงทางจิตวิทยาตะวันตก ตัวแปร แฝงทางความร่วมมือของเครือข่ายตัวแปรแฝงทางพุทธธรรม ตัวแปรภายในแฝงคุณลักษณะ พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้าย และตัวแปรส่งผ่านที่น่าจะเป็นไปได้ 4) แก้ไขข้อมูลตัวแปรตามที่ได้ จากการวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้ว นำเสนอเป็นภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงและมีตัวแปรส่งผ่าน โดยเป็น โมเดลที่พัฒนามาจากการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากตัวแปรสังเกตได้ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญค่า IOC(Index of Item Objective Congruence)ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.97 หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วไปทดลองใช้กับ ประชากรที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อช่วยในการ พิจารณาว่าการวัดนั้นได้ผลสม่ำเสมอคงเส้นคงวา (consistency) โดยการตรวจสอบความเที่ยง แบบวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .947

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธ จิตวิทยา ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลความสัมพันธ์เชิง สาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ในโมเดลนี้ มีตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ กระบวนการพยาบาล คุณสมบัติของกัลยาณมิตร เครือข่ายความร่วมมือ และ คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งหมด 17 ตัวแปร ดังกรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย คุณลักษณะพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้าย
ตามแนวพุทธจิตวิทยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในดูแลผู้ป่วยระยะท้าย ของโรงพยาบาลรัฐบาล ทั่วประเทศทั้ง 12 เขตสุขภาพ รวมทั้งเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่ม การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแบบความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือเลือกพยาบาลวิชาชีพตามคุณสมบัติที่ระบุ และเลือกตามจำนวนที่ต้องการ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560)

การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ด้วยโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาพบว่า ประกอบด้วยตัวแปร คือ 1) กระบวนการพยาบาล ได้แก่ การประเมินปัญหา การวินิจฉัยทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลและประเมินผลทางการพยาบาล 2) เครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ทีมสหสาขาวิชาชีพ ครอบครัวของผู้ป่วย และผู้ดูแล 3) กัลยาณมิตร ได้แก่ ความเป็นผู้นำรัก ความเป็นผู้นำเคารพ ความเป็นผู้นำเจริญใจ ความเป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล ความเป็นผู้พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาความเป็นผู้ที่จะอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและความเป็นผู้ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย 4) คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ คุณธรรม และความชำนาญ ซึ่งตรงกับคำสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นสหวิชาชีพ กล่าวว่า “พยาบาลผู้ดูแลผู้ป่วยระยะท้าย มีเมตตาสูง มีความยืดหยุ่น และไวต่อความรู้สึกทำดีของผู้ป่วย ญาติ ผู้ดูแลใกล้ชิด มีความปรารถนาที่ผู้ป่วยนึกถึงหรือความต้องการปฏิบัติตามความเชื่อผู้ป่วย” และ “พยาบาลต้องมีความเข้าใจและความเมตตาผู้ป่วยอย่างมาก เพราะอาจต้องเจอภาวะอารมณ์ ที่หลากหลายของทั้งผู้ป่วยและญาติ นอกจากนี้พยาบาลควรศึกษาด้านธรรมะร่วมด้วย เพื่อให้มีหลักธรรมและมีกำลังใจที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้แก่ผู้ป่วยและญาติ” เป็นต้น

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ประกอบด้วย ตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร คือ กระบวนการพยาบาลและตัวแปรภายในแฝง 3 ตัวแปร คือ 1) เครือข่ายความร่วมมือ 2) กัลยาณมิตรและ 3) คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีกัลยาณมิตรทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านในโมเดล

3. การตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาพบว่า สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค - สแควร์ เท่ากับ 103.91 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 83 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .060 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .97 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .95 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .025 อธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยาได้ร้อยละ 49.00 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง พบว่า คุณสมบัติของกัลยาณมิตร ได้รับอิทธิพลทางตรงจากกระบวนการพยาบาล โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เครือข่ายความร่วมมือ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณสมบัติของกัลยาณมิตร โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากกระบวนการพยาบาลผ่านคุณสมบัติของกัลยาณมิตร โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .03 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา ได้รับอิทธิพลทางตรงจากกระบวนการพยาบาลคุณสมบัติของกัลยาณมิตร และเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 19, .26 และ .46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาหมายถึง คุณลักษณะการดูแลที่มีความสำนึกในการดูแล ที่พยาบาลทุกคนต้องมี ถือเป็นการแสดง ออกโดยใช้หลักพุทธธรรมในการให้การพยาบาล โดยพยาบาลต้องมี 1) ความรู้ความเข้าใจ คือนำ ความรู้ไปใช้อย่างถูกต้องวิธีตามทฤษฎีและข้อปฏิบัติในการพยาบาล 2) คุณธรรม คือมีทัศนคติที่ดี เชื่อมั่นในการดูแลผู้ป่วย โดยใช้ความเมตตา กรุณา เป็นพื้นฐาน 3) ความชำนาญ คือสามารถให้ การพยาบาลได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญซึ่งมาจากการฝึกฝนโดยการทำตามแบบที่ดี แม่นยำใน การทำงาน เมื่อมีคุณสมบัติด้านคุณธรรมมากขึ้น จะมีคุณสมบัติด้านความชำนาญ เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนั้น ยังต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดลนิตา ปานสุวรรณ ผลการศึกษา พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของหัวหน้าหอผู้ป่วยมี ดังนี้ 1) ด้านความน่ารัก ได้แก่ เป็นกันเอง ไม่ทำตัวเป็นนาย 2) ด้านความน่าเคารพ ได้แก่ มีน้ำใจช่วยเหลือ ทั้งเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัว ไม่ลำเอียง ตัดสินถูกผิดตามเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริงเป็นแบบอย่างของคนดี ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว 3) ด้านความน่ายกย่อง ได้แก่ หมั่นพัฒนาความรู้ถ่ายทอดสู่ผู้ ปฏิบัติ เก่งทางด้านวิชาการและการนำเสนอ 4) ด้านรู้จักพูดให้ได้ผล ได้แก่ พร้อมให้คำปรึกษา แนะนำอภิปรายให้แนวทาง พูดตำหนิตักเตือนไม่ให้อับอาย คิดแยกแยะผู้ฟังได้ดีก่อนพูด 5) ด้านอดทนต่อคำที่กล่าว ได้แก่ พร้อมรับฟังอย่างเข้าใจไม่ใช้อารมณ์ อดทนรับหน้าแทน 6) ด้านอธิบายเรื่องซับซ้อนได้ได้แก่ เรื่องยาก ๆ ก็อธิบายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย 7) ด้านไม่ชักนำ ไปในทางเสื่อมเสีย ส่งเสริมให้ทำแต่สิ่งที่ดี (ดลนิตา ปานสุวรรณ, 2559) และยังสอดคล้องกับ การศึกษาของกนิษฐา ตัณฑพันธ์ ได้ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธศาสนาที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพพบว่าอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อ พฤติกรรมการให้การพยาบาลด้านรวมและด้านย่อยในกลุ่มรวม ส่วนกลุ่มย่อยพบว่าอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลด้านรวมและด้านย่อยถึง 3 ใน 5 กลุ่มกล่าวคือ พยาบาล ที่มีอิทธิบาท 4 สูงเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพมากกว่า พยาบาลในกลุ่มตรงข้าม (กนิษฐา ตัณฑพันธ์, 2541) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษา ของดุขฎี โยเหลาและคณะ ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะทาง พระพุทธศาสนา ลักษณะทางจิตและผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูและพยาบาลพบว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีผลทางบวกต่อวิถีชีวิตแบบพุทธได้แก่ การทำงานโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 และในกลุ่ม พยาบาลพบว่า วิถีชีวิตแบบพุทธส่งผลโดยตรงใน ทางบวกต่อการปฏิบัติงานพยาบาล (ดุขฎี โยเหลา และคณะ, 2538)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธ จิตวิทยาประกอบด้วย 1.กระบวนการพยาบาล วัดได้จาก 1) การสร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) การสร้างศรัทธาและความหวังอย่างต่อเนื่อง 3) การสร้างดุลยภาพแบบองค์รวม 4) การติดตามประเมินผล 2.เครือข่ายความร่วมมือ วัดได้จาก 1) ความร่วมมือจากทีมสหวิชาชีพ

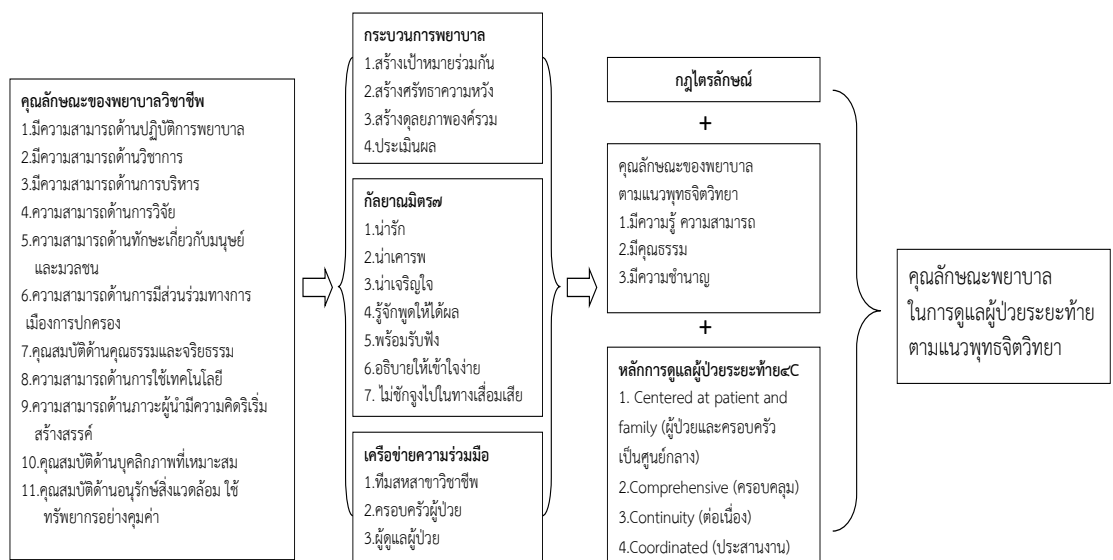

2) ความร่วมมือจากครอบครัวของผู้ป่วย 3) ความร่วมมือจากผู้ดูแล (Caregivers) 3. คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยาวัดได้จาก 1) คุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจ 2) คุณสมบัติด้านคุณธรรม 3) คุณสมบัติด้านความชำนาญ 4. คุณสมบัติของกัลยาณมิตรวัดได้จาก 1) ความเป็นผู้นำรัก 2) ความเป็นผู้นำเคารพ 3) ความเป็นผู้นำเจริญใจ 4) ความเป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล 5) ความเป็นผู้พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา 6) ความเป็นผู้ที่จะอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ 7) ความเป็นผู้ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

3. จากตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาพบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง พบว่าคุณสมบัติของกัลยาณมิตรได้รับอิทธิพลทางตรงจากกระบวนการพยาบาล เครือข่ายความร่วมมือ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณสมบัติของกัลยาณมิตร และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากกระบวนการพยาบาล ผ่านคุณสมบัติของกัลยาณมิตร คุณลักษณะของพยาบาลแนวพุทธจิตวิทยา ได้รับอิทธิพลทางตรงจากกระบวนการพยาบาล คุณสมบัติของกัลยาณมิตร และเครือข่ายความร่วมมือ

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อนำผลการศึกษามาสังเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่าคุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

คุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คุณลักษณะของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา คือ พยาบาลที่มีคุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพ ใช้กระบวนการพยาบาล เป็นพื้นฐานในการดูแล ทั้งนี้ต้องอาศัยหลักธรรมกัลยาณมิตร 7 ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้ ต้องเกิดจาก เครือข่ายความร่วมมือของ ทีมสหวิชาชีพ ครอบครัวผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยด้วย นอกจากนี้พยาบาลควรนำ กฎไตรลักษณ์ มาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วย ญาติและผู้ดูแลประกอบกับพยาบาลมีคุณลักษณะของ พยาบาลตามแนวพุทธจิตวิทยาคือมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และมีความชำนาญในการ พยาบาล รวมทั้งต้องใช้หลักในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย 4 C มาประกอบ 1.ควรมีการ ทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอแนะนี้ได้จากผลการวิจัย ภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวแปรอีกจำนวนมาก ทั้งตัวแปรทาง พุทธจิตวิทยาซึ่งผู้สนใจศึกษาต่ออาจทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่น ๆ ได้ อีก เนื่องจากการ วิจัยครั้งนี้เลือกนำมาศึกษาเพียงตัวเดียว คือ คุณลักษณะพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย ตามแนวพุทธจิตวิทยา 2. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบกับพยาบาลผู้ป่วยในกลุ่มโรคอื่น หรือในระยะอื่นเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อคุณลักษณะพยาบาลในการดูแล ผู้ป่วยตามแนวพุทธจิตวิทยา 3.ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิง ทดลองต่อไปโดยใช้ตัวแปรเชิงสาเหตุรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวแปรต้น เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้ จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้พยาบาลมีคุณลักษณะ ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายตามวิถีพุทธ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ตันทพันธ์. (2541). ลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). การเลือกกลุ่มตัวอย่าง. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2560 จาก <http://pioneer.Netserv.chula.ac.th>
- ดลนิตา ปานสุวรรณ. (2559). ความเป็นกัลยาณมิตรของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามประสบการณ์ ของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 36(1), 21-40.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2538). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิตและผลทางปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูและพยาบาล. วารสารพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, 2(1), 77-90.

- บังอร ไทรเกตุ. (2558). คู่มือสำหรับประชาชน: การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบ
ประคับประคอง. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
พุทธทาสภิกขุ. (2509). ความตายไม่มี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สภาการพยาบาล. (2562). คุณลักษณะพยาบาลที่ผู้รับบริการคาดหวังและพึงพอใจ. เรียกใช้
เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.tnmc.or.th>
สันต์ หัตถิรัตน์. (2552). การดูแลผู้ป่วยให้ตายดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
สุदारัตน์ สิทธิสมบัติ. (2550). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
สุวคนธ์ กุรัตน์ และคณะ. (2556). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย: มิติใหม่ที่ท้าทายบทบาทของ
พยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรี.
Kirchhoff, K. T. & Beckstrand, R. L. (2000). Critical care nurse' perceptions of
obstacles and helpful behaviors in providing end of life care to dying
patients. . American Journal of Critical Care, 9(2), 96-105.
National Health Commission Office. (2011). Manual of health care services: laws
and practices on end of life care. Nonthaburi: National Health Commission
Office.
WHO Publications. (2012). WHO Definition of Palliative Care. Palliative Care:
symptommanagement and end - of - life care.

**การพัฒนาแบบการแก้ปัญหาความยากจน
ของชุมชนในประเทศไทย***
**THE MODEL DEVELOPMENT OF COMMUNITY
POVERTY SOLVING IN THAILAND**

วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์

Wiboon Rattanaphonwong

วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ

Waraporn Rungreungkolkich

จำเนียร ราชแพทยาคม

Chamnian Rajphaetyakhom

สุภมาส อังสุโชติ

Supamas Angsuchoti

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukothai Thammathirat University, Thailand

E-mail: wiboon2197@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยเพื่อนำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ก่อนนำไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน 181 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนยากจน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนยากจนสูงสุด 400 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง จากนั้นตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนกับข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม 6 ชุมชนจาก 6 ภาคของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือแบบสนทนากลุ่ม แล้วจึงตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง 2 ชุมชนในจังหวัดชุมพร โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชนและแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม ผลการวิจัย จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น 2) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 3) แนวทางการดำเนินการของชุมชน และ 4) ผลการแก้ปัญหาความยากจน มีความสอดคล้อง

* Received 4 April 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

กับข้อมูลเชิงปริมาณ และผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สอดคล้องเป็นไปตามผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ รูปแบบดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ ส่วนการตรวจสอบรูปแบบกับตัวอย่างชุมชน 2 ชุมชน ในจังหวัดชุมพร พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่างทั้งสองแห่ง

คำสำคัญ: ความยากจน, การแก้ปัญหาความยากจน, ความยากจนของชุมชน, การพัฒนารูปแบบ

Abstract

The research aims to develop the model for solving poverty in a community in Thailand and to verify the model with the empirical data in the sample community. This research is a Mixed Methods Research with related literature review drafted as the model for poverty solving, and the empirical data is verified by querying 181 heads of departments who are responsible for poverty solving and impoverished households in 10 provinces that have the highest statistics of the poor with 400 households. The statistical method used for quantitative data analysis is frequency, percentages, mean, standard deviation, and the structural equation modeling analysis. The focus groups in 6 community from 6 regions of Thailand are also appointed, along with the empirical data checking with of 2 impoverished community in Chumphon province by using community condition form and activity program form. The research shows that the developed model consisted of 4 variables which were 1) Government measures 2) Personal and household behaviors 3) Community guidelines and 4) Goals against poverty. These variables are consistent with quantitative data and the focus groups discussion. This model can solve the poverty in a community. The Examination of the model shows that two villages consistent with the empirical data.

Keywords: Poverty, Poverty Solving, Community Poverty, Model Development

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nation) พบว่า ในปี ค.ศ. 2016 มีประชากรจำนวน 767 ล้านคนดำรงชีวิตอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนสากล โดยมีรายได้น้อยกว่า 1.9 เหรียญสหรัฐต่อวัน และได้กำหนดเป้าหมาย ในการขจัดความยากจนขั้นรุนแรงและความหิวโหย (No Poverty) ทั้งหมดให้หมดไปจากโลกนี้ ในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) สำหรับสถานการณ์

ความยากจนในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีประชากรที่เป็นคนจนและคนเกือบจน (Near Poor) จำนวน 11.6 ล้านคน อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ หากพิจารณาพื้นที่ความยากจนในระดับจังหวัด สามารถนำมาจัดลำดับตามจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 โดยเรียงลำดับจากสัดส่วนคนจนสูงสุดได้แก่ แม่ฮ่องสอน นราธิวาส ปัตตานี กาฬสินธุ์ นครพนม ชัยนาท ตาก บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ และน่าน ตามลำดับ ในการวัดระดับความยากจนและการกระจายรายได้ ซึ่งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้สำหรับการประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ของประเทศไทยขึ้น โดยครอบคลุมถึงข้อมูลสัดส่วนคนจน จำนวนคนจน สัดส่วนการถือครองรายได้ของประชากร และความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ทั้งนี้ได้ใช้เส้นความยากจน (Poverty Line) เป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินความยากจน (NESDB: ได้ปรับปรุงข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2560) โดยวัดจากรายได้ไม่เกิน 3,147.- บาทต่อคนต่อเดือน หรือประมาณ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี และพบว่า ครึ่งเรือนไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยคนละ 38,000 บาทต่อปี จำนวนทั้งสิ้น 30,775 ครึ่งเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.24 (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.), 2562) ส่วนการวัดระดับความยากจนในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น กรมการพัฒนาชุมชน พิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ของหมู่บ้านชนบทไทยพบว่า มีหมู่บ้านชนบทเป้าหมายที่ต้องเร่งรัดพัฒนา (อันดับ 1 และอันดับ 2) จำนวน 21,208 หมู่บ้าน (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.), 2562) ส่วนการวิเคราะห์สาเหตุของความยากจน อาจไม่สามารถวิเคราะห์และสรุปได้จากเพียงแค่หนึ่งหรือสองกรอบแนวคิดเท่านั้น แต่อาจต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถึงเหตุปัจจัยหรือสาเหตุของการเกิดพลวัตของความขาดแคลนและการแก้ปัญหาความยากจนด้วย (Alcock, P, 1997) โดยผู้วิจัยได้พยายามสรุปเป็นกลุ่มสาเหตุความยากจน 3 กลุ่มแนวคิด ดังนี้

กลุ่มสาเหตุความยากจนจากพฤติกรรมบุคคล ได้แก่ แนวการศึกษาในแนวทางพยาธิวิทยา ที่มองว่า ความยากจนเกิดจากความอ่อนแอหรือความล้มเหลวส่วนบุคคล และวัฏจักรของความขาดแคลน (Cycle of Deprivation) จากรุ่นพ่อแม่ที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูก (Holman R., & Holman B., 1978) ส่วน Pete Alcock มองว่าสาเหตุหลักคือการมีรายได้ต่ำการอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น และการมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความไร้ความสามารถของบุคคลด้วย (Alcock, P, 1997) นอกจากนี้ ยังพบว่าบางส่วนเกิดจาก พฤติกรรมค่านิยมที่พึงเพื่อ พุ่มเฟิย อาจทำให้กู้เงินไปใช้ผิดประเภท เกิดหนี้สินแบบดินพอกหางหมู (วิทยาลัยมหาดไทย, 2550) ขณะที่ ธนพล อธิบายสาเหตุว่าเกิดจาก 1) ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต การขาดที่ดินทำกิน เกิดภาระหนี้สิน พึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น 2) ขาดความรู้และความสามารถ ทั้งในการวางแผนการจัดการและเทคโนโลยีการผลิต 3) ค่านิยมด้านการบริโภคนิยม ติดอบายมุขและ

ยาเสพติด รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และ 4) ปัญหาผู้มีรายได้น้อย และการว่างงาน (ธนพล สราญจิตร, 2558) การแก้ปัญหาความยากจน จึงควรเน้นไปที่ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล

กลุ่มสาเหตุความยากจนจากเชิงโครงสร้าง ได้แก่ แนวการศึกษาในแนวทางเชิงโครงสร้าง (Structural Approach) ที่มีมุมมองว่า ความยากจนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุที่ซับซ้อน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถึงพลวัตของความขาดแคลน (Dynamics of Deprivation) ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทางสังคมเพื่อขจัดความยากจนออกไป (Spicker P., 1993) โดย E Philip Davis และ Miguel Sanchez - Martinez ได้นำเสนอข้อสรุปเชิงค่านิยมของความยากจน ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดจากการให้ความสำคัญกับมุมมองทางการเงินเพียงเรื่องเดียว เป็นการพิจารณาที่ประเด็นปัญหาที่กว้างขึ้น อาทิ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม รวมถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของสำนักคิดต่าง ๆ อย่างสำนัก Classic และ Neo - classic ที่มองว่า สาเหตุของความยากจนเป็นเรื่องของค่าตอบแทนและผลผลิตของแต่ละบุคคล ขณะที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo - liberal กลับพิจารณาตรงกันข้าม โดยมุ่งเน้นไปที่แรงขับเคลื่อนของเศรษฐกิจระดับมหภาคและเน้นบทบาทที่สำคัญของรัฐบาลที่ไม่เพียงทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพเท่านั้น แต่ต้องให้การดูแลสินค้าสาธารณะอีกด้วย ซึ่งความยากจนส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยไม่สมัครใจ และคนยากจนจำนวนมากเกิดขึ้นจากสาเหตุของการว่างงาน ส่วนแนวคิดแบบมาร์กซ์ (Marxian) จะมองว่าเรื่องชนชั้น ซึ่งเป็นประเด็นทางการเมือง เป็นเหตุสำคัญของความยากจน รัฐจึงควรแทรกแซงเพื่อควบคุมตลาด เช่น การประกันค่าจ้างขั้นต่ำ และการต่อต้านกฎหมายที่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น (Davis, E. P. & Martinez, M. S., 2015)

ส่วนกลุ่มสาเหตุความยากจนในระดับชุมชน ส่วนหนึ่งเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และปัญหาการขาดแคลนนํ้า (ภัทรา มาน้อย, 2548) อีกส่วนพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย คือ มีการศึกษาน้อย ที่ดินทำกินน้อย หนี้สินมาก การไม่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตทางการเกษตร และปัญหาพ่อค้าคนกลาง (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) ขณะที่ มูฮัมหมัด ยูनुส อธิบายสาเหตุของความยากจนในบังกลาเทศ ว่าเป็นการขาดแคลน “ไมโครเครดิต” หรือเงินทุนที่เข้าถึงง่าย สำหรับชาวบ้าน ธนาคารกรามีนของเขาจึงเข้ามาเติมเต็มให้กับชาวชนบทในบังกลาเทศด้วยการให้เงินกู้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน (มูฮัมหมัด ยูनुส และสฤณี อาชวานันทกุล (ผู้แปล), 2555) นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่ีระหว่างเทศบาลและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือคือแผนแม่บทของชุมชน (ศิริณา จิตต์จรัส, 2548) สอดคล้องกับการวิจัยของ ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ ที่พบว่า แผนแม่บทของชุมชนเป็นแนวทางการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจของชุมชน และทำให้

ครัวเรือนในชุมชนนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (ไพศาล สรรสวัสดิ์, 2555)

สำหรับการวัดผลจากแผนงานการลดความยากจน ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจน (Dwyer, R. J., 2007) ไว้อย่างเป็นรูปธรรม โดยอ้างอิงจากนิยามเชิงปฏิบัติการของความยากจน ซึ่ง ความยากจน หมายถึง สภาวะที่มนุษย์ขาดแคลนสิ่งที่จำเป็นต่อมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำ รวมไปถึงการไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง สังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี เป็นผู้ที่ยากจนอยู่ในกลุ่มคนยากจน (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.), 2562) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น จากปัญหาความยากจนที่มีปัจจัยสาเหตุเกิดจากทั้งปัญหาในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาที่เกิดจากชุมชน หรือพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเอง ประกอบกับชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลและครัวเรือน ตลอดจนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมอื่น ๆ ได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย
2. เพื่อนำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบวิธีการวิจัยโดยใช้วิธีการเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อันประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสังเคราะห์เอกสารประกอบกับการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 พัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน โดยวิธีการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสภาพปัญหาความยากจนและแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน สังเคราะห์ข้อค้นพบด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกตัวแปรสาเหตุของปัญหาความยากจน พร้อมร่างแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนจากสาเหตุแต่

ละด้าน จากนั้นนำแนวคิดทฤษฎีและแนวทางของตัวแบบต่าง ๆ มาเพิ่มเติมเป็นตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในแต่ละองค์ประกอบ แล้วร่างเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1)

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ (ร่างที่ 1) ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ 1) ครั้วเรือนยากจนจาก 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ชัยนาท ตาก นครพนม นราธิวาส น่าน บุรีรัมย์ ปัตตานี แม่ฮ่องสอน และอำนาจเจริญ จังหวัดละ 40 ครั้วเรือน รวม 400 ครั้วเรือน 2) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย อันประกอบไปด้วย หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และจังหวัด รวมจำนวนทั้งสิ้น 181 หน่วยงาน โดยใช้แบบสอบถาม 3 ตอน แบ่งเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมีตัวเลือกหรือเติมคำตอบในช่องว่าง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วัดค่าตัวแปรตามระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด – มากที่สุด และตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นหรือข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ (IOC) ได้ค่ามากกว่า .50 จำนวน 37 ข้อคำถาม ส่วน 5 ข้อคำถามที่ค่า IOC. ได้ต่ำกว่า .50 ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .938 อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ จากนั้นจัดเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามชุดที่ 1 ได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด 10 จังหวัด เป้าหมาย ให้มอบหมายเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูล ณ ครั้วเรือนเป้าหมาย และรวบรวมแบบสอบถามส่งกลับมายังผู้วิจัย ส่วนแบบสอบถามชุดที่ 2 ได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหัวหน้าหน่วยงานเป้าหมายทั้ง 181 หน่วยงาน ในการตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัย แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ 2) สถิติอนุมาน ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling – SEM) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบฯ โดยพิจารณาจากค่า Chi - Square ค่า p ค่า CMIN\DF ค่า GFI และ ค่า RMSEA แล้วทำการปรับรูปแบบฯ เป็นร่างที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับตัวแทนชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน 6 แห่งจาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านเรื่อ ตำบลเรื่อ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ชุมชนบ้านหนองมะเกลือ ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท 3) ชุมชนบ้านดอน

กอย ตำบลดอนกอก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ 4) ชุมชนบ้านคลองยาง ตำบลไทรทอง อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว 5) ชุมชนบ้านในกรัง ตำบลกระบุรี อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง และ 6) ชุมชนบ้านนาข้าใต้ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยแต่ละชุมชน มีผู้เข้าร่วม 10 คน ได้แก่ 1) ปลัดอำเภอประจำตำบล 2) พัฒนาการผู้รับผิดชอบตำบล 3) เกษตรตำบล 4) ครูประถมศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ 5) ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ และ 6) ชาวบ้านในพื้นที่อีกจำนวน 5 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังนายอำเภอพื้นที่ของหมู่บ้านเป้าหมาย ให้จัดสถานที่และเชิญกลุ่มเป้าหมายร่วมการสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาที่นัดหมาย จัดเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงซ้ำกันจากต่างบุคคลหรือต่างสถานที่ และตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เพื่อวิเคราะห์ยืนยันว่ารูปแบบฯ (ร่างที่ 2) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง โดยการคัดเลือกชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วนในจังหวัดชุมพร และได้รับการแก้ปัญหาความยากจนมา 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านในไร่ และชุมชนบ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งรวมถึงสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (กชช. 2ค) และรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 แห่ง และตรวจสอบรายการกิจกรรมต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดในรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) ทั้ง 17 ตัว ที่ได้มีการดำเนินการในชุมชนทั้ง 2 แห่ง ระหว่าง ปี พ.ศ. 2560 - 2562 ต่อจากนั้นได้บันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งรวมถึงสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (กชช. 2ค) และรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 แห่ง หากมีการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบฯ และข้อมูลสภาพชุมชนสะท้อนผลการแก้ปัญหาความยากจนที่สอดคล้องกัน จึงถือว่ารูปแบบฯ ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ มกราคม - ธันวาคม 2562

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม สรุปสาเหตุปัจจัยของความยากจน และสังเคราะห์

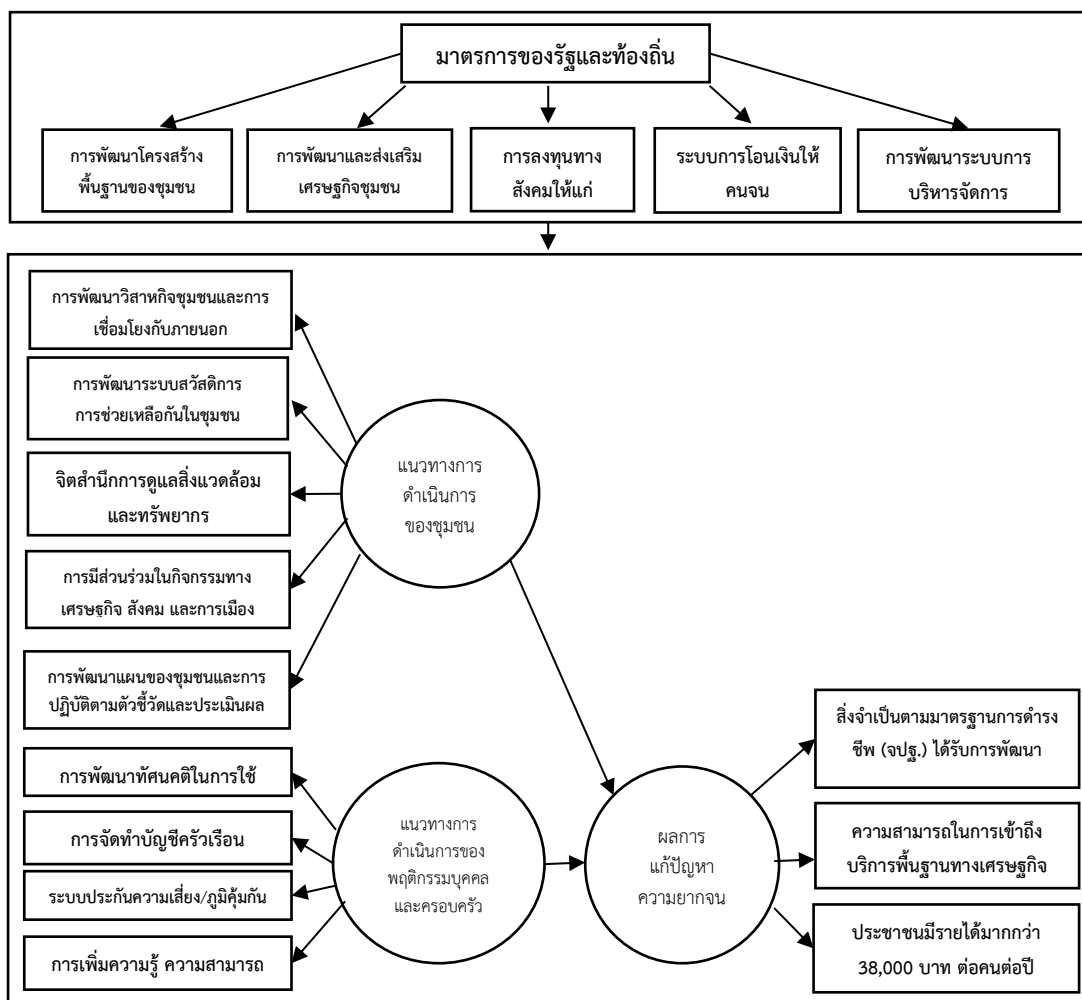
องค์ประกอบแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน ร่างออกมาเป็นรูปแบบๆ โดยมี 3 องค์ประกอบแนวทาง และ 1 องค์ประกอบที่เป็นผลการแก้ปัญหา รวมทั้งสิ้น 17 ตัวชี้วัด ดังนี้

1.1 แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว มีตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน และการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ประชาชนทุกคน

1.2 แนวทางการดำเนินการของชุมชน มีตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน การมีจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล

1.3 มาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน การมีระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

1.4 ผลการแก้ปัญหาความยากจน มีตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี โดยสรุปเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1) ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1)

2. ผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

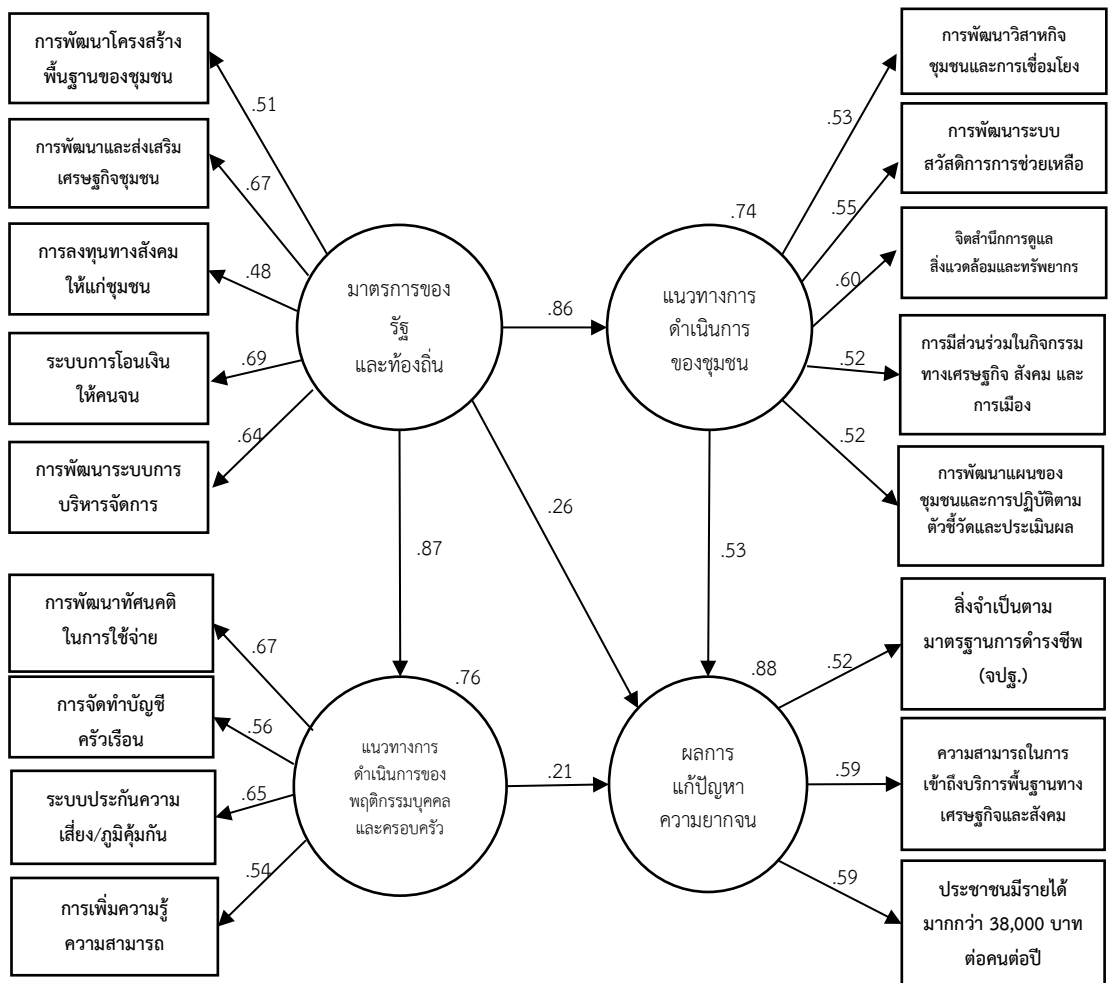
2.1 ผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบกลับมาจากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น จำนวนครัวเรือนจาก 10 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนหัวหน้าหน่วยงานหรือส่วนราชการที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 143 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 181 คน คิดเป็นร้อยละ 79 รวมจำนวนแบบสอบถาม 543 ชุด

คิดเป็นร้อยละ 93.46 โดยส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 46 - 59 ปี หัวหน้าหน่วยงานมีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อยู่ในช่วง 1- 8 ปี ส่วนผู้นำครัวเรือน มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมีสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จำนวน 3 - 5 คน

2.1.2 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1) ตามภาพที่ 1 พบข้อจำกัดของโปรแกรมที่เลือกใช้ทำให้ต้องปรับปรุงแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เป็นดังภาพที่ 2 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ซึ่งเมื่อทำการปรับปรุงแบบแล้ว พบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น (ร่างที่ 2) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมี ค่าความน่าจะเป็นของไค - สแควร์ (Chi - Square Probability Level - p) เท่ากับ 0.065 มากกว่า .05 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.208 ซึ่งน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.969 ซึ่งมากกว่า .90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ .020 ซึ่งน้อยกว่า .08 จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรูปแบบและขนาดอิทธิพล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน
ของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 2)

ตารางที่ 1 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของมาตรการของรัฐ และท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน

ตัวแปรผล (Consequences)	ตัวแปรสาเหตุ (Antecedents)									R ²
	มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว			แนวทางการดำเนินการของชุมชน			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
แนวทางการดำเนินการของชุมชน	0.86***	-	0.86***	-	-	-	-	-	-	.74
แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว	0.87***	-	0.87***	-	-	-	-	-	-	.76
ผลการแก้ปัญหาความยากจน	0.26*	0.64*	0.90*	0.21*	-	0.21*	0.53**	-	0.53**	.88

หมายเหตุ DE = Direct effect, IE = Indirect effect, TE = Total effect

*** p-value < 0.001

** p-value < 0.01

* p-value < 0.05

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง พบค่าสถิติที่สำคัญ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลรวมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนเท่ากับ 0.90 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.26 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.64

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.87 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.87 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของชุมชนมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.86 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.86 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

ผลการแก้ปัญหาความยากจนมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.88 หมายความว่าความผันแปรของผลการแก้ปัญหาความยากจนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และแนวทางการดำเนินการของชุมชนร้อยละ 88

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.76 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 76

แนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.74 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของชุมชนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 74

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) กับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 6 จังหวัด ใน 6 ภาค พบว่า มีความสอดคล้องและยืนยันผลการตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงปริมาณ ตลอดจนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

2.2.1 แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย แนวทางหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การลดรายจ่าย ซึ่งยืนยันตัวชี้วัดด้านการพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) การเพิ่มรายได้ ที่ยืนยันตัวชี้วัดด้านการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ประชาชนทุกคน และ 3) การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้านการมีระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน อย่างไรก็ตาม แนวทางดังที่กล่าวอาจไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้โดยลำพังของตัวบุคคลหรือครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยภาครัฐและท้องถิ่นในการเข้าไปช่วยให้การสนับสนุนผ่านโครงการต่าง ๆ ด้วย

2.2.2 แนวทางการดำเนินการของชุมชน ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน นั้น ผู้ให้ข้อมูลอธิบายความสำคัญไว้ใน 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) การสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้าน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งยืนยันตัวชี้วัดการพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน และ 3) การมีทรัพยากรที่พร้อมต่อการพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยตัวชี้วัดด้านมีจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรเป็นตัวขับเคลื่อน และ 4) การตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัดที่สนับสนุนแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล ซึ่งทั้งนี้ ชุมชนเปรียบเสมือนตัวกลางการพัฒนาที่ระดมทรัพยากรของปัจเจกบุคคลให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับเศรษฐกิจภายนอกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวกลางในการระดมความคิดเห็นและเป็นหน่วยรับให้รัฐและท้องถิ่นสามารถเข้ามาสนับสนุนแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้อย่างตรงจุด

2.2.3 มาตรการของรัฐและท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน โดยในส่วนที่เป็น

ผลกระทบทางตรง ได้แก่ ตัวชี้วัดด้าน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้น การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในองค์ประกอบแนวทางการดำเนินการของชุมชนเป็นอย่างมาก อาทิ การสร้างตลาดหรือกระตุ้นการท่องเที่ยวในชุมชน จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถขายสินค้า มีรายได้ ขณะที่การลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน เช่น การให้การศึกษา อบรม ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรม ถือเป็นการเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับบุคคล ตามแนวทางของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว

2.2.4 ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน ที่สอดคล้องกับรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ได้แก่ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนาโดยใช้เกณฑ์ข้อมูล จปฐ. ของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นผลการแก้ปัญหาความยากจนที่เป็นพื้นฐานที่สุดที่ทุกครัวเรือนควรผ่านเกณฑ์ แต่หากผ่านเกณฑ์ทั้งหมดแล้ว ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าครัวเรือนนั้นไม่มีความยากจนเลยเสียทีเดียว เนื่องจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นเพียงเกณฑ์ขั้นต่ำเท่านั้น ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้เกณฑ์ข้อมูล กชช. 2ค ของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นตัวชี้วัดของความยากจนระดับชุมชนที่สำคัญและเป็นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งเข้าไปแก้ปัญหา ส่วนตัวชี้วัดประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี มีข้อสังเกตว่าอาจเป็นผลการแก้ปัญหาความยากจน ที่ไม่ได้สามารถตอบใจหยาได้ทุกพื้นที่ เนื่องจากค่าครองชีพของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยไม่เท่ากัน การมีเงิน 38,000 บาทต่อคนต่อปี ในบางพื้นที่อาจไม่สามารถทำให้เข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในชีวิตได้ ดังนั้น การพิจารณาผลการแก้ปัญหาความยากจนจึงควรพิจารณาจากหลายตัวชี้วัดไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากที่สุด

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 2) ที่พัฒนาขึ้น และได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ กับทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งสองส่วนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบฯ ดังกล่าว สามารถนำไปแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้

3. การนำรูปแบบฯ (ร่างที่2) ไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่างพบว่า จากการตรวจสอบกิจกรรมและโครงการที่ดำเนินการในชุมชนตัวอย่าง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2562 ตามรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนั้น ทั้ง 3 แนวทาง อันได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน 3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น ส่งผลในทางที่สอดคล้องกับผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่าง ดังนี้

3.1 ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลการประเมินตามข้อมูล กชช. 2ค ดีขึ้นทั้งสองชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านโนไร่ พัฒนาจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล้าหลัง) ในปี พ.ศ. 2560 เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3

(ก้าวหน้า) ในปี พ.ศ. 2562 หรือดีขึ้นถึง 2 อันดับชั้น และ 2) ชุมชนบ้านอ่าวมะขาม พัฒนาจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่าช้า) ในปี พ.ศ. 2560 เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 (ปานกลาง) ในปี พ.ศ. 2562 หรือพัฒนาที่ดีขึ้น 1 อันดับชั้น

3.2 ด้านการมีสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ทั้งสองชุมชนมีข้อมูลครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ. บางด้านในระดับจำนวนที่น้อยมาก โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562

3.3 ด้านการที่ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000 - บาท ต่อคนต่อปี พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ของทั้งสองชุมชน เกินเส้นความยากจนที่ 38,000 - บาทต่อคนต่อปี ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นไปตามรูปแบบฯ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ก็พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงในทั้งสองชุมชน ซึ่งจะได้อภิปรายสาเหตุในส่วนการอภิปรายผลต่อไป

ดังนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นนั้น มีลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

อภิปรายผล

1. รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นวิเคราะห์ได้ว่ามาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลมากต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีทั้งอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชน และแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครัวเรือน จึงอาจกล่าวได้ว่า นโยบายการแก้ปัญหาความยากจนโดยเน้นที่มาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Varun Chotia และ N.V.M. Rao ที่พบว่า มาตรการของรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน (Chotia, V., & Rao, N.V.M., 2017) ขณะเดียวกัน แบบจำลองสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนดังกล่าว ยังสามารถอธิบายได้ว่า การแก้ปัญหาความยากจนเกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ของสังคมที่ซับซ้อนตามแนวคิดของ E Philip Davis และ Miguel Sanchez - Martinez ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนจึงต้องมีมิติการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่หลากหลาย และการพิจารณาเลือกแนวทางการสังเคราะห์ต้องดูทั้งข้อมูลเชิงลึกทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งองค์ประกอบจากวิทยาการสาขาอื่น ๆ ทางสังคมด้วย (Davis, E. P. & Martinez, M. S., 2015) ดังเช่นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่หลากหลาย ทั้งมิติด้านแรงจูงใจของพฤติกรรมบุคคล เศรษฐกิจและการพัฒนาระดับท้องถิ่น/ชุมชน ไปจนถึงมิติด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค อย่างด้านมาตรการของรัฐ การแก้ปัญหาความ

ยากจนของแต่ละชุมชนจึงควรพิจารณาแนวทางที่หลากหลายนี้ไปพร้อมกัน และให้ค่าน้ำหนักที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่สุดสำหรับชุมชนนั้น

ซึ่งหากพิจารณาจากความสัมพันธ์ในระดับมากของตัวแปรสังเกต ควรเน้นการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน ทั้งการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน การส่งเสริมตลาดชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ การพัฒนาระบบบริหารจัดการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ การกำหนดมาตรการให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน และการบูรณาการการช่วยเหลือคนยากจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน/ทำอย่างเป็นระบบ จะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในระดับที่มากขึ้น

2. อภิปรายผลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทุกกลุ่มสนทนา มีความเห็นสอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยืนยันว่า พฤติกรรมบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะด้านทัศนคติในการใช้จ่าย เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนยากจน แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเห็นว่าภาครัฐและท้องถิ่นควรมีโครงการเข้าไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในส่วนการสนับสนุนบุคคลและครอบครัว การพัฒนาชุมชน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และโครงการแก้จนที่สามารถช่วยเหลือคนจนได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณในแง่ มาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน มากที่สุด โดยส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. อภิปรายผลการตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง แม้ว่าผลการพัฒนาชุมชนตัวอย่างทั้งสองชุมชนจะดีขึ้นในด้านอื่น ๆ แต่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเปลี่ยนแปลง ลดลง โดยบ้านอ่าวมะขาม มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 22,539 - บาท (คิดเป็นร้อยละ 31.21) และบ้านโนนไธมี มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 6,167 - บาท (คิดเป็นร้อยละ 6.85) จากการวิเคราะห์พบว่า มีสาเหตุเป็นไปตามสถานะเศรษฐกิจในภาพรวมระดับจังหวัด โดยเฉพาะภาคการเกษตรและการประมง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนทั้งสองแห่ง โดยราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำลง ทั้งยางพารา มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน ส่วนการทำประมงมีข้อจำกัดด้านมาตรการที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ มาตรการห้ามเครื่องมือล่าสัตว์น้ำ เป็นต้น ทำให้รายได้สุทธิของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงต้องลดลงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo - Liberal ที่เน้นมุมมองต่อการแก้ปัญหาความยากจนไปที่เศรษฐกิจมหภาค และเห็นว่าบทบาทของรัฐบาลในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและดูแลสินค้าสาธารณะมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจน (Chotia, V., & Rao, N.V.M., 2017) ดังนั้น ผลการแก้ปัญหาความยากจนบางประการ อาทิ รายได้เฉลี่ยครัวเรือน จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐในการเข้าไปแทรกแซงราคาสินค้า

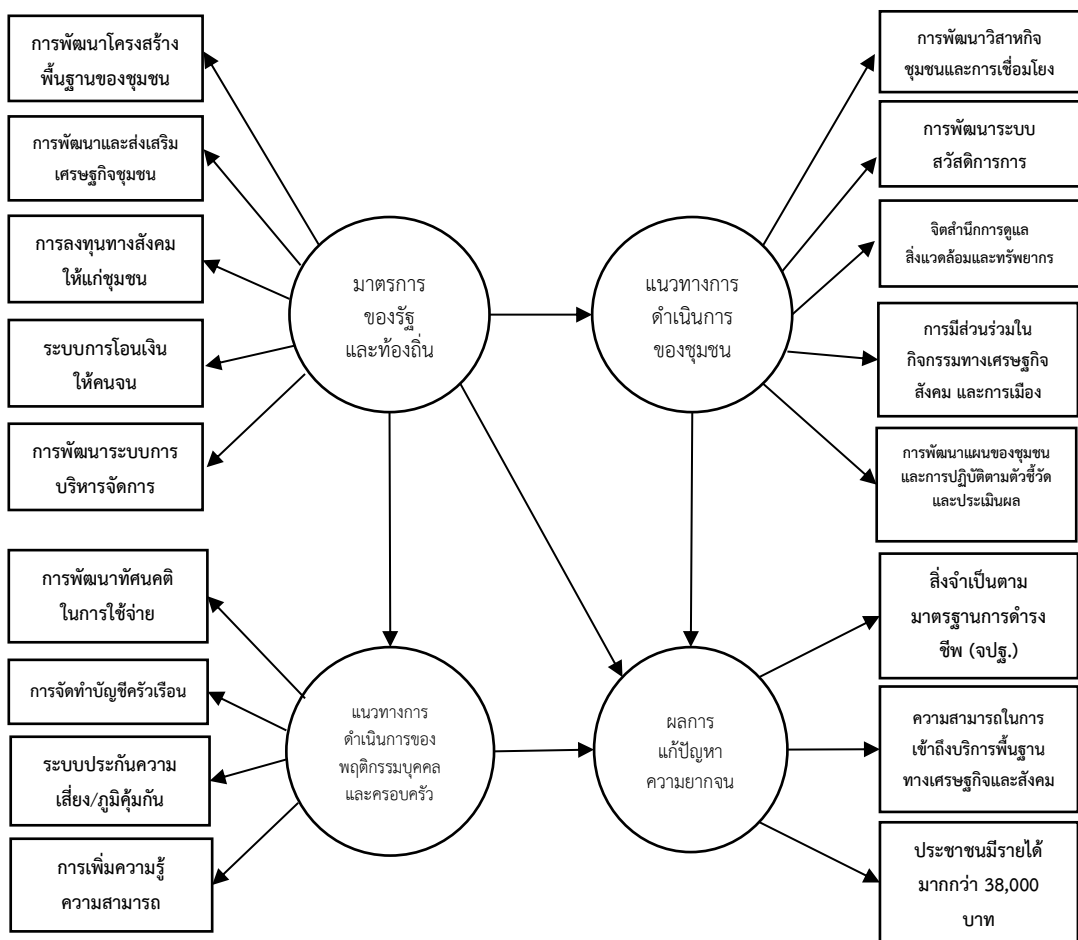

สาธารณะด้วย โดยเฉพาะผลผลิตด้านการเกษตรที่เป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของเกษตรกรรายย่อย เช่น ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น

นอกจากนี้ การที่ชุมชนบ้านในไร่มีผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนเปลี่ยนแปลงในระดับที่ดีกว่าชุมชนบ้านอ่าวมะขาม ยังอาจวิเคราะห์สาเหตุได้ว่าการดำเนินการตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยของทั้งสองชุมชนอาจมีระดับที่แตกต่างกันไป โดยพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลโครงการและกิจกรรม พบว่า ชุมชนบ้านในไร่มีการดำเนินการตามแนวทางของรูปแบบดังกล่าว มากกว่า ชุมชนบ้านอ่าวมะขาม และพบปัญหาอุปสรรคการดำเนินการของชุมชนบ้านอ่าวมะขาม ที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบดังกล่าว ได้แก่ 1) การดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ซึ่งยืนยันแนวคิดกระบวนการสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) ของ Muhammad Yunus ที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน (มุฮัมหมัด ยูนุส และสฤณี อาชวานันทกุล (ผู้แปล), 2555) 2) ขาดการดำเนินการด้านการอบรมส่งเสริมครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมจัดทำบัญชีครัวเรือน อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งยืนยันว่าหากดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) และ 3) ขาดการดำเนินการด้านการพัฒนาด้านอาชีพและการสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งยืนยันว่าแนวทาง Chinese Way ของ สีจิ้นผิง ที่ใช้เป็นแบบอย่างแล้วในประเทศจีน จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ (สีจิ้นผิง, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า 1) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และ 2) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง โดยรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น เป็นองค์ความรู้ใหม่ มีมาตรการของรัฐและท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแก้ปัญหาความยากจน มีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนโดยตรง และส่งผลทางอ้อมต่อแนวทางการดำเนินการของชุมชน และแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว มีลักษณะ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ ในเชิงนโยบาย ควรให้ความสำคัญกับมาตรการของรัฐและท้องถิ่นเป็นหลัก โดยมีการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ ตลอดจนคิดค้นนวัตกรรมในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบ Disrupt ในเชิงปฏิบัติการ ด้านพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ควรเน้นการเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่ครัวเรือนยากจน ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย ด้านการดำเนินการของชุมชน ควรเน้นการพัฒนาแผนชุมชน ทั้งด้านการพัฒนาแผนชุมชนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ปฏิบัติตามตัวชี้วัด และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของบุคคลกับการแก้ปัญหาความยากจน ความสัมพันธ์ระหว่าง

ความเข้มแข็งของชุมชนกับการแก้ปัญหาความยากจน และนวัตกรรมการจัดการภาครัฐในการแก้ปัญหาความยากจน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.). (2562). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2562: จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2562. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด.
- _____. (2562). รายงานหมู่บ้านชนบทไทย จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ปี 2562. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด.
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย: Problem of Poverty in Thailand. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 12-21.
- ไพศาล สรรสวัสดิ์. (2555). แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา ตำบลเขาทองอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(1), 32-39.
- ภัทรา มาน้อย. (2548). ความยากจนในชุมชนบ้านแลง: สาเหตุและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2561 จาก http://www.thaiall.com/research/jim_baan_lang_poor.doc
- มูฮัมหมัด ยูนุส และสฤณี อาชวานันทกุล (ผู้แปล). (2555). สร้างโลกไร้จน: Creating a World Without Poverty. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ. (2543). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย ศึกษากรณี: บ้านรางกร่าง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสาขาสังคมวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยาลัยมหาดไทย. (2550). การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างครบวงจร. ใน รายงานการศึกษาเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ = Action learning หลักสูตรนักปกครองระดับสูง รุ่นที่ 51. วิทยาลัยมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย.
- ศิริณา จิตต์จรัส. (2548). สารบบเรียนการเรียนรู้ชุมชน องค์กรเพื่อแก้ปัญหาความยากจน, โครงการวิจัยการบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกลุ่มอาชีพ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ลานปัญญา, 5(2), 19-22.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2562 จาก

- <http://www.pssgroup.moi.go.th/pdf/Sufficiency%20economy/1%20decade.pdf>
- _____. (2559). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.nesdb.go.th>
- สีจิ้นผิง. (2559). สีจิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ (สำนักพิมพ์มติชน ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Alcock, P. (1997). *Understanding Poverty*. New York: Palgrave.
- Chotia, V. & Rao, N. V. M. (2017). An empirical investigation of the link between infrastructure development and poverty reduction: The case of India. *International Journal of Social Economics*, 44(12), 1906-1918.
- Davis, E P. & Martinez, M. S. (2015). Economic theories of poverty. Retrieved February 13, 2019, from <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Y0MMjv1gg6KJ:https://www.jrf.org.uk/report/economictheoriespoverty+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th>
- Dwyer, R. J. (2007). Alleviation poverty: how do we know the scope of the problem and when we have solved it. *Management Decision*, 45(8), 1344-1358.
- Holman R. & Holman B. (1978). *Poverty: Explanations of Social Deprivation*. New York: Martin's Press.
- Spicker P. (1993). *Poverty and social security: concepts and principles*. Retrieved February 2, 2019, from <https://rgu-repository.worktribe.com/output/248362/poverty-and-social-security-concepts-and-principles>

การพัฒนาแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา
วิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัดปทุมธานี*

DEVELOPMENT OF 2S MODEL TEACHING PATTERN FOR SOLVING
THE PROBLEMS OF HIGH SCHOOL MATHEMATICS AT
THE BEGINNING OF PATHUMTHANI PROVINCIAL
EDUCATION OFFICE

สิทธิพร สุดพรหม

Sittiporn Sudphom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: sittiporn.edu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี 2) พัฒนาแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี และ 3) รับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง, แบบสอบถามปัญหาและความต้องการด้วยเทคนิคเดลฟาย, แบบประเมินตรวจสอบความเหมาะสม และแบบประเมินรับรองคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนเห็นว่านักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด จะหลุดไปเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งไม่ได้ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อไม่มีความรอบคอบในการคิดคำนวณ ก็มักจะคิดคำตอบของโจทย์ปัญหาผิดเสมอ ทั้งนี้ในส่วน of นักเรียนมีความประสงค์ให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ดำเนินการสอนวิเคราะห์แก้โจทย์

* Received 18 April 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ ซึ่งผลการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการรับรองคุณภาพอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การสอน 2S Model, การแก้โจทย์ปัญหา, วิชาคณิตศาสตร์

Abstract

The objective of this article is to 1) study the basic information of the development of the 2S Model teaching model for use in solving mathematical problems. Lower secondary school level 2) Develop the 2S Model teaching model for use in solving mathematical problems. Lower secondary school level And 3) certifying the quality of the 2S Model teaching model for use in solving mathematical problems. Lower secondary school level Under the Pathumthani Provincial Education Office This research is research and development. The sample consisted of 30 mathematics teachers at lower secondary school level and 120 lower secondary school students. The tools used in this study were structured interview, questionnaire and needs with Delphi technique, Assessment Check for Suitability And the quality assurance evaluation form By collecting data from interviews and answering questionnaires from sample groups. The results of the research showed that In mathematics and teaching Teachers agree that students need to have knowledge and understanding in all matters. In which all the subjects are related Will not be able to drop to any content For problems that arise is to solve mathematical problems. When there is no thoughtful calculation Tend to think the answer to the problem always wrong In which the students wish the mathematics teachers to conduct special analysis. Problem solving in mathematics In which the evaluation of the suitability is at a high level And the quality assurance results are at a high level

Keywords: Model Development, 2s Model Teaching, Problem Solving, Mathematics

บทนำ

การจัดการศึกษาของชาติจะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียน อันเป็นผลที่เกิดจากการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาจนถึงการอุดมศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษามีอิสระในการกำหนดแนวคิด ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษา ให้เป็นอัตลักษณ์และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และตามความถนัดของผู้เรียน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการ

สนับสนุน กำกับ ติดตาม ประเมินและ พัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (accountability) มีระบบ การบริหารจัดการทั้งด้านผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากร หลักสูตรการเรียนการสอน สื่อ เทคโนโลยี ดิจิทัล ทรัพยากร สิ่งสนับสนุนการศึกษา และการประเมิน ตลอดจนระบบและกลไกการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ที่เหมาะสมตามแต่ละระดับและประเภท การศึกษา และ ผลลัพธ์สะสมที่ครอบคลุมระดับและประเภทการศึกษาที่ต่อเนื่องกัน นอกจากนี้ สถาบันผลิตและพัฒนาครู ในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการเตรียมความพร้อมครู ก่อนประจำการ และส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับการจัดการ เรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของ การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิด สร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนิน ชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (กรมวิชาการ, 2545) ได้ให้ความเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็น ศาสตร์แห่งการคิดและเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของสมองในด้านทักษะและ กระบวนการคิดซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะและกระบวนการคิดในการสร้างความคิดรวบยอด และหลักการทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผล การพิสูจน์ การคิดคำนวณและการแก้ปัญหา การสื่อสารความหมาย การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการ เรียนรู้ของสาขาวิชาอื่นหรือใช้เป็นเทคนิคในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหานั้นยังคงประสบปัญหา ในด้านความเข้าใจ กล่าวคือนักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้เฉพาะโจทย์ปัญหาที่คุ้นเคย ที่ใช้การ ดำเนินการเพียงขั้นตอนเดียวในการแก้ปัญหา เมื่อเจอโจทย์ปัญหาที่ยากและซับซ้อนหรือต้อง วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของโจทย์เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีหาคำตอบ นักเรียนไม่สามารถทำได้ บางครั้งอ่านโจทย์ปัญหาแล้วไม่ทราบว่าหาคำตอบของปัญหาได้อย่างไร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะการแก้โจทย์ปัญหาเป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนเรียนมาไปใช้ วิเคราะห์หาคำตอบของปัญหา (จรัญ กองศรีกุลดิลก, 2552) โดยนักเรียนมีกระบวนการและ ความสามารถของสมองมีประสิทธิภาพแตกต่างกัน การฝึกการแก้โจทย์ปัญหานั้นนับว่าเป็น ขั้นตอนที่สำคัญมาก การสอนให้นักเรียนรู้จักใช้กลวิธีในการแก้โจทย์ปัญหา เป็นแนวทางให้ สามารถพัฒนากลวิธีเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตจริงได้ และเรื่องนี้นักเรียนมีปัญหาในการเรียนมาก ก็คือ โจทย์ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหา

เพื่อให้ได้คำตอบตามที่โจทย์ต้องการได้ (ปาจริย เยาดำ, 2552) ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมวิธีหนึ่งคือ วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD : Student Teams - Achievement Divisions) สามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิผลยิ่งกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนานักเรียนในด้านการแก้ปัญหา การกำหนดเป้า หมายในการเรียนรู้ การคิดแบบหลากหลาย การปฏิบัติการกิจที่ซับซ้อน การเน้นคุณธรรมจริยธรรม การเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน ทักษะทางสังคม การสร้างวินัยความรับผิดชอบร่วมกัน และความร่วมมือภายในกลุ่ม (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2552)

นอกจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ เอสทีเอดี (STAD : Student Teams-Achievement Divisions) แล้วรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นมาก ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิดให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาเป็นโดยสามารถเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาเข้าด้วยกัน ทำให้นักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ กลวิธีการแก้ปัญหาแบบ เอสทีเออาร์ (STAR strategy steps) เป็นกลวิธีที่แมคซินีและฮูส (Maccini, P. and C. A. Hughes, 2000) ได้พัฒนาขึ้นได้กล่าวถึงกลวิธี เอสทีเออาร์ (STAR) นี้ว่าเป็นกลวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจำขั้นตอนโดยจำตัวอักษรตัวแรกของชื่อลำดับขั้นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งมี 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาโจทย์ปัญหา (Search the word problem : S) ขั้นที่ 2 การแปลงโจทย์ (Translate the problem: T) ขั้นที่ 3 หาคำตอบของโจทย์ปัญหา (Answer the problem: A) และขั้นที่ 4 ทบทวนคำตอบ (Review the solution: R) แมคซินี (Maccini) อธิบายว่าขั้นตอนของกลวิธีแบบ เอสทีเออาร์ (STAR) จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อยเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์เพื่อหาคำตอบได้ และผู้สอนสามารถอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ของกลวิธีแบบ เอสทีเออาร์ (STAR) เป็นขั้นตอนย่อยๆ ได้ เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถทบทวนการแก้โจทย์ปัญหาได้ทุกขั้นตอน และช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำขั้นตอนในการโจทย์แก้ปัญหาได้ การให้นักเรียนฝึกคิดแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์นั้น ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริมลำดับขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน เพราะลำดับขั้นตอนในการคิด

แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์นั้นมีลักษณะคล้ายกับขั้นตอนการแก้ปัญหาทั่วไป จึงทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกฝนไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้ แต่การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ผ่านมายังคงประสบปัญหาพบว่านักเรียนไม่สามารถแปลข้อความที่เป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ สามารถแก้ปัญหาได้เฉพาะโจทย์ปัญหาที่คุ้นเคย นักเรียนอ่านโจทย์แล้วไม่เข้าใจเนื่องจากขาดความสามารถในการอ่าน (ปาจริย์ เยาดำ, 2552)

ดังนั้น การสอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยการใช้กลวิธี เอสทีเออาร์ (STAR) เป็นกลวิธีการสอนอีกแบบหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการหาคำตอบได้ดีขึ้น ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ โดย ได้ศึกษาผลของการใช้กลวิธีเอสทีเออาร์ (STAR) ในการแก้โจทย์ปัญหาพีชคณิตขั้นต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่บกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีต่อการแสดงความหมายและคำตอบของการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ บวก ลบ คูณ และหารจำนวนเต็ม ผลปรากฏว่าทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนั้นยังส่งผลกับการแก้โจทย์ปัญหาที่ ไม่ใกล้เคียงกับของเดิมอีกด้วย และในปีเดียวกันนี้ (Maccini, P. and C. A. Hughes, 2000)

ในปัจจุบันคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O - Net ปีการศึกษา 2560 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศเพียงร้อยละ 26.30 และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้คะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศเพียงร้อยละ 24.53 ซึ่งถ้ามองในภาพรวมในระดับจังหวัด พบว่าในจังหวัดปทุมธานี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-Net ปีการศึกษา 2560 ในระดับชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 27.94 และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 26.39 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิธีการใช้เทคนิค เอสทีเอดี (STAD) และกลวิธี เอสทีเออาร์ (STAR) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีด้วยกันทั้งสองวิธี จะต่างกันก็ตรงที่วิธีการจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) จะจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีการทดสอบย่อยและมีการให้รางวัล ส่วนกลวิธี เอสทีเออาร์ (STAR) เป็นกลวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจำขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา แต่การจัดการเรียนรู้ทั้งสองวิธีน่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ด้วย (ปาจริย์ เยาดำ, 2552) นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จากการรวบรวมข้อมูลในข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบ 2S Model มาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบ 2S Model มาแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้

ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกระดับชั้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อรับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของงานวิจัยในครั้งนี้
 - 1.1 ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนของการวิจัย จำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 30 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โรงเรียนละ 8 คน จำนวน 15 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 120 คน โดยได้จากการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Taro Yamane, 1973)

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างน้อย 4 ปี โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักสูตรการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมีผลงานวิชาการเกี่ยวกับการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญได้จากการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยมีคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 17 ท่าน และกลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่

เป็นบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญได้จากการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 15 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญได้จากการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยมีคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับความต้องการแนวทางการพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบสอบถามปัญหาและความต้องการแนวทางการพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยเทคนิคเดลฟาย แบบประเมินตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแบบประเมินรับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมาตรฐานการประเมิน joint committee on Standards for educational ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standards), มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards), มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี พบว่า ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด จะหลุดไปเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งไม่ได้ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อไม่มีความรอบคอบในการคิดคำนวณ ก็มักจะคิดคำตอบของโจทย์ปัญหาผิดเสมอ ผลการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนมีความประสงค์ให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ดำเนินการสอนวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ โดยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่ารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชา

คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะส่งผลให้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้

ผลการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการและแนวคิดของรูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลของรูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.69) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้รูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.79)

ผลการรับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี พบว่าผลการประเมินคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมิน joint committee on Standards for educational ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 2 ข้อ และระดับมากจำนวน 2 ข้อ โดยมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มาตรฐานด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.82$, S.D.=0.54) รองลงมาคือ มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.72) และมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.69)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) และ การสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผลการสัมภาษณ์พบว่า ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด จะหลุดไปเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งไม่ได้ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อไม่มีความรอบคอบในการคิดคำนวณ ก็มักจะคิดคำตอบของโจทย์ปัญหาผิดเสมอ โดยนักเรียนมีความประสงค์ให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ดำเนินการสอนวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ

ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่ารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะส่งผลให้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนา รูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ (นาย ก (นามสมมุติ), 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักกัญญา เจริญเกียรติบวร ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 หลังการทดลองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นักกัญญา เจริญเกียรติบวร, 2550)

ผลการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการและแนวคิดของรูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลของรูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้รูปแบบ 2S Model สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหามาตามสถานการณ์ต่าง ๆ และให้ร่วมทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนที่สามารถแก้ปัญหได้แล้ว และร่วมกันวางแผนในการแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพรณ ธัญญา ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮ - สโคป สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่3 โรงเรียนเบญจมราชูทิศในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์วิชาวิทยาศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน โดยคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นในด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหาสำหรับผู้เรียน ด้านสื่อ และด้านการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นภาพรณ ธัญญา, 2552)

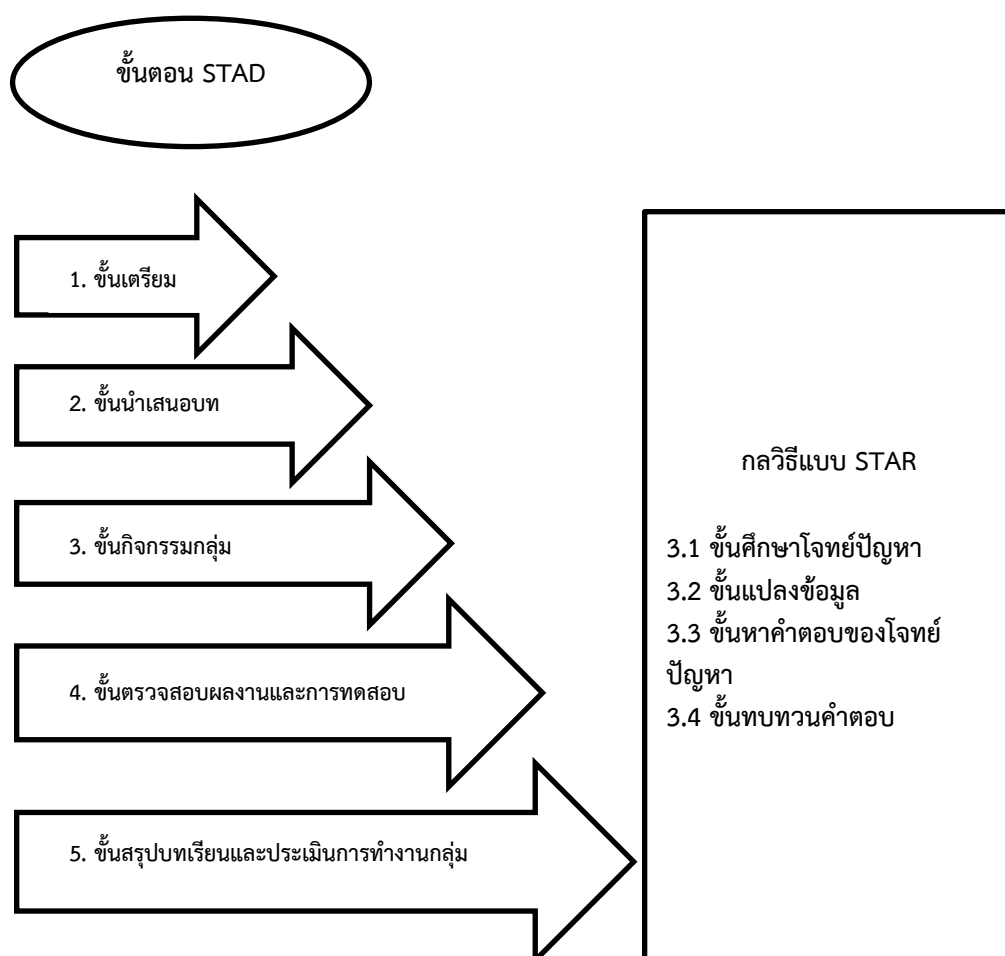
ผลการรับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการประเมินคุณภาพความสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมิน Joint Committee on Standards for Educational ทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิสร ศิริ ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการสำหรับ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า 1) หลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก มีความสอดคล้องกับทักษะที่เด็กในศตวรรษที่ 21 และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินอยู่ในระดับดี และ 3) ทักษะกระบวนการทำงานหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก (อดิสร ศิริ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ รูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะประกอบด้วย ขั้นตอนหลักจำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด จะหลุดไปเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งไม่ได้ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อไม่มีความรอบคอบในการคิดคำนวณ ก็มักจะคิดคำตอบของโจทย์ปัญหาผิดเสมอ สำหรับนักเรียนมีความประสงค์ให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ดำเนินการสอนวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ โดยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่ารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะส่งผลให้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกระดับชั้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผลการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการรับรองคุณภาพรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผลการประเมินคุณภาพความสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมิน Joint Committee on Standards for Educational ทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาในตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เช่น ความสามารถในการให้เหตุผลความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จริญ กองศรีกุลติก. (2552). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้แบบฝึกกิจกรรมการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่เน้นการวางแผนการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบางกุฎทอง จังหวัดปทุมธานี. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- นภาพรณัฏฐ์ ธัญญา. (2552). การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดโฮ - สโคป สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเบญจมราชูทิศในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นฤกัญญา เจริญเกียรติบรร. (2550). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาย ก (นามสมมุติ). (27 เมษายน 2562). การพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา วิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. (สิทธิพร สุดพรหม, ผู้สัมภาษณ์)
- ปาจริย เยาดำ. (2552). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการใช้กลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2552). การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มร่วมมือกันเรียน (Cooperative earning). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อดิศร ศิริ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- Maccini, P. and Hughes C. A. (2000). Effects of a problem solving strategy on the introductory algebra performance of secondary students with learning disabilities. New York: Learning Disabilities Research & Practice.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row Publications.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการ
ของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการ
ภาค 4*

SCHOOL ADMINISTRATORS' COMPETENCIES AFFECTING TO
ACADEMIC PERFORMANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN
AREAS OF RESPONSIBILITY UNDER REGIONAL EDUCATION OFFICE
NO. 4

นิษฐวดี จิโรจน์ภิญโญ

Nitwadee Jirarotepinyo

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: nid_2009su@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 2) งานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 หน่วยวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 จำนวน 1,780 แห่ง โดยการเปิดตารางเครชี มอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 1,902 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการศึกษา และด้านการบริหารด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) งานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา และด้านวิชาการที่ให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หรือหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3) สมรรถนะ

* Received 18 April 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ได้แก่ 3.1 ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา 3.2 ด้านการวางแผนการศึกษา 3.3 ด้านการบริหารด้านวิชาการ และ 3.4 ด้านการบริหารกิจการนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร, งานวิชาการของสถานศึกษา, สำนักงานศึกษาธิการภาค 4

Abstract

The objectives of this article were to study 1) the school administrators' competencies in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4, 2) the academic performance of the educational institutions in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4, and 3) the school administrators' competencies affecting to the academic performance of the educational institutions in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4. The data analysis unit was 1,780 educational institutions in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4. The sample size was 317 educational institutions based on the Krejcie and Morgan's sample size determination table. There were 6 informants from each school, for a total of 1,902 informants. The research instrument used questionnaire. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and multiple regression analysis. The research results revealed that: 1) As regards the school administrators' competencies in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4 were overall at a high level. When considering in each aspect, the morality and ethics of school administrators were at the highest average scores, followed by the educational planning, and academic administration was at the lowest average scores. 2) As regards the academic performance of the educational institutions in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4 were overall at a high level. When considering in each aspect, the learning process was at the highest average scores, followed by the school curriculum, and academic was served to individuals, families, organizations, or other sectors was at the lowest average scores. 3) As regards the school administrators' competencies affecting to the academic performance of the educational institutions in areas of responsibility under Regional Education Office No. 4 consisted of 4 variables as

follows: 3.1 principles and the educational administration process, 3.2 educational planning, 3.3 academic administration, and 3.4 the student affairs administration with a statistical significance of .01 level.

Keywords: School Administrators' Competencies, Academic Performance Of The Educational Institutions, Regional Education Office No. 4

บทนำ

การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาคน และกระบวนการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยระบบการประกันคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนด จุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา คุณภาพของการศึกษานั้น แม้ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยจะได้ ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการปรับปรุงโครงสร้างทางการบริหาร การปฏิรูปหลักสูตร การศึกษาหรือสาระการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรระดับอื่น การปฏิรูปครู โดยเฉพาะหลายปีที่ผ่านมา การพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นไปที่การสร้างคุณภาพของผู้นำ สถานศึกษา เพื่อนำพาองค์กรสถานศึกษาไปสู่คุณภาพอย่างขนานใหญ่ และในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นด้านที่สำคัญที่สุดและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ คือ คุณภาพ ของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง คุณภาพของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของ บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ระบบการบริหาร จัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน รวมไปถึงระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยที่ความเอาใจใส่ของ พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนนั้น เชื่อว่าน่าจะส่งผลโดยอ้อมต่อระบบการบริหารและระบบการ จัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ การศึกษา, 2557)

การศึกษาเป็นกระบวนการผลิตกำลังคน เป็นการศึกษาในระดับพื้นฐานที่ก่อให้เกิด สมรรถภาพในตัวบุคคลที่ส่งผลถึงคุณภาพของคนไทย จำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารที่ดี สามารถ นำไปสู่คุณภาพในการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในความเป็นมาตรฐานในการ จัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องออกแบบกระบวนการการทำงานในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับปรัชญา ความเชื่อ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา ใช้ความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการบริหารจัดการ รู้จักใช้เทคนิคการบริหารที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างหลากหลายตรงกับสภาพการณ์ เจือจาง ตลอดจนสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่น ความเชื่อถือ และความไว้วางใจในประสิทธิภาพ ของการทำงานของหน่วยงานในสังกัด เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา

ต่อไป นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 20 ปี ของความพยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าหลายเรื่องประสบความสำเร็จ เช่น การปรับโครงสร้างหน่วยงาน ให้มีเอกภาพ ยิ่งขึ้น ตัวอย่างได้แก่ การรวมทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เข้าเป็นกระทรวงเดียวกัน มีการจัดระบบบริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างบูรณาการและประสานเชื่อมโยงกัน โดยยึดเขตพื้นที่เป็นศูนย์กลาง มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพนอกและรับรองมาตรฐานสถาบันการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา การนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ เพื่อความเป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุงและต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ที่พบว่าขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิดวิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง คุณธรรมจริยธรรมในด้านครู คณาจารย์ พบว่า มีปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดีและใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ในด้านการบริหารจัดการ พบว่ายังไม่มีมีการกระจายอำนาจการบริหาร จัดการทั้งสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเป้าหมาย รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพ นักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยปัจจุบันงานวิชาการได้เจริญรุดหน้าไปมากอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดสภาพความเหลื่อมล้ำกันมากที่สุด จนเกิดวิกฤตทางด้าน วิชาการระหว่างสถานศึกษาในเมืองชนบท และวิกฤตอย่างรุนแรงกับสถานศึกษาในเมืองใหญ่และเมืองหลวง ดังนั้นหากงานวิชาการในด้านนั้นอ่อนแอ ด้อยคุณภาพ ก็จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในเรื่องนั้นให้บกพร่องตามไปด้วย หมายความว่ารวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งอาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้ 1) ดำเนินการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญา และ 3) วิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น และ 3) สนับสนุนและช่วยเหลือให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น การจัดองค์กร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สำนักงานศึกษาธิการภาค 4 เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 11/2559 เรื่อง การบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาค เป็น หน่วยงานที่ปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการศึกษาในระดับภาคและจังหวัด โดยอำนวยการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาแบบร่วมมือและบูรณาการกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์และบทบาทการพัฒนาภาคต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ ตามศักยภาพและโอกาสของบุคคลและชุมชน จึงได้ดำเนินการจัดทำทิศทางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาภาค 4 ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 (ร่าง) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และยุทธศาสตร์ประเทศ (อนาคตประเทศไทย 2020) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) นโยบายรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วง พ.ศ. 2560 - 2564 โดยมุ่งเน้นพัฒนาหน่วยงานผลิตกำลังคนให้มี ศักยภาพและมีมาตรฐาน (สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 4, 2562)

สถาบันการศึกษามีหลักสูตรที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐเพื่อสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพทางด้านเทคนิค อุตสาหกรรมเชิงบูรณาการกับการทำงาน หลักสูตรการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ เช่น บริบทของภาคเหนือ/ภาคกลาง/ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/ภาคใต้ ท้องถิ่นควรมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นการกำหนดอนาคตของกำลังคนตั้งแต่แรกเริ่ม ในการเข้าสู่กระบวนการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมุ่งเน้นให้กำลังคนมีความใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา รู้วิธีหาความรู้ (Know how) จากระบบสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันระบบ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

ได้เข้ามามีบทบาทในเกือบทุกด้าน ยุทธศาสตร์ในอนาคตแนวโน้มทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสารจะอยู่บนบริการที่เราใช้หรือเช่าใช้ระบบคอมพิวเตอร์หรือทรัพยากรด้านคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการ โดยครอบคลุมทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการประมวลผล การจัดเก็บข้อมูล และระบบออนไลน์ต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต (Cloud Computing) การทำธุรกรรมการเงิน การบัญชี ระบบฐานข้อมูล (Database) จะอยู่บนระบบจัดเก็บข้อมูลในระบบออนไลน์ (Cloud) ซึ่งส่งผลทำให้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2560 - 2564) คอมพิวเตอร์ มือถือ มีขนาดเล็กลง เพราะไม่ต้องมีโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันอยู่ในตัวเครื่องอีก เพียงสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Internet) ได้ มีโปรแกรมที่เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่ผู้ใช้สามารถใช้งานสื่อสารผ่านหน้าเว็บเพจ (Browser) เข้าสู่โลกอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถทำงานเกือบทุกอย่างได้แล้ว แนวโน้มทำให้คนที่ศึกษาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) จะตกงานถ้าไม่มีความรู้ลึกซึ้งถึงขั้นการวิจัยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงควรมีหลายรูปแบบ แต่มีการวัดผลแบบสากลมุ่งเน้นระบบการประเมินผลการศึกษาที่จริงจังและเข้มงวด ในส่วนของเด็กไทยต้องได้รับการพัฒนาให้ทัดเทียมกับเด็กในประเทศกลุ่มอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม เป็นต้น เด็กไทยต้องมีความฉลาดเป็นนักคิด นักวิทยาศาสตร์ มีความรู้ความสามารถสื่อสารภาษาได้ไม่น้อยกว่า 3 ภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและภาษากลุ่มอาเซียน รวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศในประชาคมอาเซียนมีความรอบรู้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ก้าวทันเทคโนโลยี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรักชาติ ในด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูต้องเป็นตัวแทนหรือแม่พิมพ์ที่ดีของสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเป็นคนดี มีคุณธรรม รักในอาชีพ รวมทั้งควรมีกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่ครูเป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารและงานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 4
2. เพื่อศึกษางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 จำนวน 1,780 แห่ง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงาน ศึกษาธิการภาค 4 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากร การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางประมาณการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 แห่ง และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดตามสัดส่วนรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดกาญจนบุรี 91 แห่ง จังหวัดนครปฐม 64 แห่ง จังหวัดราชบุรี 75 แห่ง และจังหวัดสุพรรณบุรี 87 แห่ง ในแต่ละสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกำหนดผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 2 คน และครูผู้สอน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 1,902 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง เพศ อายุ ระดับ การศึกษาตำแหน่งหน้าที่ ประสพการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (Forces choice) ตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นแบบจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ ของไลเคิร์ต (Likert, S, 1961) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำการวิจัยไปยังสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยเดินทางไปส่งแบบสอบถามด้วยตนเองในสถานศึกษาใกล้เคียง หรือส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน เมื่อได้รับแบบสอบถามทั้งหมดคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน แล้วรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาจัดระเบียบข้อมูล จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (%)

- 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารหรืองานวิชาการของสถานศึกษา โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารหรืองานวิชาการของสถานศึกษา โดยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product – moment correlation coefficient)

2.4 การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regressions Analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.24$) รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการศึกษา ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.28$) และด้านการบริหารด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.24$)

2. งานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 12 ด้าน โดย ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.28$) รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.32$) และด้านวิชาการที่ให้แก่บุคคลรอบครัว องค์กร หรือหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.93$, $SD = 0.38$)

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ได้แก่ ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ และด้านการบริหารกิจการนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายได้ ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการศึกษา และด้านการบริหารด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ เนื่องจากการคัดเลือกผู้บริหารมาปฏิบัติหน้าที่มีขั้นตอนที่คัดสรรให้ได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติหน้าที่ ย่อมทำให้โดยภาพรวมสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยคุณสมบัติแรกๆ ที่ควรมีคือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นผู้ที่มีการวางแผนการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้สมรรถนะของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิเทพ ช่อปทุมศิริกุล ได้วิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีสมรรถนะผู้บริหาร ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 อยู่ในระดับมาก (สุทธิเทพ ช่อปทุมศิริกุล, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล พันธุ์ตัน ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก (นฤมล พันธุ์ตัน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล สุทธาวาส ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการนิเทศงานวิชาการ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าหมวดวิชา มีความเห็นว่า สามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน (กมล สุทธาวาส, 2556)

2. งานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 12 ด้าน โดยด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา และด้านวิชาการที่ให้แกบุคคล ครอบครัว องค์กร หรือหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ เนื่องจากงานวิชาการของสถานศึกษามุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งมีหลักสูตรที่เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้งานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกมล สุทธาวาส ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน (กมล สุทธาวาส, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของอินทร วุฒิชัย ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากต่อการบริหารงานวิชาการ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน (อินทร วุฒิชัย, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเลหล่า ตรีเอกานุกุล ได้วิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านงาน การเรียนการสอน งานการวัดผลประเมินผล งานการจัดกิจกรรม และงานทะเบียน เหมาะสม กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่พบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนที่จะเข้ามาดูแล ให้การสนับสนุนในทุกด้านยังมีน้อย ทำให้การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน แนวทางการพัฒนางานวิชาการ พบว่าด้านการเรียนการสอน ควรมีการ พัฒนาหลักสูตรเดิม และมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยให้ตัวแทน จากชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ครูควร จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ด้านการวัดผลประเมินผล ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การประเมินผลให้เป็นไป ตามสภาพจริง โดยมีการอบรม สัมมนา นิเทศครูให้เข้าใจและเห็นความสำคัญมากขึ้น พร้อมทั้ง มีการรายงานผลให้ผู้ปกครองนักเรียนรับทราบอยู่เสมอ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนควรจัด กิจกรรมอย่างหลากหลาย เน้นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เป็นกิจกรรมที่ ร่วมกับชุมชนเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ด้านงานทะเบียน ผู้บริหารควรให้ ความสนใจใน การจัดบุคลากรผู้รับผิดชอบ เนื่องจากเป็นงานที่ละเอียดในการดูแลด้านเอกสาร และ ให้บริการ แก่ผู้มาติดต่อซึ่งต้องให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการเป็นทางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ อันดีกับชุมชนได้ (เล่ห์หล้า ตรีเอกานุกูล, 2555)

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่ รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ได้แก่ ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ด้านการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ และด้านการบริหารกิจการนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยทักษะการ บริหารหลายทักษะ โดยหลักการและกระบวนการการบริหารการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหลักการและแนวทางในการดำเนินการบริหารงานวิชาการ ซึ่งต้องมีการวางแผน การศึกษาที่ครอบคลุมและรอบด้าน โดยมุ่งพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการ และการบริหาร กิจการนักเรียนเป็นหลัก จึงทำให้สมรรถนะของผู้บริหาร ด้านหลักและกระบวนการบริหาร การศึกษา ด้านการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ และด้านการบริหารกิจการ นักเรียน ส่งผลต่องานวิชาการของสถานศึกษา ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตน ตังศิริชัยพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของสมรรถนะผู้บริหาร โรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ด้วยค่าอิทธิพลทางตรงคือ ทักษะปฏิบัติการ ของผู้บริหารโรงเรียน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และคุณลักษณะของ ผู้บริหารโรงเรียน ตามลำดับ (รัตน ตังศิริชัยพงษ์, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒนา

เส็งเรียบ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับ ปัจจัยที่ส่งผลและประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่ส่งผลกับประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดงานการ ประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการ ดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าโดยภาพรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการทุกปัจจัย (พัฒนา เส็งเรียบ, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และงาน วิชาการของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่วนสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการ ของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ได้แก่ ด้านหลักและ กระบวนการบริหารการศึกษา ด้านการวางแผนการศึกษา ด้านการบริหารด้านวิชาการ และ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารควรมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยกับ หน่วยงานภายนอกสถานศึกษา ควรสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเข้ามาปฏิบัติงาน และควร จัดสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใน การบริหารงานวิชาการ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษางานวิชาการ ของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 4 ในเชิงลึก และควรศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุทธาวาส. (2556). รูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

- นฤมล พันธุ์ตัน. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน. ใน ดุษฎีศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัฒนา เส็งเรียบ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา .มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์. (2553). อิทธิพลของสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เลหล่า ตรีเอกานุกูล. (2555). แนวทางการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอมะขาม จังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2557). การประกันคุณภาพการศึกษา ระบบการบริหารงานคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: องค์การมหาชน.
- สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 4. (2562). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา (พ.ศ. 2562 - 2565) ภาค 4. ราชบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุทธิเทพ ช่อปทุมศิริกุล. (2560). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานวิชาชีพของครูสภา ใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อินทร วุฒิไชย. (2556). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 8. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, S. (1961). New patterns of management. New York:: McGraw-Hill.

การบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

RISK MANAGEMENT OF HOMESTAY IN
PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

ธาริดา สกุลรัตน์

Tharida Sakulrat

ธารณี นวสนธิ์

Tharane Nawatnatee

เบญจพร เชื้อผึ้ง

Benjaporn Chuapung

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: tharida.tan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) 2) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือเจ้าของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง การวิจัยเชิงปริมาณ คือนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน ทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มและแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 35-44 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีอาชีวะลูกจ้าง จำนวนวันมาเที่ยว 2-3 วัน ประเมินความเสี่ยงของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ภาพรวมการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยว พบว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งได้นำผลไปประชุมกลุ่มโดยกลุ่มผู้ประกอบการ มีแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ 2) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 3) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะเครียดและ

* Received 18 April 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

สุขภาพจิต 4) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ และ 5) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การจัดการความเสี่ยง, การจัดการโฮมสเตย์

Abstract

This research focuses on the management of local experience accommodations (Homestay). The objectives of this research are to study the local homestay management, tourists' opinions on risk management, and guidelines for risk management for the accommodation. The samples in a qualitative study are 30 homestay owners using a random sampling method. 400 tourists from the convenient sampling method are used in a quantitative study. Semi-structured interview, group discussion, and questionnaires are used to collect data. According to the analysis of 400 Thai tourists, most of them are bachelor's degree female employee age of 35 to 44 years old. The results suggested that assessment of overall risk management on tourism is of a high level which leads to the group discussion. The homestay entrepreneurs in Phra Nakhon Sri Ayutthaya presented guidelines for risk management in 5 aspects; 1) illnesses and diseases, 2) life and personal belongings, 3) stress and mental condition, 4) Accident and 5) environment.

Keywords: Management, Risk Management, Homestay Accommodation Management

บทนำ

การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอัตราการเติบโตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความได้เปรียบในด้านประวัติศาสตร์ ตำแหน่งที่ตั้งมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ การเดินทางที่มีความสะดวกสบาย แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ยังคงได้รับความนิยม เช่น วัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิงวรวิหาร วิหารพระมงคลบพิตร นอกจากนี้การที่ภาครัฐ และเอกชนยังร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวหลายกิจกรรม เช่นการจัดงานประเพณีสงกรานต์กรุงเก่า งานลอยกระทงตามประเพณีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร การจัดงานอยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นต้น จึงส่งผลดีในการท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2560) จากการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้ธุรกิจที่พักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการขยายตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความสนใจการค้างแรมรูปแบบใหม่ ๆ

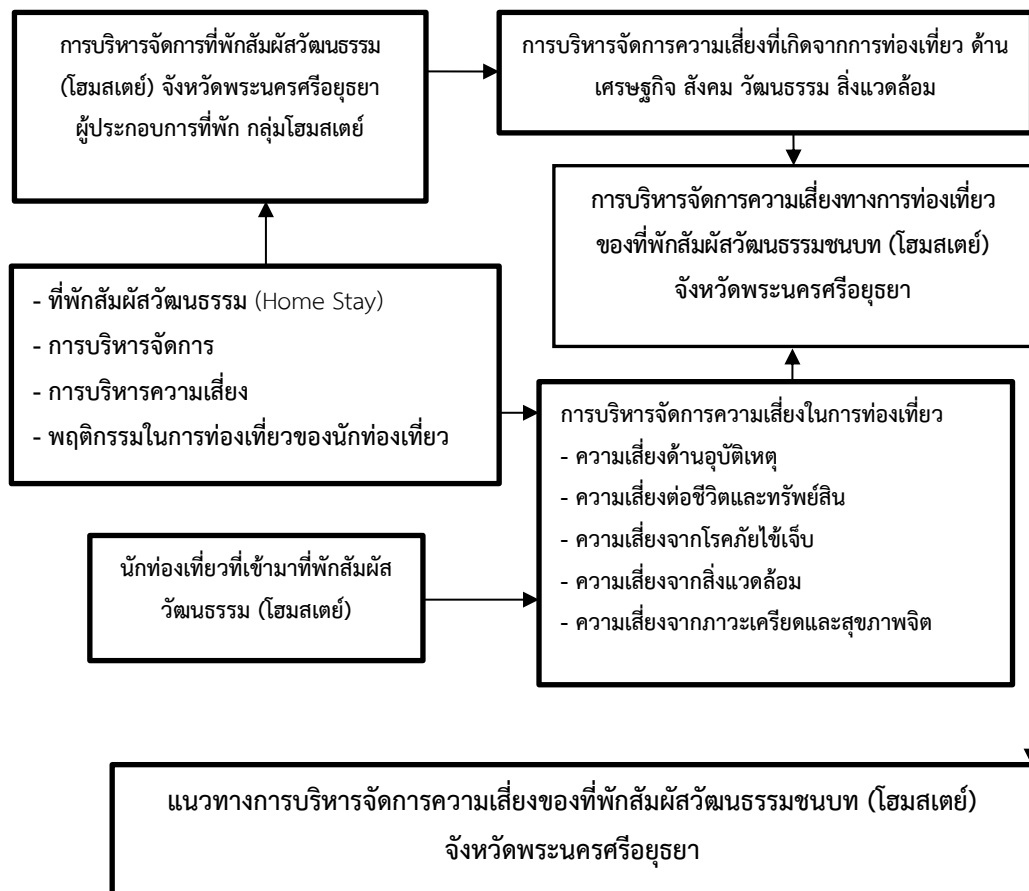
การเลือกพักแบบที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ปัจจุบันเป็นที่นิยมเนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การพักแบบโฮมสเตย์เป็นการแบ่งพื้นที่ของบ้านพักอาศัยและอาหารเพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยวเสมือนเป็นสมาชิกหรือญาติ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนทั่วทั้งชุมชน (กรมการท่องเที่ยว, 2560) การที่จะทำให้การจัดการท่องเที่ยว เป็นไปอย่างยั่งยืนนั้น ควรส่งเสริมให้ภาคชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการจัดการท่องเที่ยว ตามลักษณะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้แก่ 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง หมายถึงความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นทรัพยากรหลัก รวมถึงสามารถมอบประสบการณ์นั้นหนาแน่นที่ดีแก่นักท่องเที่ยวด้วย 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เปิดประสบการณ์นั้นหนาแน่นและเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล คือความสมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวของคนในชุมชนและขีดความสามารถของทรัพยากร (ธีระ อินทรเรือง, 2559)

การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่ภายใต้ กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันได้ความเพลิดเพลินโดยมีจิตสำนึกในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีการจัดการที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน เพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเจ้าของบ้าน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน หรือที่เรียกกันว่า โฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งในภาษาไทยให้ความหมายว่าที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2542) การเริ่มต้นทำโฮมสเตย์เจ้าของไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาโดยตรงในด้านการท่องเที่ยว หรือด้านที่พักแรมไม่จำเป็นต้องสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว สามารถให้นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน ซึ่งเจ้าบ้านต้องเป็นมิตรเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมการเรียนรู้กับกิจกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวในชุมชนควรพิจารณาการใช้ประโยชน์ และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ การเดินทางแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยวเป็นการเสี่ยงอันตราย นักท่องเที่ยวเองต้องระมัดระวังชุมชนควรมีการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนการบริหาร และการจัดการ เพื่อหาวิธีการที่ดีที่สุดใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุดกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนหรือมาเข้าพักที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) เรื่องความปลอดภัย การเดินทาง

การเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทางชุมชนควรคำนึงถึง เพื่อจัดการปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น ในการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ผู้ประกอบการที่พัก ควรคำนึงถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและความเสี่ยงที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อชุมชน เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามขั้นตอนจึงกำหนดแนวทางดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

จากภาพที่ 1 ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เกี่ยวกับที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (Home Stay) การบริหารจัดการความเสี่ยง พฤติกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการของผู้ประกอบการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ความคิดเห็นของ

นักท่องเที่ยวนในการบริหารจัดการความเสี่ยงในการท่องเที่ยว ความเสี่ยงด้านการเดินทาง ความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ ความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อม ความเสี่ยงจากภาวะเครียดและสุขภาพจิต และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากผลกระทบทางการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักได้ถูกต้องตามความเหมาะสม

ปัจจัยดังกล่าวมา จึงทำการศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาการบริหารจัดการที่พักศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อชุมชนที่อาจเกิดขึ้น สร้างความเข้มแข็งในชุมชนที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยที่มีรูปแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งได้กำหนดวิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ไว้เป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการบริหารจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินงานโดยการสังเกตพื้นที่ภายในชุมชน บ้านพักที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักภายในชุมชน ใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาการบริหารจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นผู้ประกอบการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่าน

มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี พ.ศ.2559 - 25621 ซึ่งมีจำนวน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย 1) หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ไทรน้อย 2) โฮมสเตย์คลองรางจะเข้ และ 3) โฮมสเตย์เกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) โดยมีหัวข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ใช้แนวคิดในการจัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2554 เป็นเกณฑ์หัวข้อในการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวมโดยการสังเกตจดบันทึกและได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

2. การศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 400 คน จากสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) โดยการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการบริหารความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนวันมาเที่ยวลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List) ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหัวข้อดังนี้ 1) ความเสี่ยงด้านการเดินทาง 2) ความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 3) ความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ 4) ความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อม 5) ความเสี่ยงจากภาวะเครียดและสุขภาพจิต ตอนที่ 3 การเสนอความคิดเห็นอื่น ๆ

การเก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามแล้ว มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยวิเคราะห์สรุปประเด็นเนื้อหาที่ผู้ตอบแต่ละคนตอบแยกประเด็นคำตอบดังกล่าวเป็นหมวดหมู่ แสดงผลเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละประเด็น สถิติที่ใช้เป็นสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลพรรณนา ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเป็นค่าเฉลี่ย จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดการกำหนดความเสี่ยงที่พบได้ในการเดินทางท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ดังนี้ 1) ความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ 2) ความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 3) ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ 4) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 5) ความเสี่ยงจากความเครียดและสุขภาพจิต การแปลผล

แบ่งระดับการประเมินค่า 5 ระดับนำมาวิเคราะห์ด้วยการกำหนดอันตรภาคชั้น (Class Interval) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามทุกข้อควมามีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ โดยได้กำหนดค่าคะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มารวมกันและคำนวณหาค่าเฉลี่ยค่าคะแนนเฉลี่ย ตามแบบลิเคิร์ท สเกล (Likert Rating Scale)

3. การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) ได้นำเสนอประเด็นคำถามแก่ผู้ประกอบการ เครื่องมือที่ใช้คือการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยตั้งประเด็นจากผลของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจาก ผลกระทบทางการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการบริหารความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการศึกษการบริหารจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประกอบด้วย การจัดการด้านที่พัก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยว ห้องน้ำมีการทำความสะอาดอยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ ด้านการจัดการกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติ กำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายเรียบร้อย การนอนในที่ที่เจ้าบ้านจัดเตรียมไว้ให้ กำหนดเวลาเข้าออกบ้านพัก มีการแจ้งนักท่องเที่ยวให้ทราบและปฏิบัติตาม ด้านอาหารและโภชนาการอาหารมีการนำเสนออาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว มีการวางแผนจัดเตรียมอาหาร เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดระหว่างปริมาณอาหาร จำนวนและข้อมูลนักท่องเที่ยว เช่น เชื้อชาติ ศาสนา งบประมาณในการจัดทำอาหาร ด้านความปลอดภัย มีการจัดมาตรการรักษาความปลอดภัย มีการแบ่งเวรยามภายในชุมชน เพื่อให้ดูแลความปลอดภัย สมาชิกในบ้านตรวจตราดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้าน ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้าน เจ้าบ้านและสมาชิกในครอบครัวมีความเต็มใจ ต้อนรับผู้มาเยือน มีการจัดพื้นที่ต้อนรับในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ด้านรายการนำเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จัดฐานการเรียนรู้ การทำอาหารขนมไทย การเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมพายเรือ ปั่นจักรยาน มีผู้บรรยายและนำเที่ยวในชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม มีทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรม จัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เช่นการแสดงพื้นบ้านในชุมชน การแต่งกายชุดไทย กิจกรรมทำบุญตักบาตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าบ้านในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการประดิษฐ์ของระลึกต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ของฝากประจำชุมชน ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ มีการรวมกันจัดตั้งในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม สหกรณ์ ชุมชนดำเนินการเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีที่พักประมาณ 5 - 6 หลัง หรือมากขึ้นแล้วแต่ความพร้อมของสมาชิกในกลุ่มพื้นที่ สมาชิกและคนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในด้านการจัดการกิจกรรมภายในชุมชน ด้านประชาสัมพันธ์ การจัดการการจองที่พัก ผู้เข้าพักสามารถทำได้โดยการจองทางโทรศัพท์ การจองผ่านอินเทอร์เน็ต มีการตอบรับการจอง ประสานงานแจ้งรายละเอียดให้กับนักท่องเที่ยวก่อนวันเข้าพัก หลังจากการจองมีการเรียกเก็บค่าบริการบางส่วน เพื่อป้องกันการไม่เข้าพักของนักท่องเที่ยว

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในพื้นที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิเคราะห์ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 73 ช่วงอายุ 35 - 44 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 66 อาชีพรับจ้าง จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 71 จำนวนวันมาเที่ยว 2 - 3 วัน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 53

การบริหารจัดการความเสี่ยงในการท่องเที่ยว พบว่าในภาพรวมจากทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) ประกอบด้วย

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ พบว่าในภาพรวมอยู่ระดับมาก ประกอบด้วย การมีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลในการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.02$) มีการจัดระเบียบการจราจรเส้นทางเดินรถ ($\bar{X} = 3.74$) มีป้าย/ สัญญาณแสดงจุดเสี่ยงสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ($\bar{X} = 3.72$) มีรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.67$) และมีการจัดการความเสี่ยงระดับปานกลางประกอบด้วยมีการติดตั้งไฟส่องสว่างมองเห็นได้ชัดเจน ($\bar{X} = 3.39$)

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านชีวิตและทรัพย์สิน พบว่าในภาพรวมอยู่ระดับมาก ประกอบด้วย มีการติดตั้งป้ายแสดงเบอร์ฉุกเฉินแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายในการแจ้งเหตุหรือขอความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.55$) มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครในการให้การดูแลความเรียบร้อยเรียบร้อยในพื้นที่ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.46$) และมีการจัดการความเสี่ยงระดับปานกลางประกอบด้วย การจัดระบบความปลอดภัยตรวจสอบอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.36$)

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านโรคภัยไข้เจ็บ พบว่าในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ประกอบด้วย มีการจัดตั้งอาสาสมัครประจำบ้านให้บริการอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.55$) และการจัดการความเสี่ยงระดับปานกลางประกอบด้วย มีสถานที่สาธารณสุขในพื้นที่โดยมีเจ้าหน้าที่

แพทย์ให้บริการการรักษาและดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.38$) มีช่องทางการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนเพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ จุดบริการข้อมูลอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.33$) มีการจัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และวิธีการป้องกันโรคอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.26$)

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าในภาพรวมอยู่ระดับมาก ประกอบด้วย มีการจัดแนวกันอันตราย เพื่อความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.75$) มีการติดตั้งป้ายหรือสัญญาณแจ้งเตือนอันตรายแก่นักท่องเที่ยวในจุดเสี่ยงตามแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.75$) มีการจัดช่องทางประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.74$) และมีทางเดินในพื้นที่เหมาะสมกับการเข้าไปท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.50$)

การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านภาวะเครียดและสุขภาพจิต พบว่าในภาพรวมอยู่ระดับมาก ประกอบด้วย มีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางสถานที่ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.73$) มีจุดให้บริการสาธารณะอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.64$) มีการจัดบริการการให้ข้อมูลการทางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.57$) และมีการควบคุมราคาสินค้าและมีการติดป้ายแสดงราคาสินค้า อย่างชัดเจนเหมาะสม ($\bar{X} = 3.43$)

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การบริหารจัดการความเสี่ยงในการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ	3.65	0.90	มาก	2
2. ความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน	3.45	1.02	มาก	4
3. ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ	3.37	0.97	ปานกลาง	5
4. ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม	3.68	0.96	มาก	1
5. ความเสี่ยงจากความเครียดและสุขภาพจิต	3.59	0.96	มาก	3
รวม	3.56	0.88	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว พบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวแต่ละด้านมีข้อค้นพบ ดังนี้ ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.68$) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ ($\bar{X} = 3.65$) การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะเครียด และสุขภาพจิต ($\bar{X} = 3.59$) การบริหารจัดการความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 3.45$) และการบริหาร

จัดการความเสี่ยงด้านการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ การบริหารจัดการความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย การบริหารจัดการความเสี่ยงจากโรคร้ายไข้เจ็บ ($\bar{X} = 3.37$)

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) ในการหาแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง

3.1 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของนักท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์จากข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารความเสี่ยงจากระดับปานกลาง จนถึงระดับมาก ผู้ประกอบการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ได้มีแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยง 5 แนวทาง ดังนี้

3.1.1 แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงจากโรคร้ายไข้เจ็บ ควรมีการจัดตั้งอาสาสมัครประจำบ้านให้บริการอย่างเหมาะสม ในกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วยไม่สบายหรือเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย มีสาธารณสุขในพื้นที่ มีช่องทางการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนเพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ ควรมีการแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวในการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้นได้ จัดหาบุคลากรที่มีความรู้เข้ามาอบรมคนในชุมชนให้มีความรู้ด้านการป้องกันโรค หรือมีความรู้ด้านปฐมพยาบาลเบื้องต้น ควรกำจัดแมลง สัตว์มีพิษที่อยู่บริเวณโดยรอบ

3.1.2 แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ควรมีการติดตั้งป้ายแสดงเบอร์ฉุกเฉินแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ควรมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครในการให้การดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ควรจัดอบรมให้กับสมาชิกของชุมชนป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ หรือการแก้ไขหากเกิดอุบัติเหตุ มีการจัดเวรยามของชุมชน เจ้าของบ้านช่วยกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

3.1.3 แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะเครียดและสุขภาพจิต ควรมีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ควรมีพื้นที่ส่วนกลางให้บริการสาธารณะประโยชน์ มีการควบคุมราคาสินค้าที่จัดจำหน่าย และมีการติดป้ายแสดงราคาสินค้า อย่างชัดเจนเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

3.1.4 แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ ควรมีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลด้านการท่องเที่ยว การจัดระเบียบการจราจร เส้นทางเดินรถควร มีป้ายสัญญาณแสดงจุดเสี่ยงสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ควรมีรถโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยว มีการติดตั้งไฟส่องสว่างตามเส้นทางและจุดเสี่ยง ที่มองเห็นได้ชัดเจน ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อติดตั้งไฟในบริเวณพื้นที่สาธารณะ

3.1.5 แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดช่องทางประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในข้อควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว ตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ข้อควรระวังในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจก่อความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม ควรจัดทำป้ายเตือน ยังสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้กระทบกับ

ทรัพยากรธรรมชาติ และควรมีทางเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปในพื้นที่ได้ถูกต้องตามสถานที่ท่องเที่ยว

3.2 การศึกษาพบประเด็นปัญหาการบริหารจัดการความเสี่ยงในชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยพิจารณาได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ 2) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสังคม 3) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 4) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 2 การบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการท่องเที่ยวในที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

การบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการท่องเที่ยว		
ความเสี่ยง	ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง
1. ด้านเศรษฐกิจ	ชุมชนมีการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปจากเดิม การใช้ทรัพยากรมีมากขึ้น	ชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อไม่ให้ชุมชนทิ้งวิถีชีวิตตนเอง และเพิ่มทรัพยากรที่จะเป็นให้มีเพียงพอกับคนในพื้นที่โดยมีการเตรียมการล่วงหน้าก่อนการรับนักท่องเที่ยว
2. ด้านสังคม	นักท่องเที่ยวมีการรวมกลุ่มมั่วสุมเสียงดังในยามค่ำคืน เกิดปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย	ทำกฎระเบียบข้อห้ามต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชน ช่วยกันตรวจตราทรัพย์สินดูแลความปลอดภัยมีการจัดเวรยามภายในชุมชน เก็บทรัพย์สินของมีค่าภายในบ้านอย่างมิดชิด
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	มีขยะมากขึ้น แหล่งน้ำเน่าเสีย ความสมบูรณ์ทางธรรมชาติลดน้อยลง รบกวนสภาพแวดล้อมของสัตว์ที่อาศัยตามธรรมชาติ	ปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เพิ่มจำนวนถังขยะให้มากขึ้น ปิดป้ายแจ้งเตือนให้กับนักท่องเที่ยวในการช่วยรักษาความสะอาดและไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้พื้นที่มีการชี้แจงนักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวภายในชุมชน
4. ด้านวัฒนธรรม	วัฒนธรรมคนในชุมชนมีผลกระทบ ในเรื่องการแต่งกาย การพูดคุยตามรูปแบบสังคมเมือง	ทำความเข้าใจคนในชุมชน รณรงค์เรื่องการแต่งกาย การพูดคุย ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สร้างความภูมิใจโดยให้คนในชุมชนเห็นถึงเสน่ห์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง

จากตารางที่ 2 แสดงแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ โดยชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อไม่ให้ชุมชนทิ้งวิถีชีวิตตนเอง และเพิ่มทรัพยากรที่จะเป็นให้มีเพียงพอกับคนในพื้นที่โดยมีการเตรียมการล่วงหน้าก่อนการรับนักท่องเที่ยว 2) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสังคมโดยทำกฎระเบียบข้อห้ามต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในชุมชนช่วยกันตรวจตราทรัพย์สินดูแลความปลอดภัยมีการจัดเวรยามภายในชุมชน เก็บทรัพย์สินของมีค่าภายในบ้านอย่างมิดชิด 3) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมโดยปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เพิ่มจำนวนถังขยะให้มากขึ้น ปิดป้ายแจ้งเตือนให้กับนักท่องเที่ยวในการช่วยรักษาความสะอาด และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้พื้นที่ มีการชี้แจงนักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวภายในชุมชน และ 4) แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม โดยทำความเข้าใจคนในชุมชน รณรงค์เรื่องการแต่งกาย การพูดคุย ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สร้างความภูมิใจโดยให้คนในชุมชนเห็นถึงเสน่ห์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักรีสอร์ทวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลการวิจัยสอดคล้องกับสงกรานต์ ฤกษ์แก้ว ได้ทำการวิจัยการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีผลการวิจัย มีการจัดการด้านที่พัก การจัดการด้านอาหารและโภชนาการ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการด้านอภัยภัยไมตรีของเจ้าของบ้าน การจัดการด้านรายการนำเที่ยว การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านวัฒนธรรม การจัดการด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ การจัดการด้านประชาสัมพันธ์ (สงกรานต์ ฤกษ์แก้ว, 2554)

สิริรัตน์ เกวียนเจริญกุล ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยควรมีการบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ซึ่งมีลักษณะการบริหารจัดการที่สามารถเชื่อมโยงจากการศึกษาการบริหารจัดการของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อม เนื่องจากมีการเน้นรูปแบบกิจกรรมที่คำนึงถึงคุณค่าของวิถีพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น สภาพแวดล้อมในชุมชน การศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยง มีแนวทางประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) แนวทางการจัดการความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ 2) แนวทางการจัดการความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 3) แนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภาวะเครียดและสุขภาพจิต 4) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ ซึ่งต้องคำนึงถึงการเดินทางท่องเที่ยว บ่ายบอกทางที่

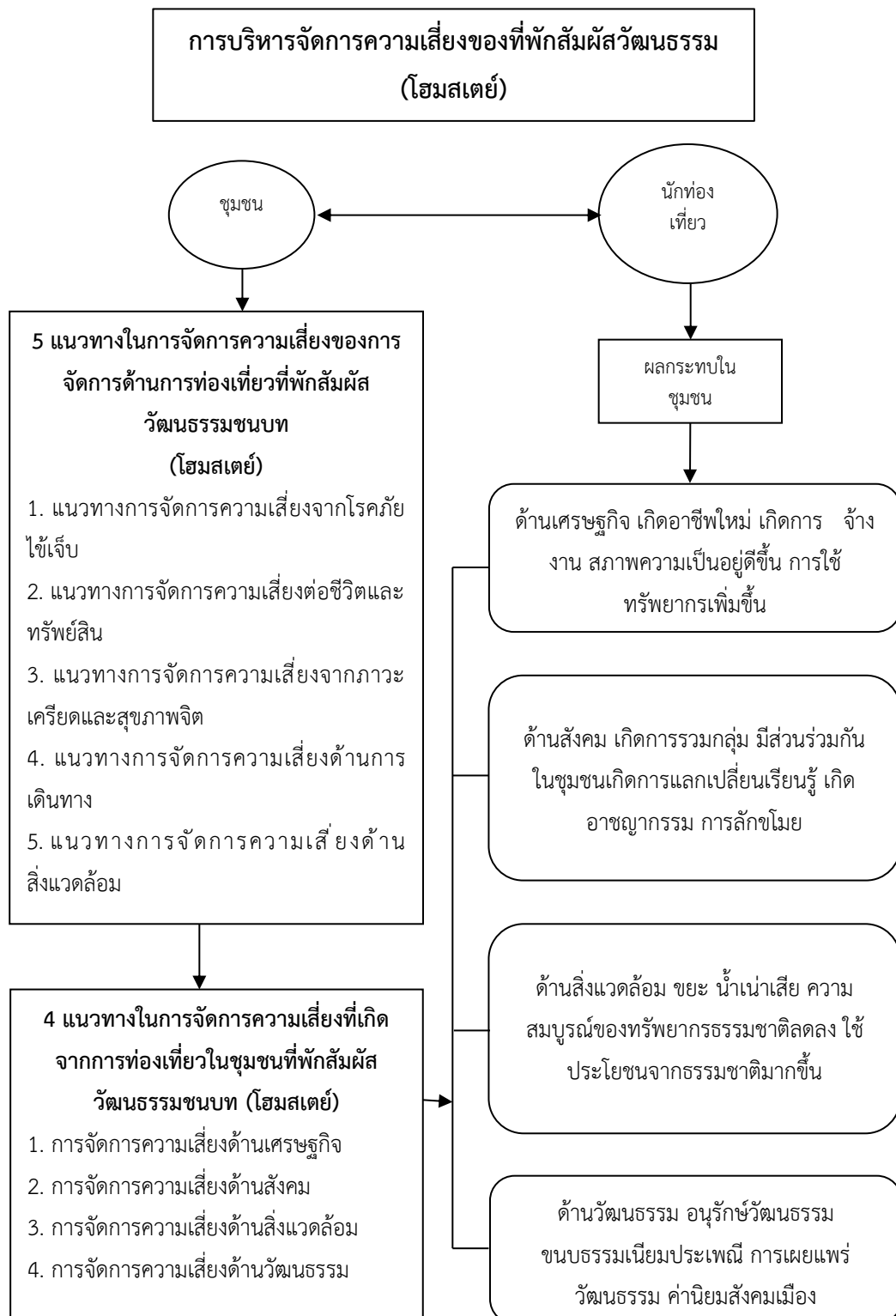
ชัดเจน (สิริรัตน์ เกวียนเจริญกุล, 2555) สอดคล้องกับวุฒิพันธ์ สันติมิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวในการเดินทาง การติดตั้งป้าย ไฟสัญญาณ ให้พร้อมใช้งาน และ 5) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามการจัดการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอาจเป็นการป้องกันความเสียหายให้น้อยลง และควรให้ความสำคัญ การบริหารจัดการความเสี่ยงตามความจำเป็นตามลำดับ (วุฒิพันธ์ สันติมิตร, 2557) ตามที่วรัทธพร ผิวดิ ได้ศึกษาการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท มีข้อคิดเห็นว่าควรศึกษาความเคลื่อนไหวของความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการป้องกันได้ล่วงหน้า จากเรื่องความเสี่ยงมากไปหาเรื่องความเสี่ยงน้อย แล้วนำมาแก้ไขบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นเรื่อง ๆ โดยผู้ประกอบการที่พหุสัมพันธ์วัฒนธรรม (โฮมสเตย์) มีการจัดการความเสี่ยงในชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยพิจารณาได้ตามลำดับแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การจัดการความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อไม่ให้ชุมชนทั้งวิถีชีวิตตนเอง และเพิ่มทรัพยากรที่จำเป็นให้มีเพียงพอกับคนในพื้นที่โดยมีการเตรียมการล่วงหน้าก่อนการรับนักท่องเที่ยว การจัดการความเสี่ยงด้านสังคม ควรทำกฎระเบียบข้อห้ามต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในชุมชนช่วยกันตรวจตราทรัพย์สินดูแลความปลอดภัยมีการจัดเวรยามภายในชุมชน เก็บทรัพย์สินของมีค่าภายในบ้านอย่างมิดชิด การจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม โดยปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เพิ่มจำนวนถังขยะให้มากขึ้น ติดป้ายแจ้งเตือนให้กับนักท่องเที่ยวในการช่วยรักษาความสะอาด และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้พื้นที่ มีการชี้แจงนักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวภายในชุมชน และการจัดการความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม ควรทำความเข้าใจคนในชุมชน อนุรักษ์เรื่องแต่งกาย การพูดคุย ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สร้างความภูมิใจโดยให้คนในชุมชนเห็นถึงเสน่ห์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองการบริหารจัดการที่ดีเป็นการป้องกันได้ล่วงหน้าอันช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการที่พหุสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (วรัทธพร ผิวดิ, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการความเสี่ยงของพหุสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ในด้านการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว เป็นการจัดการที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในการเข้าพักและการท่องเที่ยวภายในชุมชน ชุมชนจะได้รับผลกระทบทั้งทางด้านบวกคือรายได้ซึ่งกระจายอยู่ในทุกส่วนทั้งภาคธุรกิจที่พัก การท่องเที่ยว ของที่ระลึก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านค้าชุมชน เกษตรกร และธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมีผลในทางลบที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชนจึงควรบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยใช้แนวทางการ

บริหารจัดการความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมก่อให้เกิด
การบริหารจัดการที่เป็นระบบภายในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการกลุ่มที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบริหารจัดการด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านอภัยภัย ไม้ตรีของเจ้าของบ้าน ด้านรายการนำเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านประชาสัมพันธ์ ผลการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของที่พักแบบสัมผัส วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการจัดบริหารความเสี่ยง 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) แนวทางการจัดการความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ 2) แนวทางการจัดการความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 3) แนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภาวะเครียดและสุขภาพจิต 4) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านการเดินทาง และ 5) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม แนวทางการจัดการความเสี่ยงในชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ 2) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านสังคม 3) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 4) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนนำไปเป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่พัก สัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ไปใช้เพื่อพัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว ลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน สามารถนำกระบวนการจัดการความเสี่ยงที่ได้ จากการวิจัยไปใช้ในการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เป็นการป้องกันความ เสี่ยงอันช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการที่สูงขึ้น ชุมชนความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน และ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาการ บริหารจัดการความเสี่ยงในธุรกิจโรงแรมขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบการ บริหารจัดการความเสี่ยงในองค์กรธุรกิจที่พักแรม 2) ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ ความเสี่ยงของธุรกิจบริการอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ ในการอนุมัติทุนส่งเสริมงานวิจัย ปีงบประมาณ 2561

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2560). มาตรฐานโฮมสเตย์. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2560 จาก <http://www.greenhealthfund.org/16075868/>
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2542). การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธีระ อินทรเรือง. (2559). การวางแผนพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ใน เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรรณพร ผิวดี. (2555). การศึกษาการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทท จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วุฒิพันธ์ สันติมิตร. (2557). การจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงกรานต์ ฤกษ์แก้ว. (2554). การพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บ้านต้นเกลือ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2560). จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. เรียกใช้เมื่อ 27 มิถุนายน 2560 จาก <https://ww2.ayutthaya.go.th/content/about>
- สิริรัตน์ เกวียนเจริญกุล. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย*

THE RESOLUTION OF DOMESTIC VIOLENCE IN THAILAND

รัฐวิชัย อริยพัชฌ์พล

Rathavich Ariyapachpol

พภัตสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

Paphatsorn Woraphattirakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: rathavich.a@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอันนำไปสู่กลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 ท่าน ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ แบ่งเป็นการสัมภาษณ์เดี่ยวหน่วยงานราชการ 7 ท่าน หน่วยงานเอกชน 1 ท่าน และนักวิชาการ 6 ท่าน การสนทนากลุ่มกับผู้รับผลกระทบจากความรุนแรง 8 ท่าน พบว่า ปัญหาและการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 1) ด้านกายภาพ การที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เนื่องจากโครงสร้างอำนาจ ควรแก้ปัญหาโดยการรณรงค์เพิ่มความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว 2) ด้านเพศ การล่วงละเมิดต่อร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศสภาพ ควรแก้ปัญหาโดยการให้ความรู้แก่เด็ก ในเรื่องสำคัญที่ละเอียดอ่อน เช่น เพศ และควรปรับเปลี่ยนกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม 3) ด้านจิตใจ การดูต่ำใช้อำนาจทำร้ายจิตใจ ควรแก้ปัญหาโดยการสร้างค่านิยมที่ดีตั้งแต่เด็ก ปลูกฝังการทำความดีให้เด็กตั้งแต่ในโรงเรียน 4) ด้านสภาพการเงิน เกิดจากครอบครัวที่ยากจน การไม่ได้รับการเลี้ยงดูตามอัตภาพ ควรแก้ปัญหาโดยการสนับสนุนการสร้างอาชีพ การจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมสินค้าชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงได้ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี 2) กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง 3) กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว 4) กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม 5) กลยุทธ์การพัฒนา และการบังคับใช้กฎหมาย

คำสำคัญ: ความรุนแรงในครอบครัว, การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว, ความรุนแรง

* Received 11 April 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

Abstract

This research article aimed to study situation of domestic violence in Thailand and provided for solution on how to make the strategy plans on the resolution of domestic violence in Thailand. This qualitative research article has analyzed content by collecting data from a focus group discussion and in-depth interview of 22 key informants residing in Bangkok of which the in-depth interviews were comprised of 7 public officials, 1 private enterprise, and 6 academics and the focus group was comprised of 8 victims of domestic violence. It was found from this research that the problems and the resolution of domestic violence in Thailand were: Physical violence of which the problems were based on the tradition of men power control could be lessened by providing the knowledge of the domestic violence situation; Sexual violence included both sexual harassment and sexual assault could be lessened by educating the children in sexual prevention and increased more legal protection; Mental or Social violation which was mostly based on irony speech could be lessened by instilling values in childhood; Economic violence which was mostly come from the weak economic families could be lessened by providing the careers or income, supporting the community fund and fostering the community products. The appropriate authorities shall emphasize the strategy plans to tackle with the problems of domestic violence in Thailand in 5 approaches: creating women community development organizations; fostering the self-development programs; promoting family development learning; supporting the community and social development campaigns; planning legal framework and enforcement.

Keywords: Domestic Violence, The Resolution of Domestic Violence, Violence

บทนำ

รากฐานของครอบครัวอยู่ที่ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ซึ่งจะเชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันเป็นหน่วยทางสังคม รวมถึงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวได้ จากผลการศึกษาปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวบางส่วนมีปัญหาความแตกร้างที่รากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาการนอกใจคู่สมรสของตนเอง ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้างต่อไปได้ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่แสดงออกในรูปความรุนแรง และไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้

ปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของสมาชิกครอบครัวที่น้อยลงมาก มีการทอดทิ้ง การใช้ความรุนแรงกับผู้ที่เปราะบางและต้องการความอบอุ่นจากคนในครอบครัว อาทิ เด็กเกิดใหม่ เด็กวัยรุ่น ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยเรื้อรัง (Bessel A. van der Kolk, MD, 2017); (Johnson, M. P., 2016) ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีทำร้ายภรรยา บิดาและหรือมารดาทำร้ายบุตร หรือผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ ญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ หรือเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาทางการเงินจากผู้กระทำความรุนแรง หรือในทางกลับกันซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่ภรรยาทำร้ายสามีนั้น ล้วนเป็น "ปัญหาสังคมกึ่งอาชญากรรม" ที่มีจำนวนความถี่และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน (Anderberg, D. et al., 2016)

จากสถิติปัญหาความรุนแรงนั้นเป็นปัญหาระดับโลก โดยบุคคลที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงมากที่สุดคือ "สามี" ส่วนในประเทศไทยปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และคนในครอบครัว เป็นปัญหาสำคัญที่จัดอยู่ในอันดับที่ 7 (พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์, 2555) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่าสามีตีภรรยาเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ซึ่งประเทศไทยถูกจัดเป็นอันดับที่ 2 จาก 49 ประเทศ โดยประเด็นความรุนแรงทางเพศต่อคู่ของตนเอง ประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 7 จาก 71 ประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ที่ผู้หญิงถูกทำร้ายจากคนรัก ซึ่งในจำนวนนี้เป็นความรุนแรงทางเพศมากที่สุด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ, 2555)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัวอีกต่อไป เพราะผลกระทบเกิดขึ้นต่อสังคมมากมาย โดยมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบว่าเกิดเหตุความรุนแรงทางเพศทั้งหมด 317 ข่าว ซึ่งช่วงอายุของผู้ถูกกระทำเกินครึ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุ 5 - 20 ปีถึง 60.6% รองลงมาอายุ 41 - 60 ปี 30.9% ที่น่ากังวลใจคือ อายุของผู้ถูกกระทำน้อยที่สุด เป็นเด็กหญิง 5 ขวบถูกข่มขืน และมากที่สุด 90 ปี และที่น่าเศร้าใจคือ มีผู้เสียชีวิต 20 ราย ด้านกลุ่มอาชีพผู้ถูกกระทำมากที่สุดคือ นักเรียน นักศึกษา ถึง 60.9% (ปีแอลที แบงค์คอก, 2561) โดยจากข้อมูลของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี พบว่า มีการเข้ามาร้องเรียนปัญหาทางด้านครอบครัว เฉลี่ยวันละ 7.7 ราย และจังหวัดที่มีปัญหามากที่สุด คือ กรุงเทพฯ มีการเข้ามาร้องเรียนปัญหาทางด้านครอบครัวถึง 496 รายในปี 2561 ที่ผ่านมา (มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี, 2561) ซึ่งข้อมูลการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2562 (ช่วงเดือนตุลาคม 2561 ถึงกันยายน 2562) ที่รวบรวมจากโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ จำนวน 11 แห่ง และศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดสำนักอนามัยจำนวน 68 แห่ง พบว่ามีจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงจำนวน 1,115 ราย ซึ่งสามารถแยกประเภทและสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเป็น 2 อันดับแรก ประกอบด้วย ช่วงอายุผู้ถูกกระทำความรุนแรงที่พบมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 26 - 59 ปี จำนวน 560 ราย คิดเป็น 50.22% และช่วงอายุ 19 - 25 ปี จำนวน 229 ราย คิดเป็น 20.45% กรณีผู้กระทำความรุนแรงที่พบมากที่สุดจากสถิติเป็นคู่

สมรส จำนวน 377 ราย คิดเป็น 33.75% และแพน จำนวน 211 ราย คิดเป็น 18.89% ส่วนลักษณะความรุนแรงที่พบมากที่สุดนั้นมีการถูกทำร้ายร่างกาย จำนวน 862 ราย คิดเป็น 36.90% และถูกละเลย/ทอดทิ้ง จำนวน 115 ราย คิดเป็น 10.26% นอกจากนี้สถานที่เกิดเหตุที่พบมากที่สุดคือบ้าน จำนวน 390 ราย คิดเป็น 34.98% และสถานที่อื่น ๆ จำนวน 302 ราย คิดเป็น 27.09% (อนุชิต ไกรวิจิตร, 2563)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาอันนำไปสู่กลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไทยในการหยุดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้เกิดการป้องกัน การสร้างเสริมปรับปรุง การเรียนรู้ การรับรู้ และการหยุดพฤติกรรมความรุนแรง ซึ่งจะนำไปสู่การเป็น "ครอบครัวที่เข้มแข็งและสมานฉันท์" อันเป็นฐานรากสำคัญของสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอันนำไปสู่กลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ 1) ปัญหาและการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย 2) กลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย

1.2 ด้านพื้นที่ ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หน่วยงานราชการ และองค์กรรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว และพื้นที่การเกิดขึ้นของความรุนแรงในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 3 กลุ่ม และการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มหน่วยงานราชการ ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม กรมควบคุมประพฤติ กรมสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 7 ท่าน 2) กลุ่มหน่วยงานเอกชน คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 1 ท่าน 3) กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาจิตวิทยาครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่ใกล้ชิดคดีความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 6 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 14 ท่าน

1.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว จังหวัดกรุงเทพฯ จำนวน 8 ท่าน (มูลนิธิปวีณาหงสกุล เพื่อเด็กและสตรี, 2561)

1.3 ด้านเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยราชการ หน่วยงานเอกชน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 14 ท่านและสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 ท่าน เพื่อต้องการทราบข้อมูล และความคิดเห็นรวมทั้งกระบวนการ ข้อเสนอแนะ และมุมมองต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว โดยแบบสัมภาษณ์มี 3 ชุด แต่ละชุดมีข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อเท่ากัน โดยถามแต่ละกลุ่มในประเด็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และแนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้แก่ รวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวจากหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน และนักวิชาการ จำนวน 14 ราย และสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 ราย ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยแนวคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด ซึ่งก่อนนำแนวคำถามไปสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้ส่งแนวคำถามทั้งหมดให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและแนะนำในการแก้ไข หลังจากนั้นส่งแนวคำถามให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการแก้ไข โดยผู้วิจัยทำการยืนยันความน่าเชื่อถือได้ (Credibility) ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม หรือบุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าวพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ การแสวงหาความเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันคือ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2553) 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลผู้ศึกษาวิจัยที่ได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือ การสอบแหล่งข้อมูล แหล่งที่มา ที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะมีเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) การตรวจสอบสามเส้า ด้านผู้ศึกษาวิจัย (Investigator triangulation)

คือ การตรวจสอบว่าผู้ศึกษาวิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไรร โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาตรวจสอบว่าผลการวิจัยตรงกันหรือไม่ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้ศึกษาวิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่นำมาอ้างอิงในกรอบแนวคิดเป็นเครื่องตรวจสอบ เพื่อให้แนวคำถามที่ใช้ในการวิจัยมีความสมบูรณ์มากที่สุด และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ได้ ซึ่งเมื่อได้ทำการแก้ไขแนวคำถามในประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการถอดเทป และที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวม รวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูล และทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็นผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ 4) อภิปรายผลการวิจัย โดยการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย เป็นปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ในทุกครัวเรือน โดยเป็นปัญหาที่มีการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ การทำร้ายจิตใจจากการดุด่า การถูกทอดทิ้งจากผู้เลี้ยงดู ซึ่งสามารถระบุปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ ดังนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิงเนื่องจากโครงสร้างอำนาจ คือการเป็นหัวหน้าครอบครัว ลักษณะของการใช้กำลังทำร้ายซึ่งทำให้เกิดบาดแผลทางร่างกายปรากฏขึ้น สาเหตุการทำร้ายร่างกายนี้เกิดจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้าสามีมีความเครียดถ้าไม่สามารถมีรายได้ ก็อาจดื่มสุรา ควบคุมสติไม่ได้ก่อเกิดความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ความรุนแรงยังเกิดกับครอบครัวใหญ่ที่สมาชิกในครอบครัวมีทั้งผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน จึงมีโอกาสดังกล่าวถูกกระทำจากความรุนแรงจากคนในครอบครัวได้

2. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ เป็นการไปล่วงละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกายหรือบางครั้งอาจรวมไปถึงการล่วงละเมิดในเรื่องของเพศสภาพ ทั้งความเป็นเพศของผู้หญิงหรือชาย สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเพศ ทุกวัย มักพบกับเด็ก หรือคู่สมรส ซึ่งถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก

หรือเยาวชน ต้องเติบโตไปเข้าไปอยู่ในสังคม เป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ควรได้รับความดูแลและปกป้อง เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนนี้ ถ้าเติบโตอาจมีปัญหาด้านสุขภาพจิตที่รุนแรงตามมา

3. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ เป็นความรุนแรงที่เกิดจากดุด่า ซึ่งสังคมในปัจจุบันเป็นเหมือนลักษณะสังคมที่มีการใช้อำนาจ หรือบางครั้งเกิดการดุด่า แล้วอีกฝ่ายหนึ่งเจ็บ ไม่เกิดการสื่อสารเป็นตัวก่อให้เกิดความรุนแรงอย่างหนึ่ง จากเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พบว่าเด็กจำนวนประมาณ 40% ถึง 50 % ที่ได้รับความรุนแรงทางด้านจิตใจ

4. ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านสภาพการเงิน ส่วนมากเกิดขึ้นในครอบครัวที่ยากจน เกิดจากการทอดทิ้ง หรือเรียกว่า Neglect เป็นการทอดทิ้งโดยไม่มี ความสนใจจากผู้เลี้ยงดู ไม่มีใครมาดูแลเนื่องจากต้องทำงาน ถ้าไม่ทำก็ขาดรายได้ อาจส่งผลทำให้เด็กขาดโอกาสไปโรงเรียน หรือว่าบางครั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กเปลี่ยนแปลงไป

การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทยนั้นได้มีการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยพิจารณาจากปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ ดังนี้

1. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ ควรทำการเพิ่มความรู้อ่อน ซึ่งหากแต่ละครอบครัวมีความรู้ด้านการกระทำความรุนแรง ตระหนักว่าการกระทำใดเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัวอย่างไร และการกระทำความรุนแรงเป็นความผิดหรือมีโทษตามกฎหมายอย่างไร ผู้กระทำอาจหยุดการกระทำความรุนแรงได้ โดยการเพิ่มความรู้นี้ต้องเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว ควรณรงค์สร้างความตระหนักแล้วก็ต้องการสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้กับผู้คนในสังคมและครอบครัว

2. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ

2.1 ควรมีการสอนและให้ความรู้แก่เด็ก ในเรื่องสำคัญที่ละเอียดอ่อน เช่น เรื่องเพศ สถาบันครอบครัวจะต้องปลูกฝังและให้ความรู้ที่จำเป็นต่อเด็กในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2.2 ควรปรับเปลี่ยนข้อกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในสังคมให้ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข

2.3 ควรให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในโลกโซเชียล และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และคนใกล้ชิดไม่ควรละเลยหรือมองข้าม

3. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ ควรมีการสร้างค่านิยมตั้งแต่เด็ก เป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็กในโรงเรียนทุกระดับชั้น และควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน ไปจนถึงระดับยุทธศาสตร์ของชาติ

ในการกำหนดนโยบายให้สังคมปราศจากการใช้ความรุนแรง ตลอดจนป้องกันปัญหาการถูกรังแกในโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและโรงเรียนในการช่วยกันดูแลไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว

4. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านสภาพการเงิน ควรกำหนดงบประมาณของประเทศเพื่อสนับสนุนการสร้างอาชีพ การจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมสินค้าชุมชน แต่ละหน่วยงานหรือองค์กรควรมีการทำงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ทั้งในเรื่องของการให้ความรู้ เช่น การขอความร่วมมือสมาคมบัณฑิตสตรีด้านกฎหมายเข้ามาช่วยบรรยายเกี่ยวกับการสร้างรายได้หรืออาชีพ ซึ่งเป็น การบูรณาการร่วมกับภาคประชาชน องค์กรเอกชนที่เข้ามาดูแลข้อยุติเกี่ยวกับความรุนแรง ตลอดจนมีการปรับแก้มาตรการทางกฎหมายให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

โดยสามารถสรุปกลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

1. กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี เช่น การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายสตรี ที่สามารถจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์

2. กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง โดยเป็นการพัฒนาเพื่อให้เข้าใจ และรับรู้ในบทบาทของแต่ละคน เช่น บทบาทผู้นำในครอบครัว หรือบทบาทการเป็นสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก รวมทั้งสมาชิกในครอบครัว ทั้งปู่ ย่า ตา ยาย

3. กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว เช่น การให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการมีครอบครัว เพื่อให้รับรู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม เจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิต

4. กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น การใช้เครือข่ายชุมชนในการเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน มีกลไกประสานงานให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว มีมาตรการจูงใจสำหรับองค์กรหรืออาสาสมัครผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

5. กลยุทธ์การพัฒนา และการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปรับปรุงข้อบังคับ กฎระเบียบ กฎหมาย ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันให้สอดคล้องกับแนวคิดด้านสิทธิเด็ก สตรี และสิทธิมนุษยชน

อภิปรายผล

สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย

สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เนื่องจาก

โครงสร้างอำนาจคือ การเป็นหัวหน้าครอบครัว มีลักษณะของการใช้กำลังทำร้ายซึ่งทำให้เกิดบาดเจ็บทางร่างกายปรากฏขึ้น สาเหตุการทำร้ายร่างกายนี้อาจเกิดจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้าสามีมีความเครียด ไม่สามารถมีรายได้ที่เพียงพอ ก็อาจดื่มสุรา ควบคุมสติไม่ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ความรุนแรงยังเกิดกับครอบครัวใหญ่ที่สมาชิกในครอบครัวมีทั้งผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน จึงมีโอกาสดูผู้สูงอายุจะถูกกระทำ ความรุนแรงจากคนในครอบครัวได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stanley & Humphreys ที่ระบุว่าผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่เสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจจากผู้ใกล้ชิดและจากสังคมรอบด้าน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถูกทำร้ายโดยลูก เป็นการทำร้ายด้วยคำพูดและพฤติกรรมที่ไม่ให้เกียรติผู้สูงอายุนั้น (Stanley, N., & Humphreys, C., 2014) 2) ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ เป็นการไปล่วงละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกาย หรือบางครั้งอาจรวมไปถึงการล่วงละเมิดในเรื่องของเพศสภาพ มักพบกับเด็ก หรือคู่สมรส ซึ่งถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กหรือเยาวชน ต้องเติบโตไปเข้าไปอยู่ในสังคม จึงเป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ควรได้รับความดูแลและปกป้อง เนื่องจากกลุ่มเด็ก และเยาวชนนี้ ถ้าเติบโตอาจมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่รุนแรง สอดคล้องกับแนวคิดของ Zarling และ Beth M. Costa กล่าวถึง ความรุนแรงที่เกิดจากพฤติกรรมก้าวร้าว ในทางด้านจิตวิทยาระบุว่าเป็นพฤติกรรมการเลียนแบบ (Modeling): การเห็นตัวอย่างที่ก้าวร้าวจากคนในครอบครัว หรือจากบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ อาจทำให้เกิดการเลียนแบบและปฏิบัติตามได้ (Zarling, A. et al., 2015) (Costa, B. M. et al., 2015) 3) ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ เป็นความรุนแรงที่เกิดจากดูดา ซึ่งสังคมในปัจจุบันเป็นเหมือนลักษณะสังคมที่มีการใช้อำนาจ หรือบางครั้งเกิดการดูดา แล้วอีกฝ่ายหนึ่งเจ็บ ไม่เกิดการสื่อสารเป็นความรุนแรงในครอบครัวอย่างหนึ่ง จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีข้อมูลว่าเด็กจำนวนประมาณ 40% ถึง 50 % ได้รับความรุนแรงทางด้านจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Masoud Ahmadzad-Asl และ Clare MA Cannon ระบุว่าความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวที่ได้รับในวัยเด็กเป็นประสบการณ์ที่หล่อหลอมให้เกิดความกระต้างภายในจิตใจ มีพฤติกรรมที่โน้มนำไปในทางความก้าวร้าว และแสดงออกถึงความรุนแรงได้ (Ahmadzad-Asl, M. et al., 2016) (Cannon, M. C. et al., 2016) 4) ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านสภาพการเงิน ส่วนมากเกิดขึ้นในครอบครัวที่ยากจน เกิดจากการทอดทิ้ง หรือเรียกว่า Neglect เป็นการทอดทิ้งโดยไม่มีความสนใจจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ไม่มีผู้ใดมาดูแลเนื่องจากต้องทำงาน ถ้าไม่ทำก็ขาดรายได้ อาจส่งผลทำให้เด็กขาดโอกาสไปโรงเรียน หรือว่าบางครั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Gutierrez & Gallegos กล่าวว่า ครอบครัวที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้อำนาจนั้น หากมีปัญหาการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวเกิดขึ้น อาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมความรุนแรง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัว และอาจก่อให้เกิดการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาครอบครัวได้ (Gutierrez, I. A., & Gallegos, J. V., 2016)

สำหรับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไต้หวัน สามารถทำได้ดังนี้

1) การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านกายภาพ ควรทำการเพิ่มความรู้ก่อน ซึ่งหากแต่ละครอบครัวมีความรู้ทางด้านการกระทำความรุนแรง ตระหนักว่าการกระทำใดเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัวอย่างไร และการกระทำ ความรุนแรงเป็นความผิดหรือมีโทษตามกฎหมายอย่างไร ผู้กระทำอาจหยุดการกระทำ ความรุนแรงได้ โดยการเพิ่มความรู้นี้ต้องเริ่มตั้งแต่คนในครอบครัว ควรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ และสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้กับผู้คนในสังคมและครอบครัว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tina L. Bloom พบว่า การให้ความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวกับนักเรียนในโรงเรียนและหนุ่มสาวที่กำลังจะแต่งงานนั้น ก่อให้เกิดความตระหนักในเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงวิธีการรับมือหากต้องเผชิญกับเหตุความรุนแรงในครอบครัว (Bloom, T. L. et al., 2018)

2) การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านเพศ ควรการสอนและให้ความรู้แก่เด็กในเรื่องสำคัญที่ละเอียดอ่อน เช่น เรื่องเพศ สถาบันครอบครัวจะต้องปลูกฝังและให้ความรู้ที่จำเป็นต่อเด็กในการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ilene Hyman ในการให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องของความรัก เพศ และความรุนแรง ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือใช้ในการป้องกัน หรือการรับมือกับปัญหาทางด้านความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นผ่านระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และควรปรับเปลี่ยนข้อกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในสังคมให้ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข (Hyman, I. et al., 2000) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Michael P. Johnson ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความขัดแย้งและการควบคุม: ความสมดุล และไม่สมดุลระหว่างความขัดแย้งของความรุนแรงในครอบครัว โดยนโยบายความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันได้รับความสนใจมากขึ้นในชุมชนนโยบายอันเป็นผลมาจากข้อกำหนดใหม่ของการปฏิรูปสวัสดิการและการบังคับใช้การสนับสนุนเด็กอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในโลกโซเชียล และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และคนใกล้ชิดไม่ควรละเลยหรือมองข้าม (Johnson, M. P., 2016) สอดคล้องกับแนวคิดของ Meagan J. Brem ระบุว่าควรให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตเนื่องจากเป็นช่องทางที่ง่ายต่อการเผยแพร่และการเข้าถึง (Brem, M. J. et al., 2019)

3) การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจ ควรสร้างค่านิยมตั้งแต่เด็ก เป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็กในโรงเรียนทุกระดับชั้น และควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน ไปจนถึงระดับยุทธศาสตร์ของชาติในการกำหนดนโยบายให้สังคมปราศจากการใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Julie Ma ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาพฤติกรรมในหมู่วัยรุ่นที่เผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนในประเทศชิลี พบว่า

การทำความเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่นที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว ก่อให้เกิดการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความรุนแรงที่จะเกิดได้และก่อให้เกิดความร่วมมือกันป้องกันเพื่อลดความรุนแรงลงได้อีกด้วย (Ma, J. et al., 2016) 4) การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านการเงิน ควรกำหนดงบประมาณของประเทศเพื่อสนับสนุนการสร้างอาชีพหรือรายได้ การจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมสินค้าชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Judy L. Postmus ในการสนับสนุนให้ผู้หญิงมีความสามารถในการหารายได้โดยไม่ต้องพึ่งพารายได้หลักจากผู้ชาย ด้วยการสนับสนุนงบประมาณการอบรมให้แก่ผู้ได้รับความรุนแรง (Postmus, J. L. et al., 2020)

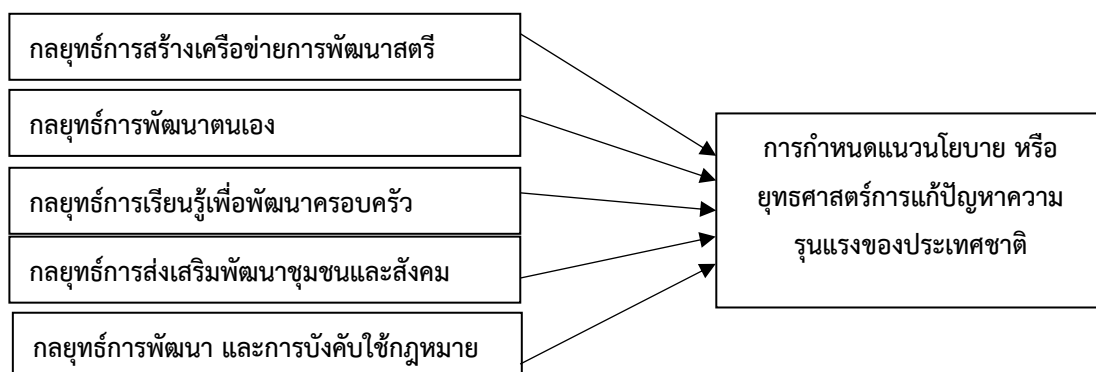
สำหรับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถนำไปสู่กลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี เช่น การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายสตรี ที่สามารถจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ สามารถปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาสตรีด้านต่างๆ เช่น การสร้างอาชีพ การสร้างงานให้กับสตรี เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร สุนงข และกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์ ที่เล็งเห็นว่า การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองและการให้ความสนับสนุนในด้านการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ของสตรีมีมากขึ้น (ปรียาพร สุนงข และกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์, 2559) และยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ LA Goodman ที่เล็งเห็นถึงประโยชน์นอกเหนือจากอำนาจในการต่อรองเพื่อรับสิทธิต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นการรวมกลุ่มที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับความรุนแรง (Goodman, L., 2016) 2) กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง โดยเป็นการพัฒนาเพื่อให้เข้าใจ และรับรู้ในบทบาทของแต่ละคน เช่น บทบาทผู้นำในครอบครัว หรือบทบาทการเป็นสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก รวมทั้งสมาชิกในครอบครัว ทั้งปู่ ย่า ตา ยาย สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความต่างวัยๆ ได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ Tina L. Bloom ในการให้ความรู้แก่วัยรุ่นในการเคารพซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องการสื่อสาร สุขภาวะ และความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมอันก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละช่วงอายุ (Bloom, T. L. et al., 2018) 3) กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว เช่น การให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการมีครอบครัว เพื่อให้รู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบกันภายในครอบครัว ก่อให้เกิดการเข้าใจกันไม่มีความขัดแย้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Sulhani Sulhani ที่แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีนั้น ช่วยลดปัญหาของครอบครัว ซึ่งเป็นผลมาจากการเตรียมความพร้อมจากการให้ความรู้ความเข้าใจก่อนแต่งงาน (Sulhani, S. et al., 2019) 4) กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น การใช้เครือข่ายชุมชนในการเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน มีกลไกประสานงานให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Yu-Hsiu Wang ที่ระบุว่า อาจมีกลไกใน

การป้องกันความเสี่ยงโดยใช้สารสนเทศที่ได้จากการเก็บข้อมูลครอบครัวที่เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมาใช้ในการสร้างแผนที่ความเสี่ยง เพื่อวางแผนป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อเกิดเหตุความรุนแรงต่าง ๆ ขึ้นได้อย่างทันท่วงที (Wang, Y. H. et al., 2017) 5) กลยุทธ์การพัฒนา และการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับ กฎระเบียบ กฎหมาย ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันให้สอดคล้องกับแนวคิดด้านสิทธิเด็ก สตรี และสิทธิมนุษยชน โดยการศึกษาของ อีรุฒิ นิลเพ็ชร และกัญญฐิตา ศรีภา ได้มีการนำเสนอให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ตำรวจมีหน่วยเฉพาะคดีความรุนแรงในครอบครัวเพื่อความร่วมมือในการดำเนินการส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมาย ความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมายด้วยบทลงโทษที่เหมาะสม โดยจะต้องได้รับการยอมรับ และความร่วมมือกันของบุคลากรในองค์กรที่เกี่ยวข้อง (อีรุฒิ นิลเพ็ชร และกัญญฐิตา ศรีภา, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับการแก้ปัญหาความรุนแรงของประเทศไทยนั้น ควรมีการกำหนดกลยุทธ์การแก้ปัญหา ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง โดยเป็นการพัฒนาเพื่อให้เข้าใจ และรับรู้ในบทบาทของแต่ละคน กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว อาจเป็นการให้ความรู้เรื่องการใช้ชีวิตร่วมกันของครอบครัวหรือเรื่องบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นการสร้างเครือข่ายทั้งในชุมชนและในสังคมเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง กลยุทธ์การพัฒนา และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นการร่วมมือกันของแต่ละฝ่ายในการปรับปรุงข้อบังคับ กฎระเบียบ กฎหมาย ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันให้สอดคล้องกับแนวคิดด้านสิทธิเด็ก สตรี และสิทธิมนุษยชน ซึ่งกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้สามารถนำไปสู่การกำหนดแนวนโยบาย หรือยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความรุนแรงของประเทศชาติต่อไปได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทย ซึ่งประกอบไปด้วยปัญหาด้านกายภาพ ด้านเพศ ด้านจิตใจ ด้านสภาพการเงินนั้น ควรมีการกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรกำหนดกลยุทธ์การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสตรี การพัฒนาตนเอง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว การส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคม 2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลยุติธรรม ควรร่วมกันพัฒนา และการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการหยุดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่ครอบครัวที่เข้มแข็งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธีรวุฒิ นิลเพชร และกัญญ์ฐิตา ศรีภา. (2562). สภาพการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของตำรวจในการรับมือปัญหาความรุนแรง: ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 9. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(2), 326-338.
- บีแอลที แบงค์คอก. (2561). เปิดสถิติความรุนแรงทางเพศของสังคมไทยยังน่าเป็นห่วง. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.bltbangkok.com/news/4510/>
- ปรียาพร สุภงกช และกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2559). รูปแบบการบริหารการพัฒนากลุ่มสตรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จังหวัดเพชรบุรี. Veridian E-Journal, Silpakorn University (สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์), 9(2), 2255-2267.
- พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์. (2555). คลังความรู้ทางวิชาการด้านสุขภาพจิตและจิตเวช กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก www.klb.dmh.go.th/index.php?m=evaluation&op=home&gr=&researchId=1716
- มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี. (2561). สรุปสถิติรับเรื่องราวร้องทุกข์ ประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก <https://pavenafoundation.or.th/มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อ/>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ. (2555). ไทยติดอันดับ 7 “เด็ก - ผู้หญิง” ถูกกระทำความรุนแรงทั่วโลกในรอบ 7 ปี. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก <http://cpho.moph.go.th/wp/?p=8631>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อนุชิต ไกรวิจิตร. (2563). กทม. เผยเหตุความรุนแรงในครอบครัวปี 62 สูงกว่า 1 พันราย พบในช่วงวัย 26-59 ปีมากที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2563 จาก <https://thestandard.co/bangkok-unveil-violence-rate-in-families-2020/>
- Ahmadzad-Asl, M. et al. (2016). Domestic violence against women as a risk factor for depressive and anxiety disorders: findings from domestic violence household survey in Tehran, Iran. *Archives of women's mental health*, 19(5), 861-869.
- Anderberg, D. et al. (2016). Unemployment and domestic violence: Theory and evidence. *The Economic Journal*, 126(597), 1947-1979.
- Bessel A. van der Kolk, MD. (2017). Developmental trauma disorder: toward a rational diagnosis for children with complex trauma histories. *Psychiatric annals*, 35(5), 401-408.
- Bloom, T. L. et al. (2018). Planting the TREE: A faith-based program for teen dating violence prevention. *Spirituality in Clinical Practice*, 5(3), 212.
- Brem, M. J. et al. (2019). Cyber abuse among men arrested for domestic violence: Cyber monitoring moderates the relationship between alcohol problems and intimate partner violence. *Psychology of Violence*, 9(4), 410-418.
- Cannon, M. C. et al. (2016). A survey of domestic violence perpetrator programs in the United States and Canada: Findings and implications for policy and intervention. *Partner abuse*, 7(3), 226-276.
- Costa, B. M. et al. (2015). Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and violent behavior*, 24(2015), 261-272.
- Goodman, L. (2016). Domestic violence survivors' empowerment and mental health: Exploring the role of the alliance with advocates. *American journal of orthopsychiatry*, 86(3), 286.
- Gutierrez, I. A. & Gallegos, J. V. (2016). The effect of civil conflict on domestic violence: the case of Peru. Retrieved March 19, 2019, from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2851158
- Hyman, I. et al. (2000). Primary prevention of violence against women. *Women's Health Issues*, 10(6), 288-293.

- Johnson, M. P. (2016). *Conflict and Control: Symmetry and Asymmetry in Domestic Violence*. New York: Routledge.
- Ma, J. et al. (2016). Behavior problems among adolescents exposed to family and community violence in Chile. *Family relations*, 65(3), 502-516.
- Postmus, J. L. et al. (2020). Economic abuse as an invisible form of domestic violence: A multicountry review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(2), 261-283.
- Stanley, N. & Humphreys, C. (2014). Multi-agency risk assessment and management for children and families experiencing domestic violence. *Children and youth services review*, 47(1), 78-85.
- Sulhani, S. et al. (2019). Counselling Program of Pre-marital Education at the Office of Religious Affairs. In 3rd Asian Education Symposium (AES 2018) (pp.284 – 288). Bundung Indonesia: Atlantis Press.
- Wang, Y. H. et al. (2017). Data for Social Good: A case study of building an effective public-private partnership on domestic violence prevention. Retrieved March 19, 2019, from <https://www.semanticscholar.org/paper/Data-for-Social-Good-%3A-A-Case-Study-of-Building-an-Wang-Chen/4e592f328ba2c99a9362b151c71679d92e6da830>
- Zarling, A. et al. (2015). A randomized controlled trial of acceptance and commitment therapy for aggressive behavior. *Journal of consulting and clinical psychology*, 83(1), 199.

โปรแกรมความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็ง ระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา*

A SPIRITUAL WELL - BEING CARE - TAKING PROGRAM OF RELATIVES OF END-STAGE CANCER PATIENT BASE ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

จุฑามาส แสงทองดี

Juthamas Sangthongdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: juthamas.san@pccms.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดวิธีการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา 3) สร้างและทดลองใช้โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ให้การดูแลญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย จำนวนทั้งหมด 14 คน คือ แพทย์พยาบาลนักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการ และจิตอาสา การทดลองและนำเสนอโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง แบบ 2 กลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรจำนวนทั้งหมด 60 ราย ทั้งนี้กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) โปรแกรมการดูแลการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา 2) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 3) แบบวัดความผาสุกทางจิตวิญญาณสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสองประชากรไม่อิสระ ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสองประชากรที่อิสระต่อกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายโดยรวมและรายด้านในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมและรายด้านระยะหลังการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีความผาสุกทางจิตวิญญาณระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

* Received 31 January 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

คำสำคัญ: โปรแกรมความสุข, ความสุขทางจิตวิญญาณ, ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The research objective were; 1) The purpose of this study was to study the conditions and methods of caring for terminal cancer patients according to modern medicine principles. 2) To study the principles, concepts, and methods of caring for the spiritual well-being of relatives who care for terminal cancer patients according to Buddhist psychology. 3) The creating and experimenting with spiritual well-being care program of relatives who care for terminal cancer patients according to Buddhist psychology by using document research and interview. The key informants were the caregivers of all 14 relatives of terminally ill cancer patients, including doctors, nurses, social workers, academics, and volunteers. The experiment and present the spiritual well-being care program based on Buddhist psychology of relatives who care for terminal cancer patients according to Buddhist psychology. The research methodology was a quasi-experimental research with 2 groups, before and after the experiment. Total population 60 people Then, The experimental group received the spiritual well-being care program of relatives who care for terminal cancer patients according to Buddhist psychology. The control group received routine care. The research instruments were 1) the care program for spiritual wellbeing in Buddhist psychology of relatives who care for terminal cancer patients according to Buddhist psychology. 2) Personal information questionnaire. 3) Spiritual well-being questionnaire Statistics used in data analysis Test the differences in the mean values of the two independent populations. Test the differences in the mean values of two independent populations. And one-way analysis of variance found that the spiritual well-being of caregivers in the experimental group and the control group before the experiment was no different. Comparison of overall spiritual well-being and care in post-experimental phase It was found that the experimental group had higher spiritual well-being than those in the control group.

Keywords: Coziness Program, Spiritual Well-Being, Terminal Cancer Patients, Buddhist Psychology

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของทั่วโลก จากสถิติขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ในปี ค.ศ. 2012 ที่พบว่ามะเร็งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชากรในโลกเกิดความเจ็บป่วยและตาย และยังพบว่าผู้ป่วยมะเร็งรายใหม่ทั่วโลกทั้งหมด 14.1 ล้านคน และพบผู้ที่เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งทั่วโลกถึง 8.2 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2556) และคาดว่าในปี ค.ศ. 2030 พบว่ามีผู้ป่วยมะเร็งรายใหม่ทั่วโลกทั้งหมด 21.7 ล้านคน (Ian Magrath and Jorge Litvak, 1993) การที่ผู้ดูแลในครอบครัวต้องให้การดูแลผู้ป่วยมะเร็งนั้น เป็นประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดเรื้อรัง มีความทุกข์และเหนื่อยล้าเนื่องจากภาระการดูแลร่วมกับการหวั่งกังวลเกี่ยวกับการรักษา และเมื่อโรคมะเร็งลุกลามมากขึ้น ผู้ดูแลจะต้องรับภาระการดูแลมากขึ้น ร่วมกับการเกิดความรู้สึกผิดเนื่องจากไม่สามารถช่วยผู้ป่วยได้ มีความคับข้องใจและสิ้นหวัง มีการเจ็บป่วยในระหว่างทำหน้าที่ดูแล อันเป็นผลร้ายต่อสุขภาพและการทำหน้าที่ให้การดูแลจึงได้มีคนเรียกผู้ดูแลในครอบครัวว่า “ผู้ป่วยซ่อนเร้น” (Hidden Patient) (ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม, 2539)

พุทธศาสนาอุบัติมาเพื่อบรรเทา ระงับดับทุกข์ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน เพื่อการดำเนินชีวิตที่สุขสงบ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งวิถีตามหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ในอริยมรรคแปด ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติในหลักของศีล เป็นการดำรงตนด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ละซึ่งกิเลสในจิตใจ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีความประพฤติดีทั้งกาย วาจา และใจ ทำให้จิตใจผ่องใส ส่งผลให้เกิดความสุข สงบจากการทำความดี ซึ่งเป็นการนำหลักศาสนามาใช้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ช่วยให้อาจสามารถปล่อยวางจากความทุกข์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าจากผลกระทบของความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หากมีความเบื่อกวนในการทำหน้าที่และการใช้ชีวิต จะก่อให้เกิดความผาสุกทางจิตวิญญาณ (พุทธทาสภิกขุ, 2541) ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็ง ด้วยใช้แนวคิดทางพุทธศาสนา (สมพร ปานผดุง และคณะ, 2558)

ดังจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งมีความต้องการการประคับประคองด้านจิตวิญญาณ ปัญหาการลดลงของความผาสุกทางจิตวิญญาณที่ผู้ดูแลประสบ หากเป็นอยู่ในระยะเวลานาน (Taylor et. al, 2010) ความผาสุกทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well - Being) เป็นลักษณะภายในของบุคคลที่แสดงออกถึงความสมบูรณ์พร้อมของร่างกายและจิตใจ เป็นพลังอำนาจที่นำไปสู่การมีความหมาย เป้าหมาย และความหวังในการดำเนินชีวิต มีกำลังใจในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (กิตติกร นิลมานัต, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย โดยวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการของพุทธศาสนา ที่จะช่วยสะท้อนมุมมองของภาวะทางจิตวิญญาณ การเผชิญกับมุมมองของภาวะทางจิตวิญญาณของ

ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ในบริบทสังคมไทย ตลอดจนการประยุกต์ใช้ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมและดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องวิจัยแนวคิด กิจกรรม และกระบวนการที่สร้างความตระหนักต่อบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงพยาบาล ชุมชน และสังคม ในการสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ตามกรอบแนวคิดของพุทธศาสนา องค์ความรู้ในพุทธศาสนาจะช่วยเป็นฐานแนวคิดเชิงบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี เช่น จิตวิทยาการให้คำปรึกษา ทักษะการดูแลญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย การประยุกต์วิถีวัฒนธรรมการแพทย์ไทยโบราณ การแพทย์สมัยใหม่แบบตะวันตกเพื่อดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายในสังคมไทยปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดวิธีการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา
3. สร้างและทดลองใช้โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ให้การดูแลญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย จำนวนทั้งหมด 14 คน คือ แพทย์ จำนวน 4 คน พยาบาล จำนวน 4 คน นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน นักวิชาการ จำนวน 2 คน และจิตอาสา จำนวน 2 คน ส่วนการทดลองและนำเสนอโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบ 2 กลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two Groups Pre - Post Test Design) ประชากร คือ ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬารัตน์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่มารับการรักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลจุฬารัตน์ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 60 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 ราย และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 ราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีลักษณะใกล้เคียงกันด้วยการจับคู่ (Matched Pair) ให้มีความคล้ายคลึงกันตามคุณสมบัติ คือ อายุ เพศ และการได้รับ

การดูแลจากบริบทหรือผู้ป่วยเดียวกัน ทั้งนี้กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติเครื่องมือที่ใช้ในโปรแกรมการดูแล คือ โปรแกรมการดูแลที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมการส่งเสริมวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมการส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาตามขั้นตอนการสร้างโปรแกรมการดูแล นำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยของผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่าง ๆ จำนวน 5 คน เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการดูแล ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย 2 ประเภท คือ

1. การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้จำนวน 4 ข้อ มีคำถามเหมือนกันหมดทุกคน เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลอง โดยกระทำเป็นรายบุคคลกลุ่มย่อย

2. การสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structure Interview or Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ คือไม่จำเป็นต้องใช้คำถามที่เหมือนกันหมดกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน การสัมภาษณ์โดยวิธีนี้อาจใช้วิธีให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นออกมาโดยอิสระ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการใช้กิจกรรมและรูปแบบในการเข้าโปรแกรม ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลคือการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล จากเทคนิคการบันทึก การสังเกต และการสัมภาษณ์ ระหว่างการทดลอง และพิจารณาการบันทึกท้ายกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของโปรแกรมการดูแลเพื่อวิเคราะห์ความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาภายหลังเข้าโปรแกรมแล้ว จากการประเมินการเข้าโปรแกรมและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth - Interview) ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยา

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- 2.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถาม

เบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความพึงพอใจทางจิตวิญญาณ

2.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มย่อยที่เข้าร่วมทั้ง 3 กลุ่ม ของของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

2.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการวิเคราะห์ค่าที่ 2 กลุ่มอิสระ (Independent Sample T - Test)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องโปรแกรมการดูแลความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สรุปผลตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร พบว่า ความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ในขณะที่ญาติผู้ดูแลมีความต้องการประคับประคองในการเสริมสร้างพลังทางจิตวิญญาณอยู่ในระดับสูง เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์แผนปัจจุบันให้การดูแลเน้นที่ “โรค” ของ “ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย” เป็นหลักมากกว่า โดยการดูแลญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นไปอย่างจำกัด ด้วยส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจถึงความต้องการและการดูแลด้านจิตวิญญาณสำหรับญาติผู้ดูแล ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดูแลความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

2. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด วิธีการดูแลความพึงพอใจทางจิตวิญญาณ ของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักพุทธจิตวิทยา กฎไตรลักษณ์ เป็นธรรมะที่ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายนำมาปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจว่าสรรพสิ่งทั้งหลายอยู่ภายใต้กฎของเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด ทั้งผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย หรือแม้แต่ตนเองนั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงกฎของเปลี่ยนแปลงได้ ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายสามารถยอมรับได้ว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นทั้งของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายหรือแม้แต่ตนเองนั้นเป็นธรรมดาของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดการยอมรับและเข้าใจว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต เกิดความรู้สึกนึกคิด พิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ และระงับยับยั้งความคิดฟุ้งซ่านได้ดี มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีพลังสงบ และปลอดโปร่ง พร้อมทั้งจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แม้เป็นความสูญเสียผู้ป่วยอันเป็นบุคคลที่รักในชีวิตได้ทุกขณะ ไม่รู้สึกหวาดกลัว ในขณะที่ตนยังคงต้องมีชีวิตอยู่ต่อไป

กระบวนการ กิจกรรม และวิถีปฏิบัติการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา การดำเนินการเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร พบว่า ไม่ปรากฏชัดมากนักเกี่ยวกับกระบวนการ กิจกรรม และวิถีปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา อย่างไรก็ตามญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายถือเป็นผู้ป่วยซ่อนเร้น จึงเป็นผู้ป่วยอีกบุคคลหนึ่งในครอบครัวที่มีผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ดังนั้นการวิเคราะห์ในครั้งนี้ จึงอยู่บนพื้นฐานกิจกรรมที่สร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณให้เกิดขึ้นกับผู้ป่วยมะเร็งหรือผู้ป่วยโรคเรื้อรัง

3. โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งเป็นขอบเขตเฉพาะส่วนการดูแลแบบบูรณาการเฉพาะในแหล่งบริบทของระบบโรงพยาบาลเท่านั้น มีทีมผู้ให้การดูแลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด คือ 1) ทีมสหสาขาวิชาชีพในโรงพยาบาล 2) อาสาสมัครในโรงพยาบาล และ 3) พระสงฆ์ / ภิกษุ / ภิกษุณี / อุบาสก และ/หรืออุบาสิกา ที่ได้รับการอบรม ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรเพื่อนำไปสู่การสร้างศรัทธา นอกจากนี้หลักธรรมที่ประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการ อันประกอบด้วย กัลยาณมิตรศรัทธา พรหมวิหารสี่ ภูมิตระลักษณ์ และอริยสัจสี่ ทั้งนี้กิจกรรมมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างศรัทธา ค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และวางแผนเป้าหมายและร่วมกันแก้ปัญหา โดยการให้การบ้านด้วยการนำไปปฏิบัติ และฝึกการหายใจที่ถูกต้อง และบันทึกปัญหาที่พบ จัดเป็นกิจกรรมครั้งที่ 1 เป็นกิจกรรมแบบรายบุคคล ใช้เวลา 30 - 60 นาที

ขั้นตอนที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือ และหาแนวทางแก้ไข และใช้โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยอภิปรายและแลกเปลี่ยนร่วมกันถึงประสบการณ์ปัญหาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย และวิธีการแก้ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความหมายและเป้าหมายในชีวิตของญาติผู้ดูแล ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการทำสมาธิแบบอานาปานสติ เพื่อลดความเครียดและฝึกสติ ฟังการบรรยายธรรมเกี่ยวกับหลักธรรมะประยุกต์สำหรับญาติผู้ดูแล ตามหลักธรรมพรหมวิหารสี่ และภูมิตระลักษณ์ ทั้งนี้ให้การบ้านด้วยการนำไปปฏิบัติ ฝึกการหายใจที่ถูกต้อง และบันทึกปัญหาที่พบ จัดเป็นกิจกรรมครั้งที่ 2 เป็นกิจกรรมแบบรายกลุ่ม ใช้เวลา 120 - 180 นาที

ขั้นตอนที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินหาปัญหาในการปฏิบัติตามโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา และหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง โดยร่วมกันทำบุญตักบาตรและถวายสังฆทานร่วมสมทานศีลในการรักษาศีล 5 สันทนาธรรมและอภิปรายร่วมกันกับพระสงฆ์เกี่ยวกับปัญหาและผลของการปฏิบัติตามโปรแกรม แนวทางในการแก้ไข ตลอดจนความเข้าใจในหลักธรรม

พรหมวิหารสี่ และกฎไตรลักษณ์ ในการประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ให้การบ้านด้วยการนำไปปฏิบัติ และฝึกการหายใจที่ถูกต้อง และบันทึกปัญหาที่พบ จัดเป็นกิจกรรมครั้งที่ 3 เป็นกิจกรรมแบบรายกลุ่ม ใช้เวลา 120 – 180 นาที

ขั้นตอนที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อการให้กำลังใจและเสริมแรงในการปฏิบัติตามแนวพุทธจิตวิทยา อภิปรายร่วมกันถึงผลของการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของญาติผู้ดูแล โดยรับฟังและให้กำลังใจด้วยความจริงใจและด้วยความเอื้ออาทร ตลอดจนเสริมแรงในการปฏิบัติโดยเน้นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายจะได้รับ ทั้งนี้ให้การบ้านด้วยการนำไปปฏิบัติ และฝึกการหายใจที่ถูกต้อง และบันทึกปัญหาที่พบ จัดเป็นกิจกรรมครั้งที่ 4 เป็นกิจกรรมแบบรายกลุ่ม ใช้เวลา 120 – 180 นาที

ขั้นตอนที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อการยุติและสิ้นสุดสัมพันธภาพ โดยสรุปผลของการปฏิบัติ และสิ่งที่ได้จากการเข้าโปรแกรม จัดเป็นกิจกรรมครั้งที่ 5 เป็นกิจกรรมแบบรายกลุ่ม ใช้เวลา 120 – 180 นาทีนำเสนอโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ทดลองและนำเสนอโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยา ของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬารัตน์ การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายโดยรวมและรายด้านในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมและรายด้านระยะหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีความผาสุกทางจิตวิญญาณระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นและสาระสำคัญเชิงวิชาการที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การอภิปรายผลการศึกษาแนวคิดและการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบันและตามพุทธจิตวิทยา

แนวคิดทางการแพทย์แผนปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อยู่ภายใต้แนวคิดการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง ซึ่งญาติผู้ดูแล หมายรวมอยู่ใน “ครอบครัว” ของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่ได้รับการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง เนื่องด้วยผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายยังต้องการได้รับการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ดังที่ นิตยา คชศิลา พบว่า ความวิตกกังวลของญาติในครอบครัวของผู้ติดเชื้อเอดส์ที่มีอาการภายหลังได้รับโปรแกรมการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์ ร่วมกับการฝึกผ่อนคลายกล้ามเนื้อต่ำกว่าก่อนทดลอง (นิตยา คชศิลา, 2548) การพยาบาลทางจิตวิญญาณโดยใช้กิจกรรมการอ่านคัมภีร์ของคริสต์ศาสนา การสวดมนต์ การฟังและร้องเพลงสวด

ทางศาสนา ทำให้ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองในโรงพยาบาลมีความผาสุกทางจิตวิญญาณโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปฏิบัติที่ร่วมกับการศึกษาธรรมะที่ได้รับการคัดสรรที่เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องต่อนำไปปฏิบัติ ได้แก่ กฎไตรลักษณ์ และพรหมวิหารสี่ โดยเฉพาะข้อเมตตากรุณาอันเป็นพื้นฐานสำคัญ (ช.ม. (ไทย) 29/202/590) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันจะก่อให้เกิดการเห็นชอบอยู่เป็นนิจที่ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายได้ดีมีความสุข ทั้งร่วมกับการรักษาศิล และการทำสมาธิหรือการเจริญสมาธิภาวนา โดยเฉพาะการทำสมาธินี้ว่ามีความสำคัญมากในการปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นการสร้างกุศลจิตหรือการทำความดีขั้นสูง ซึ่งความสงบภายในจิตใจ

2. การอภิปรายผลการศึกษาโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา

โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาเชิงระบบแบบบูรณา ประกอบด้วย ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่ไม่มีอาการของโรคและไม่มีอาการทางจิตประสาท สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทีมผู้ให้การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยา ต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อสร้างศรัทธาให้ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเกิดความไว้วางใจ กล้าที่จะเปิดเผยปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของการเป็นญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย สอดคล้องกับ วัฒนา พลชาติ ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) พบว่ากัลยาณมิตรเป็นปัจจัยภายนอกเพื่อก่อให้เกิดศรัทธา รวมไปถึงการนำไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในที่สามารถพัฒนาปัญญาของปุถุชน โดยความรู้ที่เกิดขึ้นจะก่อเกิดเป็นปัญญาได้ (วัฒนา พลชาติ, 2553) ดังที่ จำเนียร กิ่งแก้ว กล่าวว่า การสอนแบบอริยสัจสี่ทำให้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณมากขึ้น (จำเนียร กิ่งแก้ว, 2555) สอดคล้องกับ อภิรัชศักดิ์ รัชนิวงศ์ และบรรพต วิรุณราช กล่าวว่า กระบวนการจัดการด้วยอริยสัจสี่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยเหตุและผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นผลทำให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางพึงประสงค์ มีจิตใจอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน สุขุมเยือกเย็น มีความมั่นใจในตนเอง ครอบครัวมีความพึงพอใจ รู้จักรับผิดชอบและประกอบอาชีพสุจริต และไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มากกว่าร้อยละ 90 (อภิรัชศักดิ์ รัชนิวงศ์ และบรรพต วิรุณราช, 2555) สอดคล้องกับ อรุณี ยุทธิปัญ และคณะ ที่ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุมุสลิมที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับการรักษาที่คลินิก พบว่าผู้สูงอายุมุสลิมที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงมีสุขภาวะทางจิตวิญญาณสูงกว่าก่อนเข้ากลุ่มการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และสูงกว่าผู้สูงอายุมุสลิมที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงที่ได้รับคำปรึกษาตามปกติ (อรุณี ยุทธิปัญ และคณะ, 2557)

3. การอภิปรายผลการทดลองและนำเสนอโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬารณ์

การทดลองโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬารณ์ ได้ดังนี้ ความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายโดยรวมและรายด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา และกลุ่มได้รับการดูแลตามปกติก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน ความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายโดยรวมและรายด้านระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา และกลุ่มได้รับการดูแลตามปกติหลังการทดลองแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณตามแนวพุทธจิตวิทยาของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ สอดคล้องกับ สมพร ปานผดุง และคณะ พบว่า เมื่อใช้โปรแกรมการพยาบาลประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของพรหมวิหารสี่และมงคลสูตรเป็นพื้นฐาน สามารถพัฒนาให้ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งทางนรีเวชระยะลุกลามที่ได้รับการพยาบาลประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม มีความผาสุกทางจิตวิญญาณสูงกว่าญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งทางนรีเวชระยะลุกลามที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ (สมพร ปานผดุง และคณะ, 2558)

ผู้วิจัยได้ข้อสรุปพบว่า การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายในสังคมไทยปัจจุบัน ได้ประยุกต์แนวคิดการแพทย์แผนปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง” เป็นแนวคิดที่ดีมีความทันสมัย เข้าได้กับยุคทุกสมัย และทุกวัฒนธรรม ต่อการประยุกต์ใช้ในการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ซึ่งการแพทย์ในบริบทสังคมไทยปัจจุบันประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นหลักอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีการกำหนดให้ “การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง” เป็นนโยบายระดับประเทศที่ทีมสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องใช้เป็นมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นระยะเวลานานพอควร ด้วยส่วนหนึ่งของแนวคิดครอบคลุมถึงการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ที่เชื่อมโยงสอดประสานไปพร้อมกับการดูแลทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายรวมไปด้วย ทีมมองบุคคลเป็นบุคคล และเป็นองค์รวม ทั้งเป็นระบบที่สอดประสานไปพร้อมกับผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นหลัก โดยญาติผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล และมีความต่อเนื่องที่แม้ว่าผู้ป่วยกลับบ้านไปในชุมชนแล้วก็ตาม

องค์ความรู้ใหม่

ทีมผู้ให้การดูแลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้รับการอบรมแล้ว ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรในการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย โดยใช้องค์ธรรมกัลยาณธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างศรัทธา

1. การสร้างศรัทธาหรือความไว้วางใจ เพื่อช่วยเหลือญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเข้าสู่กระบวนการการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณ

2. การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณ เป็นวงจรของระบบการดูแลที่ต่อเนื่อง มีความสอดคล้องกันในการดูแล ด้วยการดูแลแบบบูรณาการของระบบโรงพยาบาล บ้าน และวัด (โรงพยาบาล – บ้าน – วัด : รบว) โดยทั้ง 3 แหล่งการดูแล มีการสื่อสาร เชื่อมโยง และส่งต่อข้อมูลระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่เหมาะสม สอดคล้อง และมีประสิทธิภาพที่สุด โดยยึดญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ระบบของโรงพยาบาล มีทีมสหสาขาวิชาชีพในโรงพยาบาลเป็นผู้ขับเคลื่อนวงจรของระบบ ระบบบ้าน/ชุมชน มีสถานพยาบาลต่าง ๆ ในชุมชน ใกล้บ้าน ร่วมกับอาสาสมัครในชุมชนและ/หรืออาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนใกล้บ้านของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย เป็นผู้ขับเคลื่อนวงจรของระบบ และระบบวัด มีพระสงฆ์ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ/หรืออุบาสิกา เป็นผู้ขับเคลื่อนวงจรของระบบ

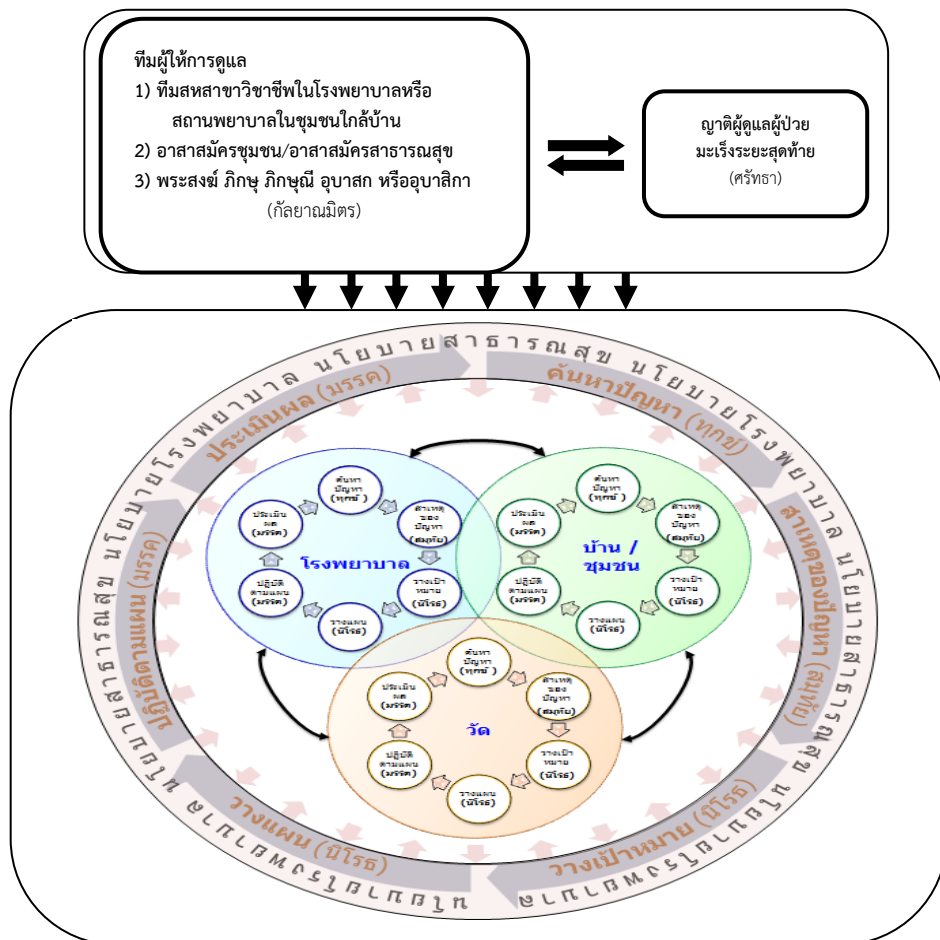
3. การดูแลแบบบูรณาการของระบบ “โรงพยาบาล – บ้าน – วัด” ในแต่ละระบบของทั้ง 3 แหล่งบริการ ใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการหมุนวงจรของกระบวนการดูแล ประกอบด้วย 6 กระบวน คือ 1) การค้นหาปัญหา (ทุกข์) 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) 3) วางเป้าหมาย (นิโรธ) 4) วางแผน (นิโรธ) 5) ปฏิบัติตามแผน (มรรค) และ 6) ประเมินผล (มรรค) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายมุ่งไปสู่ความผาสุกทางจิตวิญญาณที่ตีบนพื้นฐานที่สอดคล้องกับความเป็นปัจเจกบุคคลตามที่เป็นอยู่และในบริบทแวดล้อมของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

4. ระบบเชิงนโยบาย ทั้งนโยบายสาธารณสุขและนโยบายโรงพยาบาล ใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการหมุนวงจรของกระบวนการดูแล ประกอบด้วย 6 กระบวน คือ 1) การค้นหาปัญหา (ทุกข์) 2) สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) 3) วางเป้าหมาย (นิโรธ) 4) วางแผน (นิโรธ) 5) ปฏิบัติตามแผน (มรรค) และ 6) ประเมินผล (มรรค) เช่นเดียวกัน โดยการหมุนวงจรนี้เป็นผลที่ได้จากการหมุนวงจรการดูแลแบบบูรณาการของระบบ “โรงพยาบาล – บ้าน – วัด” ที่มีความต่อเนื่องมาเป็นลำดับ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวคิด โครงสร้าง และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปัญหา เช่น การปรับแก้ไขนโยบายการปฏิบัติงานที่พิจารณาเชิงปริมาณที่เน้นการดูแลตาม “สภาวะความรุนแรงในการเจ็บป่วย” ของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเท่านั้น แต่เน้นนโยบายการปฏิบัติงานที่พิจารณาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่ให้การดูแลทั้ง “ผู้ป่วยและครอบครัว” และดูแลบุคคลได้ด้านจิตวิญญาณได้อย่างแท้จริง เป็นต้น

อันเป็นผลให้เกิดแรงผลักดันต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลแบบบูรณาการของระบบ “โรงพยาบาล – บ้าน – วัด” ให้มีการขับเคลื่อนการหมุนวงจรอย่างต่อเนื่องต่อไป ก่อให้เกิดการดูแลญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายมุ่งไปสู่ความผาสุกทางจิตวิญญาณที่ดียิ่งขึ้นไป

ซึ่งการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาเชิงระบบแบบบูรณาการ สามารถแสดงรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาเชิงระบบแบบบูรณาการ

ควรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณในญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่น ๆ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามแก่จิตใจ บนพื้นฐานการเข้าใจธรรมชาติของชีวิต มีการพัฒนาโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะ

สุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับภาคประชาชน ที่ได้แก่ อาสาสมัครในชุมชนและ/หรือ อาสาสมัครสาธารณสุข โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วย มะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับหน่วยงานทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง ที่ได้แก่ พระสงฆ์ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ/หรืออุบาสิกา และควรศึกษาติดตามระดับความความ ผาสุกทางจิตวิญญาณหลังได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแล ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาในระยะ 1 เดือน 6 เดือน หรือจนถึงหลังการ เสียชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองตามแนวคิดพุทธจิตวิทยามีผลดีของแนวคิด คือ เป็นแนวคิดที่มีความทันสมัย เข้าได้กับยุคทุกสมัย และทุกวัฒนธรรม ง่ายต่อการประยุกต์ใช้ในการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ซึ่งการแพทย์ใน บริบทสังคมไทยปัจจุบันประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็น หลักอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยการกำหนดเป็นนโยบายระดับประเทศ ที่มีสหสาขาวิชาชีพที่ เกี่ยวข้องใช้เป็นมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย เป็นระยะเวลาานพอควร ด้วยส่วนหนึ่งของแนวคิดครอบคลุมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วย มะเร็งระยะสุดท้าย ที่เชื่อมโยงสอดประสานไปพร้อมกับการดูแลทางด้านร่างกาย จิตใจ และ สังคมของญาติผู้ดูแลรวมไปด้วย โดยมองบุคคลอย่างเป็นองค์รวม อย่างเป็นระบบ ที่สอด ประสานไปพร้อมกับผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายเป็นหลัก โดยญาติผู้ดูแลและครอบครัวมีส่วนร่วม ในการดูแล และมีความต่อเนื่องแม้ว่าผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายกลับบ้านสู่ชุมชน ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะว่า ควรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้การดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณในญาติ ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่น ๆ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามแก่จิตใจ บนพื้นฐานการเข้าใจ ธรรมชาติของชีวิต มีการพัฒนาโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแล ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับภาคประชาชน ที่ได้แก่ อาสาสมัครใน ชุมชนและ/หรืออาสาสมัครสาธารณสุข โปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติ ผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับหน่วยงานทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง ที่ได้แก่ พระสงฆ์ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ/หรืออุบาสิกา และควรศึกษาติดตามระดับความ ความผาสุกทางจิตวิญญาณหลังได้รับโปรแกรมการดูแลความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติ ผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายตามแนวพุทธจิตวิทยาในระยะ 1 เดือน 6 เดือน หรือจนถึงหลัง การเสียชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

เอกสารอ้างอิง

กิตติกร นิลมานันต์. (2555). การดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต. สงขลา: ออเรนจ์มีเดีย.

- จำเนียร กิ่งแก้ว. (2555). ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าข่า จังหวัดอุบลราชธานี. ใน
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา คชศิลา. (2548). ผลของการใช้โปรแกรมการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์ ร่วมกับ
การฝึกผ่อนคลายกล้ามเนื้อต่อความวิตกกังวลของผู้ดูแล ในครอบครัวของผู้ติดเชื้อเอช
ไอวีที่มีอาการ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2541). คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เอมี่ เทรด
ดิง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม. (2539). ญาติผู้ดูแลที่บ้าน: แนวความคิดและปัญหาในการวิจัย. ราชบัณฑิต
พยาบาลสาร, 2(1). 84-94.
- วัฒนา พลชาติ. (2553). ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณา
ภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพร ปานผดุง และคณะ. (2558). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณด้วย
หลักพุทธธรรมต่อความผาสุกทางจิตวิญญาณของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยมะเร็งใน
โรงพยาบาล. วารสารสภาการพยาบาล, 30(1). 16-28.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2556). ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิมขององค์การ
อนามัยโลก พ.ศ. 2557-2566. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.
- อภิรัชศักดิ์ รัชนิวงศ์ และบรรพต วิรุณราช. (2555). ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการ
จัดการการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยวิถีเชิงพุทธ. วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(2). 58-70.
- อรุณี ยุทธิปูน และคณะ. (2557). ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ของผู้สูงอายุมุสลิมที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Taylor et. al. (2010). Structure and mechanism of a bacterial β -glucosaminidase
having O-GlcNAcase activity. Nature Structural & Molecular Biology
volume, 26(13). 365-371.

Ian Magrath and Jorge Litvak. (1993). Cancer in Developing Countries: Opportunity and Challenge. *Journal of the National Cancer Institute*, 85(11). 862-874.

การดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม
ด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร^{*}
EVALUATION OF THE PROJECT FOR THE INTEGRATION OF SOCIAL
WELFARE DATABASE IN THE DIRECT PAYMENT OF ELDERLY
CITIZENS' ALLOWANCE BY THE LOCAL ADMINISTRATION
ORGANIZATION IN MUANG MUKDAHAN DISTRICT
MUKDAHAN PROVINCE

สุรวี คำมีแก่น

Suravee Kammeekaen

ศิวัช ศรีโกคางกุล

Siwach Sripokangkul

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

KhonKaen University, Thailand

E-mail: suravee.777@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในการเขียนบทความนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน และเพิ่มเติมด้วยข้อมูลที่ได้จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ผลการศึกษา พบว่า 1) ระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ระบบการดำเนินการเบิกจ่ายมีความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น ด้านการกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพมีความเที่ยงตรง แม่นยำ แต่การประมวลผลข้อมูลผ่านระบบยังมีความล่าช้า 2) ความรวดเร็ว ต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาตรฐานเดียวกันในการจ่ายเบี้ยยังชีพภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน แต่ส่งผลกระทบทางลบแก่ผู้สูงอายุบางส่วนที่เคยได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุก่อนวันที่ 10 ทำให้เสียโอกาสในการรับเงินสวัสดิการไปใช้จ่ายในการดำรงชีพ 3) ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในการจ่ายเบี้ยยังชีพ เนื่องจากมีระบบในการตรวจสอบที่ชัดเจนส่งผลให้ลดปัญหาการจ่ายผิดพลาดแก่ผู้ไม่มีสิทธิ 4) การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพ

^{*} Received 2 April 2020; Revised 25 April 2020; Accepted 28 April 2020

ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอตามข้อมูลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอและสร้างความเชื่อมั่นว่าจะไม่มีการสำรองเงินจ่ายไปพลางก่อน 5) การเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะ พบว่า ควรปรับปรุงและพัฒนาระบบให้สามารถดึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีการกำหนดระเบียบวิธีในการเบิกจ่ายอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: โครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม, เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, อำเภอเมืองมุกดาหาร

Abstract

This article aimed on the evaluation of the Project for the Integration of Social Welfare Database in the Direct Payment of Elderly Citizens' Allowance by the Local Administration Organization in Muang Mukdahan District, Mukdahan Province. In-depth interview with the key informants, together with the revision of related research documents were applied as the key method for the data collection. The result revealed the information as follows: 1) Related system to the payment of the elderly citizens' allowance was considered convenience and quick. The input procedure of the data regarding the eligible persons was precise. However, the data processing was still in a long time. 2) The quickness and consistency of the allowance receiving, the local administration organization had complied the common standard for the payment within the 10th day of each calendar month. However, elderly citizens who used to receive the before the mentioned date might not be longer able to receive the allowance in their require period. 3) The overlapping of the payment by the local administration organization caused by the auditing system which had been conducted for the payment's accuracy and the prevention of mistake of the payment to the non-eligibility person had built the elderly citizens' confidence. 4) The budget administration for the payment, the local administration organization's preparedness of sufficient budget in accordance to the requirement of the payment had built the confidence regarding the avoidance of the usage of the advances. 5) This article's suggestions are the improvement of payment system for the prompt data retrieving and the promulgation of the explicit payment regulation.

Keywords: Project For The Integration Of Social Welfare Database, Elderly Citizens' Allowance, Local Administration Organization, Muang Mukdahan District

บทนำ

โครงการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงเกิดจากแนวคิดระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e - Payment) เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 ที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e - Payment Master Plan) (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) เพื่อจะก้าวไปสู่การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e - Government) ที่จะใช้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาตลอดจนยกระดับการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหนึ่งในโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม ตามโครงการ e - Payment ของภาครัฐ ซึ่งมีการพัฒนาระบบและเตรียมความพร้อมในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง

การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เดิมผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะได้รับสวัสดิการดังกล่าวจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้สูงอายุมีสิทธิสังกัดอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในรูปแบบเงินสด และการโอนเงินเข้าบัญชี ซึ่งจากวิธีการดำเนินการจ่ายสวัสดิการดังกล่าว ทำให้เกิดความล่าช้าในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (มารยาท หมายมั่น, 2555) ซึ่งจากการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุล่าช้ากว่าที่หลักเกณฑ์กำหนด จำนวน 28 แห่ง เกินกว่าวันที่กำหนดเป็นเวลามากที่สุด 77 วัน และยังเกิดความผิดพลาดในการเบิกจ่ายซ้ำซ้อน เช่น กรณีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิตแล้ว การจ่ายให้กับผู้สูงอายุที่ย้ายภูมิลำเนา และการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินสวัสดิการอื่นจากรัฐทำให้การจ่ายซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น เช่น กรณีจ่ายให้แก่ผู้ที่ได้รับเงินบำนาญ ทำให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอตามมา ตลอดจนผู้มีสิทธิไม่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินรายได้จากการประกอบอาชีพเกิดความเดือดร้อนในการดำเนินชีวิต และไม่มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2558)

จากกรณีการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีสิทธิในรูปแบบเดิม ที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับการจัดสรรสวัสดิการอย่างถูกต้องและเป็นธรรมนั้น จึงทำให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างกรมบัญชีกลาง กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกันเพื่อให้สามารถจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้มีสิทธิโดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีผู้สูงอายุโดยตรง โดยกรมบัญชีกลางจะทำการตรวจสอบข้อมูลและโอนเงินเข้าบัญชีผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับเงินเบี้ยยังชีพโดยตรงสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงสวัสดิการ ที่มีความสะดวก รวดเร็ว ลดความล่าช้าและความ

ข้าซื้อในการจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจังหวัดมุกดาหารเป็นหนึ่งในจังหวัดนำร่องในการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการเตรียมความพร้อมรองรับการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตรวจสอบจำนวนผู้มีสิทธิ วิธีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ และบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลรายบุคคลในระบบดังกล่าวให้ถูกต้องตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2562 นอกจากการเตรียมความพร้อมทางด้านข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแล้ว กรมบัญชีกลางและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร ยังมีการจัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจังหวัดนำร่องขึ้น ในวันที่ 24 กันยายน 2562 ณ ห้องประชุมแก้วกิริยา ชั้น 5 ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 54 แห่ง เข้าร่วมประชุม (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร, 2562)

จังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 55 แห่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 24 แห่งและองค์การบริหารส่วนตำบล 29 แห่ง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลการลงทะเบียนผู้ขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารปี 2563 และการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเดือนมกราคม 2563 จากกรมบัญชีกลาง มีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทั้งสิ้น จำนวน 44,562 ราย แบ่งเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพโดยผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นเงินสด จำนวน 8,020 ราย และผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพโดยการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร จำนวน 36,542 ราย ดังนี้ อำเภอเมืองมุกดาหาร 14,283 ราย, อำเภอดงหลวง 7,419 ราย, อำเภอคำชะอี 4,937 ราย, อำเภอดอนตาล 3,407 ราย, อำเภอหนองสูง 3,151 ราย, อำเภอดงหลวง 1,944 ราย และอำเภอหว้านใหญ่ 1,401 ราย (กรมบัญชีกลาง, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าว การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองมุกดาหารมีจำนวนมากที่สุดถึง 14,283 ราย ซึ่งการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหารที่เกิดขึ้นในเดือนมกราคม 2563 นับว่ามีความสำคัญและสะท้อนถึงบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายโดยการพัฒนากลไกและรูปแบบการให้บริการที่แสดงให้เห็นถึงการยกระดับการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับสวัสดิการให้มีความถูกต้องและเป็นธรรมผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการดำเนินโครงการดังกล่าว ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงมากที่สุดและมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุดถึง 13 แห่ง เพื่อ

สะท้อนให้เห็นว่าจากการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลอย่างไรกับผู้สูงอายุ และนำผลการศึกษาที่ได้รับไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของงานวิจัย

การศึกษาเรื่องการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ศึกษาทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุดจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 คน นักพัฒนาชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบระดับจังหวัดจากสำนักงานงานท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า มีประเด็นเกี่ยวกับระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ขั้นตอนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ขั้นตอนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เนื่องจากก่อนที่จะมีการเบิกจ่ายตรงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนทั้งหมด เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการนำเอกสารการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุนำเข้าสู่ระบบการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำเอกสารในการเบิกจ่ายดังกล่าวไปยื่นธนาคารเพื่อนำจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งกระบวนการในการเบิกจ่ายส่วนมีการใช้เอกสารเป็นจำนวนมาก ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง เช่น กรณีของเทศบาลเมืองยะลา มีจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยการโอนเข้าบัญชีธนาคาร จำนวน 3,287 ราย เทศบาลตำบลคำอาฮวน จำนวน 1,413 ราย เทศบาลตำบลนาโสก จำนวน 1,341 ราย โดยในการดำเนินการด้านเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการเบิกจ่ายก็มีจำนวนมากตามไปด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้นยังต้องจัดทำไฟล์ข้อมูลผู้รับเบี้ยยังชีพทุกรายผ่านโปรแกรม Microsoft Office Excel เพื่อนำชุดไฟล์ข้อมูลส่งให้ธนาคารทำการตรวจสอบและเบิกจ่ายแต่ในการดำเนินการผ่านการบูรณาการร่วมกันตามโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเดือนมกราคม 2563 กระบวนการขั้นตอนในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น ทั้งนี้เกิดจากกรมบัญชีกลางได้ดำเนินการขั้นตอนทางการเงินทั้งหมด ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องยุ่งยากในการเดินทางนำเอกสารไปเบิกจ่ายที่ธนาคาร ซึ่งสะท้อนจากหนึ่งในคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับขั้นตอนการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า ขั้นตอนการดำเนินการในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุนั้นมีขั้นตอนจำนวนมาก

“การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยการโอนเข้าบัญชีในเขตเทศบาลเมืองยะลาของเราจะตั้งเบิกก่อนวันที่ 10 ของทุกเดือนอยู่แล้ว และทำการสรุปยอดการจ่ายว่ามีจำนวนกี่รายในเดือนนั้น ๆ และจะต้องเข้าไปในระบบ e - laas เพื่อบันทึกข้อมูลและทำการกรอกเอกสารนำจ่ายของผู้สูงอายุทุกท่านไปให้ธนาคาร เรามี 3,000 กว่าราย ก็ต้องกรอกข้อมูลทุกราย นอกจากนั้นต้องนำเอกสารกองโต ขนกันไป เพื่อให้ทางธนาคารตรวจสอบอีกที หากมีข้อผิดพลาดธนาคารก็จะแจ้งกลับมา ในแต่ละรอบเดือนแทบจะไม่มีเวลาทำอะไรเลยต้องเตรียมเอกสาร ทำจ่ายเอกสารอย่างเดียว”

1.2 การกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า การกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความเที่ยงตรง และน่าเชื่อถือมากขึ้น เนื่องจากการตรวจสอบข้อมูล 2 ชั้น โดยชั้นที่ 1 เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรอกข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเมื่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นตรวจสอบข้อมูลแล้วจะนำข้อมูลดังกล่าวส่งกรมบัญชีกลางในชั้นที่ 2 โดยกรมบัญชีกลางจะทำการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวอีกครั้ง ทำให้ลดข้อผิดพลาดจากการเบิกจ่ายที่จะเกิดขึ้นเช่น ข้อมูลเลขบัตรประชาชน การคำนวณอายุ และคุณสมบัติอื่น ๆ ทำให้การประมวลผลมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนจากหนึ่งในคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับการกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า การกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุดังกล่าวมีการตรวจสอบทำให้ลดความกังวลในการกรอกข้อมูลผิดพลาดแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“ตั้งแต่มีการปรับปรุงในเรื่องการกรอกข้อมูลและตรวจสอบแต่ละขั้นตอนเรามองว่าการกรอกข้อมูลของเรามีความสะดวกอย่างมาก เหมือนมีตัวกรองความถูกต้องต่าง ๆ เช่น ตัวเลขบัตรประชาชน การคำนวณอายุ ทำให้เราทำงานง่ายขึ้น”

1.3 ระบบบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมของกรมบัญชีกลาง พบว่าการดึงไฟล์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลจากระบบมีความล่าช้า ตลอดจนการบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการผ่านระบบได้โดยตรง มีเพียงรหัสเข้าไปตรวจสอบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากกรมบัญชีกลางเท่านั้น ซึ่งสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า

“การดึงข้อมูลของระบบกรมบัญชีกลางช้ามากบางครั้งก็ไม่สามารถเข้าหน้าเว็บได้เลยและที่ผ่านมาเราพยายามที่จะดึงดูข้อมูลการจ่ายเนื่องจากเราอยากรู้ว่ามีผู้สูงอายุของเราก็รายที่โอนสำเร็จหรือไม่สำเร็จ แต่ก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากระบบมีปัญหา”

ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดกับชุดข้อมูลที่จะถูกเบิกจ่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถแก้ไขผ่านระบบของกรมบัญชีกลางได้โดยตรง

2. ผลการศึกษาความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่าการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเดือนมกราคม 2563 เป็นเดือนแรกที่กรมบัญชีกลางโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของผู้สูงอายุโดยตรงนั้น ส่งผลกระทบในทางบวกแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน เป็นการสร้างมาตรฐานเดียวกันในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยมีกำหนดการจ่ายภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน แต่จากผลการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุดังกล่าวกลับส่งผลกระทบด้านลบแก่ผู้สูงอายุที่เคยได้รับเงินเบี้ยยังชีพเข้าบัญชีธนาคารก่อนวันที่ 10 ของทุกเดือน เช่น ผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยการโอนเข้าบัญชีตั้งแต่วันที่ 3 ของทุกเดือน แต่เมื่อมีการกำหนดวันจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารแก่ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการเป็นมาตรฐานเดียวกันจึง

ทำให้ผู้สูงอายุที่เคยได้รับเงินเร็วกว่าที่กำหนดเสียโอกาสในการรับเงินสวัสดิการไปใช้จ่ายในการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนจากหนึ่งในคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรวดเร็ว ต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหารของบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า

“แม่ได้รับเงินผู้สูงอายุในวันที่ 10 มกราคม 2563 แต่ก่อนหน้านี้แม่ได้รับเงินผู้สูงอายุจากเทศบาลเมืองมุกดาหารไม่เกินวันที่ 5 ของทุกเดือนได้รับเร็วมาก ๆ แต่พอได้วันที่ 10 ก็ทำให้แม่ได้เงินนี้ช้าขึ้น จะเอาไปซื้อของใช้ก็ต้องรอวันที่ 10 ”

3. ผลการศึกษาความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่า การดำเนินโครงการการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเที่ยงตรง และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากขึ้น เนื่องจากมีการตรวจสอบคัดกรองข้อมูลผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพว่าเป็นผู้ที่ได้รับบำนาญ เบี้ยหวัดบำนาญพิเศษ หรือเงินอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันหรือไม่ โดยสามารถตรวจสอบผู้มีสิทธิผ่านระบบได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนจากบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า

“การตรวจสอบข้อมูลของผู้ได้รับบำนาญดีมาก ๆ ค่ะ ทำให้เรามั่นใจได้ว่าเราจะไม่จ่ายผิดพลาดและมีการเรียกเงินคืนตามมาเพราะก่อนหน้านี้สิ่งที่เรากำลังกลัวมากที่สุดคือเรื่องการจ่ายให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พอมีระบบนี้ขึ้นมาทำให้เราทำงานอย่างสบายใจมากขึ้น”

หากเป็นกรณีระงับการจ่ายก็จะมีกรแจ้งรายชื่อ และข้อมูลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดผ่านระบบว่ามีจำนวนกี่ราย ที่สำคัญคือกรณีมีการย้ายที่อยู่ของผู้สูงอายุบางรายระหว่างปีงบประมาณหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมไม่ทราบว่าผู้สูงอายุรายนั้นย้ายที่อยู่ก็จะทำให้มีการจ่ายซ้ำซ้อนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใหม่ แต่ในปัจจุบันมีการแจ้งรายงานจากกรมบัญชีกลางถึงการระงับการจ่ายเพราะผู้สูงอายุย้ายที่อยู่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมระงับการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุรายดังกล่าว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมสามารถแนะนำผู้สูงอายุให้ไปขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใหม่ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เสียสิทธิในการได้รับเบี้ยยังชีพ

“การย้ายที่อยู่ของผู้สูงอายุแล้วไม่มาแจ้งเทศบาลเรามีปัญหามากค่ะ เพราะหากเป็นเช่นนี้จะทำให้ผู้สูงอายุเสียสิทธิในการได้รับเบี้ยยังชีพ หรือแม้กระทั่งเป็นการจ่ายซ้ำซ้อน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือเหมือนมีการแจ้งเตือนเราผ่านระบบว่าผู้สูงอายุของคุณย้ายไปแล้วนะไม่ควรจ่ายเขาอีกและแนะนำให้เขาไปขึ้นทะเบียนกับท้องถิ่น แห่งใหม่ค่ะ ทำให้เราสะดวกขึ้น”

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความเชื่อมั่น และลดความกังวลในการจ่ายผิดพลาดกรณีผู้ไม่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และทำงานสะดวกมากยิ่งขึ้น

4. ผลการศึกษาการจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่า การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อำเภอเมืองมุกดาหารจะมีการจัดสรรอย่างเพียงพอและสร้างความเชื่อมั่นแก่กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงเจ้าหน้าที่ในระบบการจ่ายตรงของกรมบัญชีกลาง เนื่องจากเดิมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะตั้งงบประมาณการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ในเทศบัญญัติและนำมาจ่ายกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับสิทธิ แต่การโอนเงินจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแจ้งจัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น ยังไม่ได้รับการจัดสรรมาอย่างเพียงพอบุคคลท่านหนึ่งที่กล่าวว่า

“ถ้าจะย้อนไปอีกในปี 2558 ครัวที่เป็นช่วงที่การจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเราไม่ได้รับการจัดสรรอย่างครบถ้วนแต่ก็มีการทยอยจ่ายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่อยมา ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางส่วนยังได้ไม่ครบนอกจากนั้นจังหวัดยังมีการสำรวจงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ในปี 2560 พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 36 แห่ง เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 7,827,700 บาท ปี 2561 พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 45 แห่ง เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 8,464,300 บาท อันนี้ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการสำรองเงินจ่ายไปก่อนในเบื้องต้น”

ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสำรองเงินจ่ายไปพลางก่อน แต่เมื่อกรมบัญชีกลางดำเนินการจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับสิทธิโดยตรงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องแบกรับภาระการสำรองเงินจ่ายและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุว่าจะได้รับการจัดสรรอย่างถูกต้อง เพียงพอและเป็นธรรม

5. โครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีประเด็นการเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 การขอใช้ข้อมูลของกรมบัญชีกลาง ผ่านระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีช่วงระยะเวลาการดึงข้อมูลที่ชัดเจน เช่น กรณีอำเภอเมืองมุกดาหารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีการกรอกข้อมูลผู้สูงอายุเดือนมกราคม 2563 ตามกำหนดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภายในวันที่ 26 ธันวาคม 2562 แต่เมื่อมีการจ่ายจริงจากกรมบัญชีกลางพบว่า ข้อมูลบางส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บันทึกข้อมูลในระบบยังไม่ได้รับการจ่ายหรือไม่ได้รับการแก้ไข นั้นแสดงถึงขั้นตอนในการขอข้อมูลของกรมบัญชีกลางอาจจะเกิดจากการขอชุดข้อมูลการจ่ายไปก่อนกำหนด เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บันทึกการจ่ายว่าเป็นการจ่ายโดยการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารผู้สูงอายุ แต่พอจ่ายจริงกลับเป็นข้อมูลเดิม

ที่บันทึกเป็นการจ่ายแบบเงินสด ทำให้การเบิกจ่ายไม่ตรงตามความเป็นจริงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความกังวลและไม่เชื่อมั่นในระบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ตลอดจนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเกิดความยุ่งยากในการเบิกจ่าย หรือต้องทำจ่ายตกเบิกในเดือนถัดไปให้แก่ผู้สูงอายุ

5.2 ควรมีระเบียบวิธีในการดำเนินการอย่างชัดเจนจากผู้รับผิดชอบหลัก อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมบัญชีกลาง เพื่อให้การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสะดวก รวดเร็ว ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีการเรียกเงินคืนจากผู้สูงอายุที่เสียชีวิตสาเหตุจากการที่กรมบัญชีกลางได้ดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีให้แก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิตในช่วงวันที่ 28 – 30 ของเดือน ซึ่งเป็นช่วงหลังวันที่กรมบัญชีกลาง ดึงข้อมูลจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นไปตรวจสอบและดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสับสนในกระบวนการ วิธีการ ว่าจะดำเนินการเรียกเงินคืนอย่างไรแก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิตไปแล้วนั้น

5.3 ระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของกรมบัญชีกลางควรมีกล่องข้อคิดเห็นในการรับข้อคิดเห็น ข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบจากเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ใช้ระบบ เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการให้บริการ

5.4 การเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงควรมีระยะเวลาที่รวดเร็วมากขึ้น โดยกรณีการจ่ายภายในวันที่ 10 ของทุกเดือนนั้น มีความล่าช้าทำให้ผู้สูงอายุเสียโอกาสในการนำเบี้ยยังชีพดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ เนื่องจากเมื่อก้าวสู่การพัฒนาระบบอย่างบูรณาการแล้ว กระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศควรมีความรวดเร็ว ต่อเนื่อง ทันเหตุการณ์ และสามารถประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 การฝึกอบรมและสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเข้าใช้งานและดึงข้อมูลผ่านระบบตามโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระของเจ้าหน้าที่ส่วนกลางในการตอบคำถามแก่ผู้ใช้งาน ซึ่งบางครั้งมีความล่าช้าในการดำเนินการตอบข้อซักถาม

อภิปรายผล

การอภิปรายที่จะกล่าวต่อไปนี้จะครอบคลุมใน 5 ประเด็น คือ 1) ระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 3) การลดความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 4) การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 5) แนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยจะอธิบายผลวิจัยว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างไร ผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปราย ดังนี้

ระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและการลดความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดระบบการ

ชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e - Payment) ของภาครัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับสวัสดิการของภาครัฐ ควบคู่กับการจ่ายเงินโดยตรงให้แก่ประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะช่วยให้สามารถจ่ายเงินได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดความผิดพลาดในการจ่าย และลดความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่าย และสอดคล้องกับสมชัย สัจพจน์ ที่ระบุว่า ระบบ e-Payment ภาครัฐจะช่วยให้จ่ายเงินตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดการจ่ายผิดพลาด ลดความซ้ำซ้อนในการจ่าย และโอกาสการทุจริตจากการจ่ายด้วยเงินสด นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการแสดงผลผ่านระบบอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กรณีการโอนย้ายของผู้สูงอายุก็ควรมีระบบอย่างชัดเจนในการโอนเข้าย้ายออกเพื่อแสดงให้เห็นความสอดคล้องและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติ (สมชัย สัจพจน์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับภัทรวดี ชอกดูลย์ ที่ระบุว่า ปัญหาในการดำเนินงานโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า การให้บริการของเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (ภัทรวดี ชอกดูลย์, 2557)

ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และการจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากจะเป็นการยกระดับ และการสร้างความน่าสนใจของแนวคิดระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ภาครัฐควรมีการสร้างมาตรฐานที่แตกต่างจากการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบเงินสด เช่น หากเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบโอนเข้าบัญชีจะได้รับเงินตั้งแต่วันที่ 5 ของเดือน ส่วนการรับแบบเงินสดจะโอนให้ภายในวันที่ 10 ของเดือน เพื่อเป็นการสร้างความน่าสนใจในระยะเริ่มแรกแก่กลุ่มผู้สูงอายุ อันจะเป็นการก้าวเข้าสู่ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ตามที่ภาครัฐพยายามจะผลักดันให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรวดี ชอกดูลย์ ที่ระบุว่า ปัญหาในการดำเนินงานโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุเดินทางมารับเบี้ยยังชีพไม่สะดวก (ภัทรวดี ชอกดูลย์, 2557) และสอดคล้องกับ พรชชณฉัตร เอี่ยมวันทอง ที่ระบุว่า ผู้สูงอายุบางรายมีความยากลำบากในการเดินทางไปรับเบี้ยยังชีพควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาบริการ (พรชชณฉัตร เอี่ยมวันทอง, 2562)

นอกจากที่กล่าวมา ภาครัฐควรมีการบูรณาการฐานข้อมูลการจ่ายเงินในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันอย่างรอบด้าน เช่น ผู้มีรายได้น้อย ผู้มีสิทธิรับเบี้ยสูงอายุ ผู้พิการ และเงินอื่น ๆ ที่ผู้มีสิทธิ์ควรจะได้รับให้เข้าสู่กระบวนการโอนผ่านบัญชีเช่นเดียวกัน เช่น หากมีบุคคล 1 ราย ที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาทั้งหมดก็สามารถใช้บัตรเพียงบัตรเดียวในการรับเงินเหล่านี้ได้ ที่สำคัญประชาชนสามารถตรวจสอบสิทธิของตนเองได้ผ่านระบบแอปพลิเคชันว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติหรือไม่ พร้อมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพราะการจะก้าวไปสู่ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐไม่ใช่การทำให้เงินถูกโอนเข้าบัญชีก็ถือว่าประสบผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้เป็นเพียงระยะเริ่มแรกในการสร้างการรับรู้ของภาคประชาชนเท่านั้น ในขณะเดียวกันสิ่งที่ภาครัฐต้องทำควบคู่ไปพร้อมกับการจ่ายเงินในลักษณะนี้คือการอำนวยความสะดวก

ความสะดวกแก่ประชาชน ทำให้เขารู้ได้ว่าหากเปลี่ยนมาโอนเงินเข้าบัญชีแล้วดีกว่าการรับเงินสดอย่างไร หากทำเช่นนี้ได้ก็จะทำให้การดำเนินโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับฤทธิเดช ภูจิรัฐ ที่ระบุว่าข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ควรเร่งการแก้ไขปัญหให้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องระเบียบต่าง ๆ และควรเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ (ฤทธิเดช ภูจิรัฐ, 2558)

แนวทางในการแก้ไขปัญหา จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการเตรียมความพร้อมและมีการซักซ้อมวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในส่วนการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกิดขึ้น ทั้งกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมบัญชีกลาง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการดำเนินการร่วมกันในการบริหารจัดการระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพให้สอดคล้องต่อการใช้งานอย่างบูรณาการ โดยมีระบบการเข้าใช้งานเพียงระบบเดียวในการกรอกหรือรับส่งข้อมูล เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานทั้งยัง สร้างความสะดวกและรวดเร็วต่อการใช้งาน ซึ่งในปัจจุบันยังมีการส่งต่อข้อมูลผ่านทั้งระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังระบบของกรมบัญชีกลาง ทำให้ยากต่อการเข้าถึงและอาจจะเกิดความผิดพลาดได้ง่ายหากข้อมูลดังกล่าวตกหล่น

นอกจากข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพิ่มเติมว่า เนื่องจากการการวิจัยนี้ได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก จึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดการวิเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงสถิติ เช่น ในเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินโครงการ ฯ มีความเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างอย่างไร ความพึงพอใจของผู้สูงอายุหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งในการตอบคำถามหลาย ๆ ประเด็นที่กล่าวมา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้รูปแบบสำรวจและใช้ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมด้วย เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และอาจจะศึกษาในประเด็นเปรียบเทียบการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุระหว่างการจ่ายเบี้ยยังชีพเข้าบัญชีโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วยการรับเงินสด เพื่อเป็นการเปรียบเทียบว่ารูปแบบการจ่ายเงินผู้สูงอายุประเภทใดสามารถบริหารจัดการการจ่ายเบี้ยยังชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากกว่า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า มีประเด็นสำคัญในการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ทั้งหมด 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ส่งผลในด้านบวกแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ส่วนการกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุก็มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ แต่การประมวลผลจากระบบบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม พบว่ามีความล่าช้าอยู่มาก 2) ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน เป็นการสร้างมาตรฐานเดียวกันในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ แต่การจ่ายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุบางส่วนที่เคยได้รับเงินเร็วกว่าที่กำหนดเสียโอกาสในการรับเงินสวัสดิการไปใช้จ่ายในการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง 3) การลดความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความเที่ยงตรง และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากขึ้น 4) การจัดระบบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีการจัดระบบประมาณอย่างเพียงพอและสร้างความเชื่อมั่นแก่กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงเจ้าหน้าที่ในระบบการจ่ายตรงของกรมบัญชีกลาง 5) แนวทางในการแก้ไขปัญหาโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรง มี 5 ประเด็น ดังนี้ 5.1 การดึงข้อมูลของกรมบัญชีกลางผ่านระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีช่วงระยะเวลาการดึงข้อมูลที่ชัดเจน 5.2 ควรมีระเบียบวิธีในการดำเนินการจัดการฐานข้อมูลผ่านระบบอย่างชัดเจนจากผู้รับผิดชอบหลัก อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมบัญชีกลาง เพื่อให้การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสะดวก รวดเร็ว ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีการเรียกเงินคืนจากผู้สูงอายุที่เสียชีวิตควรจะดำเนินการเรียกเงินคืนอย่างไร 5.3 ระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของกรมบัญชีกลางควรมีผู้ดูแลระบบในการรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอต่าง ๆ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการให้บริการ 5.4 การเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงควรมีระยะเวลาในการจ่ายที่รวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากเมื่อก้าวสู่การพัฒนาแบบอย่างบูรณาการแล้ว กระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศควรมีความรวดเร็วและต่อเนื่อง เช่น ไม่ควรจ่ายเกินวันที่ 5 ของเดือน 5.5 การใช้งานและดึงข้อมูลผ่านระบบควรมีการฝึกอบรมและสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะของผู้ใช้งานให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งข้อเสนอแนะควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการประเมินและเปรียบเทียบการดำเนินโครงการอันจะเป็นข้อมูลใน

การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือศึกษาในประเด็นเปรียบเทียบการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุระหว่างการจ่ายเบี้ยยังชีพเข้าบัญชีโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วยการรับเงินสด เพื่อเป็นการเปรียบเทียบว่ารูปแบบการจ่ายเงินผู้สูงอายุประเภทใดสามารถบริหารจัดการการจ่ายเบี้ยยังชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากกว่า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมต่อไป และ ควรทำการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการดังกล่าวอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบระบบการทำงาน ตลอดจนระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการประเมินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช ศรีโคกคงกุล อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้คำแนะนำและทำให้บทความดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2563). รายงานสรุปการจ่ายเงินหน่วยงานสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2563 จาก <https://govwelfare.cgd.go.th>.
- พรพรชัยฉัตร เอี่ยมวันทอง. (2562). ปัญหาในการจัดสรรงบประมาณต่อเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทรวดี ชอกดูลย์. (2557). การประเมินผลโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพระแก้ว อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ . มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- มารยาท หมายมั่น. (2555). ปัญหาในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. ใน รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ฤทธิเดช ภูจิรัง. (2558). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโนนดินแดง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมชัย สัจจพงษ์. (2559). National e-Payment พลิกโฉมระบบการชำระเงินของไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/advertorial/detail/167>
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2558). การตรวจสอบการดำเนินโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). การพัฒนางานบริการภาครัฐด้านระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://www.parliament.go.th/library>.
- _____. (2563). ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <http://www.library2.parliament.go.th>.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร. (2562). การประชุมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ. มุกดาหาร: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร.

**พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์
ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่***
**THE BUDDHIST PEACE FOR RECONCILIATION
OF THE CONSTRUCTION PROJECT KRABI PLANT**

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว)

PhraPalat Phattapong Dhammananto (Sonkaew)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

PhraNattapong Yanamete (Kraithep)

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร)

Phra Natthaphong Sirisuwan (Janro)

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี (หารเทศ)

Phramaha Sakda Sirimete (Hanthet)

อภิรักษ์ คำหารพล

Aphinan Khamhanphon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat campus, Thailand

E-mail: dhammananto_son@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และ 3) เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีความขัดแย้ง 2) กลุ่มที่มีเห็นด้วย 3) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า และ 4) กลุ่มพระสงฆ์และนักปราชญ์ทางศาสนา ทั้งหมดจำนวน 29 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง สันติวิธี และโครงการสร้างโรงไฟฟ้าจังหวัดกระบี่ 2) หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ สาราณียธรรม

* Received 17 April 2020; Revised 26 April 2020; Accepted 28 April 2020

6 ประการ ประกอบด้วย 1) เมตตาการุณกรรม 2) เมตตาวิจิตรกรรม 3) เมตตาโมกขกรรม 4) สาธารณโภคี 5) สีสามัญญตา และ 6) ทิฐีสามัญญตา 3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี มาแก้ปัญหาความขัดแย้ง มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล ได้แก่ สัมมุขวิธี และสังคหัตถุธรรม 2) ด้านผลประโยชน์ ได้แก่ สามัญญตา ปรัตโยสเส และโยนิโสมนสิการ 3) ด้านค่านิยม ได้แก่ สัมมุขวิธี อหิงสธรรมวิธี และอริยสัจ 4 4) ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ สัมมุขวิธี อริยสัจ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา และ 5) ด้านโครงสร้าง ได้แก่ ตินวัตถการวิถี อุปาทาน และ มัชฌิมาปฏิปทา

คำสำคัญ: พุทธสันติวิธี, ความสมานฉันท์, โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

Abstract

This research article The objectives are as follows: 1) to study the concepts and theories related to conflict management of the Krabi Power Plant construction project, 2) to study the Buddhist principles of peace, suitable for the conflict management of the Krabi Power Plant Project, and 3) to apply the principles Buddhist peace methods to be used as a guideline to resolve conflicts in Krabi power plant construction project. This research is a qualitative research. By using the interview form using specific sampling Main informant Representing all stakeholders with the Krabi Power Plant Project, which are 1) conflicting groups, 2) agreed groups, 3) power plant scholars and experts, and 4) groups of monks and religious scholars. Pictures / people by analyzing the content and summarizing it as a whole The results of the research revealed that 1) the related concepts and theories, namely conflict, conflict management, peaceful methods and the power plant project in Krabi province, 2) principles of Buddhist peace, suitable for conflict management, including 6 types of merit, consisting of 1) mercy and acrobatics. 2) Metta Worship 3) Compassion of Conception 4) Public Commitment 5) Sila Ordinya and 6) Dharma Dharma Eye 3) Applying Buddhist principles for peaceful means There are 5 conflicts: 1) data such as seminars, methods, and Sangahavattham. 2) benefits such as ordinary eyes, Prato Jose and Yonisomanasikara. Theology, Method and Noble Truth 4 4) Relationships are Samphantha 4 Noble Truths and Middle Pathways, and 5) Structures such as Tinsawadak, Precepts and Middle Way.

Keywords: Buddhist Principles, Reconciliation, Krabi Power Plant Project

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม รัฐ จนถึงระดับสังคมโลก ด้วยความแตกต่างด้านเป้าหมาย วิธีการ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี อันจะนำไปสู่ระบบความคิด ความรู้สึก การกระทำที่แตกต่างกัน ไม่ยอมให้กัน ก่อเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น และนำไปสู่ความรุนแรง ซึ่งแสดงออกมาผ่านคำพูด ภาษา กิริยาอาการ จนถึงกระทั่งการทำร้ายกัน ก่อให้เกิดความสูญเสีย ซึ่งที่แท้จริงแล้ว ความขัดแย้งมีทั้งนัยบวกและนัยลบ มีทั้งความขัดแย้งที่เป็นประโยชน์และความขัดแย้งที่เป็นโทษ (ระวี ภาวิไล, 2551) เช่นเดียวกับสถานการณ์การสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่ภาคใต้ส่งผลกระทบต่อการทำลายวิถีชีวิตชาวประมงและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้คนตกงานจากธุรกิจการประมงและการท่องเที่ยวนับแสนคน อีกนัยยะหนึ่งคือการส่งผลกระทบต่อรายรับของประเทศซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นกิจการที่ทำรายได้หลักให้กับประเทศ (สมนึก กรดเสื่อ, 2557) ซึ่งในรอบหลายปีที่ผ่านมา ปฏิบัติการไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหินมีมาตลอด เริ่มตั้งแต่โครงการเหมืองถ่านหิน และโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ที่คนในพื้นที่ต่อต้านมานานนับสิบปี และยังต่อต้านอยู่ถึงทุกวันนี้ (โสภา เสงฆ์รัตน์, 2554) เมื่อมองลึกลงไปพบว่าปัญหาการต่อต้าน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีต้นกำเนิดมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนวิธีการ แผนงานโครงการ เมื่อภาครัฐจะมีการดำเนินนโยบายและโครงการในด้านต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจะต้องจัดให้มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล การทำประชาพิจารณ์และการทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความขัดแย้งได้ขยายวงกว้างออกไป อันจะนำมาซึ่งการทะเลาะ ความบาดหมาง ไม่ลงรอยกัน อันจะทำให้ความสงบสุขที่เคยมีมายาวนานได้ถูกทำลายลง เพราะกำแพงแห่งศรัทธา มานะ ทิฐิ ได้ก่อตัวขึ้นหากปล่อยไว้เป็นเวลานาน ก็ยากที่จะทำลายได้ ความขัดแย้งก็จะสร้างฐานที่แข็งแรงยากที่จะทำลายลงได้ (ม.อ. (ไทย) 14/393/445) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การที่จะก้าวผ่านความขัดแย้งนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนทุกฝ่ายได้สะท้อนปัญหา และความต้องการ ไม่ว่าจะปัญหาหรือความต้องการระดับใดก็ตาม ซึ่งการเปิดพื้นที่จะเป็นเส้นทางนำไปสู่การแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ทำให้ทุกฝ่ายได้เกิดความรู้สึกยอมรับในทางเลือกที่ฝ่ายตนต้องการ ซึ่งทุกฝ่ายของความขัดแย้งได้เป็นส่วนหนึ่งในการเลือกแนวทางดังกล่าว และผลที่จะเกิดขึ้น คือ การยินดี ยินยอมจะปฏิบัติตามกฎ กติกา ที่ตนเองมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น การสร้างเวทีหรือการเปิดพื้นที่ในลักษณะดังกล่าว เป็นแนวทางหนึ่งในสันติวิธี (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

การใช้สันติวิธีเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความขัดแย้งของศาสนิกแล้ว ในหลักศาสนาก็ย่อมปรากฏวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งอยู่หลากหลายวิธี (เสฐียร พันธรังสี, 2549) การนำแนวทางสันติวิธีเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จะต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนรวม

และทุกภาคส่วนในการสร้างบรรยากาศให้มีความสมานฉันท์ ความปรองดอง และเรื่องของการอยู่ร่วมกันแบบสันติวิธีบนพื้นฐานของฐานทัศนคติที่มีความแตกต่างกัน และจะต้องยึดมั่นในสันติวิธีทุกฝ่าย คือ จะต้องไม่หุ้มนิยามหรือจะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในทางกลับกันสันติวิธีก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำเสนอที่ไม่มีเหตุผล การปิดกั้นช่องทางในการสื่อสารจนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน (พระไพศาล วิสาโล, 2549) การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ดีต้องแก้ที่ต้นเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งส่วนใหญ่ล้วนมีต้นเหตุมาจากตัวของมนุษย์จึงจำเป็นต้องแก้ไขตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับที่สูงขึ้นไป และจะต้องแก้ตั้งแต่ระดับของความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ เรียกได้ว่า แก้ปัญหาความขัดแย้งตั้งแต่ระดับจิตใจจนถึงการกระทำที่แสดงออกมาทางการพูด การกระทำต่าง ๆ การนำหลักสันติวิธีเข้ามาจัดการความขัดแย้งที่สามารถแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับจิตใจของปัจเจกบุคคลจนถึงระดับที่สูงขึ้นไปนั้น หลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนาเป็นทางออกหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี การนำพระพุทธศาสนามาแสดงทัศนะของความขัดแย้งสามารถสะท้อนภาพทั้งที่เป็นบุญและเป็นบาป ประเด็นอยู่ที่ว่า ทำที่ต่อความขัดแย้ง หรือวงจรบทบาทของตัวเราในสถานการณ์ของความขัดแย้งอย่างไร จึงจะสามารถดำรงอยู่บนสถานะของความขัดแย้งได้อย่างประสานสอดคล้องกับชีวิตและสังคม โดยการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีนี้มีได้เจาะจงที่การใช้ความรุนแรงอย่างเดียว แต่ในวิธีการดังกล่าวข้างต้นจะต้องอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เพราะเครื่องมือจัดการความขัดแย้งแบบพุทธสันติวิธีเป็นการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสามารถแก้ปัญหาได้ตั้งแต่ระดับฐานราก เพราะการแสวงหาเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสมนั้น ต้องตระหนักรู้ว่า เครื่องมือที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สันติวิธี หมายถึง วิธีการ การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่ไร้ความรุนแรงและครอบคลุมไปถึง แนวคิด วิธี ข้อปฏิบัติ ที่เป็นธรรม มีความยุติธรรม และก่อให้เกิดความพึงพอใจกันทุกฝ่าย

พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธี ข้อปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าหรือเหล่าสาวกของพระองค์ ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยได้กำหนดหลักสราณียธรรมมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ มี 6 ประการ ได้แก่ 1) เมตตาการุณยธรรม 2) เมตตาวิจิตรธรรม 3) เมตตาโมกขธรรม 4) สาธารณโภคี 5) สีสสัมมัญญตา และ 6) ทิฏฐิสัมมัญญตา

โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีแผนดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ โดยการนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศเข้ามายังท่าเทียบเรือบริเวณอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพราะการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมดังที่กล่าวมาข้างต้น หากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยังคง ยืนหยัดที่จะสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ กระแสการต่อต้าน ความขัดแย้งย่อมที่จะปะทุขึ้นได้โดยเร็ว อันจะเป็นการยากที่จะให้ความขัดแย้งคลี่คลายลงได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษารูปแบบ วิธีการ เครื่องมือในการจัดการความความขัดโดยใช้หลักพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นการป้องปรามปัญหาอันจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสันติสุข ความสมานฉันท์ และได้เดินบนแนวทางที่ได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและประโยชน์สุขของประชาชนในจังหวัดกระบี่อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่
3. เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อศึกษาข้อมูลในประเด็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีความขัดแย้ง 2) กลุ่มที่มีเห็นด้วย 3) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านโรงไฟฟ้า และ 4) กลุ่มพระสงฆ์และนักปราชญ์ทางศาสนา ทั้งหมดจำนวน 29 รูป/คน ซึ่งบุคคลแต่ละกลุ่มมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่มากกว่า 1 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน และทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี และอินเทอร์เน็ต บทความ คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านสถานที่ คือ 1) ชุมชนปากส้าย อำเภอเหนือคลอง 2) ชุมชนเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง และ 3) ชุมชนเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา ซึ่งทั้ง 3 ชุมชน มีเกณฑ์คัดเลือก คือ 1) เป็นพื้นที่ในการสร้างท่าเทียบเรืออ่าวหิน โดยการนำเข้าถ่านหินมาจากต่างประเทศ 2) เป็นพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินของจังหวัดกระบี่ และ 3) เป็นพื้นที่ทางผ่านของเรือขนส่งถ่านหิน ซึ่งมีขนาดใหญ่และกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวมและมีความเสี่ยงในการรั่วไหลของถ่านหินลงสู่แหล่งน้ำ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกจากคุณสมบัติผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยเป็นข้อคำถามสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความ

ขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และ 3) การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และนำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ระยะที่ 2 นำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ และ ระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง พบว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่

1. ทฤษฎีความขัดแย้งเป็นทฤษฎีใหม่อีกทฤษฎีหนึ่ง มีความเห็นขัดแย้งกับทฤษฎีอื่น แต่ก็มีประโยชน์ใช้สอยอย่างกว้างขวาง ครบทั้งสามประเภทของประโยชน์ คือ ทั้งด้านวิชาการ การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จากลักษณะของทฤษฎีความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม และในแต่ละบริบทของสังคมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลักษณะของความขัดแย้งแตกต่างกันออกไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีหรืออาจเป็นไปในทิศทางที่เลวร้ายลง สาเหตุของการขัดแย้ง ประกอบด้วย 1) ระบบสังคม 2) ความขัดแย้งนั้นเกิดจากการขัดกันผลประโยชน์ 3) ผลประโยชน์ที่ขัดกันนั้นสืบเนื่องมาจากการได้รับส่วนแบ่งอำนาจไม่เท่ากัน 4) ผลประโยชน์ต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะแยกออกเป็นสองฝ่ายที่ขัดกัน 5) ความขัดแย้งเป็นแบบวิภาษวิธี และ 6) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ (ubiquitous) ของระบบสังคม

2. การจัดการความขัดแย้งตามแนวคิดตะวันตกและแนวคิดตะวันออกนั้น สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยการประยุกต์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อต้องการจำกัดความขัดแย้งและสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งสามารถเลือกใช้ได้หลากหลายวิธีการ ให้เหมาะสมกับบริบทของความขัดแย้ง ทั้งนี้ ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ความขัดแย้งคืออะไร เกิดขึ้นจากใคร ที่ไหน อย่างไร ที่ต้องเผชิญกับความขัดแย้ง จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างไรบ้าง ซึ่งได้จำแนกวิธีการจัดการความขัดแย้งออกเป็น 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การเอาชนะ (Competition) 2) การยอมรับ

(Accommodation 3) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) 4) การร่วมมือ (Collaboration) และ 5) การประนีประนอม (Compromising)

3. พุทธสันติวิธี มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ทั้งที่แยกส่วนอธิบายถึงหลักสันติวิธี สันติวิธี คือ การละทิ้งหรือการไม่เลือกที่จะใช้ความรุนแรงเมื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต แนวคิดสันติวิธีนั้นเกิดขึ้นเพื่อท้าทายกระบวนทัศน์เดิมที่ใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้ง ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะสร้างเกณฑ์การประเมินว่าสันติวิธีสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งได้ในระดับใดบ้าง ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมายที่กลุ่มตั้งเอาไว้ 2) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอำนาจสมบูรณ์และอำนาจ และ 3) ความเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มในเรื่องพื้นที่อิทธิพลและระดับความเห็นอกเห็นใจจากภายนอกที่มีต่อเป้าหมายของกลุ่ม

การนำหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสม ได้แก่

หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง คือ หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชนให้สติปัญญา และสามารถนำไปปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงแสดงชี้ให้เห็นคุณงาม ความดีและความสำคัญของบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ชี้ให้เห็นสังขธรรม คือ ความจริงแท้ของชีวิตและกฎ ธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์ทั้งปวง และหัวใจของพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว หมั่นทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ระดับของหลักธรรม ได้แก่ ระดับบุคคลและระดับสังคม ซึ่งได้นำหลักพุทธสันติวิธีด้วยสารานุกรม 6 ประการ ประกอบด้วย 1) เมตตาภาเยกรรม เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี พิจารณาดี รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ และไม่มีความคิดริษยา 2) เมตตาจักรกรรม เป็นการใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปรารถนาดี รู้จักพูดให้กำลังใจกัน ไม่พูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ และพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวนั่น 3) เมตตาโมกกรรม เป็นการทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกันในด้านของความคิด หรือจิตสำนึก มีความเข้าใจผู้อื่น รู้จักให้อภัยไม่ถือโทษโกรธแค้นผู้อื่นและคิดดีต่อผู้อื่น จึงถือได้ว่าเป็น เมตตาโมกกรรม 4) สาธารณโภคี เป็นแนวปฏิบัติให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน 5) สีลสามัญญตา เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าทีกัน และไม่กระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่น และ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยการยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนจุดต่างไม่ถือเอา

ความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว และยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางหลักพุทธสันติวิธี การใช้หลักพุทธสันติวิธีเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยปราศจากความรุนแรง ประกอบด้วย

- 1) พุทธสันติวิธีกับการจัดการความขัดแย้ง พระพุทธศาสนาได้ปรากฏหลักคำสอนที่อธิบายถึงบ่อเกิดของความขัดแย้งไว้ ซึ่งหลักอกุศลมูล 3 ประการ คือ หลักคำสอนที่สามารถอธิบายสาเหตุของความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ในพระสูตรหลายแห่ง พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า โสกะ โทสะ โมหะ คือ อกุศลมูล อันเป็นต้นเหตุของความชั่ว และ 2) การจัดการความขัดแย้งตามแนวสาราณียธรรม โดยต้องมีคุณสมบัติของความเป็นนักไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นอยู่อย่างมีสติ มีศีลาจรรย์ตรงตาม 2) ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีวัตรปฏิบัติที่ผู้ขัดแย้งไม่อาจตำหนิได้ และทำให้เป็นการยากที่จะถูกขู่เข็ญหรือสูญเสียความน่าเชื่อถือ 3) ผู้ไกล่เกลี่ยต้องสามารถพูดได้อย่างชัดเจน มีคุณธรรมที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายยอมรับฟัง 4) ผู้ไกล่เกลี่ยมีทักษะในการพิจารณาผู้ขัดแย้ง 5) ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีทักษะในการถามและควบคุมเหตุการณ์โดยไม่ใช้การบีบบังคับ 6) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารอย่างถูกต้องแม่นยำจากคู่ขัดแย้งฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง 7) ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องราวขององค์กรภายในหรือระหว่างหน่วยงาน 8) ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตัว 9) ในกรณีการไกล่เกลี่ยเกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมาย ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้วย และ 10) ผู้ไกล่เกลี่ยควรสัมพันธ์กับคู่ขัดแย้งที่มีตำแหน่งต่างกันอย่างเท่าเทียมด้วยความเคารพและมีความกรุณา

การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ พบว่า การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย

- 1) **ด้านข้อมูล** คือ 1.1) การเผชิญหน้า (สัมมุขาวีธี) 1.2) การเป็นคนกลาง คือ สังคหัตถุธรรม 1.3) กระบวนการมีส่วนร่วม คือ มัชฌิมาปฏิปทา และ 1.4) การเจรจาไกล่เกลี่ย
- 2) **ด้านผลประโยชน์** คือ 2.1) หลักสามัญญตา และ 2.2) กระบวนการปรโตฆัสสะและโยนิโสมนสิการ
- 3) **ด้านค่านิยม** คือ 3.1) การเผชิญหน้ากัน (สัมมุขาวีธี) 3.2) การสลายอุปาทาน 3) การไม่เบียดเบียนกัน (อหิงสธรรมวิธี) 3.4) หลักอริยสัจ 4 และ 3.5) มัชฌิมาปฏิปทา
- 4) **ด้านความสัมพันธ์** คือ 4.1) การเผชิญหน้ากัน (สัมมุขาวีธี) 4.2) กระบวนการไกล่เกลี่ยแนวพุทธ 4.3) การกระตุ้นให้ถึกคิด 4.4) กระบวนการที่คู่ขัดแย้งหาคำตอบด้วยตนเอง 4.5) การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง 4.6) มัชฌิมาปฏิปทา 4.7) กระบวนการสลายอุปาทานเพื่อการประสานความสัมพันธ์ และ 4.8) กระบวนการสร้างสันติภาพของพระพุทธศาสนิกชนแนวทางสู่สันติภาพ และ 5) **ด้านโครงสร้าง** คือ 5.1) ตีฉนวนถาวรวิธี 5.2) กระบวนการสลายอุปาทานเพื่อการประสานความสัมพันธ์ 5.3) มัชฌิมาปฏิปทา 5.4) กระบวนการสร้างความเสมอภาค 5.5) การแบ่งปัน และ 5.6) การเจรจาแบบสันติสนทนาเจรจาแบบสันติสนทนา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล คือ เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง เพื่อการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้ง ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยวิศดา พุกแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อการเข้าถึงความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า สัมมาทิฏฐิ คือ การเห็นชอบในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยอาศัยการมี กัลยาณมิตรและการคิดด้วยอุบายอันแยบคายหรือคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไปในทางที่ถูกต้อง มีพฤติกรรมดี ทั้งร่างกาย จิตใจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า พยาบาลจำนวนหนึ่งยังขาดความสุขในการทำงาน ซึ่งมีสาเหตุจากปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมและจากแรงกดดันทางสังคม ทำให้พยาบาลเกิดความเครียดในการทำงาน และ สาเหตุจากปัจจัยภายในเกี่ยวกับมุมมอง ทศนคติในการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อให้พยาบาลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ควรนำสัมมาทิฏฐิมาประยุกต์ใช้เป็นบันได R – A – E – S ก้าวสู่ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คือ ความเห็นชอบ (Right View) การปรับทัศนคติ (Attitude adjustment) การเสริมพลัง (Empowerment) และการแบ่งปัน (Sharing) เมื่อพยาบาลได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ จะทำให้ใจเป็นสุข (Inner Peaceful Mind) นับเป็นความสุขภายในอย่างแท้จริง (Inner Happiness) นับเป็นคุณลักษณะของพยาบาลที่มี ความสุขตามแบบ “VARISADA” (วิศดา พุกแก้ว, 2559)

การนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของชลกร เทียนส่องใจ ได้ศึกษาเรื่อง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธหลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกออกได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล 2) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ 3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ 4) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ 5) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ถือได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา บทบาทหน้าที่ของคนกลางจะเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ และพร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงได้ด้วยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ คนกลางจะไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามคำแนะนำแต่อย่างใด และในทัศนะของพระพุทธศาสนา รากเหง้าที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน คือ

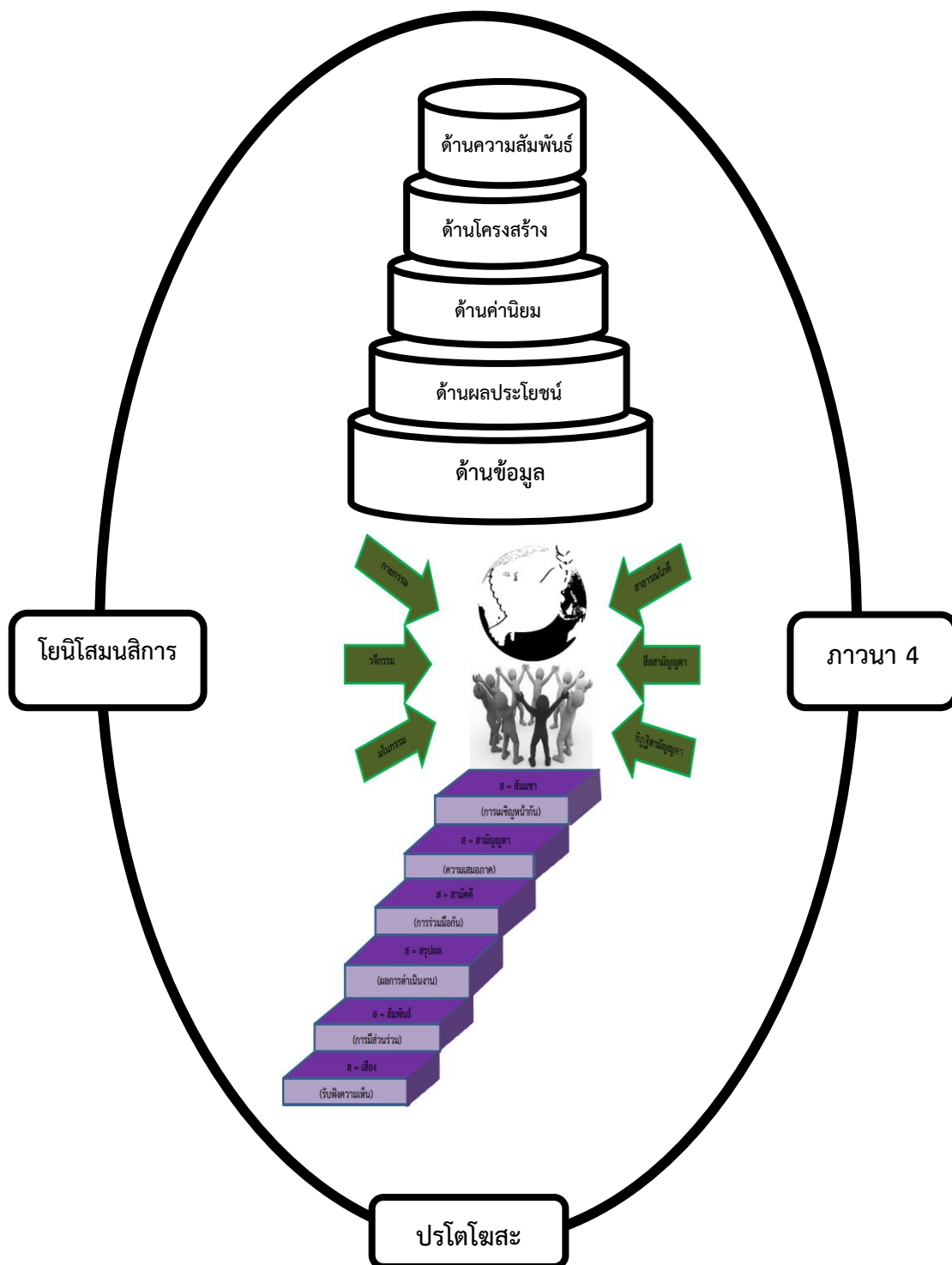

อกุศลธรรมและปัญจธรรม โดยทิวฏฐิซึ่งเป็นหนึ่งในปัญจธรรมนั้น ถือว่าเป็นแกนกลางที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ของแต่ละคน ยิ่งถ้าทิวฏฐินั้น ประกอบด้วย อกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ทิวฏฐินั้นก็จะกลายเป็นมิจฉาทิวฏฐิ เหตุปัจจัยภายในรวมทั้งเหตุปัจจัยภายนอก จนกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดสภาวะของความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในการปฏิบัติการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ 1) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง 2) อภัยทาน และ 3) ทางเลือกอื่น ตามแนวทางแห่งพระวินัย ซึ่งได้แก่ การไต่สวน กล่าวโดยสรุป การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เป็นหนึ่งในพุทธสันติวิธี ที่ใช้เข้ามาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแล้ว ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา (ชลากร เทียนส่องใจ, 2554)

การสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง ไม่พบบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยพระมหาประเสริฐ อคฺคเตโช ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม - เชื้อมนุกุล) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำหลักสันติธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษานั้น คือ ให้เจริญสติด้วยการฝึกนั่งกรรมฐานก่อนเรียน เพื่อให้จิตสงบเย็นละเอียดอ่อนพร้อมรับการพัฒนาชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของความอดทน โดยยกตัวอย่างคนที่ไม่มี ความอดทนแล้วตัดสินใจพลาดจนหมดอนาคต การไปทัศนศึกษาในสถานพินิจเพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการไม่อดทนจึงเกิดผลตามมาเช่นนี้ สุดท้าย คือ การปลูกฝัง ทักษะที่ดีให้กับครู ผู้ปกครอง ถึงการฝึกเยาวชนให้เรียนรู้และเข้าถึงสันติสุข คือ ความสุขทั้งภายในและภายนอกโดยการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า (พระมหาประเสริฐ อคฺคเตโช, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ จึงเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่สามารถดำเนินไปได้บนเส้นทางของความเข้าใจ เห็นใจ และมีเหตุมีผลที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ การนำหลักปรีชาญาณมาพิจารณาถึงทางออกของปัญหา เพราะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้นมีขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ได้รู้เข้าใจคิดหาเหตุผลและคิดหาประโยชน์หรือคิดหาทางออกจากปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเสรี ซึ่งสามารถมองเห็นข้อเสียของแต่ละสถานการณ์โดยมี ผลรวมมากกว่าความสามารถในการมองเห็นข้อดีหรือข้อดีของแต่ละสถานการณ์ที่เป็นเช่นนี้ เพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีหรือเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารสามารถกระตุ้นให้เกิดข้อเท็จจริงมากมาย การนำหลักปรีชาญาณเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเปิดใจรับฟังเสียงจากภายนอก รับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจบริบทของความขัดแย้งอย่างแท้จริง ส่วนหลักโยนิโสมนสิการ การพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างแยบคายเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาหาเหตุผลของความขัดแย้ง การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการนี้ ตลอดจนหลักภาวนา 4 ที่นำมาใช้ในการต่อรองเจรจาด้วยปัญญาเพื่อแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม และการนำไตรสิกขามาสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการด้านปัญญาให้มีสติ รู้จักควบคุมจิตใจทั้งหลาย และนำไปสู่อุเบกขาไม่ยินดีในร้ายต่อคำยุแหย่ การอยู่ในสังคมหมู่มากที่มีแต่อดีตดำนั้น ต้องมีการยืดหยุ่น มีสติ และรู้จักใช้ปัญญาเป็นปัญญาชน ที่รู้จักยกระดับจิตใจไม่ให้ดมนั่นถือนั้น รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่นบ้าง ถือว่าช่วยลดความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ผู้วิจัยได้สรุปในภาพรวมได้ว่า โครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ เป็นโครงการที่หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการ จนเกิดผลกระทบ มีประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น แสดงออกถึงการสนับสนุนโครงการและมีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยกับโครงการ และเรียกร้องให้มีการทบทวนโครงการใหม่ จากการศึกษาวิจัยได้ค้นพบความขัดแย้ง 5 ประการ ประกอบด้วย 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล 2) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ 3) ความขัดแย้งด้านค่านิยม 4) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ และ 5) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ด้วยสันติวิธีต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเข้ามาจัดการกับความขัดแย้ง เพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถดำเนินต่อไปได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยพิจารณาจาก

ศักยภาพของพื้นที่เป็นหลัก สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน
2) ควบคู่กับการจัดการความขัดแย้งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และการให้ความสำคัญกับ
เสียงสะท้อน และ 3) ควบคู่ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง สร้างความ
สมานฉันท์อย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย อยู่บนแนวทางของสันติภาพ อยู่ร่วมกันได้อย่าง
ปกติสุข

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้าง ความ
สมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ซึ่งผู้เขียนบทความต้องขอขอบคุณคณาจารย์
ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ชี้แนะแนวทางจนทำให้ผู้เขียนได้เขียนบทความฉบับนี้ได้สำเร็จ
ลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชลากร เทียนส่องใจ. (2554). การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือ
สำหรับการจัดการความขัดแย้ง. ใน ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2549). สันติวิธี วิธีแห่งอาระ. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พระมหาประเสริฐ อคฺคเตโช. (2559). แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความ
สันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่อนนกุล). ใน
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการ
ความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: 21 เซนจูรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระวี ภาวิไล. (2551). มนุษย์กับสันติภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิศดา พุกแก้ว. (2559). พุทธสันติวิธีเพื่อการเข้าถึงความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
โรงพยาบาลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(1), 12-
13.
- สมนึก กรดเสือ. (3 กันยายน 2557). เครือข่ายปกป้องกระบี่จากถ่านหิน. เอกสารบันทึกการ
สัมภาษณ์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด.
- เสฐียร พันธรังสี. (2549). ศาสนาเปรียบเทียบ 1. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

โสภา เดชรัตน์. (2554). เจาะแผนพัฒนาภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ.

ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ
ทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*
THE EFFECTS OF ORGANIZATIONAL CULTURE ON THE EFFICIENCY OF
ACCOUNTING INFORMATION TECHNOLOGY INSTITUTE OF
VOCATIONAL EDUCATION

ชนิดาพร บุนนาค

Charnidarporn Bunnark

สุรีย์ โบษกรณัฐ

Suree Bosakoranut

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: svc2work@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักบัญชีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 337 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยวิธีเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า นักบัญชีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร และประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่มยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความทันเวลา และด้านตรวจสอบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* Received 24 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ระดับ 0.05 และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

คำสำคัญ: ผลกระทบ, วัฒนธรรมองค์กร, ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี, อาชีวศึกษา

Abstract

The purposes of this quantitative research were to study 1) The Organizational Culture and the Efficiency of Accounting information technology Institute of Vocational Education, and 2) The Effects of Organizational Culture on the Efficiency of Accounting Information Technology Institute of Vocational Education. This research is based on the Quantitative Research. The sampling group for this study was the accountants of educational institute of vocational education in the amount of 337 persons. The tool used for data collection was questionnaire. An analysis has been completed by a statistic analyzing program to obtain various descriptive statistics such as Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation. The statistics used in hypothesis testing are Multiple Regression Analysis. The result of the study found that: the accountants of educational institute of vocational education opinion toward organizational culture of institute of vocational education in general was at the high level and they are opinion toward efficiency of accounting information technology institute of vocational education in general was at the high level. The results of the effects of organizational culture on the efficiency of accounting information technology institute of vocational education found that the Development Culture, Hierarchical Culture, and Group Culture which effected to the accounting information technology institute of vocational education in all aspects statistical significance at the level of 0.05 were follow the hypothesis. Moreover, it could be found that the Development Culture, Hierarchical Culture, and Group Culture which effected to the accounting information technology; the Relevance, Timeliness, and Verifiable in all aspects statistical significance at the level of 0.05 and the Hierarchical Culture, Development Culture, Group Culture, and Rational Culture which

effected to the accounting information technology; the Accuracy in all aspects statistical significance at the level of 0.05 were follow the hypothesis.

Keywords: Effects, Organizational Culture, Efficiency Of Accounting Information Technology, Vocational Education

บทนำ

ในปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป องค์กรต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยที่ทุกคนในองค์กรต้องมีความกระตือรือร้นในการหาวิธีการที่จะมาปรับเปลี่ยนในการพัฒนาการทำงานของตน ตลอดจนพฤติกรรมที่คนในองค์กรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมที่บุคคลในองค์กรยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ค่านิยม นั่นก็คือวัฒนธรรมองค์กร (อิทธิพัทธ์ คัมพรัตน์, 2556) ทั้งนี้ องค์กรที่มีวัฒนธรรมกลุ่มที่มีความยืดหยุ่น มุ่งเน้นความสัมพันธ์ที่ระหว่างบุคคล การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มและมีความผูกพันกับองค์กร วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรได้ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นความมีเหตุผลที่ให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ขององค์กรเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จของงาน และวัฒนธรรมมุ่งเน้นความเป็นลำดับที่ให้ความสม่ำเสมอกับกระบวนการเพื่อให้เกิดแบบแผนเดียวกันภายในองค์กร ซึ่งรวมถึงการประสานงานร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ได้ และการยึดมั่นในการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ล้วนเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานในองค์กร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เมื่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีผลกระทบต่อองค์กรโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี ซึ่งสามารถทำให้งานง่ายขึ้นและทำให้การทำงานสามารถจัดขนาดองค์กรให้เล็กลง มีเป้าหมายเฉพาะของกลุ่ม เช่น กลุ่มบัญชี กลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งวัฒนธรรมในการทำงานเป็นศูนย์รวมของจิตใจจากองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถทำงานมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันได้ จะต้องมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนและการควบคุม ได้แก่ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจ งานเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องในด้านต่าง ๆ เพื่อมิให้ประสบความล้มเหลวเนื่องจากขาดระบบข้อมูลที่ดี ขาดการเก็บรวบรวม และบริหารข้อมูลอย่างเป็นระบบ สารสนเทศทางการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลทางการเงินที่ถูกรวบรวมผ่านกระบวนการแปรสภาพให้กลายเป็นสิ่งที่มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ หรือสามารถนำไปใช้งาน ซึ่งแสดงออกมาในรูปของบัญชีการเงินเพื่อตอบสนองความต้องการใช้งานของกลุ่มบุคคลภายนอกองค์กร และบัญชีบริหารซึ่งตอบสนองความต้องการใช้งานของกลุ่มผู้บริหารภายในองค์กรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (วรรณวิมล ศรีหิรัญ, 2553)

การบริหารงานในองค์กรนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศทางบัญชีเพื่อให้สามารถทราบรายละเอียดในการดำเนินงานได้ตลอดเวลา ทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย หรือนโยบายที่วางไว้หรือไม่เพียงใด หากไม่เป็นไปตามเป้าหมายจะได้ดำเนินการแก้ไขได้ทันที ข้อมูลทางบัญชีจึงเป็นระบบย่อยที่สำคัญที่สุด และเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานะแวดล้อมภายในขององค์กรเอง ส่วนระบบข้อมูลอื่นล้วนเป็นข้อมูลจากภายนอกทั้งสิ้น ข้อมูลทางบัญชีจึงเป็นระบบข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการบริหารมากที่สุด แม้แต่ในสถาบันอาชีวศึกษาก็มีการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบเช่นกัน ซึ่งระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นระบบที่ถูกออกแบบขึ้นมาเพื่อแปลงหรือประมวลผลข้อมูลทางการเงินให้เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจต่อผู้ใช้ มีค่าต่อกระบวนการตัดสินใจ ทำให้สามารถคาดการณ์สิ่งต่าง ๆ ในอนาคตได้ถูกต้อง ส่งผลให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น สารสนเทศทางการบัญชีจะมีประโยชน์เพียงใดนั้น นักบัญชีจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อช่วยในกระบวนการคิดวิเคราะห์ต่อผู้ใช้ อีกทั้งขึ้นอยู่กับคุณภาพของสารสนเทศนั้น เป็นเหตุผลให้นักบัญชีควรศึกษาทำความเข้าใจระบบสารสนเทศทางการบัญชีเพื่อช่วยในการสื่อสารข้อมูล ก่อให้เกิดความรวดเร็วต่อการนำไปใช้ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปัจจุบันแนวโน้มของการใช้สารสนเทศทางการบัญชีมีการนำเทคโนโลยีในการสื่อสารข้อมูลมาประยุกต์ใช้ ดังนั้น นักบัญชีทั้งในฐานะพนักงานบัญชีในองค์กร ที่ปรึกษา หรือผู้สอบบัญชี ควรศึกษา และติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชีอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร และประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักบัญชีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใน 426 แห่ง แห่งละ 5 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานการเงิน หัวหน้างานบัญชี หัวหน้างานพัสดุ หัวหน้างานควบคุมภายใน และหัวหน้างานตรวจสอบภายใน รวมจำนวน 2,130 คน

(กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษา, 2558) กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ เทโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 337 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น ลักษณะของแบบสอบถามผู้วิจัยใช้แบบสอบถามลักษณะปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ในการทำงาน และตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรของนักบัญชีและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นกรอบของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบของวัฒนธรรมองค์กรของนักบัญชีและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อขอคำแนะนำเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของนักบัญชีและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 3 คน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนี IOC ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามครอยู่ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรนักบัญชี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.972 ซึ่งมีคุณภาพ สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

6. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการทำวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งงานในปัจจุบัน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์แปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert Rensis, 1967) โดยการจัดระดับเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของนักบัญชี โดยสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อนำตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าในสมการถดถอย เพื่อแสดงหรืออธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม เพื่อให้ทราบความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพของระบบข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีและใช้วิธี Stepwise เพื่อการคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุด และสามารถอธิบายความแปรผันของตัวแปรตามได้

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

GC	แทน	วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม
DC	แทน	วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา
RC	แทน	วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล
HC	แทน	วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ
ACI	แทน	ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีโดยรวม
RAC	แทน	ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
AAC	แทน	ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้
TAC	แทน	ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความทันเวลา
VAC	แทน	ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านตรวจสอบได้
Sig	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
R	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ

R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
adj. R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
S.E. _b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ b
S.E. _{est}	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ตัวแปรตาม
ด้วยตัวแปรอิสระ		
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

นักบัญชีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 80.12 และเป็นเพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 19.88 มีอายุ 36 – 45 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 48.37 รองลงมา มีอายุ 46 – 55 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 31.46 มีอายุ 25 – 35 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80 และมีอายุ 56 ปี ขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.37 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 74.18 รองลงมา มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 22.26 และมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.56 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 40.36 รองลงามีประสบการณ์ 7 – 10 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 31.15 มีประสบการณ์ 3 – 6 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 25.82 และมีประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67 มีตำแหน่งเป็นหัวหน้างานบัญชี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 24.04 รองลงมา เป็นหัวหน้างานควบคุมภายใน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 21.96 เป็นหัวหน้างานพัสดุ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 20.77 เป็นหัวหน้างานการเงิน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 18.69 และเป็นหัวหน้างานตรวจสอบภายใน จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.54

2. วัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา

วัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.57) วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา อยู่

ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.54) และอันดับสุดท้าย คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.56)

ประสิทธิภาพของระบบข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.62) ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.64) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความทันเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.63)

3. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่มสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้ร้อยละ 54.30 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.40864 ดังตารางที่ 1 แสดงว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา ($R = 0.689$) แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ ($R = 0.731$) และแบบกลุ่ม ($R = 0.737$) มีผลทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสามารถนำมาเขียนสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $ACI = (0.745) + 0.319 (DC) + 0.337 (HC) + 0.210 (GC)$ และสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_{ACI} = 0.287 (DC) + 0.312 (HC) + 0.191 (GC)$

ตารางที่ 1 ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	adj. R ²	b	S.E. b	β	t	Sig
1. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา	0.689	0.474	0.473	0.319	0.079	0.287	4.019	0.000*
2. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ	0.731	0.534	0.531	0.337	0.071	0.312	4.759	0.000*
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม	0.737	0.543	0.538	0.210	0.083	0.191	2.543	0.011*

a = 0.745 S.E. est = 0.40864 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ได้ร้อยละ 44.70 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.48478 ดังตารางที่ 2 แสดงว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา ($R = 0.629$) แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ ($R = 0.664$) และแบบกลุ่ม

($R = 0.668$) มีผลทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $RAC = (0.832) + 0.335 (DC) + 0.320 (HC) + 0.194 (GC)$ และสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_{RAC} = 0.279 (DC) + 0.274 (HC) + 0.163 (GC)$

ตารางที่ 2 ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	adj. R ²	b	S.E. b	β	t	Sig
1. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา	0.629	0.395	0.393	0.335	0.094	0.279	3.560	0.000*
2. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ	0.664	0.440	0.437	0.320	0.084	0.274	3.803	0.000*
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม	0.668	0.447	0.442	0.194	0.098	0.163	1.975	0.049*

a = 0.832 S.E._{est} = 0.48478 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสี่ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ ได้ร้อยละ 48.30 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.46359 ดังตารางที่ 3 แสดงว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ ($R = 0.655$) แบบมุ่งเน้นการพัฒนา ($R = 0.684$) แบบกลุ่ม ($R = 0.691$) และแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล ($R = 0.695$) มีผลทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $AAC = (0.694) + 0.327 (HC) + 0.194 (DC) + 0.212 (GC) + 0.149 (RC)$ และสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_{AAC} = 0.284 (HC) + 0.163 (DC) + 0.180 (GC) + 0.132 (RC)$

ตารางที่ 3 ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	adj. R ²	b	S.E. b	β	t	Sig
1. วัฒนธรรมองค์กร แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ	0.655	0.429	0.427	0.327	0.086	0.284	3.806	0.000*
2. วัฒนธรรมองค์กร แบบมุ่งเน้นการพัฒนา	0.684	0.468	0.465	0.194	0.094	0.163	2.049	0.041*
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม	0.691	0.477	0.473	0.212	0.094	0.180	2.246	0.025*
4. วัฒนธรรมองค์กร แบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล	0.695	0.483	0.477	0.149	0.075	0.132	1.980	0.049*

a = 0.694 S.E. est = 0.46359 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความทันเวลาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความทันเวลา ได้ร้อยละ 50.10 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.44602 ดังตารางที่ 4 แสดงว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา ($R = 0.672$) แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ ($R = 0.702$) และแบบกลุ่ม ($R = 0.708$) มีผลทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความทันเวลาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สูงขึ้น ซึ่งสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $TAC = (0.709) + 0.376 (DC) + 0.283 (HC) + 0.212 (GC)$ และสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_{TAC} = 0.323 (DC) + 0.251 (HC) + 0.184 (GC)$

ตารางที่ 4 ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความทันเวลา

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	adj. R ²	b	S.E. b	β	t	Sig
1. วัฒนธรรมองค์กร แบบมุ่งเน้นการพัฒนา	0.672	0.451	0.450	0.376	0.087	0.323	4.342	0.000*
2. วัฒนธรรมองค์กร แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ	0.702	0.493	0.490	0.283	0.077	0.251	3.655	0.000*
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม	0.708	0.501	0.496	0.212	0.090	0.184	2.346	0.020*

a = 0.709 S.E. est = 0.44602 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา และวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านตรวจสอบได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการ

บัญชีด้านตรวจสอบได้ ได้ร้อยละ 52.40 มีความ คลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.43242 ดังตารางที่ 5 แสดงว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ (R = 0.680) แบบมุ่งเน้นการพัฒนา (R = 0.718) และแบบกลุ่ม (R = 0.724) มีผลทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านตรวจสอบได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สูงขึ้น ซึ่งสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $VAC = (0.685) + 0.361 (HC) + 0.314 (DC) + 0.208 (GC)$ และสมการการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_{VAC} = 0.322 (HC) + 0.272 (DC) + 0.182 (GC)$

ตารางที่ 5 ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านตรวจสอบได้

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	adj. R ²	b	S.E. b	β	t	Sig
1. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ	0.680	0.462	0.460	0.361	0.075	0.322	4.815	0.000*
2. วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา	0.718	0.516	0.513	0.314	0.084	0.272	3.738	0.000*
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม	0.724	0.524	0.520	0.208	0.088	0.182	2.376	0.018*

a = 0.685 S.E. est = 0.43242 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมา อภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวรรณ วิวัฒนากรวงศ์ ได้ศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพข้อมูลงบการเงินในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูลงบการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (อีรวรรณ วิวัฒนากรวงศ์, 2558) แสดงให้เห็นถึงองค์การมีรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโดยรวมของข้อมูลงบการเงินที่ได้มาจากระบบสารสนเทศทางการบัญชี (จารุวรรณ บุตรสุวรรณ, 2551)

วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และแบบกลุ่ม มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา เกสร ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการตัดสินใจ ทั้งนี้วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของครูและบุคลากรที่อยู่ในองค์กร สะท้อนให้เห็นการตัดสินใจที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งทำให้บุคลากรสามารถแสดงออกได้ดีที่สุดภายใต้การนำของการบริหารที่มีความสามารถ (กาญจนา เกสร, 2555)

วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ แบบมุ่งเน้นการพัฒนา แบบกลุ่ม และแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ Vincent Cho ที่ได้ศึกษาผลกระทบของการเรียนรู้ขององค์กรกับประสิทธิภาพระบบสารสนเทศ พบว่า การส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงาน การทำงานเป็นทีมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร (Vincent Cho, 2007) การมีนโยบายการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเป็นแบบแผนเดียวกันภายในองค์กร โดยอาศัยประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมาเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ โดยองค์กรที่มีระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ดีนั้นจะให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการคาดคะเนและสามารถยืนยันความถูกต้องจากการคาดคะเนที่ผ่านมาว่ามีความถูกต้องเชื่อถือได้และปราศจากความผิดพลาด (ดวงฤดี ชีวนุกูล, 2556)

วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นการพัฒนา แบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ และแบบกลุ่ม มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความทันเวลาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu Hongjijiang ที่ได้ศึกษาการพัฒนาและทดสอบแบบจำลองที่สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ นโยบายและมาตรฐานขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร (Xu Hongjijiang, 2000) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang et al. ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจในคุณลักษณะของงานกับการเปลี่ยนแปลงในระบบสารสนเทศทางการบัญชี โดยพิจารณาจากขอบเขตของข้อมูล ความทันต่อเวลา และลักษณะระบบสารสนเทศทางการบัญชี นำมาเป็นตัววัดประสิทธิภาพของข้อมูล ข้อมูลที่มีขอบเขตกว้างจะส่งผลให้ผู้ใช้นี้มีความพึงพอใจสูง หากนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ภาระงาน มีการเปลี่ยนแปลงสูง และองค์กรที่มีขอบเขตการบริหารงานที่มีการกระจายอำนาจสูงจะเกิดความพึงพอใจเมื่อได้รับข้อมูลของสารสนเทศที่ช่วยในการตัดสินใจทันเวลา และเชื่อถือได้ จะทำให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจสูงสุดเนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Chang et al, 2003)

วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ แบบมุ่งเน้นการพัฒนา และแบบกลุ่ม มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านตรวจสอบได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu Hongjiang ที่ได้ศึกษาการพัฒนาและทดสอบแบบจำลองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ มาตรฐานขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร การตรวจสอบและการติดตามผลระบบการควบคุมภายนอกและปัจจัยภายนอก (Xu Hongjiang, 2000)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีทั้งในภาพรวม และในรายด้าน ได้แก่ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านถูกต้องเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลา ด้านความตรวจสอบ จะสูงขึ้นได้จะต้องให้ความสำคัญกับความเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม แบบมุ่งเน้นการพัฒนา แบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล และแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การสร้างองค์กรให้มีความเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบกลุ่ม แบบมุ่งเน้นการพัฒนา แบบมุ่งเน้นความมีเหตุผล และแบบมุ่งเน้นความเป็นลำดับจะทำให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีสูงขึ้น วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความมีเหตุผลสามารถทำให้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ สูงขึ้นได้เพียงด้านเดียว จึงควรหาสาเหตุเพื่อพัฒนาทำให้สามารถทำให้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีในด้านอื่นสูงขึ้นด้วย **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ควรมีการศึกษผลกระทบของคุณลักษณะของบุคลากรทางการบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรมีการศึกษผลกระทบของนโยบายทางการบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษา. (2558). สถานศึกษาในสังกัด. เรียกใช้เมื่อ 4 มิถุนายน 2559 จาก <http://www.vec.go.th/>เกี่ยวกับสอศ/สถานศึกษาในสังกัด.aspx
- กาญจนา เกสร. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- จารุวรรณ บุตรสุวรรณ. (2551). ผลกระทบของการเรียนรู้ขององค์กรและการสนับสนุนขององค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชี. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงฤดี ชีวนุกูล. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ขององค์กรกับประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจนำเข้า-ส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิราวรรณ วิวัฒนากรวงศ์. (2558). ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพข้อมูลทางการเงินในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณวิมล ศรีหิรัญ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครเหนือ.
- อิทธิพัทธ์ คัมพรัตน์. (2556). วัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.
- Chang et al. (2003). The Effect of Task Uncertainty, Decentralization and AIS Characteristics on the Performance of AIS: An Empirical Case in Taiwan. *Information and Management*, 40(7), 691-703.
- Likert Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Reading in Attitude Theory and Measurement*. P.(90-95). Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rded). New York: Harper and Row Publication.
- Vincent Cho. (2007). A Study of The Impact of Organizational Learning on Information System Effectiveness. *International Journal of Business and Information*, 2(1), 127-158.
- Xu Hongjiang. (2000). Managing Accounting Information Quality: An Australian Study. *International Conference on Information Systems*, 12(05). 628-634.

กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด: กรณีศึกษา
สลัมในกรุงเทพมหานคร*

RISK MANAGEMENT PROCESSES FOR SUBSTANCE DRUG
AMONG TEENAGERS LIVING IN SLUMS: CASE STUDY
OF SLUMS IN BANGKOK

ภณิการ์ เพชรเขียว

Paniga Petkeaw

สุรวุฒิ ปัดไธสง

Surawut Padtaisong

ปรีชัย ดาวอุดม

Pharichai Daoudom

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: suwansunti@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสี่ยงและกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ซึ่งเน้นบุคคล ที่ผ่านประสบการณ์การใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง ผสมรวมเข้ากับการวิเคราะห์ตามทฤษฎีฐานราก โดยผลการศึกษา พบว่า ความเสี่ยงของวัยรุ่นในสลัม มีทั้งปัญหาครอบครัว กฎระเบียบโรงเรียนที่เข้มงวด การคบเพื่อนและคนในชุมชนใช้ยาเสพติด ร่างกายเสื่อมโทรม การใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต การสื่อสารสมัยใหม่เอื้อต่อการซื้อขายยาเสพติด และความเสี่ยงภายหลังใช้ยาเสพติดจากการถูกจับของเจ้าพนักงาน สำหรับกระบวนการในการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นเหล่านี้ ได้มีความเคลื่อนไหวไปตามบริบท การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนทำให้การแสดงบทบาทออกมาเบื้องหน้าแตกต่างกันไป อาทิ บริบทครอบครัว วัยรุ่นแสดงบทบาท “ลูกที่ดี” และการปฏิเสธว่าตนเองไม่ใช้ยาเสพติด บริบทโรงเรียน วัยรุ่นแสดงบทบาท “นักเรียนที่ดี” เข้าเรียนทุกคาบแต่แอบไปใช้ยาเสพติด บริบทสังคม วัยรุ่นได้ปรับปรุงบุคลิกภาพไม่ให้เหมือนคนติดยาเสพติด และทำการต่อรองกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จนสามารถปิดการใช้ยาเสพติดได้เบื้องหลังได้สำเร็จ ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นสลัม โดยเน้นการบูรณาการ

* Received 31 January 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

การทำงานร่วมกับในทุกสถาบันทางสังคม เพื่อให้วัยรุ่นสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนและไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

คำสำคัญ: กระบวนการ, การจัดการความเสี่ยง, วัยรุ่นสลัม, ยาเสพติด

Abstract

The aims of this qualitative research are to study risks and risk management processes for substance drug among teenagers living in slums. The key informants were recovered addicts who used substance during their adolescent years and selected using purposive sampling technique. The interview data was classified, coded, and analyzed using thematic analysis and grounded theory. The findings indicated that there are multiple risks, which teenagers in slums experienced. These included trouble in the family, strict school codes, have friends who use substances, living near someone who abuse drugs, health concerns, death from longer term use, Modern communication technology facilitates for buy drugs and Risks after using the drug from trouble with the law enforcements. In addition, risk management processes for substance drug among teenagers living in slums depend greatly on their context and social interactions with others. As a result, they tend to present a different “version” of themselves based on a social context in order to avoid getting into trouble. For example, in family context, they would present themselves as a “good child” and continued to assure everyone that they did not use any drug. In school context, they would take on a role of “good students” and attended every classes while secretly used drug during break. In social context, they would take good care of their bodies to avoid looking like someone who used drug along with forming positive relationships with the authorities. By presenting themselves in these manners, they were able to cover up their drug use and create respected personas among authoritative figures. The suggestions from this study can be used as a database for implementing policies to prevent and solve drug problems among adolescents living in slums. The solutions should focus on the integration of all social institutions to completely end substance and drugs abuse among teenagers.

Keywords: Process, Risk Management, Teenagers Living In Slums, Substance

บทนำ

“โลกนี้คือโรงละครโรงใหญ่ เราแต่ละคนแค่เป็น “ผู้เล่น”
หรือสวมบทบาทเท่านั้นเป็นบทบาทชั่วคราว และเป็นแค่สมมุติ”

(พระไพศาล วิสาโล , 2553)

หากเรามองโลกทางสังคมจากมุมมองดังกล่าวข้างต้น มนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่โลดแล่นอยู่ในโลกที่เป็นเหมือนโรงละครโรงใหญ่แห่งนี้ ย่อมเป็นตัวละครสำคัญในแต่ละฉากหรือตอนของชีวิต ในการคัดเลือก สวมบทบาท และแสดงการกระทำที่แตกต่างหลากหลาย อันแปรเปลี่ยนไปในแต่ละฉากของชีวิต ในฉากหนึ่ง อาจเป็นฉากของการใช้ชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขจนเกิดรอยยิ้มเปื้อนใบหน้า แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนไปต้องสวมรับบทบาท ในอีกฉากหนึ่ง ที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์แห่งความเสี่ยงหรืออันตรายหรือวินาทีแห่งชีวิต จนแทบไร้ที่ยืนในสังคม ในแง่นี้ ในแต่ละฉากหรือตอนของชีวิต ย่อมเป็นเสมือนบททดสอบความสามารถของมนุษย์ ในการใช้ความคิด วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ และจัดการกับเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เฉกเช่นแนวคิดของ Goffman ที่ได้เสนอว่า ท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บุคคลย่อมเป็นผู้กระทำที่สามารถผลิตตัวตน (Self As Producer) ในสถานการณ์ต่าง ๆ ผ่านการใช้กระบวนการคิดในการตีความสถานการณ์ จนเกิดการรับรู้ มีความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น และสามารถคัดเลือกบทบาทที่ต้องการแสดง อันสอดคล้องเหมาะสมกับเหตุการณ์นั้น อีกทั้งได้ใช้อุปกรณ์ เทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการภาพประทับของตนเอง ก่อนแสดงการกระทำออกมาหน้าฉากให้บุคคลอื่นเห็นและรับรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ขณะเดียวกันได้ทำการปกปิดการกระทำที่คนในสังคมไม่ยอมรับไว้เบื้องหลัง ทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมให้การยอมรับตัวเอง จนสามารถก้าวข้ามฉากหรือตอนของชีวิตไปได้ (Erving Goffman, 1956)

จากทัศนะของ Goffman จึงกล่าวได้ว่า การกระทำของมนุษย์ในแต่ละฉากหรือตอนของชีวิต ย่อมเต็มไปด้วยการกระทำที่แสดงออกมาหน้าฉาก และการกระทำที่ปกปิดไว้หลังฉากมิให้ใครก้าวล่วงเข้ามาล่วงความลับได้ ซึ่งภาพเช่นนี้ สามารถพบเห็นได้ในทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ ทั้งในช่วงชีวิตที่การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีความราบรื่น และในช่วงชีวิตที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตราย หากแต่ในช่วงชีวิตที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความเสี่ยงหรืออันตราย ภาพของการแสดงบทบาทดังกล่าวย่อมมีความชัดเจนและคมชัดมากขึ้น เฉกเช่นการเผชิญเหตุการณ์ ความเสี่ยงหรืออันตรายของวัยรุ่นในโซเชียลมีเดียที่อาศัยอยู่ในสแลม ซึ่งพวกเขาได้ใช้ความสามารถในการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนสามารถรับรู้ เข้าใจว่าเหตุการณ์เช่นนี้เป็นความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง จึงนำไปสู่การคัดเลือกและสร้างสรรค์การกระทำออกมาเบื้องหน้าเพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับตนเอง จนสามารถก้าวข้ามความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ นิยามความเสี่ยงในมุมมองของวัยรุ่นในโซเชียลมีเดียจึงมิได้มีนัยยะเดียวกับมุมมองของคนในสังคม แต่เป็นความเสี่ยงที่วัยรุ่นสแลมเป็นผู้นิยามสถานการณ์ จนสามารถ

ตีความเกิดการรับรู้และเข้าใจว่าเหตุการณ์ใดอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติด (อัครเดช ลำพวย, 2556)

แน่นอนว่า เมื่อวัยรุ่นเป็นผู้นิยามความเสี่ยงจากสถานการณ์ยาเสพติดด้วยตัวเอง ประกอบกับพวกเขาต้องใช้ชีวิตประจำวันในนิเวศวิทยาสังคมสมัยใหม่ที่ห่อหุ้มไปด้วยผู้คนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสภาพพื้นที่ที่มีการปลูกสร้าง บ้านเรือนอย่างแออัด มีตรอกซอกซอยที่คับแคบจนผู้คนไม่สามารถเดินสวนกันไปมาได้ และมีมุมลับมากมายที่ยากจะมีผู้ใดพบเห็นได้โดยง่าย จนทำให้พื้นที่เหล่านี้เอื้อต่อการปิดบัง ซ่อนเร้น และเป็นพื้นที่แหล่งรวมของการพบปะกันระหว่างผู้จำหน่ายยาเสพติดรายใหญ่หรือรายย่อย ผู้ซื้อกับผู้ขายยาเสพติด และพื้นที่ในการรวมกลุ่มของผู้ใช้ยาเสพติด (Arima Mishra, 2006) และกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุไม่เกิน 24 ปี ถือเป็นกลุ่มหลักที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2552) จึงทำให้วัยรุ่นสลัมกลายเป็นกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตรายจากยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ ในแต่ละฉากหรือตอนของชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม จึงต้องโลดแล่นอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงหรืออันตรายจากยาเสพติด ทั้งที่เกิดขึ้นจากตัวเองและบุคคลแวดล้อมในบริบทต่าง ๆ ซ่อนทับกันไปในทุกพื้นที่ของชีวิต แน่นอนว่าการจัดการความเสี่ยงในแต่ละบริบทที่ซับซ้อนกันเช่นนี้ วัยรุ่นย่อมต้องใช้กระบวนการคิด คัดเลือก และสร้างสรรค์การกระทำที่ซับซ้อน เพื่อให้การกระทำที่แสดงออกมาหน้าฉาก มีความแนบเนียนหรือตีบทแตกจนทำให้บุคคลอื่นให้การยอมรับ และสามารถปกปิดภาพหลังฉากของการเป็นผู้ใช้ยาเสพติดได้อย่างมิดชิด อีกทั้งทำให้ตนเองสามารถรอดพ้นจากความเสี่ยงจากเหตุการณ์ยาเสพติดไปได้ เมื่อเป็นเช่นนี้คำถามหนึ่งที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดมีกระบวนการจัดการความเสี่ยงท่ามกลางบริบทสลัมที่แวดล้อมไปด้วยยาเสพติดอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นที่เสพยาเสพติดในสลัม ภายใต้อุปสรรคที่มีต่อบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิทยาในการวิจัย

การศึกษากระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) ที่เชื่อว่าประสบการณ์ของบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้น ในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ อันถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม จนทำให้บุคคลแต่ละคนทำการตีความ คัดเลือก และกระทำเรื่องราวในบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป เช่น วัยรุ่นฐานะยากจน ที่อาศัยอยู่ในสลัม ซึ่งต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบุคคลและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ย่อมทำให้พวกเขาเหล่านี้ มีแบบแผน

การใช้ชีวิตและกระบวนการจัดการความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดแตกต่างไปจากวัยรุ่นที่มีฐานะร่ำรวยและอาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ในแง่นี้ หากทำการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่แตกต่างกันเหล่านี้ เน้นเห็นว่า ย่อมต้องทำการตีความให้ลุ่มลึกไปถึงมุมมอง วิธีคิด และแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมที่โยงใยเกาะเกี่ยว ร้อยเรียงเข้าด้วยกัน จนเข้ามามีส่วนในการกำกับ (Shape) เรื่องราวชีวิตของบุคคลได้ (Molly Andrews et.al, 2013) จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจการกระทำของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ในสลับท่ามกลางเหตุการณ์ความเสี่ยงในแต่ละบริบท และช่วงเวลาที่แปรเปลี่ยนไป จากมุมมองของพวกเขาเองได้อย่างชัดเจนและลุ่มลึก

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) จากกลุ่มประชากรที่เป็นวัยรุ่นสลัมในกรุงเทพมหานครซึ่งผ่านประสบการณ์ชีวิตการใช้ยาเสพติด กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน (ชื่อของผู้ให้ข้อมูลใช้นามสมมติ) เพื่อให้พวกเขาบอกเล่าเรื่องราวในอดีตในชีวิตที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตลอดจนค้นหาข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลดังกล่าว จนกระทั่งแม้จะมีข้อมูลเพิ่มขึ้นแต่ก็ไม่มีการปรับข้อเสนอที่สร้างขึ้นแล้ว หรือที่เรียกว่าทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview Question) อันมีข้อคำถามหลักๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ 4 ส่วน ดังนี้

3.1 สภาพทั่วไปของสลัมในช่วงที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นวัยรุ่น

3.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล อาทิ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ/รายได้ เป็นต้น

3.3 ประสบการณ์ชีวิตในการใช้ยาเสพติดช่วงวัยรุ่น ทั้งก่อนและหลังใช้ยาเสพติด

3.4 ความเสี่ยงจากสถานการณ์ยาเสพติด กระบวนการจัดการความเสี่ยงจากสถานการณ์ยาเสพติด อาทิ เงื่อนไขสนับสนุน การกระทำที่แสดงออก การกระทำที่ปิดบัง/ซ่อนเร้นไม่ให้ใครรู้ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสนทนาเหล่านี้ โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง (Thematic Analysis) ผสมผสานเข้ากับการวิเคราะห์ ตามทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Approach) เพื่อทำการค้นหาและจำแนกหัวข้อ (Theme) ของข้อมูลในเรื่องเล่าและความสัมพันธ์ของ

บุคคลกับบริบทที่พวกเขาอาศัยอยู่ (Christine Bold, 2012) พร้อมทั้ง จำแนกแยกแยะ และจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มีความเป็นระบบและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการนำข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมาก มาย้อนทวนกลับไปกลับมาระหว่างการวิเคราะห์กับข้อมูลจากภาคสนาม จากนั้นจึงเริ่มทำการสร้างรหัส (Coding) ที่เป็นการนิยามความหมาย (Define) และติดป้ายชื่อ (Labels) ข้อมูลจากภาคสนามว่าเกิดอะไรหรือมีอะไรจากข้อมูลนั้น แล้วทำการกำหนดหรือให้ความหมายข้อมูลด้วยคำ (Word) ที่เป็นรหัส (Code) ซึ่งสามารถสะท้อนความจริงของข้อมูลได้ (Kathy Charmaz, 2014)

นอกจากนี้ ได้นำกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และมุมมองเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาของผู้วิจัยมาใช้ในการตีความข้อมูล ตลอดจนตัดสินใจเลือกข้อมูลสำคัญที่กำกับ (shape) เรื่องเล่าของการเผชิญความเสี่ยง และการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะเรื่องราวที่เป็นจุดเปลี่ยนของผู้ให้ข้อมูล (Turning point) หรือเหตุการณ์วิกฤต (Critical events) ที่ดำรงอยู่ในประสบการณ์ชีวิตที่เกิดความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก และโครงสร้างสังคมที่กำกับ หล่อหลอมวัยรุ่นเหล่านี้ว่าควรทำอะไร อย่างไรในปัจจุบันและอนาคต (นภาพร ณะพานนท์, 2552) จนทำให้พวกเขาสามารถจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ และรอดพ้นจากความเสี่ยงหรืออันตรายเหล่านั้นได้สำเร็จ

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวม และทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพกระบวนการจัดการความเสี่ยง ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งครอบคลุม 2 ประเด็น ประกอบด้วย ความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม และกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ในสลัมภายใต้ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมใช้ยาเสพติดในสลัม

ผลจากการศึกษาความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม พบว่า ภาพเหตุการณ์ความเสี่ยงตามคำนิยาม ของวัยรุ่นเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัว ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน และมีการแปรเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา บริบทแวดล้อม เป็นผลทำให้ความเสี่ยงก่อนและหลังการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นเหล่านี้มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 ความเสี่ยงก่อนการใช้ยาเสพติด

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมได้ถูกแวดล้อมด้วยลักษณะทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรมที่ไร้ระเบียบ และกลุ่มคนแปลกหน้า อีกทั้งต้องใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเรือนที่ทรุดโทรมคับแคบ แออัด มีกลิ่นเหม็นของน้ำคาล่าและขยะอยู่ทั่วไป ตลอดจนต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคล

ในบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และหรือสร้างแรงกดดันทางอ้อมให้ตัดสินใจเลือกใช้ยาเสพติด โดยมีสาระสำคัญได้ ดังนี้

ครอบครัว: จุดเริ่มต้นของความเสี่ยง

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดอาศัยอยู่ในครอบครัวที่เต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาพ่อแม่เลิกรากัน จนทำให้ต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่ตามลำพัง (นาย ก, 2562) ในแง่นี้ แม่จึงต้องสวมบทบาทเป็นผู้หารายได้ เลี้ยงดูครอบครัว และเป็นแม่ของบ้านที่ต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว จนทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่กับสมาชิกในครอบครัวมีความห่างเหิน และมีความสัมพันธ์ที่เปราะบาง ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาจะต้องปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง จนเรื่องราวเหล่านี้กลายเป็นสิ่งปกติและเป็นส่วนหนึ่งที่ผนวกรวมเข้ากับกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันของพวกเขา (นาย ข, 2562)

ในขณะที่วัยรุ่นบางคน แม้จะใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์ อันประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก หากแต่สมาชิกในครอบครัวเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูบุตรหลานของตนเอง กลับใช้เวลา ส่วนใหญ่ในการเล่นการพนัน อาทิ เล่นไพ่ เล่นไฮโล และการพนันชนิดอื่น ๆ (นาย ค, 2562) อีกทั้ง ใช้ยาเสพติดภายในบ้าน อาทิ กัญชา ยาบ้า และผงขาว เป็นต้น จึงทำให้วงจรชีวิตของวัยรุ่นเหล่านี้ ต้องเผชิญกับอบายมุขและสถานการณ์ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นภาพปรากฏที่คุ้นเคย ชินตา และเกิดการซึมซับเข้าสู่ความคิดโดยไม่ต้องออกไปเรียนรู้โลกของยาเสพติดจากบุคคลภายนอก (นาย ง, 2562)

ฉะนั้น เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวเหล่านี้ วัยรุ่นเหล่านี้จึงเลือกแสดงบทบาท “การเป็นเด็กดี” ที่ต้องคิด พูด กระทำในสิ่งที่ดี และดักเตือนบุคคลในครอบครัวที่กระทำการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม โดยการชมความกล้าไว้ภายใน และแสดงความกล้าของตนเองในการพูดคุย ขอร้องสมาชิก ในครอบครัวให้ยุติการใช้ยาเสพติด หรือละเลิกการกระทำที่คนในสังคมไม่ยอมรับ (นาย จ, 21) หากแต่การกระทำดังกล่าวกลับกลายเป็นสิ่งไร้ค่า ไม่ได้รับความสนใจ และไม่ได้รับการยอมรับแต่อย่างใด ในทางกลับกัน พวกเขาได้ถูกตอบโต้กลับด้วยการใช้วาจา และแสดงการกระทำออกมาทำร้ายจิตใจอย่างรุนแรง เสมือนว่าพวกเขาไปละเมิดบรรทัดฐานของครอบครัว ที่การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวให้การยอมรับ จนท้ายที่สุดวัยรุ่นเหล่านี้ต้องยุติการแสดงบทบาทดังกล่าว และทำการแสดงบทบาท “นิ่งเฉย” ไม่ต่อต้านการกระทำดังกล่าว และใช้ชีวิตร่วมกับเรื่องราวเหล่านี้ (นาย ข, 2562) จนกลายเป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน เป็นบรรทัดฐานร่วมครอบครัว ที่สมาชิกแต่ละคนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตได้ โดยไม่แยแสว่าการกระทำเช่นนี้จะเป็นสิ่งที่คนในสังคมไม่ยอมรับ

ความเสี่ยงจากกฎระเบียบโรงเรียนที่เข้มงวด

เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเข้าสู่สถานศึกษา อันเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวด ย่อมทำให้พวกเขาทำการตีความและให้ความหมายกฎระเบียบเหล่านี้ในเชิงลบว่า

เป็นเครื่องมือของผู้ใหญ่ในการกำกับ ควบคุม และจำกัดอิสรภาพของตนเอง ภายใต้วิธีคิดเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดการต่อต้าน ขัดขืน และทำลายกฎระเบียบ ที่ดำรงอยู่ โดยการสร้างสรรค์แนวทางการกระทำที่แหวกกฎระเบียบของโรงเรียน อาทิ การหนีเรียน และใช้ยาเสพติดในโรงเรียน เป็นต้น จนทำให้ชีวิตของพวกเขาต้องเผชิญกับอันตรายและความเสี่ยงจากกฎระเบียบของโรงเรียนมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และเพื่อลดอันตรายเหล่านี้ให้น้อยที่สุด พวกเขาจึงได้ร่วมกันคิด คัดเลือก และใช้กลวิธีแสวงหาพื้นที่มืดซิดในการใช้ยาเสพติด อาทิ ห้องน้ำโรงเรียน รอยต่อระหว่างอาคารเรียน และพื้นที่รกร้างในโรงเรียน เป็นต้น อีกทั้งร่วมมือกันรักษาความปลอดภัย ในระหว่างใช้ยาเสพติดโดยการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้ยาเสพติด และผลัดเปลี่ยนกันเป็น ผู้รักษาความปลอดภัย เพื่อทำการตรวจตราสังเกตการณ์ คอยส่งสัญญาณเมื่อมีครู เจ้าหน้าที่ และสารวัตรนักเรียนเดินเข้ามาใกล้เคียง (นาย ฉ, 2562) โดยหวังเพียงเพื่อให้ตนเองและเพื่อน ที่ใช้ยาเสพติดรอดพ้นจากการถูกลงโทษอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน (นาย ช, 2562)

นอกจากนี้ เพื่อปกปิดซ่อนเร้นตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดให้มืดซิดมากที่สุด วัยรุ่นเหล่านี้ได้เลือกแสดงบทบาท ของการเป็น “นักเรียนที่ดี” โดยการเข้าห้องเรียน นั่งหลังสุด และเรียนหนังสือ แต่ไม่ได้สนใจเนื้อหาสาระ ของวิชาเรียน มิได้สนใจสิ่งที่ครูสอน และได้ทำการบ้านตามที่ครูมอบหมาย สิ่งเดียวที่พวกเขาสนใจคือ การจดจ่อ อยู่กับเวลาหมดคาบเรียน เวลาพัก เปลี่ยนห้องเรียน และเลิกเรียน ทั้งนี้เพื่อนำพาตนเองเข้าสู่โลกของยาเสพติด อีกครั้ง หนึ่ง (นาย ช, 2562) โลกที่วัยรุ่นเหล่านี้ให้ความหมายว่า เป็นพื้นที่แห่งการผ่อนคลาย ความเครียด พื้นที่ของแรงปรารถนาแห่งตน และเป็นพื้นที่ของการต่อต้านกฎระเบียบของ โรงเรียน (นาย ณ, 2562)

การคบเพื่อนใช้ยาเสพติด

เมื่อมุมมองของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่มีครอบครัว และโรงเรียนเต็มไปด้วย ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เปราะบาง ในหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของพวกเขา จนก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเหว่ ต้องการ ที่พึ่งทางใจ และต้องการมีคนคอยดูแล เมื่อความรู้สึก เช่นนี้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ย่อมทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ก้าวเดินออกจากครอบครัว และโรงเรียน เพื่อแสวงหาผู้คนที่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจ ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำทางออก เมื่อเกิดปัญหาชีวิต (นาย ณ, 2562) และร่วมกันสร้างเรื่องราวที่ยึดโยงระบบคิด ทักษะการมอง โลก ของพวกเขาที่มีต่อเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และมีส่วนช่วยสานสายใยความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างกันได้ แต่ทว่ากลุ่มเพื่อนที่เข้ามาใช้ชีวิตร่วมกับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสัณฐานส่วนใหญ่ ล้วนเป็นกลุ่มวัยรุ่นเกเร ไม่ชอบเรียนหนังสือ และมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น (นาย ท, 2562) เช่นเดียวกับตนเอง

แม้ว่าคนในสังคมจะให้ความหมายการกระทำดังกล่าวของพวกเขาวา เป็นสิ่ง ไม่พึงกระทำ และละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม หากแต่ในมุมมองของวัยรุ่นสลัมกลับให้

ความหมายว่า การกระทำเหล่านี้รวมถึงการใช้ ยาเสพติด เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมสายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนให้อารมณ์บทบาทของความเป็น “เพื่อนที่ดี” และสร้างความเป็นพวกเดียวกันให้ดำรงอยู่ จนทำให้ความสัมพันธ์แนบแน่นมากยิ่งขึ้น

ความเสี่ยงจากคนในชุมชนใช้ยาเสพติด

ในชีวิตประจำวันของวัยรุ่นสลัม ที่ต้องอาศัยอยู่ท่ามกลางผู้คนที่ใช้ยาเสพติด ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องพบเห็น ซึมซับบรรยากาศ และเรื่องราวชีวิตของผู้คนแวดล้อมที่ใช้ยาเสพติด ทั้งจากคำบอกเล่าของบุคคล ในครอบครัวและคนในชุมชน การร่วมเหตุการณ์อันตรายจากยาเสพติดที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น อาทิ การเผชิญกับเหตุการณ์การซื้อขายยาเสพติดภายในชุมชน เช่น การซื้อสินค้าเพื่อการบริโภคในครัวเรือน (นาย ธ, 2562) ซึ่งภาพปรากฏของคนในชุมชนที่วัยรุ่นพบเห็นตั้งแต่วัยเด็กจนเติบโตเป็นวัยรุ่น ล้วนเป็นภาพเดิม ๆ ที่สามารถตีความ จนเกิดความเข้าใจและให้ความหมายได้ว่า ยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งที่ดำรงอยู่ในชุมชน จนกลายเป็นเรื่องราวปกติในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่ไม่ต้องปกปิด และไม่ต้องซ่อนเร้นแต่อย่างใด

แม้ในมุมมองของภาครัฐ จะมองว่ายาเสพติดเป็นอันตรายต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้ง ได้สร้างสรรค์กลวิธีในการจัดการกับอันตรายดังกล่าว โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่คนในชุมชน จัดพื้นที่นันทนาการเพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลจากยาเสพติด (นาย น, 2562) และปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรง หากแต่สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นเพียงฉากหนึ่งของเหตุการณ์ที่แทรกเข้ามาในชีวิตของคนในชุมชน ให้เป็นที่รับรู้ และเข้าใจว่า ในด้านหนึ่งรัฐยังมีความตระหนัก รับรู้ และมีมาตรการในการป้องกัน แก้ไขปัญหา ยาเสพติด หากแต่เหตุการณ์เหล่านี้มิได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง มิได้ตอบสนองความต้องการของคนชุมชน และไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนี้ การกระทำเหล่านี้จึงไม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิด และการกระทำของบุคคลในชุมชนที่ใช้ยาเสพติดได้ ยิ่งไปกว่านั้น ได้ทำให้ภาพของสลัมถูกตอกตรึงและแข็งแกร่งให้กลายเป็นพื้นที่มั่วสุมแหล่งรวม ยาเสพติด ผู้คนในสลัมได้ถูกคนในสังคมให้ความหมาย ประทับตราว่าเป็นคนไม่ดี และเป็นผู้ร้าย ที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้รับบทเป็นเสมือนพระเอก ทำการจ้องมอง สอดส่อง ทำการจับกุม และนำเข้าไปอยู่ในเรือนจำ พร้อมทั้งติดป้ายชื่อให้ใหม่ว่าเป็นนักโทษ ผู้ต้องขัง และคนซึ่คุก ตามแต่ผู้คนในสังคมจะเรียกขานกัน จนที่สุดแล้วพวกเขาได้ถูกพรากออกจากรากเหง้า และสูญหายออกไปจากความทรงจำของคนในสังคม

1.2 ความเสี่ยงภายหลังใช้ยาเสพติด

เมื่อวัยรุ่นก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติดแล้ว สิ่งหนึ่งที่พวกเขารับรู้ เข้าใจ และให้การยอมรับก็คือ ยาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ที่ทำให้ชีวิตของพวกเขาเกิดความเสี่ยงมากขึ้น ทว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเหล่านี้มิได้เป็นความเสี่ยงชุดเดียวกันกับความเสี่ยงก่อนการเข้าสู่โลกของยาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก ความเสี่ยงต่อสุขภาพร่างกาย ภายหลังจากเข้าสู่โลกของผู้ใช้ยาเสพติด และได้เสพยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายแล้ว สิ่งหนึ่งที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ต้องเผชิญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นก็คือการเผชิญกับพิษภัยของยาเสพติด ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของตนเอง จนเกิดอาการเบื่ออาหาร นอนไม่หลับ และพักผ่อนไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้สภาพร่างกายทรุดโทรม ผอม และไม่แข็งแรง (นาย ช, 2562) จนกลายเป็นที่สังเกต จ้องมอง จับผิด และถูกคนรอบข้างตั้งคำถามถึงสภาพร่างกายที่แปรเปลี่ยนไป (นาย ท, 2562)

ประการที่สอง การใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต จากการใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด ย่อมทำให้วัยรุ่นสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มเพื่อนดมกาว กลุ่มเพื่อน เสพยาบ้า และกลุ่มเพื่อนเสพยากัญชา และกลุ่มเพื่อนเสพยาเฮอร์อีน เป็นต้น ซึ่งเพื่อนแต่ละคนย่อมมีวิธีการเสพยา ปริมาณการใช้ยาเสพติด และอาการที่เกิดจากฤทธิ์ยาเสพติดที่แตกต่างกันออกไป หากแต่ภาพเหตุการณ์หนึ่ง ที่เป็นเหตุการณ์สะเทือนใจและตอกตรึงในความทรงจำของวัยรุ่นเหล่านี้ คือ ภาพปรากฏของเพื่อนที่ใช้เฮอร์อีนฉีดเข้าเส้นในปริมาณมากเกินไป จนเสียชีวิตคาเข็มฉีดยา (นาย ท, 2562) ซึ่งภาพเหตุการณ์นี้ได้กลายเป็น สิ่งเตือนใจและเป็นครูสั่งสอนให้พวกเขาเห็นถึงอันตรายและความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่สาม ความเสี่ยงจากการถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุม ความเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งที่วัยรุ่น ใช้ยาเสพติดทุกคนไม่พึงปรารถนา คือ การถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุม และต้องก้าวเดินเข้าสู่โลกในเรือนจำ (นาย บ, 2562) อันเป็นโลกมืดที่ทำให้ผู้คนไร้ซึ่งอิสรภาพ หากแต่การป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเอง ในสุญญากาศ แต่ต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตในโลกทางสังคม เพื่อทำการสร้างสรรค์กลวิธี ที่เหมาะสมกับบริบทหนึ่ง ๆ จนทำให้สามารถรอดพ้นจากเรื่องราวเหล่านี้ได้ แน่แน่นอนว่า ด้วยช่วงวัยที่อ่อนเยาว์ ในประสบการณ์ชีวิต จึงทำให้วัยรุ่นทุกคนล้วนเผชิญกับความเสี่ยงอันเกิดจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การถูกตรวจปัสสาวะและพบเจอสารเสพติดในร่างกาย การถูกตรวจค้นร่างกายและที่อยู่อาศัยเพื่อค้นหายาเสพติด และการถูกจับกุม อันเกิดจากการใช้หรือจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น

ประการที่สี่ เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่เอื้อต่อการซื้อขายยาเสพติด ปัจจุบันอันเป็นโลกของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ย่อมทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร ซื้อขายสินค้าและบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดสามารถติดต่อผู้จำหน่ายยาเสพติดและสั่งซื้อสินค้าได้โดยง่าย เป็นผลทำให้มีการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและในปริมาณตามต้องการ จนท้ายที่สุดวัยรุ่นเหล่านี้ต้องตกเป็นทาสของยาเสพติด และก้าวเดินเข้าสู่เส้นทางของผู้จำหน่ายยาเสพติดหรืออาชญากร เพื่อแสวงหารายได้มาซื้อยาเสพติด ซึ่งผลพวงที่ตามมาคือ พวกเขาจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงและอันตรายเพิ่มมากขึ้น (นาย ช, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสัปดาห์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และพวกเขาได้ทำการประเมินสถานการณ์เหล่านี้ จนเกิดการรับรู้ เข้าใจถึงความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดเหล่านี้ ประกอบกับ ในมุมมองของวัยรุ่นเหล่านี้ที่เชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ และมองว่ามนุษย์ทุกคนเป็นผู้มีศักยภาพและความสามารถแห่งตน ในการสร้างสรรค์ความคิด คัดเลือกแนวทางการใช้ชีวิต และแสดงการกระทำในการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองได้ ฉะนั้น พวกเขาจึงได้ทำการสร้างสรรค์กระบวนการในการจัดการความเสี่ยงในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อให้ตนเองสามารถ รอดพ้นจากความเสี่ยงและอันตรายที่เกิดขึ้นได้

2. กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสัปดาห์ได้ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด

เมื่อวัยรุ่นต้องเผชิญกับอันตรายจากการใช้ยาเสพติดดังกล่าวข้างต้น ทั้งเรื่องราวที่ต้องเผชิญด้วยตนเอง และได้รับฟังจากคำบอกเล่าเรื่องราวของบุคคลอื่น ย่อมทำให้พวกเขาทำการประเมินประโยชน์หรืออันตราย ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จนสามารถรับรู้ เข้าใจ และเกิดการตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเอง พร้อมทั้งทำการสร้างสรรค์การกระทำเพื่อแก้ไขสถานการณ์ในแต่ละฉากตอนนั้น ๆ เสมือนเป็นนักแสดงที่สวมรับบทบาทและทำการแสดงในหลากหลายบทบาท เพื่อให้บุคคลอื่นที่อยู่เหตุการณ์ยอมรับการแสดงออกของตนเอง จนสามารถจัดการความเสี่ยงหรืออันตราย และรอดพ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ๆ ได้โดยบทบาท ที่วัยรุ่นได้ทำการแสดงออกมาเบื้องหน้ามีหลากหลายบทบาท ดังนี้

การปฏิเสธอย่างหนักแน่น

เมื่อวัยรุ่นก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติดแล้ว พวกเขาล้วนรับรู้ และเข้าใจเป็นอย่างดีว่ากระทำเหล่านี้ เป็นสิ่งที่แหวกกฎระเบียบ และไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวแน่นอนว่า เมื่อพวกเขาเลือกใช้ชีวิตในวังวนเช่นนี้ ย่อมทำให้เรื่องราวการใช้ยาเสพติดต้องถูกปกปิดเป็นความลับ ไม่ให้สมาชิกในครอบครัวรับรู้ ไม่ให้ใครเกิดความสงสัย เมื่อเป็นเช่นนั้นวัยรุ่นเหล่านี้จึงต้องคิด สร้างสรรค์กลวิธีในการปกปิด ซ่อนเร้นตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดไว้เบื้องหลังให้มืดมิด โดยใช้วิธีการที่แตกต่างหลากหลาย อาทิ ไปใช้ยาเสพติดนอกบ้าน บ้านเพื่อน ในพื้นที่สาธารณะที่มืดมิดลับตาผู้คน และใช้ยาเสพติดในบ้านเช่าที่ไม่มีผู้เช่า เป็นต้น (นาย ป, 2562) ทั้งนี้เพื่อมิให้สมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นล่วงรู้ความลับที่ถูกซ่อนเร้นไว้เหล่านี้

ขณะเดียวกัน พวกเขาได้ทำการตอกย้ำให้ตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดมีความพรั่นกลัวมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการแสดงบทบาทการเป็นลูกที่ดี ตามที่สังคมคาดหวังคู่ขนานกันไป โดยการแบ่งเบาภาระงานบ้าน ในครอบครัว (นาย ช, 2562) และได้แสดงบทบาทผู้ช่วยหัวหน้าครอบครัว ที่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น (นาย ช, 2562)

สำหรับวัยรุ่นที่มีครอบครัวแล้ว แม้จะติดอยู่ในวังวนยาเสพติด หากแต่พวกเขาได้แสดงบทบาทของการเป็นสามีที่ดีและหัวหน้าครอบครัว ที่ต้องทำงานหาเงิน หารายได้เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว อาทิ ค่าอาหาร ค่าระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกภายในครอบครัว อีกทั้ง ต้องเจียดจ่ายรายได้บางส่วนมาใช้ในการชื้อยาเสพติด เพื่อเติมเต็มชีวิตของตนเองให้มีความสุขเพิ่มมากขึ้น (นาย ท, 2562)

เมื่อวัยรุ่นทำการแสดงบทบาทดังกล่าวข้างต้น ในช่วงแรกสามารถทำให้บุคคลแวดล้อมให้การยอมรับ และเชื่อว่าพวกเขาเป็นคนดี จนทำให้สามารถปกปิด ซ่อนเร้นตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดของตนเองได้สำเร็จ หากแต่เมื่อเวลา แปรเปลี่ยนไป การกระทำบางอย่างของวัยรุ่นได้ทำให้บุคคลรอบข้างเกิดข้อสงสัย อาทิ กลับบ้านดึก เพื่อนมาหาที่บ้านและพักค้างคืนบ้านเพื่อนบ่อยครั้ง เป็นต้น จนนำไปสู่การตั้งคำถามว่า พวกเขาเข้าไปอยู่ในโลกของยาเสพติดหรือไม่ แน่นอนว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวเริ่มตั้งคำถามเช่นนี้ พวกเขาจะต้องทำการประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงใหม่ เพื่อมิให้ความลับในการใช้ยาเสพติดของตนเองถูกเปิดเผย พร้อมทั้งใช้กระบวนการคิด คัดเลือก และแสดงบทบาทที่หนักแน่นมากขึ้น ซึ่งบทบาทหนึ่งที่ถูกหยิบยกมาทำการแสดงก็คือ บทบาทของการเป็น “ผู้ร้ายปากแข็ง” โดยใช้การ แสดงออกที่เน้นการพูดจาปฏิเสธอย่างหนักแน่น และใช้กิริยาท่าทางให้คู่สนทนาเกิดความเห็นใจ จนท้ายที่สุดสมาชิกในครอบครัวหลงเชื่อ และยอมรับว่าพวกเขาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (นาย ค, 2562) จนทำให้สามารถรอดพ้นจากความเสี่ยงที่คนในครอบครัวเข้ามาล่วงรู้ความลับในการใช้ยาเสพติดของตนเองได้

การปรับปรุงบุคลิกภาพร่างกาย

เมื่อคนในสังคมได้สร้างชุดความหมายของคนติดยาเสพติดว่า เป็นบุคคลที่มีร่างกายผอมแห้ง ขอบตาดำคล้ำ และร่างกายทรุดโทรม ฉะนั้น เมื่อบุคคลใดมีสภาพร่างกายตามตัวแบบดังกล่าว ย่อมถูกตั้งคำถามว่าเป็น คนติดยาเสพติด จนทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง จ้องมอง และตรวจตราอย่างเข้มข้น ทั้งการตรวจค้นร่างกายและยานพาหนะ ตลอดจนทำการตรวจปัสสาวะเพื่อค้นหาสารเสพติดที่อาจเจือปนอยู่ในร่างกาย แน่นอนว่า วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดย่อมรับรู้ เข้าใจ และเชื่อในชุดความคิดดังกล่าว จนทำให้พวกเขา ต้องใช้กระบวนการคิด คัดเลือก และแสดงบทบาทของ “ผู้รักสุขภาพ” โดยให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารก่อนการใช้ยาเสพติดทุกครั้ง (นาย ค, 2562) ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาการเบื่ออาหารอันเป็นผลข้างเคียงจากการใช้ยาเสพติด ขณะเดียวกัน พวกเขา ได้ให้ความสำคัญกับการแต่งกาย ทั้งการสวมใส่เสื้อผ้า ตัดแต่งทรงผมให้สั้น ให้มองดูสะอาดตา และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (นาย ข, 2562) อีกทั้งไม่ถูกบุคคลรอบข้างตั้งคำถามว่าเป็นผู้ติดยา และเข้าไปล่วงรู้ความลับที่ตนเองเป็นผู้เสพยาเสพติด จนอาจก่อให้เกิดอันตราย และถูกจำกัดอิสรภาพตามมาได้

นอกจากนี้ วัยรุ่นยังได้ทำการควบคุมปริมาณ ความถี่ในการใช้ยาเสพติด และเลือกที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภทที่ออกฤทธิ์ความรุนแรง อาทิ เฮโรอีนหรือผงขาว ที่มีวิธีการเสพโดยการฉีดเข้าเส้น ทั้งนี้เพื่อมิให้ร่างกายได้รับสารเสพติดที่ร้ายแรงมากเกินไป จนอาจทำให้ร่างกายทนฤทธิ์ยาเสพติดไม่ไหวและเกิดการเสียชีวิตได้ (นาย ท, 2562)

การใช้กลวิธีในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

เมื่อกล่าวถึงเจ้าหน้าที่บ้านเมืองกับวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ย่อมเป็นบุคคลที่อยู่ชั่วคราวข้าม โดยชั่วคราวหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายจับกุมผู้ใช้ยาเสพติด ส่วนอีกชั่วคราวหนึ่งเป็นวัยรุ่นใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเหล่านี้ย่อมกลายเป็นบุคคลที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทำการกวาดล้าง จับกุม และทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้พ้นคืนมาเป็นคนดีของสังคม แน่นอนว่า เมื่อภาพความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเป็นเช่นนี้ ย่อมทำให้วัยรุ่นไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง แต่ทว่า พวกเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ความเสี่ยงและอันตรายเหล่านี้ได้ จนทำให้ต้องถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองตรวจค้นระหว่างขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ การเผชิญกับการตั้งด่านตรวจค้นของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และการพบเห็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุมบุคคลรอบข้างที่ใช้ยาเสพติด เป็นต้น (นาย ณ, 2562) จากเรื่องราวเหล่านี้ ได้ทำให้วัยรุ่นแต่ละคนต้องใช้กระบวนการคิด ในการคัดเลือก และสร้างสรรค์วิธีการแสดงออกเพื่อให้รอดพ้นจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่แตกต่างกันออกไป บางคนใช้วิธีการแสดงท่าทางให้เหมือนคนปกติ และไม่แสดงอาการตกใจในขณะที่วัยรุ่นบางคนที่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ย่อมถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จับตามองเป็นพิเศษ พวกเขาจึงเลือกใช้กลวิธีไม่ใช้ยาเสพติดในปริมาณมาก และเมื่อใช้ยาเสพติดแล้วเสร็จให้ตมึ่น้ำตามาก ๆ เพื่อขับสารเสพติดออกทางเหงื่อและปัสสาวะ จึงทำให้ตรวจไม่พบสารเสพติดในร่างกาย และใช้การแสดงบทบาท “การเป็นสายลับ” คอยแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จนทำให้ เจ้าหน้าที่เหล่านี้เกิดความไวเนื้อเชื้อใจ (นาย ณ, 2562)

สำหรับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดบางคน เมื่อต้องเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และได้ทำการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วพบว่า พวกเขาไม่สามารถหลบเลี่ยงเหตุการณ์นี้ได้ บทบาทหนึ่งที่จะถูกเลือกนำมาแสดงคือ บทบาทของ “นักเจรจาต่อรอง” เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความสงสาร เห็นใจ และทำการต่อรองแลกเปลี่ยนกัน ด้วยเงินตรา จนทำให้พวกเขาสามารถรอดพ้นจากการถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุมได้ (นาย จ, 21)

อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้รอดพ้นจากความเสี่ยงหรืออันตรายจากยาเสพติดนั้น เป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการใช้ชีวิตของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งวิธีการเหล่านี้มิได้มีแบบแผนตายตัว ไม่ได้ถูกระบุ อยู่ในตำราชนิดใด ไม่มีผู้ใดสามารถอบรมสั่งสอนได้ หากแต่พวกเขาเหล่านี้ต้องรับรู้ เรียนรู้ เข้าถึงด้วยประสบการณ์ของตนเอง และพวกเขาจะสามารถค้นหาคำตอบได้ว่า วิธีการใดที่จะทำให้พวกเขาหลุดพ้น จากอันตรายจากการใช้

ยาเสพติดได้ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ได้ว่าประสบการณ์ชีวิตจะเป็นครู คอยสั่งสอนให้วัยรุ่นเหล่านี้ รู้จักการปรับตัว หลีกหนี เอาตัวรอด และจัดการชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงในชีวิตได้สำเร็จ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถทำการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ผลจากการศึกษาดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึง ความเสี่ยงก่อนและหลังใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.1 ความเสี่ยงก่อนใช้ยาเสพติด ผลจากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นสลัมเผชิญกับ ความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ปัญหาในครอบครัว การคบเพื่อนใช้ยาเสพติด และคนใน ชุมชนใช้ยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้เป็นเสมือนแรงผลักดันให้วัยรุ่นเข้าสู่โลกของ ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมหมายความว่า โลกทางสังคมและบุคคลรอบข้างที่เป็นคู่ ปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นสลัม จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อกระบวนการคิด การคัดเลือก และการ สร้างสรรค์แนวทางการกระทำของวัยรุ่น จนทำให้พวกเขากลายเป็นส่วนหนึ่งในโลกของยาเสพติด (Sompoch Ratoran, 2012) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (วิภา ด้านอำรุงกุล และคณะ, 2558) ที่พบว่า ปัจจัยเสี่ยงภายในของเด็ก ในชุมชนแออัดคือ การถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง พ่อใช้ความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ พ่อและแม่ติดยาเสพติด เป็นต้น สำหรับปัจจัยเสี่ยง ภายนอก คือ การอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่เป็นแหล่งรวมยาเสพติด อันเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม กับเด็ก อีกทั้งเป็นเสมือนปัจจัยสนับสนุนและกระตุ้นให้อยากลองเสพยาเสพติด จนท้ายที่สุด เด็กเหล่านี้ได้กลายเป็นผู้ติดยาเสพติดในที่สุด

1.2 ความเสี่ยงหลังใช้ยาเสพติด ทั้งความเสี่ยงต่อสุขภาพร่างกาย ความเสี่ยง จากการใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต และความเสี่ยงจากการถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ในด้านหนึ่ง เป็นผลพวงมาจากสารที่อยู่ในยาเสพติด ซึ่งล้วนออกฤทธิ์ทำ ร้ายร่างกายของผู้เสพ ประกอบกับวัยรุ่นเหล่านี้ ใช้ยาเสพติดในปริมาณและความถี่ที่มากเกินไป จึงก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย และในอีกด้านหนึ่ง เกิดจากกฎระเบียบทางสังคมกำหนดให้ยา เสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิด ฉะนั้น เมื่อวัยรุ่นใช้ยา เสพติดเลือกที่จะทำทลายกฎระเบียบเหล่านี้ นั้นย่อมหมายความว่า ชีวิตของพวกเขาต้องตกอยู่ ท่ามกลางความเสี่ยงและอันตรายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษา ของนันท์ชิตส์สันท์ สกุลพงศ์ ซึ่งพบว่าภาวะวิกฤติในชีวิตของผู้ติดยาเสพติดหญิงประกอบด้วย การต้องหนีเจ้าหน้าที่บ้านเมือง การต้องออกจากโรงเรียนหรืองานโดยไม่ได้ตั้งใจ การถูกทารุณ กรรมทางกาย และการติดคุก เป็นต้น (นันท์ชิตส์สันท์ สกุลพงศ์, 2559)

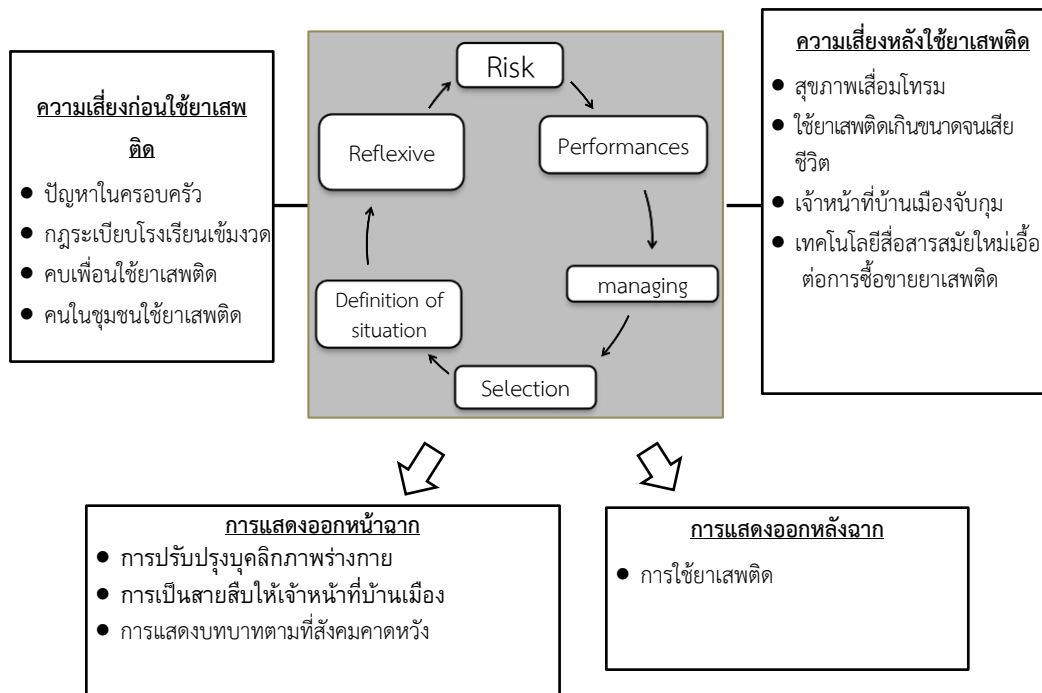
2. กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมภายใต้ปฏิสัมพันธ์ที่มี ต่อบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด ผลจากการศึกษาพบว่า เมื่อวัยรุ่นเผชิญ

กับความเลียดังกล่าวข้างต้น พวกเขาพร้อมทำการประเมินสถานการณ์ ตีความ คัดเลือกบทบาท และแสดงบทบาทออกมาเบื้องหน้าในหลากหลายบทบาท อาทิ การเป็นผู้ร้ายปากแข็ง วัยรุ่นผู้รักสุขภาพ และวัยรุ่นผู้ไม่ยอมจำนนกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จนทำให้ คู่ปฏิสัมพันธ์ให้การยอมรับ จนสามารถจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก วัยรุ่นเหล่านี้ เป็นผู้มีศักยภาพและมีความสามารถในการคิด คัดเลือก และกระทำการต่าง ๆ ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม จนทำให้พวกเขาสามารถจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ที่เชื่อว่า บุคคลกระทำการต่าง ๆ บนพื้นฐานของการตีความ จนเกิดความเข้าใจความหมายของการกระทำท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บุคคลในฐานะผู้กระทำได้ใช้กระบวนการคิด คัดเลือกการกระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และแสดงการกระทำตอบโต้คู่ปฏิสัมพันธ์ได้อย่างราบรื่น การปฏิสัมพันธ์ไม่เกิดการหยุดชะงัก และสามารถสานสายใยความสัมพันธ์ให้ดำรงอยู่ได้ (Blumer Herbert, 1969)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปผลเป็นโมเดล (ดังภาพที่ 1) ได้ว่า เมื่อวัยรุ่นสลัมที่ใช้จ่ายติดต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความเสี่ยงทั้งก่อนและหลังใช้จ่ายติด พวกเขาจะเข้าสู่กระบวนการจัดการความเสี่ยง ที่เริ่มจากการสะท้อนย้อนคิดภายใน (Reflexive) เพื่อทำการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Definition of situation) จากนั้นทำการคัดเลือก (Selection) บทบาทอันหลากหลายที่อยู่ในกล่องความทรงจำซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ พร้อมทั้ง ทำการจัดการภาพประทับของตัวเอง (managing) โดยการใช้เครื่องแต่งกาย การพูด และกิริยาท่าทาง เป็นต้น ก่อนแสดง (Performances) การกระทำออกมาเบื้องหน้าให้คู่สนทนาเกิดการยอมรับและเชื่อมั่นในตัวเอง จนสามารถปกปิด/ซ่อนเร้นการใช้จ่ายติดไว้เบื้องหลังโดยไม่มีผู้ได้รับรู้ได้สำเร็จ

ภาพที่ 1 โมเดลกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความเสี่ยงของวัยรุ่นในสลัม มีทั้งความเสี่ยงก่อนใช้ยาเสพติด อาทิ ปัญหาในครอบครัว กฎระเบียบโรงเรียนที่เข้มงวด การคบเพื่อนใช้ยาเสพติด และคนในชุมชนใช้ยาเสพติด เป็นต้น พร้อมทั้ง ความเสี่ยงภายหลังใช้ยาเสพติด อาทิ สุขภาพร่างกายเสื่อมโทรม การถูกเปิดเผยความลับ การถูกขโมยยาเสพติด การใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต และความเสี่ยงภายหลังใช้ยาเสพติดจากการถูกจับของเจ้าพนักงาน สำหรับกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นก่อนและหลังใช้ยาเสพติดในแต่ละบริบทมีความแตกต่างกัน อาทิ บริบทครอบครัว วัยรุ่นจะเลือกแสดงบทบาท “ลูกที่ดี” ควบคู่ไปกับการแสดงบทบาท การปฏิเสธอย่างหนักแน่นว่าตนเองไม่ใช้ยาเสพติด บริบทโรงเรียน วัยรุ่นได้แสดงบทบาท “นักเรียนที่ดี” เข้าห้องเรียน แต่ไม่ตั้งใจเรียนและใช้เวลาว่างในการเสพยาเสพติด บริบทสังคม วัยรุ่นได้แสดงบทบาทการปรับปรุงบุคลิกภาพร่างกาย เพื่อไม่ให้ร่างกายเป็นไปตามตัวของคนติดยาเสพติด ควบคู่ไปกับการใช้กลวิธีในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซึ่งผลจากการแสดงบทบาทดังกล่าว ทำให้บุคคลแวดล้อมให้การยอมรับ และสามารถปกปิดซ่อนเร้นบทบาทของผู้ติดยาเสพติดได้สำเร็จและผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้ จากการรับรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม สามารถนำไปใช้ เป็นฐานข้อมูลให้หน่วยงานที่ขับเคลื่อน

งานด้านยาเสพติด ทำการกำหนดนโยบาย มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตอยู่ในสลัม ในการกำหนดนโยบาย มาตรการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในวัยรุ่นสลัม จะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกสถาบันทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้วัยรุ่นสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนและ ไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ และสามารถนำเรื่องเล่าและประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นที่สามารถจัดการความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ มาถอดบทเรียน และสร้างความรู้เพื่อนำไปถ่ายทอดกับวัยรุ่นในสลัมคนอื่น ให้ใช้ชีวิตห่างไกลจากยาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- นภาพรณ หะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. วารสารสังคมกลุ่มน้ำโขง, 5(2), 1-22.
- นันท์ชิตส์สันท์ สุกุลพงศ์. (2559). พลัสสุขภาพจิตในผู้ติดยาเสพติดหญิง: การวิจัยแบบผสมผสานวิธีพระยะเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประสิทธิผลการปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มบูรณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาย ก. (5 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ข. (5 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ค. (21 สิงหาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ง. (22 กรกฎาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย จ. (2562 สิงหาคม 21). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ฉ. (17 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ช. (17 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ซ. (17 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ฌ. (17 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)

- นาย ญ. (21 สิงหาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ท. (17 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ธ. (22 มิถุนายน 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย น. (5 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย บ. (20 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- นาย ป. (20 ตุลาคม 2562). การจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม. (นางสาว ภณิการ์ เพชรเขียว, ผู้สัมภาษณ์)
- พระไพศาล วิสาโล . (2553). สงบเย็นและเป็นประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เนชั่นบุ๊คส์.
- วิภา ด้านธำรงกุล และคณะ. (2558). การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา พฤติกรรมสังคมที่ส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพ กาย จิตและ สังคม ระยะที่ 1. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2552). แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน กลุ่มเสี่ยง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- อัครเดช ลำพาย. (2556). การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพภูมิทัศน์ : ชุมชนแออัดใน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะสมัยใหม่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Arima Mishra. (2006). The everyday life in a slum in Delhi: View of the children In Deepak Behera ed. *Childhoods in South Asia*. Delhi: Pearson Longma.
- Blumer Herbert. (1969). *Symbolic interactionism : Perspective and methods*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Christine Bold. (2012). *Using Narrative in Research*. London: Sage.
- Erving Goffman. (1956). *The presentation of self in everyday life*. Edinburgh: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.
- Kathy Charmaz. (2014). *Constructing Grounded Theory*. London: Sage.
- Molly Andrews et.al. (2013). *Doing Narrative Research*. London: Sage.
- Sompoch Ratoran. (2012). *The process of resilience promotion in school children in an urban slum area*. Nakhon Pathom: Mahidol University.

การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพ
และบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
OPTIMIZING THE PERFORMANCE OF PROFESSIONAL STAFF
OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วิไลวรรณ อิศรเดช

Wilaiwan Issaradet

พระมหาประกาศิต ฐิติปสฺสทิกฺข

Phramaha Prakasit Thitipassitthikorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: wilaiwanmeaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2) ศึกษากิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป เป็นบุคลากรประจำหรืออัตราจ้างหน่วยงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 297 รูป/คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์วิธีสุ่มแบบเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคลากร ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) นักวิชาการ และ 3) บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพทั่วไป ทั้งหมดจำนวน 17 รูป/คน มีระยะเวลาการทำงาน 5 ปีขึ้นไป โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงจิตในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน มี 3 ด้าน คือ 1.1) ด้านวัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย 1.2) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 1.3) ด้านความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) กิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มี 5 ด้าน คือ 2.1) การยึดมั่นในคุณธรรม 2.2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2.3) ความรับผิดชอบในงาน 2.4) การทำงานเป็นทีม และ 2.5) การทำงานอย่างเป็นระบบ 3) รูปแบบและองค์ความรู้ใหม่ คือ การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของบุคคลในการ

* Received 18 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ทำงานให้งานมีคุณภาพ และการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเป็นการส่งเสริมด้านความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, บุคลากร, ปฏิบัติงานวิชาชีพ, มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This article is intended to: 1) To study motivation factors affecting the operational efficiency. of optimizing. 2) To study activities to optimizing. and 3) To create new models and knowledge about strategies for optimizing the performance of professional staff. This was integrated research methods such as quantitative and questionnaires. The sample group such as performance of professional staff is the personnel or employment rate in Mahachulalongkornrajavidyalaya University total of 297 persons. Used for simple sampling. by using statistical frequency, percentage, mean and standard deviation. and Qualitative interviews with a Purposive selection. Key Information such as 1) executive 2) academics and 3) performance of professional staff total of 17 persons. More than 5 years of work. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) Motivation factors affecting the operational efficiency of optimizing the performance with 3 parts such as 1.1) Organizational motivation factors that promotes compliance with the law. 1.2) Motivation factors for teamwork relying on participation the team. and 1.3) Motivation factors of being a learning organization. 2) Activities to optimizing the performance with 5 parts such as 2.1) Integrity 2.2) Achievement Motivation 2.3) Accountability (Responsibility) 2.4) Teamwork and 2.5) Systematic Job. And 3) The model and new knowledge that mean creating a systematic operational network together being aware of the obligations of all parties a tool for managing the relationship of the individual to work for quality work. And training and development is promoting knowledge to the development of knowledge. Attitudes and skills are increasing performance.

Keywords: Optimizing the Performance, Personnel, Professional Operations, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งขององค์กรที่จะต้องได้รับการจัดการและนำไปใช้อย่างมีคุณค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหน้าที่หลักสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารงานบุคคล ที่จะการบริหารคนเก่งให้มีส่วนช่วยทำให้องค์กรพัฒนา โดยการสร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจ และรักษาพนักงานที่มีความสามารถสูงไว้ให้ได้ นั่นถือได้ว่าการบริหารนั้นเป็นไปอย่างยอดเยี่ยม ซึ่งในกระบวนการบริหารงานบุคคลที่มีระบบเพื่อสรรหา คัดเลือก พัฒนา และธำรงรักษาบุคคลที่มีความสามารถสูง เพื่อสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเป้าหมายขององค์กร ในส่วนของการบริหารคนเก่งจึงมีความสำคัญทั้งในด้านบุคลากร ด้านผู้บริหาร และด้านองค์กร โดยการบริหารคนเก่งมีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนั้น เรียกว่า “คนเก่งที่มีพรสวรรค์” องค์กรไหนที่สามารถดึงคนเก่งไปร่วมงานด้วยได้มากเท่าไรก็ยิ่งทำให้องค์กรนั้นมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้สูง (ธาดา รัชกิจ, 2563) ทั้งในด้านกลยุทธ์ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการจัดการความรู้ และด้านค่าตอบแทน เห็นได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องครอบคลุมทั้งการพัฒนาความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานที่ออกมาต้องมีประสิทธิผล มีความเท่าเทียมกันในการจ้างงาน และการคิดเชิงกลยุทธ์ของบุคคลกับการพัฒนาองค์กรเป็นแห่งการเรียนรู้ของนักบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในทศวรรษหน้า และการบริหารบุคคลที่มีสมรรถนะสูง (คนเก่ง) ในองค์กร (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2555) ดังนั้น ควรมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม โดยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะที่ตรงกับงานยกระดับคุณภาพมาตรฐานการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น จะช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร และประสบความสำเร็จขององค์กร (พยัต วุฒิรงค์, 2559) การจัดการที่ดีกับทรัพยากรทางการจัดการ ประกอบด้วย บุคคล (Man) เครื่องจักร (Machine) วัตถุดิบ (Material) เงิน (Money) การจัดการ (Management) การตลาด (Market) โดยมีบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้องค์กรเจริญเติบโตไปข้างหน้าได้ จากการที่ในโลกธุรกิจมีการแข่งขันสูง องค์กรจำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ คือ ความรู้ (Knowledge) ที่องค์กรต้องพยายามสร้างขึ้นมาด้วยการเรียนรู้ (Learning) และพัฒนามาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ (พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปปิทธิกร), 2562)

ในการบริหารต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างมีทิศทาง เป็นการดำเนินงานได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในองค์กรให้มีคุณภาพและได้รับมาตรฐานสากล ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลด้านการบริหารองค์กรได้พบสภาพปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ เอกสารไม่ถูกต้อง การประสานงานเกิดความล่าช้า

การปฏิบัติงานผิดพลาด การติดตามเอกสารผู้ปฏิบัติไม่สามารถติดตามได้ เป็นต้น (พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร), 2562) จะเห็นได้ว่า จำเป็นต้องศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพราะบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ถือเป็นหัวใจสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ การบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งที่องค์กรจะกระทำภารกิจหลักให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพนั้น ส่วนงานจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับงาน การกำหนดงานหรือออกแบบงาน การวิเคราะห์งาน การสรรหา การคัดเลือก การประเมินผลพนักงาน การฝึกอบรมและพัฒนา ค่าตอบแทน สุขภาพและความปลอดภัย การพ้นจากการเป็นพนักงาน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อให้บรรลุไปสู่เป้าหมายของงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เห็นได้ว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรเป็นการเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามบทบาท ภาระงาน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องได้ มาตรฐาน รวดเร็ว ทันเวลา ประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ในส่วนของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น ต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการสนับสนุนการศึกษาในตำแหน่งต่าง ๆ ปฏิบัติงานเป็นบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ในส่วนงานสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งเป็นอัตราประจำและอัตราจ้างสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่กับงาน และมีการพัฒนาทั้งศักยภาพของคนและงานไปพร้อมกัน

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาถึงปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร รูปแบบกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนา และแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษากิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพ และบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ บุคลากรเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ทั้งที่เป็นบุคลากรประจำและอัตราจ้าง จากหน่วยงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมจำนวน 1,205 รูป/คน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, 2560)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป โดยเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยการจับฉลากโดยทำรายชื่อประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 297 รูป/คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) นักวิชาการ และ 3) บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพทั่วไป ทั้งหมดจำนวน 17 รูป/คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และได้รับเกณฑ์การประเมินดีเยี่ยมในการปฏิบัติงาน และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อึดตัว

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์บทความ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อินเทอร์เน็ต หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

1.3 ด้านสถานที่ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง

ต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า .50 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย คือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.96 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) ปัจจัยเชิงจิตที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์มีโครงสร้างคัดเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากคุณสมบัติผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นข้อคำถามสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) กิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อยืนยัน (Confirm) ผลที่ได้จากเชิงปริมาณ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากโดยทํารายชื่อประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 297รูป/คน

ระยะที่ 2 ศึกษากิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้การสัมภาษณ์วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) นักวิชาการ และ 3) บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพทั่วไป ทั้งหมดจำนวน 17 รูป/คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และได้รับเกณฑ์การประเมินดีเยี่ยมในการปฏิบัติงาน

ระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งในส่วนเชิงคุณภาพและปริมาณ มาจัดหมวดหมู่จัดเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และสะท้อนข้อมูลออกมาในรูปแบบของโมเดล เพื่อเข้าใจง่ายและกระชับ

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เปรียบปริมาณด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป และเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ 69.4 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.3 มีอายุระหว่าง 20 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.7 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.2 มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 1 - 8 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.5 ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรระดับปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 81.8 และรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,000 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.4 ในด้านปัจจัยเชิงจิตในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน of บุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.709) มี 3 ประเด็น คือ

1.1 ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.694) ซึ่งในด้านนี้นั้นจะเป็นเรื่องการส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย มีคุณธรรม มีจริยธรรม ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร มีความตรงต่อเวลา มีการกระตุ้นทักษะบุคลากรทางด้านภาษาอังกฤษ และการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุกคนมีวินัยต่อตนเองและส่วนงาน ปัจจัยเชิงจิตด้านวัฒนธรรมองค์กรความรู้ของการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านความพยายาม ในด้านนี้นั้นเนื่องจากแผนพัฒนามหาวิทยาลัยหลัก ไม่สามารถนำไปสู่ภาคปฏิบัติที่ได้ผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการพัฒนาเชิงพุทธจะต้องมีการพัฒนาเป็นองค์รวม ไม่ใช่แค่การพัฒนาของคนบางกลุ่ม

1.2 ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.532) จากกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างจะใกล้ชิด และคงความสัมพันธ์อยู่ค่อนข้างจะถาวร ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้างาน และ เพื่อนร่วมงาน โดยร่วมกันทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของทีมงาน อาศัยการมีส่วนร่วมเป็นทีมงานขับเคลื่อนการทำงานที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีเป้าหมายร่วมกัน แม้มีลักษณะการทำงานหลายแบบ ก็มีการทำงานที่ประสานกันจนบรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันได้

1.3 ด้านความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.803) ที่จะ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยการถ่ายทอดความรู้ทางด้านพุทธศาสนา การบังคับใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับ ขอความร่วมมือ ให้คำแนะนำ ให้ความ

ช่วยเหลือ ทำงานเป็นทีม ประชุมกันเนืองนิตย์ และมีการบังคับใช้โปรแกรมตรวจสอบการทำงานทางวิชาการ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจหลักมหาวิทยาลัย

2. การศึกษากิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป พบว่า สมรรถนะหลักที่เป็นคุณสมบัติทั่วไป มี 5 ด้าน ได้แก่

2.1 การยึดมั่นในคุณธรรม (Integrity) คือ การดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาเพื่อรักษาศักดิ์ศรีแห่งความเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย

2.2 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) คือ ความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้นหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนงานหรือมหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น อีกทั้งยังหมายรวมถึงการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายชนิดที่อาจไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มาก่อน

2.3 ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility) คือ ความทุ่มเท รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรและเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการและมหาวิทยาลัย

2.4 การทำงานเป็นทีม (Teamwork) คือ ความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน หรือมหาวิทยาลัย โดยผู้ปฏิบัติมีสถานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมีสถานะหัวหน้าทีม รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม

2.5 การทำงานอย่างเป็นระบบ (Systematic Job) คือ ความสามารถในการวางแผน การวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นไว้ล่วงหน้าเสมอ รวมทั้งความสามารถในการตรวจสอบข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ ทั้งของตนเองและผู้อื่นได้โดยรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ได้กำหนดกิจกรรมตัวอย่าง 2 กิจกรรม คือ

2.5.1 “การจัดการความรู้เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ” เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แนวคิดการจัดการความรู้สมัยใหม่ เรียนรู้เครื่องมือการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้และการนำแผนไปประยุกต์ใช้ และการจัดการความรู้จากนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีความคาดหวังจากกิจกรรม คือ มุ่งองค์ความรู้และเข้าใจระบบการจัดการความรู้ และเครื่องมือการจัดการความรู้ที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบ สามารถนำตัวอย่างต้นแบบที่ถูกต้องไปใช้และต่อยอดการจัดการความรู้ภายในองค์กรได้ มีแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับแผนองค์กร มีการบูรณาการกับยุทธศาสตร์องค์กร และมีระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ที่กล่าวว่า “...การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เป็นหัวใจสำคัญขององค์กร ทั้งสองสายงาน คือ สายปฏิบัติการ และสายวิชาการ เนื่องจากโลกมีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น จึงต้อง

ปรับตัวให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบัน โดยใช้วิธีบริหารการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนขององค์กร ซึ่งมีการแข่งขันกันสูง และความเกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้นในสังคม สิ่งที่ทำหายคือ การแข่งขันกับตนเอง ทางด้านคุณภาพทางการศึกษาโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้ง โดยนำพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ให้ได้ ดังนั้น บุคลากรต้องเรียนรู้เพื่อให้ทันกับโลกปัจจุบัน พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง...

2.5.2 “การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรตามสายงาน(สายอาชีพ)” เป็นกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีการบรรยายเป็นกรณีศึกษา การฝึกปฏิบัติจัดทำคู่มือปฏิบัติงานตามสายงาน การวิพากษ์ผลงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้จริง ผู้เข้าอบรมได้ฝึกปฏิบัติวิเคราะห์ การจัดทำโครงการ/ผลงานของตนเอง การร่วมกันวิเคราะห์ หรือแนวปฏิบัติที่เป็นสมรรถนะตามสายงาน โดยมีความคาดหวังจากกิจกรรม คือ ให้ผู้เข้าอบรมสามารถสร้างผลงานเพื่อการปรับปรุงพัฒนางานได้ถูกต้อง สามารถเสนอผลงานเพื่อขอรับการประเมินในระดับที่สูงขึ้นได้ มีการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ และมีการดำเนินงานที่ดีเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมถึงส่วนงานได้แนวปฏิบัติที่เป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามตำแหน่งงาน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล ว่า “...ควรพัฒนาให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพ โดยใช้วิถีพุทธ รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรในเรื่องการสื่อสารทางภาษาที่หลากหลาย (บาลี, ไทย, อังกฤษ ฯลฯ) เพื่อเตรียมความพร้อมในการไปสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ...”

3. การสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปฯ พบว่า การสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกันจะทำให้การทำงานเป็นทีมงานที่เข้มแข็ง ซึ่งทีมงานที่เข้มแข็งนั้นเป็นกุญแจสำคัญแห่งความสำเร็จ โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ ช่วยกันรับผิดชอบ เช่น การแบ่งงาน การประสานงาน ควรให้มีความสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม และลงตัว รวมถึงการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์งานนั้นต้องมีความชัดเจนและมีธรรมาภิบาล และรวมถึงเรื่องการแข่งขันผลประโยชน์ร่วมกันให้ชัดเจนมีการสื่อสารระบบเปิด และการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของบุคคลในการทำงานให้งานมีคุณภาพ เป็นการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเป็นศิลปะที่ยิ่งใหญ่และลื้มไม่ได้ คือ การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของพนักงานทุกคน ทุกระดับชั้น จะทำให้งานราบรื่นและปราศจากอุปสรรค นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในการปรับทัศนคติ และค่านิยม การมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และเพื่อนร่วมงานย่อมทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน รักงานที่ทำ และการทำงานก็จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล คือ ปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร กิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จากศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของนลพรรณ บุญฤทธิ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน คือ โครงสร้าง และความสามารถ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับน้อย ($R = 0.492$) และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 39.428$, $df = 2$, $Sig. = 0.000$) ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน คือ ความสำเร็จในงาน ตำแหน่งงาน ความรับผิดชอบในงาน และสภาพในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ($R = 0.727$) และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 68.663$, $df = 4$, $Sig. = 0.000$) (นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558)

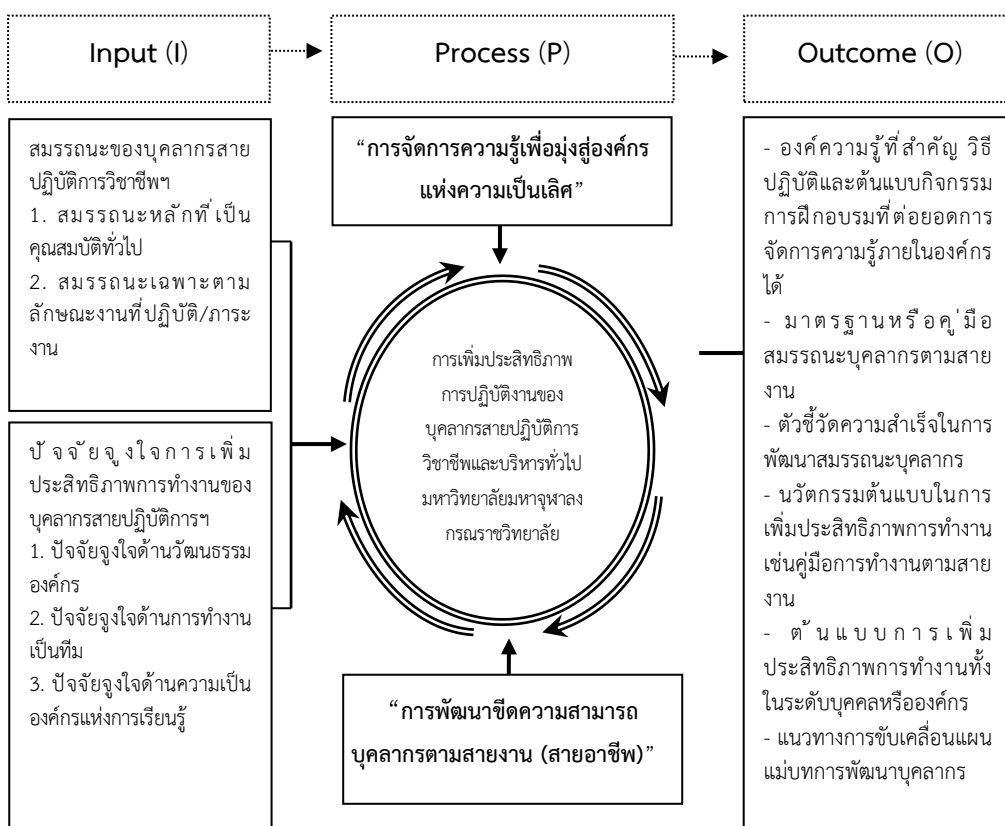
2. จากการศึกษากิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของเมธี ไพรัชิต ได้ศึกษาเรื่อง การหาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา: บริษัทสุธานี จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทสุธานี จำกัด เป็นลำดับมากที่สุด คือ การได้รับการสนับสนุนการศึกษาต่อมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 อยู่ในระดับนัยสำคัญน้อย รองลงมา คือ การได้รับการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม พัฒนาทักษะต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 อยู่ในระดับนัยสำคัญน้อย และปัจจัยการฝึกอบรมการพัฒนาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทสุธานี จำกัด น้อยที่สุด คือ มีการดูงานทั้งในและต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 อยู่ในระดับนัยสำคัญน้อย (เมธี ไพรัชิต, 2556)

3. การสร้างรูปแบบและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของวรศรินทร์ ศรีเอกบุญรอด ได้ศึกษา

เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญในหลาย ๆ หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันของผู้นำและผู้ตาม ในการนำองค์การไปสู่ทิศทางที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ภาวะผู้นำจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของพนักงานในองค์กร ด้วยการชักจูง การจูงใจ เปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รูปแบบภาวะผู้นำในการทำงานมีหลายรูปแบบ เช่น ผู้นำแบบชี้แนะ ผู้นำแบบสนับสนุน ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำจึงเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหารที่เป็นเครื่องมือและปัจจัยสำคัญที่โดดเด่นในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพขององค์การ จึงเป็นสิ่งสำคัญหรือถือว่าเป็นหัวใจขององค์การ และยังมีอีกหลายปัจจัยที่ทำให้้องค์การเกิดประสิทธิภาพ เช่น วัฒนธรรมองค์กร คุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงาน และความผูกพันต่อองค์การ (วรศรินทร์ ศรีเอกบุญรอด, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ได้นำเสนอองค์ความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สรุปได้ว่า ปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ หรือตัวแปรต้นคือ ด้านสมรรถนะการทำงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลักที่เป็นคุณสมบัติทั่วไป และ 2) สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ/ภาระงาน และด้านปัจจัยจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ปัจจัยจูงใจด้านวัฒนธรรมองค์กร 2) ปัจจัยจูงใจด้านการทำงานเป็นทีม และ 3) ปัจจัยจูงใจด้านความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องมีการผ่านกระบวนการการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป โดยที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดมาตรฐานของบุคคลมี 2 เกณฑ์ ประกอบด้วย การจัดการความรู้เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ และการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรตามสายงาน (สายอาชีพ) เพื่อสอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้นั้นถือว่าการบริหารประสบผลสำเร็จ ซึ่งในการวิจัยนี้ได้พบข้อค้นพบที่ทำให้บุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ที่สำคัญ วิธีปฏิบัติและต้นแบบกิจกรรมการฝึกอบรมที่ต่อยอดการจัดการความรู้ภายในองค์กรได้ 2) มาตรฐานหรือคู่มือสมรรถนะบุคลากรตามสายงาน 3) ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร 4) นวัตกรรมต้นแบบในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น คู่มือการทำงานตามสายงาน 5) ต้นแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานทั้งในระดับบุคคลหรือองค์กร และ 6) แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทการพัฒนาบุคลากร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพขององค์การเกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น ผู้บริหาร พนักงาน เพราะทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชา และการมีวัฒนธรรมองค์กร ดังนั้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพและมีความสุขและความพึงพอใจในองค์กรต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) การวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม นอกเหนือไปจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยชุมชน เป็นต้น และ 2) การวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อค้นหากระบวนการพัฒนาที่ดีเลิศเป็นต้นแบบในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธาดา รัชกิจ. (2563). การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2563 จาก th.hrnote.asia/orgdevelopment/190114-th-talentmanagement/
- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พยัต วุฒิมรงค์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 15(1), 175-179.
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตีปสฺสฺสฺสฺส). (2562). แนวคิดพื้นฐานเพื่อการบริหารและการพัฒนา. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. (2560). รายงานการประเมินตนเองระดับสถาบัน ปีการศึกษา 2560. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.
- เมธี ไพรัช. (2556). การหาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา: บริษัท สุธานี จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- วริศนันท์ ศรีเอกบุญรอด. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2555). การบริหารคนเก่งในทศวรรษหน้า. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 4(2), 127.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
AN APPLICATION OF THE TEN RULES OF GOVERNING TO THE WORK
OF KAMNAN IN MAHARAJ DISTRICT AYUTTAYA PROVINCE

พระมหาวิโรจน์ กุตุวิโร

Phramaha Viroj Guttaviro

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: non2518@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ 2) เปรียบเทียบการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน มาจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลใช้ตารางสำเร็จของเกรงซีที่สร้างขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย พบว่า 1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ ด้านครองตน รองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านครองงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอันดับที่ 3 ได้แก่ ด้านครองคน 2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับ การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มีรายละเอียดดังนี้ คือ 3.1) ด้านครองตน ควรปฏิบัติหน้าที่โดยไม่กดขี่ ข่มเหง และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ลูกบ้านด้วยความอคติ 3.2) ด้านครองคน ควรเป็นผู้มีเหตุผล และมีความรับผิดชอบไม่โยนความผิดให้ลูกบ้าน และ 3.3) ด้านครองงาน ควรให้บริการแก่ประชาชนและลูกบ้าน ทุกคนที่มาติดต่ออย่างเท่าเทียมกัน และเป็นธรรม

คำสำคัญ: หลักทศพิธราชธรรม, การปฏิบัติหน้าที่, ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน

* Received 30 January 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

Abstract

The objective of this article is 1) to study the application of the tenfold virtue of a ruler 2) to compare the application of the tenfold virtue of a ruler and 3) to collect suggestions from citizens in the application of the tenfold virtue of a ruler in duty performance of sub-district headmen and village headmen in Maharaj district of Ayutthaya province. The data were collected from 136 samplings through itemizing questionnaires, analyzing data from the Gracie table which based on a framework, theory and research work that re-count to the result of the research. The results of the research revealed that 1) The sub-district headmen and village headmen applied the tenfold virtue of a ruler in duty performance in a high level in overall. In details, the highest level started at self-control and followed by work-control and man-control respectively. 2) The sub-district headmen and village headmen having different ages and education levels applied the tenfold virtue of a ruler in duty performance indifferently, but those with different duty performance period applied the tenfold virtue of a ruler in duty performance differently with the statistical figure at 0.05 significantly. 3) The suggestions for implementing the tenfold virtue of a ruler through an application of staff were that; 3.1) In self-control, the sub-district headmen and village headmen should do their duty with empathy, sympathy, and without prejudice, 3.2) In man-control, the sub-district headmen and village headmen should do their duty with reason and responsibility, and not pin on the villagers 3.3) In work-control, the sub-district headmen and village headmen should treat and serve people equally.

Keywords: The Tenfold Virtue Of A Ruler, Duty Performance, Village Headmen, Sub-District Headmen

บทนำ

การปกครองทุกรูปแบบจำเป็นต้องมีผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง การปกครองอาจมีรูปแบบไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกาลเทศะและยุคสมัยเป็นประการสำคัญ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 (แก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบราชการเมื่อ 2545) ได้กล่าวถึงโครงสร้างการปกครองไว้ 3 ส่วน คือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น สำหรับตำบล หมู่บ้าน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

พ.ศ. 2534 ไม่ได้กล่าวถึง แต่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 68 แห่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เกี่ยวกับการปกครองอำเภอว่า นอกจากที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2557 ซึ่งได้จัดระเบียบ การปกครองท้องที่เป็นตำบลและหมู่บ้าน มิได้มีฐานะเป็นส่วนราชการ คงมีแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนและของรัฐ เป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยประชาชนในพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน เป็นผู้เลือกและรัฐเป็นผู้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2557 (ประสิทธิ์ จันรัตน์, 2539) และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดไว้ จึงกล่าวได้ว่าการปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นหน่วยการปกครองท้องที่และมีฐานะเป็นส่วนภูมิภาคโดยอนุโลมตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ (กรมการปกครอง, 2548)

พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นพระบรมราชปณิธาน มีความสำคัญยิ่งข้อหนึ่ง คือ พระราชกรณียกิจทั้งปวงล้วนเป็นไปโดยสม่าเสมอ พระราชกรณียกิจน่านับการทำให้ชาวไทยประจักษ์ว่า พระองค์ทรงเป็นธรรมิกราช ทรงไว้ด้วยพระราชจริยวัตรประกอบด้วย ทศพิธราชธรรมอันเป็นธรรมสำหรับนักปกครองทุกระดับให้ยึดมั่นและปฏิบัติ หากผู้ใดยึดถือเป็นหลักปฏิบัติจะนำความสุขความเจริญมาสู่แผ่นดิน และหลักทศพิธราชธรรมถือว่าเป็นปรัชญาการเมืองของโลกตะวันออกที่นักปรัชญาทางพระพุทธศาสนาได้รับเข้าไว้เป็นหลักธรรมนำปฏิบัติสืบมาทุกยุคทุกสมัย ความหมายโดยตรง หมายถึง ธรรมะสำหรับพระราชผู้มีอำนาจในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความหมายโดยอ้อม หมายถึง ธรรมะสำหรับผู้ใหญ่ คือ ขนชั้นหัวหน้าตั้งแต่หัวหนารัฐบาล จนถึงตำบล หมู่บ้าน หรือผู้นำสังคมทุกระดับ การปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน จึงเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานของประเทศ เพราะราษฎรส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบทและ อยู่ภายใต้เขตการปกครองในรูปแบบตำบล หมู่บ้าน ผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครอง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีภารกิจในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชนในเขตท้องที่ รวมทั้งเป็นผู้นำนโยบายของทางราชการไปปฏิบัติ โดยบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นหัวหน้าราษฎร เป็นผู้นำชุมชนในการปกป้อง ค้ำครอง ให้กับราษฎรในตำบล หมู่บ้าน เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของราษฎร ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และการกระทำทุกอย่างระหว่างรัฐกับราษฎร ก็กระทำผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสำคัญ มีความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (สุรินทร์ คงเกิด, 2549) ดังนั้นการปกครองในระดับตำบลหรือหมู่บ้านในทุกแห่งของประเทศไทยจึงควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้

ทศพิธราชธรรมเป็นธรรมสำหรับพระราช และยังถือว่าเป็นปรัชญาการเมืองของโลกตะวันออกที่นักปรัชญาทางพระพุทธศาสนาได้รับเข้าไว้เป็นหลักธรรมที่ควรนำปฏิบัติสืบมาทุก

ยุคทุกสมัย (พุทธทาสภิกขุ, 2537) ความหมายโดยตรง หมายถึง ธรรมะสำหรับพระราชาผู้มีอำนาจในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความหมายโดยอ้อมหมายถึง ธรรมะสำหรับผู้ใหญ่ คือ ขนชั้นหัวหน้าตั้งแต่หัวหน้ารัฐบาล จนถึงตำบล หมู่บ้าน หรือผู้นำสังคมทุกระดับ ดังนั้นประชาชนและผู้นำควรนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติให้ได้ เพราะผู้นำที่ครองทศพิธราชธรรมและใช้ทศพิธราชธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความถูกต้องที่สุดในฐานะเป็นผู้ผู้นำในสถานที่นั้น ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2550)

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในจังหวัด จึงได้นิมนต์พระสงฆ์มาบรรยายธรรม เรื่อง “การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่” แก่ข้าราชการในจังหวัด ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ร่วมทีมบรรยายได้มีโอกาสสัมภาษณ์เชิงพหุคัยกับผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประเด็นในการการสัมภาษณ์ คือ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนงานใดที่นำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน ผู้ว่าราชการจังหวัดให้คำตอบว่าทางอำเภอมหาราช นำโดยนายอำเภอได้จัดอบรมกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอให้นำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หลายครั้งแล้ว และมีความเชื่อมั่นว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านนั้นมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักทศพิธราชธรรมเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการรายงานผลการอบรมนั้นว่ามีผลเป็นอย่างไร กำนันผู้ใหญ่บ้านได้นำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่และนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด (นายเหลือ (นามสมมติ), 2559) ผู้วิจัยจึงสนใจในประเด็นดังกล่าวและอยากทราบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอมหาราชที่ได้รับการอบรมในเรื่องการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ จะนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ และนำมาปฏิบัติหน้าที่มากน้อยเพียงใด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดว่าจะเข้าไปทำวิจัยในอำเภอมหาราชเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเห็นด้วยกับการทำวิจัยในครั้งนี้ และได้เสนอว่าถ้าผลการวิจัยออกมาในแนวทางที่ดี คือกำนันและผู้ใหญ่บ้านนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านครองตน ครองคน และครองงาน มีผลดีและประสบความสำเร็จเป็นอย่างไร จะได้นำผลการวิจัยนั้นจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่เพื่อพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนในการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับอำเภอและขยายผลออกไปสู่ระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จำนวน 210 คน (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2559) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) นายอำเภอ อำเภอมหาราช จำนวน 1 คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากแบบทดแทน คือ การจับฉลากทีละหมายเลขขึ้นมา หากหมายเลขใดซ้ำให้นำหมายเลขนั้นใส่ลงไปในกลุ่มแล้วจับขึ้นมาใหม่ จนครบ 136 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed - Ended) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเกณฑ์กำหนดมาตราวัดเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้จากพื้นที่จริง
2. ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมายจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมและครอบคลุมขอบข่ายงานวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content

Validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เหลือจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าหาความเที่ยงตรง (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

6. นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์แปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert) โดยการจัดระดับเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การให้คะแนนของลิเคิร์ต (Likert) แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปล ความหมายของลิเคิร์ต (Likert) เช่นเดียวกับตอนที่ 2

ตอนที่ 4 วิเคราะห์การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง โดยใช้สถิติ F-test ถ้าพบความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé)

ตอนที่ 5 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นายอำเภอ เกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 6 รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากคำถามปลายเปิดนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กำนัน และผู้ใหญ่บ้านกลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ ด้านครองตน รองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านครองงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอันดับที่ 3 ได้แก่ ด้านครองคนซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการจัดเก็บ

ด้านที่	ระดับการนำมาใช้	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านครองตน	4.36	0.46	มาก	1
2	ด้านครองคน	4.35	0.52	มาก	3
3	ด้านครองงาน	4.36	0.47	มาก	2
รวม		4.35	0.48	มาก	

2. ผลการเปรียบเทียบการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มี อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มี อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า แตกต่างกัน ส่วนระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการนำหลักศุภิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F	sig
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	0.84	0.87	1.80	0.21
	ภายในกลุ่ม	31.24	0.23		
	รวม	32.09			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.42	0.10	0.43	0.77
	ภายในกลุ่ม	31.65	0.23		
	รวม	32.09			
ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง	ระหว่างกลุ่ม	3.09	1.02	4.58	0.00*
	ภายในกลุ่ม	28.99	0.21		
	รวม	30.11			

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักศุภิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักศุภิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านครองตน มีความถี่มากที่สุด คือ ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่กตัญญู ช่มเหง และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ลูกบ้าน ด้วยความอคติ และรองลงมา คือ ตั้งตนอยู่ในความซื่อสัตย์ และซื่อตรง ต่อการทำหน้าที่ของตนให้แก่ลูกบ้าน ด้านครองคน มีความถี่มากที่สุด คือ เป็นผู้มิเผลอผล และมีความรับผิดชอบไม่โยนความผิดให้ลูกบ้านและรองลงมา คือ พัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความดี ความถูกต้อง และความชอบธรรม ด้านครองงาน มีความถี่มากที่สุด คือ ให้บริการแก่ประชาชนและลูกบ้าน ทุกคนที่มาติดต่ออย่างเท่าเทียมกัน และเป็นธรรม รองลงมา คือ ควรให้บริการด้านการค้นคว้าหาข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว

ตารางที่ 3 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ		ความถี่
1	ด้านครองตน	
	1.1 ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่กตขี ซ่มเหง และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ลูกบ้าน ด้วยความอคติ	55
	1.2 ตั้งตนอยู่ในความซื่อสัตย์ และซื่อตรง ต่อการทำหน้าที่ของตนให้แก่ลูกบ้าน	50
2	ด้านครองคน	
	2.1 เป็นผู้มีเหตุผล และมีความรับผิดชอบไม่โยนความผิดให้ลูกบ้าน	65
	2.2 พัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความดี ความถูกต้อง และความชอบธรรม	60
3	ด้านครองงาน	
	3.1 ให้บริการแก่ประชาชนและลูกบ้าน ทุกคนที่มาติดต่ออย่างเท่าเทียมกัน และเป็นธรรม	67
	3.2 ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ด้วยวิจรรณญาณที่ดี	60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์เชิงลึก)

สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ (ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เป็น Key Man ในหน่วยงาน ผู้สัมภาษณ์ใช้เรียกตัวผู้ให้ข้อมูลว่า นามสมมติ

ด้านครองตน ท่าน กล่าวว่า ในด้านการครองตนนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรจะนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในระดับมากที่สุด ที่ควรนำมาใช้ในระดับมากที่สุด ก็เพราะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชน ไม่กตขี ซ่มเหง ด้วยความอคติ และทำหน้าที่โดยสุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์กับประชาชนในการปกครองของตน และหากนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับที่กล่าวในด้านนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทำประโยชน์ที่แท้จริงให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ (นายดำ (นามสมมติ), 2559)

ด้านครองคน ท่าน กล่าวว่า ในด้านการครองคนนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรจะนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในระดับมากที่สุด ที่ควรนำมาใช้ในระดับมากที่สุด ก็เพราะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรู้จักพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่เป็นผู้นำที่ดี ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง ดำรงตนอยู่ในความเที่ยงธรรม ไม่มีอคติต่อประชาชนทุกคน และกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาออกมารับแทนประชาชนในการปกครองของตน ไม่โยนความผิดให้ลูกบ้าน และหากนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับที่กล่าวในด้านนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทำประโยชน์ที่แท้จริงให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ (นายแดง (นามสมมติ), 2559)

ด้านครองงาน ท่าน กล่าวว่า ในด้านการครองงานนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรจะนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในระดับมากที่สุด ที่ควรนำมาใช้ในระดับมากที่สุด ก็เพราะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่หรือในการให้บริการแก่ประชาชนหรือลูกบ้านของตนถือว่าเป็นการทำงานที่ต้องทำด้วยความวิริยะและอุตสาหะเต็มที่ ถือว่างานนั้น ๆ เป็นเหมือนเช่นงานของตนเองและเป็นการปฏิบัติเหมือนการปฏิบัติตนกับคนในครอบครัวของตน คือ ให้ความเท่าเทียมและเป็นธรรมกับทุกคนที่มาติดต่องาน รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบครอบ รวดเร็ว และหากนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับที่กล่าวในด้านนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทำประโยชน์ที่แท้จริงให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ (นายเขียว (นามสมมติ), 2559)

อภิปรายผล

การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยง ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่ากำนัน และผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าหลักทศพิธราชธรรมมีความสำคัญต่อการการปฏิบัติหน้าที่ จึงทำให้กำนัน และผู้ใหญ่บ้านได้ประยุกต์หลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในทุกด้าน และให้ความสำคัญกับทุกหัวข้อของหลักทศพิธราชธรรม ผลโดยรวมจึงออกมาว่ามีการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณ์ นะนุ่น ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการครองตน ครองคน และครองงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายอำเภอมหาราช ซึ่งท่านกล่าวว่า ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับมากที่สุด เพราะ ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอมหาราชนั้น ได้รับการฝึกอบรมในการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่า 1 ครั้งต่อท่าน และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สำคัญในการนำนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอไปปฏิบัติ รวมทั้งนำปัญหาความต้องการของพี่น้องประชาชนในระดับพื้นฐานที่มาเสนอให้ภาครัฐรับทราบเพื่อแก้ไข ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการรับรู้ในกระบวนการสื่อสารแบบ 2 ทาง และถือว่าการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ซึ่งสอดคล้องกับการ

ปกครองบ้านเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ที่ทรงประกาศเป็นปฐมบรมราชโองการ คือ เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม ดังนั้นจึงถือว่าการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นการสนองงานรับใช้เบื้องพระยุคลบาทตามแนวทางของ พระองค์ท่านด้วย (กฤษฎี นະนุ่น, 2549)

ผลการวิจัยการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านครองตนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่ากำนัน และผู้ใหญ่บ้านเล็งเห็นว่าการครองตนในการปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้กำนัน และผู้ใหญ่บ้านนำหลักทศพิธราชธรรม อาทิ ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่กดขี่ ช่มเหง ไม่มีอคติในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ของลูกบ้าน มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ นำศักดิ์ คงนุ่น ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายอำเภอมหาราช ซึ่งท่านกล่าวว่า ในด้านการครองตนนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติมากที่สุด ในด้านนี้ควรเรียงลำดับหลักทศพิธราชธรรมในการปฏิบัติงานดังนี้ 1) ทาน คือ ปัจจยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสมควรแก่ฐานะ 2) ศีล คือ สังวร กาย วาจาและใจให้สะอาด 3) อาชวะ คือ ความซื่อตรง 4) ตบะ คือ ความเพียร เอาใจใส่ในการปกครอง 5) อักโกธะ คือ ไม่โกรธ มีความเมตตา 6) อวิหิงสา คือ ไม่เบียดเบียน 7) ขันติ คือ มีความอดทนในสิ่งที่ควรอดทน 8) อวิโรธนะ คือ มีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม 9) ปริจาค คือ ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ยากไร้ และ 10) มัทวะ คือ ความอ่อนโยน (นำศักดิ์ คงนุ่น, 2550)

ผลการวิจัยการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านครองคนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่ากำนัน และผู้ใหญ่บ้านเล็งเห็นว่าการครองคนในการปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้กำนัน และผู้ใหญ่บ้านนำหลักทศพิธราชธรรม อาทิ มีความรับผิดชอบไม่โยนความผิดให้ลูกบ้าน ลูกบ้านมีปัญหาให้ความช่วยเหลือเต็มกำลัง และช่วยแก้ไขปัญหาด้วยความเต็มใจ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นำศักดิ์ คงนุ่น ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายอำเภอมหาราช

ท่าน กล่าวว่า ในด้านการครองคนนี้ ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน ควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการระดับมากที่สุด และเรียงลำดับจากความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ทาน คือ ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสมควรแก่ฐานะ 2) ศีล คือ สังวร กาย วาจาและใจให้สะอาด 3) อาชวะ คือ ความซื่อตรง 4) มัททวะ คือ ความอ่อนโยน 5) ตบะ คือ ความเพียร เอาใจใส่ในการปกครอง 6) ขันติ คือ มีความอดทนในสิ่งที่ควรอดทน 7) อักโกธะ คือ ไม่โกรธ มีความเมตตา 8) อวิโรธนะ คือ มีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม 9) ปริจาค คือ ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ยากไร้ และ 10) อวิหิงสา คือ ไม่เบียดเบียน (นำศักดิ์ คงนุ่น, 2550)

ผลการวิจัยการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน และ ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านครองงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าท่าน และผู้ใหญ่บ้านเล็งเห็นว่าการครองงานในการปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้ท่าน และผู้ใหญ่บ้านนำหลักทศพิธราชธรรม อาทิ ให้บริการแก่ประชาชนและลูกบ้าน ทุกคนที่มาติดต่ออย่างเท่าเทียมกัน และปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ด้วยวิจรรย์ญาณที่ดี มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิกม นวลละออง ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีการใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกัน และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายอำเภอมหาราช ท่าน กล่าวว่า ในด้านการครองงานนี้ ท่าน ผู้ใหญ่บ้านควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการระดับมากที่สุด และเรียงลำดับจากความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ทาน คือ ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสมควรแก่ฐานะ 2) ศีล คือ สังวร กาย วาจาและใจให้สะอาด 3) ปริจาค คือ ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ยากไร้ 4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง 5) มัททวะ คือ ความอ่อนโยน 6) ตบะ คือ ความเพียร เอาใจใส่ในการปกครอง 7) อักโกธะ คือ ไม่โกรธ มีความเมตตา 8) อวิหิงสา คือ ไม่เบียดเบียน 9) ขันติ คือ มีความอดทนในสิ่งที่ควรอดทน และ 10) อวิโรธนะ คือ มีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม (ปฏิกม นวลละออง, 2533)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ท่าน และผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะว่า ท่าน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งที่ยาวนานกว่าจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า ท่าน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ไม่นาน จึงทำให้การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงศ์ จตุรัตน์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของท่านและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ต่อวาระในตำแหน่ง 5 ปี

พบว่า การดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามวาระ 5 ปี ทำให้ความร่วมมือของประชาชนที่มีต่อตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะลดลง และการดำรงตำแหน่งตามวาระ 5 ปี ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการส่งคนของตนเข้าสมัครรับเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากขึ้น (วุฒิพงศ์ จัตุรัตน์, 2538)

องค์ความรู้ใหม่

หลักทศพิธราชธรรม ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดเพื่อการศึกษา มี 3 ด้านคือ 1) ด้านครองตน 2) ด้านครองคน และ 3) ด้านครองงาน ที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไปตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ยังเห็นคุณค่าและความสำคัญ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมให้นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้กับประชาชน และยังให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักทศพิธราชธรรมแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนในอำเภอสามารถสร้างการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจต่อกันและกันระหว่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านกับประชาชน สุดท้ายจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทศพิธราชธรรมเป็นธรรมสำหรับพระราชา และยังถือว่าเป็นปรัชญาการเมืองของโลกตะวันออกที่นักปรัชญาทางพระพุทธศาสนาได้รับเข้าไว้เป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติทุกยุคทุกสมัย ความหมายโดยตรง หมายถึง ธรรมะสำหรับพระราชาผู้มีอำนาจในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความหมายโดยอ้อมหมายถึง ธรรมะสำหรับผู้ใหญ่ คือ ข้าราชการชั้นหัวหน้าตั้งแต่หัวหน้ารัฐบาล จนถึงตำบล หมู่บ้าน หรือผู้นำสังคมทุกระดับ ดังนั้นผู้นำควรนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติให้ได้ เพราะผู้นำที่ครองทศพิธราชธรรมและใช้ทศพิธราชธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความถูกต้องที่สุดในฐานะที่เป็นผู้นำในสถานที่นั้น ๆ การวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งจะต้อง ไม่กดขี่ข่มเหงคนอื่น ตั้งตนอยู่ในความซื่อสัตย์ และซื่อตรง ต่อการทำหน้าที่ของตนให้แก่ลูกบ้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2548). คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธาธิราชดิณแดน.

- กฤษฎ์ นະนุ่น. (2549). ศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมนัน
ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2559). ข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2559 จาก
https://ww2.ayutthaya.go.th/amphur_content/cate/11
- นายเขียว นามสมมติ. (16 มกราคม 2559). หลักการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ
หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (พระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, ผู้สัมภาษณ์)
- นายดำ นามสมมติ. (16 มกราคม 2559). หลักการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ
หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (พระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, ผู้สัมภาษณ์)
- นายแดง นามสมมติ. (16 มกราคม 2559). หลักการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ
หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (พระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, ผู้สัมภาษณ์)
- นายเหลือง นามสมมติ. (16 มกราคม 2559). หลักการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. (พระมหาวีโรจน์ คุตตวีโร, ผู้สัมภาษณ์)
- นำศักดิ์ คงนุ่น. (2550). การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฏิคม นวลละออง. (2533). การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ จันรัตน์. (2539). พุทธธรรมสำหรับนักปกครอง. วารสารพุทธจักร, 50(12), 3.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2550). ธรรมานุญชีวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
การศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). ทศพิธราชธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- วุฒิพงศ์ จัตุรัตน์. (2538). ทศนคติของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
ต่อวาระในตำแหน่ง 5 ปี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและ
การปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรินทร์ คงเกิด. (2549). ศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง . มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

**ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ
ในสังคมพหุวัฒนธรรม***
**PROMOTION FACTOR OF INTEGRATED BUDDHIST THINKING
PROCESS IN A MULTICULTURAL SOCIETY**

วรลักษณ์ ยงสืบชาติ

Woralaksanavalai Yongsuebchart

พระราชปริยัติมุนี

Phra Rajapariyattimuni

พระมหาอดิเดช สติวโร

Phramaha Adidej Sativaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: roongnapa0902@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ 2) ศึกษา รูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการใน สังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยคัดเลือกจากประชากรที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นประชากรที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นพระสงฆ์ผู้นำทางด้านศาสนาอิสลาม ศาสนาจารย์ คริสตจักร ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิด ให้เกิดสันติโดยบูรณาการกับ ทฤษฎีรูปตัวยู และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ประพจน์ดีมีศีล ไม่เดือดร้อนวุ่นวายใจ ทำจิตที่สงบ เป็นสมาธิและเกิดปัญญา 2) การพัฒนาสังคมให้มีความสงบ สุขและสันติ ทุกคนต้องเป็นคนดีมีคุณภาพและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของ สังคม มีศีลธรรม พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกันได้เป็นสุข มีคุณธรรมประจำใจ มีพรหมวิหาร 4 โยนิโส มณสิการกัลยาณมิตร 3) ทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ เป็นคนไทยเหมือนกัน ศาสนาที่แตกต่างกันแต่ ไม่ใช่สิ่งที่ทำให้แบ่งแยกกัน ครอบครัวมีส่วนช่วยในการอบรมสั่งสอนบุตรเป็นคนดี พุทธ คริสต์ อิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันได้ โรงเรียน และชุมชน ต้องให้ความเสมอภาคกัน ใช้ความสามัคคี

* Received 24 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ช่วยเหลือกัน ให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน รักผู้อื่นเหมือนกับรักตนเอง แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

คำสำคัญ: กระบวนการคิด พุทธบูรณาการ สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

This dissertation entitled is (1) to study the integrated Buddhist thought process, (2) to study the multicultural society model, (3) to analyze the factors that promote the integrated Buddhist thinking process in a multicultural society . It's quantitative research. use a questionnaires to collect data, a sample of 400 people, selected by the population of living in multicultural social areas. Demographic contributors in-depth interviews 11 people, a population with religious knowledge of monks.leader of Islam church scholars are qualified for coexistence in multicultural societies. The findings showed that 1) Relationships that promote integrated Buddhist thinking processes when cohabitation can develop ideas, peace by integrating u-shaped theory and ethical tree theory, behaving well with the sacrament. It's not a mess. calm, distracting and intellectual. 2) Social development for peace and peace. Everyone must be a good man of quality and follow the principles to become a good citizen of society. Morality, self-sufficiency, cohabited together as a pleasure. There are 4 Brahmavihara 4 Yonisomanasikara kalyanmitr 3) Everyone is a fellow creature. It's Thai, too. Different religions, but not what makes it apart. The family has helped to teach their children as good people. Buddhist Christian Islam can coexist. Schools and communities need equality. Use unity, help each other, forgive, not to be evil, honor others, love others like love themselves. The common point of conquest makes multicultural societies different but peacefully cohabited.

Keywords: Thanking Process, Integrated Buddhist, Multicultural Society

บทนำ

ปัจจุบันสภาพสังคมเกิดความแตกแยก คนจำนวนมากอยู่ร่วมกับคนที่มีความเห็นต่างกันได้ไม่ได้ จึงเกิดความขัดแย้งกัน หากเราเข้าใจความขัดแย้งเราสามารถเรียนรู้หรือแก้ไขความขัดแย้งได้ แต่สิ่งที่ทำหายก็คือการนำหลักความร่วมมือกันมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ของมวลมนุษย์และสันติวิธี แต่ดูเหมือนว่าวิธีการหรือนโยบายดังกล่าวก็ไร้ผล มีหน้าจ้ำนโยบายบางอย่างกลับเป็นตัวส่งเสริมหรือปัจจัยเอื้อให้สถานการณ์ยิ่งบาดเจ็บเพิ่มความรุนแรงและ

ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนในหลาย ๆ ด้านเช่น เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรมตลอดถึงวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธ และมุสลิมซึ่งแต่เดิมทั้งสองศาสนิกต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและมีสถานการณ์ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทั้งสองศาสนิกโดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีความคุ้นเคยกันเคยไปมาหาสู่กันได้ต่างก็มีความหวาดระแวงไม่ไว้นื้อเชื่อใจต่อกัน กลุ่มคนที่พยายามจะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้คงอยู่ก็ถูกทำให้เกิดความแตกแยกโดยกลุ่มผู้ไม่หวังดี กลุ่มที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ไม่มีโอกาสที่จะมาสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มคนที่เคยร่วมทำกิจกรรมในรูปแบบประเพณีเช่น ประเพณีลาซังต่างก็พากันยกเลิกการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นบ่อเกิดแห่งความแตกแยกทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ เหตุการณ์ที่ทำให้แตกแยกดังกล่าวส่งผลกระทบต่อร่างกายจิตใจและสังคมอย่างมากไม่ใช่เฉพาะแต่ชาวไทยพุทธเท่านั้น แต่ยังรวมถึงชาวมุสลิมตลอดจนถึงประชากรชายแดนใต้ทุกคนในทุก ๆ ด้านของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่เดิมผู้ก่อการร้ายได้มุ่งเป้าหมายชาวไทยพุทธเป็นหลัก เพื่อสร้างความหวาดระแวงสงสัยและความแตกแยกต่อมาก็เพิ่มขยายเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและไม่เว้นแม้ประชากรชาวมุสลิมทำให้ประชาชนไม่สามารถดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกซึ่งเป็นภาวะการอยู่อย่างไม่ปกติสุขสร้างความเสียหายเดือดให้แก่ประชาชนซึ่งบางส่วนก็มีการย้ายออกนอกพื้นที่เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน (ชนิศร์ ชูเลื่อน, 2555)

เมื่อกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ แม้จะเป็นการรวมตัวกันของคนที่ตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เหมือนกันทุกประการ มีอัตลักษณ์ตลอดจนค่านิยมของสังคมเป็นหนึ่งเดียวกันแต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาลึกลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคลจะเห็นว่าแต่ละคนในสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและพฤติกรรมไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยทั้งจากมิติทางด้านกายภาพ รวมทั้งมิติทางด้านจิตใจอันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมเลี้ยงดูจากหน่วยย่อยของสังคมในระดับครอบครัวหรือแม้กระทั่งจากประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงวัยก็อาจส่งผลให้แม้กระทั่งคนที่มีครอบครัวเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างทางความคิด มีความหลากหลายทางพฤติกรรม มีความชื่นชอบและความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามยิ่งหากสังคมใดเกิดจากการรวมตัวของคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยแล้วจะยิ่งทำให้ความแตกต่างหลากหลายในสังคมนั้นมีมาก

ประเด็นการจัดการความแตกต่างหลากหลายของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐอย่างยิ่งในการที่จะต้องแสวงหาหนทางจัดการให้แต่ละกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวรวมตัวกันโดยมีจุดเชื่อมระหว่างกันจนสามารถเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความกลมเกลียวสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขพร้อมทั้งมีสำนึกของความเป็นชาติ

เป็นเจ้าของประเทศที่พร้อมจะร่วมแรงร่วมใจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป (ซัชพงศ์ รัตนภิรมย์, 2562) ความแตกต่างหลากหลายที่อยู่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวนั้นเรียกว่า พหุวัฒนธรรม คือรัฐหรือประเทศที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่จึงมีการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของกลุ่มเหล่านี้ การยอมรับพหุวัฒนธรรม คือการที่กฎหมายและกฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารหรือการจัดการมีลักษณะไม่เคร่งครัด เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติการโดยไม่มีวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งครอบงำและวัฒนธรรมอื่นถูกครอบงำ (Subordinate Culture) ในการพิจารณาเรื่องพหุวัฒนธรรม รายละเอียดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องสำคัญและข้อแตกต่างระหว่างกฎระเบียบที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรกับการบังคับใช้ในการปฏิบัติจริงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาด้วย ตัวอย่างของมาเลเซียและสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่รัฐใช้คำว่า พหุวัฒนธรรมเพื่อเป้าหมายทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติวัฒนธรรมชุดหนึ่งยังมีบทบาทในสังคมเหนือชุดอื่น (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) พหุวัฒนธรรมเน้นการยอมรับลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยึดถือปฏิบัติเมื่อย้ายถิ่นมาอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง พหุวัฒนธรรมจึงหมายถึง สังคมที่มีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากพร้อมด้วยวัฒนธรรมและภาษาที่ติดตัวคนเหล่านี้ มาจากบ้านเกิดเมืองนอน และเกิดจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มขึ้น นโยบายพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ (Official Multiculturalism) เริ่มในแคนาดาในปี 1971 เนื่องจากประเทศแคนาดามีคนสองกลุ่มหลักได้แก่ กลุ่มที่พูดภาษาอังกฤษกับกลุ่มที่พูดภาษาฝรั่งเศส และทั้งสองกลุ่มต่างก็มีวัฒนธรรมเฉพาะของตน ต่อมาออสเตรเลียก็ประกาศใช้นโยบายนี้ ลักษณะเด่นของนโยบายพหุวัฒนธรรมคือ การยอมรับและสนับสนุนการดำรงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เช่นการใช้ภาษาของกลุ่ม การมีสื่อสิ่งพิมพ์/สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ภาษาของแต่ละกลุ่ม การจัดงานประเพณี ศาสนา การแต่งกาย การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของทุกกลุ่มการอนุญาตให้ประชาชนถือสัญชาติได้สองสัญชาติ (Dual Citizenship) ตลอดจนการเปิดโอกาสทางการศึกษา การได้งานทำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการได้รับการบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ก็ได้รับการต่อต้านขัดขวางในบางประเทศ แม้จะมีพื้นฐานอยู่บนความเสมอภาคก็ตาม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2552) สังคมพหุวัฒนธรรมหมายถึง ประชากร กลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกันในสังคมหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน วิธีการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร รวมถึงบุคคลที่มาจากพื้นฐานหรืออัตลักษณ์เดียวกัน (ศุภชัยมุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา, 2549) โดยสรุปสังคมพหุวัฒนธรรมหมายถึง กลุ่มคนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ชาติพันธุ์ ศาสนกิจพิธีการต่าง ๆ ภาษา การแต่งกาย วิธีการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการสื่อสาร มาอยู่รวมกันในบริเวณร่วมดินแดนเดียวกัน การรวมกันของกลุ่ม หมู่เหล่าหรือต่างชาติพันธุ์จึงนำไปสู่การมีกฎ กติกา มารยาท การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเคารพบน

พื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน ถือว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมดำเนินไปตามครรลองของสังคมได้ดี บุคคลแต่ละคนจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองและหลาย ๆ กลุ่มจะรวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่

แนวคิดในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีปรากฏอยู่มากมายเช่น ความรักความเมตตาปรารถนาดีต่อกันตามหลักพรหมวิหาร 4 (ที.ปา. 11/308/235) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การไม่ล่วงล้ำขอบเขตและละเมิดสิทธิของกันและกันตามหลักศีล 5 (ที.ปา. 11/135/247) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกันตามหลักสังคหวัตถุ 4 (ที.ปา. 11/313/244) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกันตามหลักอภิธานิยธรรม 7 (ที.ม. 10/136-140/90-96) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความอดทนอดกลั้นและความสงบเสถียรเจียมตัวตามหลักธรรมที่ทำให้ถึงดวงมสองประการ (ที.ปา. 11/304/226) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ความเป็นหมู่คณะหรือสังคมซึ่งต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ เมตตาธรรม ศีลธรรม สังคหธรรมสามัคคีธรรมขันติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในสังคาลกสูตร (ที.ปา. 11/247-247/194-270) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นพระสูตรที่กล่าวถึงอการิยวินัยหรือหน้าที่ของคฤหัสถ์สำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเช่น ทิศ 6 กรรมกิเลส 4 อคติ 4 เป็นต้นซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบในการนำไปใช้วิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้เพราะเป็นหลักสากลของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมทุกสังคมไม่ได้จำกัดไว้เฉพาะแต่ในสังคมของชาวพุทธเท่านั้น ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็สามารถนำหลักการทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกัน เพราะหลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน (พระมหาพุทธนารชนูญ และคณะ, 2560)

การอยู่รอดของกลุ่มเกิดจากการเห็นคุณค่าของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษาจะเป็นตัวสำคัญที่กำหนดเกี่ยวกับความเชื่อความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในลักษณะของการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมใหญ่อย่อมมีการประสานของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมบุคคลแต่ละคนนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหนึ่งแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งอาจมีลักษณะที่ชัดเจนในกลุ่มหนึ่งและมีลักษณะที่น้อยหรือไม่มีเลยในกลุ่มหนึ่ง จากความความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการและศึกษาหลักธรรมที่สำคัญเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ
2. เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพุทธวัฒนธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed - Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เอกสาร การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interviews) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรมมีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ

1.1 กลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 400 คน คือจังหวัดสงขลา 135 คนจังหวัดยะลาจำนวน 133 คนและในจังหวัดปัตตานีจำนวน 132 โดยคัดเลือกจากประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สังคมพุทธวัฒนธรรม

1.2 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จำนวน 11 คน คือในจังหวัดสงขลา 3 รูป/คนในจังหวัดยะลาจำนวน 4 คนและในจังหวัดปัตตานีจำนวน 4 คนซึ่งเป็นประชากรที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นพระสงฆ์อาจารย์ที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นฆราวาสอาจารย์ที่มีความรู้ด้านสังคมที่เป็นฆราวาส

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา/พื้นที่

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม 5 ด้านคือครอบครัว สังคม การศึกษา ศาสนาและเศรษฐกิจซึ่งบูรณาการกับหลักพุทธธรรมคือกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ทิศ 6 การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ดังนี้คือจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การศึกษาข้อมูลในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวคิดหลักการความเป็นมา รูปแบบ กระบวนการ และเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Study) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนไปตามลำดับดังนี้

4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าชุมชนหรือเจ้าคณะพระสังฆาธิการและประชาชนผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายช่วยให้ข้อมูลหรือในการเข้าไปพบเพื่อแจกแบบสอบถามและเพื่อขอสัมภาษณ์

4.2 ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ทันทีที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วบันทึกไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 11 รูป/คน แล้วนำมาตรวจข้อมูลซ้ำจากการสอบถามพูดคุยสนทนาสัมภาษณ์ซ้ำนำเสนอการวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนาต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบผสมวิธีโดยวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

5.1 ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่น ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์จัดหมวดหมู่ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

5.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

5.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำเสนอปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้ได้พบประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. กระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า การที่ทุกคนได้ใช้หลักกระบวนการคิดตามหลักธรรมของหลักสัมมาทิฐิที่มีผลต่อกระบวนการคิดนำมาประยุกต์ใช้กับกับด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านสังคมนั้น แต่ละหลักธรรมมีแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะนำส่วนใดของหลักธรรมออกมาใช้และปฏิบัติให้เกิดการพัฒนา กายวาจา ใจ รวมไปถึง ปัญญา ทั้งนี้ไม่ว่าจะนำหลักการใดออกมาใช้ก็ตามล้วน

แล้วแต่เป็นหลักสัมมาทิฐิ จึงกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม บิดามารดาเป็นผู้ให้กำเนิด ให้ชีวิต เลือดเนื้อ สร้างจิตวิญญาณให้กับบุตรและธิดา ปรารถนาให้ทั้งบุตรและธิดาเป็นคนดี เป็นผู้คุ้มครองป้องกันอันตรายแก่บุตรและธิดา เป็นผู้สร้างให้บุตรและธิดามีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้นไป การศึกษาคือการ พัฒนาคนในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ อารมณ์ สติปัญญา ให้คำแนะนำหรือส่งเสริมความรู้และทักษะ ในการทำงานอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากเหตุ ปัจจัยที่แตกต่างกันนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงมีหลายวิธีเช่นกัน สังคม หากคนในสังคมเกิดความขัดแย้งในสังคม ถือว่าเป็น ปัญหาใหญ่ของทุกประเทศ ปัญหาส่วนใหญ่จะเริ่ม ก่อตัวมาจากสถาบันครอบครัวขยายตัวลุกลามไปสู่กลุ่มญาติเพื่อน ชุมชนและสังคมในที่สุดถ้าความ ขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขในเบื้องต้นให้ทันท่วงทีมันก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในระดับ ชุมชนจนถึงสังคมขนาดใหญ่

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับระบบความคิดนั้น เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิดด้วยความสงบเรียบร้อยโดยไม่ต้องหวาดระแวง เช่น ทฤษฎีรูปตัวยู และทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสอดคล้องและสามารถพัฒนา กาย จิต และปัญญาได้ トラバโตที่ประพฤติตีมีศีล ก็ไม่ต้องเดือดร้อนวุ่นวายใจ ทำจิตที่สงบ เป็นสมาธิ เมื่อจิตใจสงบแน่วแน่่องใสก็ทำให้เกิดความคิดคล่อง มองเห็นอะไรชัดเจน ไม่เอนเอียง มีความเข้าใจดี เกิดปัญญา

2. รูปแบบสังคมพุทธวัฒนธรรม

การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการปรับโครงสร้างของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ โดยอาศัยการรับรู้ ความเข้าใจ การแปลความ การตีความการขยายความ และประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ได้จากความรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่หรือจากแหล่งข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการใช้หลักการและเหตุผล การไตร่ตรองและหาวิธีในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิตและนำมาประกอบกับการใช้ทฤษฎีรูปตัวยู เป็นกระบวนการคิดไปให้พ้นจากสภาวะเดิม การคิดแบบเดิม การทำแบบเดิมเราต้องเปลี่ยนความคิดใหม่เพื่อไม่ให้อยู่ในระดับเดิม โดยส่วนใหญ่คนเรามักจะนำเอาความเชื่อเดิม ๆ ทฤษฎีเดิมมาใช้เช่นเดียวกันกับการใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : จิตลักษณะพิเศษที่มีผลต่อจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งจะสามารถพัฒนาทางด้าน กาย วาจา ใจ ของมนุษย์ให้มีความสัมพันธ์กันผนวกกับการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวทางบ้านที่ดี ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสมและสัมพันธ์กัน

การพัฒนาสังคมให้มีความสุขและเจริญรุ่งเรืองสมาชิกในสังคมต้องเป็นคนดี มีคุณภาพและปฏิบัติตามหลักธรรมในการพัฒนาสังคม โดยเริ่มตั้งแต่ การมีครอบครัวที่อบอุ่น ซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การเลือกคู่ครองที่ดี ที่เป็นคู่สร้างคู่สม หรือเป็นคู่ศีลธรรม คู่ความดีกัน เพื่อจะได้หัวหน้าครอบครัวที่ดี ทำให้มีหลักฐานมั่นคง และได้ทายาทที่ดี

ซึ่งจะพัฒนา เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม เป็นคนมีศีลธรรม พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกันกับสังคม ได้เป็นอย่างดี มีคุณธรรมประจำใจ เช่นพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ต่อคนรอบข้าง รวมทั้ง มีหลักธรรมในการผูกใจกัน คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาสมานัตตตา เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันและที่สำคัญ ทุกคนในสังคม จะต้องปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ของตน ให้ครบทุกสถานภาพ ตามหลักธรรมของทศิ 6 คือ ในฐานะบิดา มารดา กับบุตร สามีกับภรรยา ครูอาจารย์กับศิษย์เพื่อนกับเพื่อน นายจ้างกับลูกจ้าง และผู้เผยแพร่ศาสนากับประชาชนถ้าทุกคนยึดถือ และปฏิบัติตาม หลักธรรมตาม บทบาทหน้าที่นั้น ๆ แล้วย่อมนำมาความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง มาสู่สังคมอย่างแน่นอน และตลอดไป

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มประชากรจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานีมีความคิดเห็นต่อปัจจัยปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัด ปัตตานี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัว บิดา มารดา บุตร ธิดา ญาติพี่น้อง ปลุกฝัง บุตรธิดา ให้รู้จัก อบรมสั่งสอนบุตร ให้รู้จักความกตัญญู กตเวที รัฐบาล บุญ คุณ โทษ มีความเมตตา อีกทั้งยังปลุกฝังให้บุตรธิดา มีความสำนึกในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เริ่มต้นจากความรัก ความเมตตา ตอบแทนบุญคุณบิดามารดา ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเรามาเป็นแบบอย่างในการทำความดี 2) ด้านสังคม ชุมชนมีการฝึกพัฒนาอบรมวิชาชีพ และให้ความรู้ ส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคม เน้นแนวในเรื่องการเรียนแบบนอกระบบ การเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพ หรือการเรียนออนไลน์ สมาชิกในครอบครัวชุมชน 3) ด้านการศึกษา ครูคือแบบอย่างของการอบรมสั่งสอนเด็ก เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้ในสังคมปัจจุบันควบคู่ไปกับคุณธรรม ให้ความรู้วิชาการแต่เน้นวิถีชีวิต พร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ ครูไม่ควรเน้นย้ำเรื่องศาสนา ปลุกฝังให้เด็กมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกันไม่ได้แบ่งแยก 4) ด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติศาสนกิจของทุกศาสนา ใช้หลักคำสอนของแต่ละศาสนามีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้กฎรู้ผิด ไม่เผยแพร่คำสอนที่ผิด ๆ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนาที่สอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรักความเมตตา สมานฉันท์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขส่งเสริมการฝึกอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ผู้นำทุกศาสนาจะต้องไม่สั่งสอน ศาสนิกชนแบบสุดโต่งมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน 5) ด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรินในหลวงรัชกาลที่ 9 ใช้หลักในการดำเนินชีวิต 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีเงื่อนไข ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ยึดถือความซื่อสัตย์ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการบริการ

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุ ผลการอภิปรายสรุปได้ ดังนี้

1. ประการแรกเพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับระบบความคิดนั้น เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิด ด้วยความสงบเรียบร้อยโดยไม่ต้องหวาดระแวง เช่น ทฤษฎีรูปตัวยุ และทฤษฎีตันไม้จริยธรรมบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสอดคล้องและสามารถพัฒนา กาย จิต และปัญญา ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุ โสสนาโม (มีสมบัติ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกระบวนการปลูกฝังการยังคิดเพื่อแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาตามแนวพุทธ ผลการวิจัย กระบวนการยังคิดตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เมื่อพบว่า ควรใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย โดยมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตคุณธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ ด้านจิตสังคม และการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ด้านจิตสาธารณะ (พระภิกษุ โสสนาโม (มีสมบัติ), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของและสอดคล้องกับปิยะธิดา ขจรชัยกุล ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสติมา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ใช้ในการเสริมแรงด้วยการพูดชมเชย จัดกิจกรรมโดยใช้การเล่น ผูกทักษะการสังเกต ผูกให้นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหา ใช้การตั้งคำถาม เพื่อให้เด็ก 2) ขั้นกำหนดแนวทางและวางแผน ใช้การเสริมแรงด้วยคำพูด ผูกทักษะการสังเกต ใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความชัดเจนในประสบการณ์ใหม่ ผูกแนวคิดและวางแผน 3) ขั้นดำเนินการตามแผนผูกให้เด็กทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง 4) ขั้นประเมินผล ผูกให้ตรวจสอบคำตอบและตรวจสอบขั้นตอนที่คิดไว้ (ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, 2547)

2. เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ได้รับจากความรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่หรือจากแหล่งข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดเป็นรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการใช้หลักการและเหตุผล การไตร่ตรองและหาวิธีในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิตและนำมาประกอบกับการใช้ทฤษฎีรูปตัวยุ เป็นกระบวนการคิดไปให้พ้นจากสถานะเดิม การคิดแบบเดิม การทำแบบเดิมเราต้องเปลี่ยนความคิดใหม่เพื่อไม่ให้อยู่ในระดับเดิม โดยส่วนใหญ่คนเรามักจะนำเอาความเชื่อเดิม ๆ ทฤษฎีเดิมมาใช้เช่นเดียวกันกับการใช้ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม: จิตลักษณะพิเศษที่มีผลต่อจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งจะสามารถพัฒนาทางด้าน กาย วาจา ใจ ของมนุษย์ ให้มีความสัมพันธ์กันผนวกกับ

การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวทางบ้านที่ดี ทางโรงเรียนและทางสังคมที่เหมาะสมและสัมพันธ์กันสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานช่วยให้เด็กและเยาวชน ประชาชนเข้าใจ และยอมรับซึ่ง ความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อย ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ 2) การอยู่ร่วมกัน ของชุมชนชาวพุทธ คือการให้ทาน พุดจาที่ไพเราะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างให้แต่ละชุมชนเข้าสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ชุมชนชาวอิสลามคือการ ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจในความแตกต่างและสนใจที่จะเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ 3) การอยู่ร่วมกันของคนในที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนชาวพุทธมุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน การสงเคราะห์แก่อุบาสก และอุบาสิกาในชุมชนรอบวัด ในขณะที่ชุมชนชาวคริสต์ เน้นส่งเสริมการเรียนรู้การสอนพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีด้วยการทำความสะอาดบริเวณส่วนรวม และให้ทำความสะอาดครัวเรือนของตนเอง ส่วน ชุมชนชาวอิสลาม มีการยอมรับผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักการศาสนาอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้บุคคลมี ความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผล ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (พระมหานภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโฆ (กลางพนม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการอยู่ร่วมกัน ด้วยการสร้างให้ประชาชนในชุมชนประจักษ์เข้าใจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดวัฒนธรรมประเพณี และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ 2) การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือ การรักษาศีล 5 พุดจาที่ไพเราะไม่สร้างความแตกแยก ให้เกิดในชุมชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชน สู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่าง และสนใจเรียนรู้ความแตกต่าง กับความรู้ที่มีอยู่ 3) ในชุมชนชาวพุทธ ส่งเสริมเยาวชนและ ประชาชนที่อยู่รอบวัด ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างในเรื่องความคิดตลอด จนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโฆ (กลางพนม), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุไรยา วานิและมะรอนิง สาแลมิง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคม พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติผู้นำ ชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มี ความยุติธรรม ความสัมพันธ์ แบบเครือญาติและการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ ตำบลทรายขาว ชุมชนทรายขาว นำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทาง

รักษาความสัมพันธ์ ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้โดยใช้วิธีการประนีประนอมการชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจและการร่วมมือกันของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน (สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง, 2557)

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุ พบว่า

1) ด้านครอบครัว บิดา มารดา บุตร ธิดา ญาติพี่น้อง ปู่ย่าตายาย บุตรธิดา ให้รู้จัก อบรมสั่งสอน บุตร ให้รู้จักความกตัญญู กตเวที รู้บาป บุญ คุณ โทษ มีความเมตตา อีกทั้งยังปลูกฝังให้บุตรธิดา มีความสำนึกในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เริ่มต้นจากความรัก ความเมตตา ตอบแทนบุญคุณ บิดา มารดา ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเรามา เป็นแบบอย่างในการทำความดี

2) ด้านสังคม ชุมชนมีการฝึกพัฒนาอบรมวิชาชีพ และให้ความรู้ส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคม เน้นแนวในเรื่องการเรียนรู้แบบนอกระบบ การเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพ หรือการเรียนออนไลน์ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน

3) ด้านการศึกษา ครูคือแบบอย่างของการอบรมสั่งสอนเด็ก เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้ในสังคมปัจจุบันควบคู่ไปกับคุณธรรม ให้ความรู้วิชาการแต่นำวิถีชีวิต พร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ ครูไม่ควรเน้นย้ำเรื่องศาสนา ปลูกฝังให้เด็กมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกันไม่ได้แบ่งแยก

4) ด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติศาสนกิจของทุกศาสนา ใช้หลักคำสอนของแต่ละศาสนามีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้ถูกรู้ผิด ไม่เผยแพร่คำสอนที่ผิด ๆ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนาที่สอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรักความเมตตา สามานฉันท์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่งเสริมการฝึกอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ผู้นำทุกศาสนาจะต้องไม่สั่งสอนศาสนิกชนแบบสุดโต่ง มองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน

5) ด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ 9 ใช้หลักในการดำเนินชีวิต 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีเงื่อนไข ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม สื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ไม่เอาัดเอาเปรียบ ยึดถือความซื่อสัตย์ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพุทธณา นรเชฏฐ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษา ชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

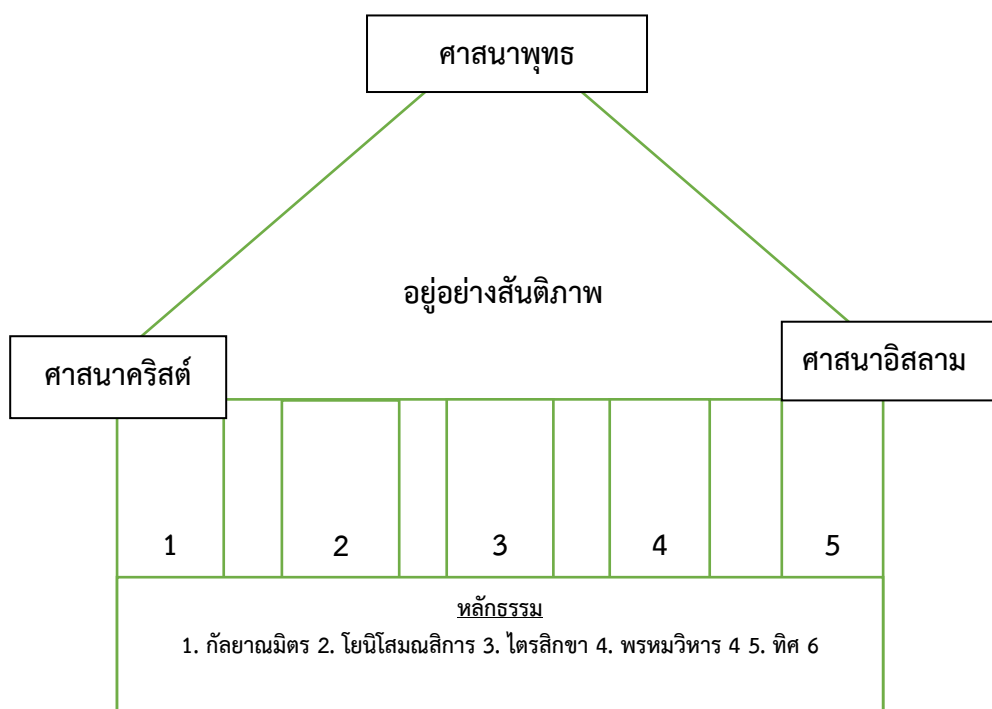
1) เน้น ความรัก ความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการให้ 3) การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) การมีกิจกรรมร่วมกัน 5) การเจรจาพูดคุยกัน สามารถบูรณาการระหว่างหลักการของศาสนาพุทธและอิสลาม ตามหลักการของศาสนาพุทธ (พระมหาพุทธณา นรเชฏฐ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของรสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม:กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1 กระบวนการและเงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น กระบวนการความสำเร็จในการจัดการศึกษาสืบเนื่องมาจาก 1) สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็น ชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้คนอาศัยอยู่กับธรรมชาติเป็นชุมชนเกษตรกรรม 2) ระบบการจัด การศึกษาเป็นไปด้วยความเสมอภาคใช้หลักสูตรบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สอดแทรกอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการศึกษา 3) วัฒนธรรมชุมชนคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 4) เศรษฐกิจชุมชนเกิดการหมุนเวียน รายได้ในชุมชน เงื่อนไข ภายใน เงื่อนไขภายนอก (รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

หลังจากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริม กระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นประกอบไปด้วย 3 ศาสนา 1) ศาสนาพุทธ 2) ศาสนาคริสต์ 3) ศาสนาอิสลามและภายในบ้านสังคมสันติสุขต้องประกอบ ไปด้วยปัจจัย 5 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม ด้านที่ 3 ปัจจัยด้านการศึกษา ด้านที่ 4 ปัจจัยด้านศาสนา ด้านที่ 5 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 1 โมเดลแสดงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นจึงได้ข้อสรุปได้ว่า คนทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ มองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน ศาสนาที่แตกต่างกันแต่ไม่ใช่สิ่งที่ทำให้แบ่งแยกกัน ครอบครัวจึงมีส่วนช่วยให้สังคมสงบสุขได้ด้วยการอบรมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวที สำนึกใน สถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ พุทธ คริสต์ อิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันได้ โรงเรียนและชุมชน ต้องให้ความเสมอภาคกันโดยใช้ความสามัคคีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อภัยไม่พุดให้ร้ายกันให้เกียรติกันรักผู้อื่นให้เหมือนกับรักตนเองแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เนื่องจากความแตกต่างของศาสนาไม่ใช่ปัจจัยในการทำให้สังคมแตกแยกอย่างที่ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลไว้ข้างต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนพหุวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานีมีแนวคิดมีหลักการและแนวทางในการอยู่ร่วมกันทั้งในชุมชนที่มีวัฒนธรรมมาจากศาสนาเดียวกันและวัฒนธรรมต่างกัน ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งด้านศาสนา ภาษา วิถีชีวิตชุมชน แต่ทุกคนก็มีแนวคิดหลักการและมีแนวทางอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยการให้การศึกษาส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและสมาชิกในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในฐานะญาติมิตรเปรียบเสมือนคนในครอบครัวเดียวกันและเพื่อนสมาชิกร่วมองค์การเดียวกันชุมชนเดียวกัน เขตเดียวกันขยายสู่สังคมประเทศชาติ บ้านเมืองที่เราอยู่อาศัยร่วมกันผู้วิจัยเสนอแนะปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในประเด็นที่ เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาวิถีชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมบูรณาการกับโมเดลจริยธรรมในเขตจังหวัดภาคเหนือ 2) ศึกษาการใช้โรงเรียนต้นแบบวิถีชีวิตเป็นฐานในการสร้างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชนิศร์ ชูเลื่อน. (2555). การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในเขตชายแดนภาคใต้: ศึกษากรณีพื้นที่จังหวัดปัตตานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัชพงศ์ รัตนภิรมย์. (2562). พหุวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2562 จาก http://wiki.ocsc.go.th/_media/pdf

- ปิยะธิดา ขจรชัยกุล. (2547). การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสเกีมา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระภิกษุโณ ตสสนาโม (มีสมบัติ). (2560). กระบวนการปลูกฝังการยังคิดเพื่อแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาตามแนวพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานกตล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา). (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม (กลางพนม). (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุษยธนา นรเชฏฺโฐ และคณะ. (2560). ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ , 1(1), 40-61.
- พระมหาบุษยธนา นรเชฏฺโฐ และคณะ. (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม:กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 420 - 435.
- ศูนย์มุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา. (2549). พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: กรณีศึกษาปอเนาะ. กรุงเทพมหานคร: ศรีบูรณคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง. (2557). การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ

เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโกศทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash Abbaszadeh, 2007), (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Paul Hersey & Ken Blanchard, 2010), (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash Abbaszadeh et al., 2007), (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทา จันทน์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตคณาจารย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

Kiarash Abbaszadeh. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ... พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย... และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอความช่วยเหลือเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt).....

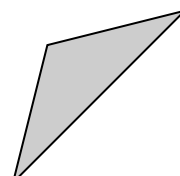
.....

.....

.....

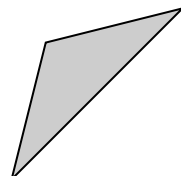
.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

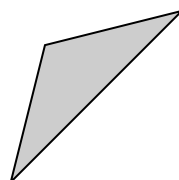
110. pt.

.....(16 pt).....

149. $\frac{1}{2}$

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....